

C A T A L O G U E
OF
S A N S K R I T M A N U S C R I P T S .

CATALOGUE
OF THE
SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART I.—Vedic Manuscripts.

BY
JULIUS EGGELING, PH.D.
PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH.

London :
PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.
1887.

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD,

PREFACE.

IN issuing the first part of the Catalogue of the India Office Sanskrit MSS., I may confine myself, by way of prefatory remarks, to briefly explaining the way in which the work of classifying and describing this noble collection of Manuscripts has been carried out.

Soon after Dr. Rost's appointment to the post of Librarian to the India Office, in 1869, he obtained the sanction of the Indian Council for the preparation of a classified catalogue of the Sanskrit MSS. in the possession of the Indian Government. The chief part of the work was entrusted to the late Dr. E. Haas, of the British Museum, and myself, then Secretary to the Royal Asiatic Society; while, moreover, the services of Dr. E. Windisch, now Professor of Oriental languages at Leipzig, were secured, for a period of one year, for describing the Philosophical works of the collection. At the same time, though independently of this work, Dr. Rost himself undertook the task of cataloguing the collection of MSS. written in South Indian characters,—with the exception, however, of a number of Mackenzie MSS., chiefly written in the Telugu character, which, for practical reasons, were to be taken along with the Northern collection of which they had always formed part. A modern copy of all the Upanishads known to Āndhra Brāhmans, prepared for the late Sir Walter Elliot—to whose enlightened and well-directed researches our knowledge of South-Indian chronology is so deeply indebted—was, for the same reason, included in our work, and will accordingly be found described in the present part.

As regards the division of labour between Dr. Haas and myself, it was arranged that I should undertake the Vedic department, as well as the Grammatical, Lexicographic, Rhetorical and Law literature; while the remaining departments of the Classical Sanskrit literature fell to the share of my collaborator. The progress of our operations was considerably retarded by my appointment, in 1875, to the Sanskrit chair in the Edinburgh University; and when the work seemed at last sufficiently advanced to admit of a final revision, further delay was unhappily caused by the long and dangerous illness of Dr. Haas, terminating in the premature death of that amiable and gifted scholar. This sad event imposed on me the somewhat delicate task of arranging and revising the manuscript materials left behind by my departed friend. I had not been long engaged at this task, before I

came to the conclusion that, to perform it satisfactorily, I should have to take upon myself some responsibility also for this part of the work. As none of the South Indian MSS. referred to had been described by Dr. Haas, this deficiency had to be supplied by myself; as was also the case with regard to a number of other MSS., belonging to various departments of literature, which a final thorough overhaul of the library had brought to light. Moreover, whilst, in our descriptions of the MSS., we had as a rule abstained from estimating the probable age of those not actually dated, I determined eventually, with Dr. Rost's concurrence, to give approximative indications of the age of such MSS., as likely to add to the usefulness of the Catalogue. In doing so, I was of course fully aware of the difficulty and uncertainty of such an estimate in many cases; but I trust that any mistakes that may have been committed in this respect will not seriously affect the general advantages of this feature of the work. In the case of some of Dr. Haas' accounts of MSS., in which he had contented himself with a general characterisation of the respective works, I have also considered it desirable to supplement them by such extracts from the works as seemed likely to facilitate their identification; even occasionally compressing the general remarks in such a way as I thought would have commended itself to Dr. Haas, had he been spared to carry his share of the work through the press.

In conclusion, I have to thank Professor Bhandarkar for some suggestions in the early sheets of the present part; and Professor Aufrecht for a correction referred to in the Addenda; whilst to Dr. Rost I have to express my indebtedness for much friendly and generous assistance rendered me throughout the progress of the work.

J. EGGELING.

CONTENTS OF PART I.

VEDIC LITERATURE:—

A. <i>Samhitās and Brāhmaṇas</i> , and works relating thereto —	PAGE
I. Rig-veda	1
II. Sāma-veda	14
IIIa. Black Yajur-veda	21
IIIb. White Yajur-veda	27
IV. Atharva-veda	37
B. <i>Vedic Ritual (Kalpa)</i> —	
I. Sūtras and Treatises relating thereto—	
a. Rig-veda	39
b. Sāma-veda	43
c. Black Yajur-veda	47
d. White Yajur-veda	61
e. Atharva-veda	69
II. Manuals and Special Treatises—	
a. Śrauta Ritual	70
b. Gṛhya Ritual	92
C. <i>Upanishads</i>	109
D. <i>Vedāṅga</i>	148
Additions and Corrections	155

CLASSIFIED CATALOGUE
OF
SANSKRIT MANUSCRIPTS
IN THE
INDIA OFFICE LIBRARY.

FIRST PART: VEDIC LITERATURE.

A. SAMHITĀS AND BRĀHMAṆAS, AND WORKS RELATING THERETO.

I. Rig-veda.

1, 2.

1690, 1691. Foll. 309 and 298 resp.; size 9½ in. by 4 in.; good modern Devanāgarī handwriting; nine lines in a page.

Samhitā-pāṭha of the *Rik-samhitā*. Complete. Four Ashtakas in each volume; unaccented, with the exception of Asht. I., adhy. 1-5, and adhy. 6, vargas 1-3; adhy. 7, v. 34; adhy. 8, v. 15; and Asht. IV., adhy. 1, 2 and 3, v. 1-22.

This MS. also contains the greater part of *Kātyāyana's Sarvānukramaṇī*, which is here given by sections at the beginning of each adhyāya respectively; foll. 1-4 of the first volume also containing the *paribhāṣā* portion. Wanting are the sections (36-42, 57-64) referring to Ashtaka V., adhys. 4-8; Asht. VI., adhys. 1 and 2; and Asht. VIII.

Complete editions of the *Rik-samhitā* have been published by Th. Aufrecht (in Roman letters, 1861-3; 2nd ed., 1877), and F. M. Müller (the *Samhitā* and *Pada* texts in parallel volumes, 1873; and both texts, together with *Sāyaṇa's* commentary and a word-index, 6 vols. 1849-74).

[H. T. COLEBROOKE.]

3-6.

129b, 130, 131, 132b. Size 9½ in. by 4½ in.; excellent, uniform Devanāgarī handwriting; ten lines in each page.

Samhitā-pāṭha. Complete in four volumes, containing two Ashtakas each. Each Ashtaka is dated Samvat 1802. The copyist's name has been scratched out each time; Prof. M. Müller (*Rigveda-Samhitā*, vol. i., preface, p. ix.) suggests it to have been *Somagopakāśinātha*.

Ashtaka I., on 59 leaves (vol. i., foll. 28-86)

संवत् १८०२ समये ज्येष्ठसितचतुर्दश्यां भानुवासरे ०

A. II., on 60 leaves (foll. 87-146), ० ज्येष्ठसित-
पञ्चदश्यां ०, after which two ślokas by a
different hand. The outside of fol. 1 has
रामभट्टसीजीकापुस्तकं ।

A. III., on 53 leaves (vol. ii., foll. 1-53),

० आषाढकृष्णामायां भौमवासरे ०

A. IV., on 54 leaves (foll. 54-107), ० आषाढ-

सितपूर्णिमायां भौमवासरे ०

A. V., on 54 leaves (vol. iii., foll. 1-54),

० आषाढकृष्णामायां सौम्यवासरे ०; outside: राम-
भट्टसीजीपुस्तकं ।

A. VI., on 56 leaves (foll. 55-110), ° आचण-
सितचतुर्दश्या - - खोपनाम - - नाचो °

A. VII., on 56 leaves (vol. iv., foll. 20-75),
° भाद्रपदसिताष्टम्यां भृगुवासरे °

A. VIII., on 61 leaves (foll. 76-136), इति
चुग्वेदसंहितायाश्चतुःषष्टितमोऽध्यायः । श्रीवक्रतुंडाय
नमः । श्रीकालभैरवाय नमः । संवत् १६०२ समये
युवनामसंवत्सरे नभस्यासितैकादश्या भौमवासरे °

[H. T. COLEBROOKE.]

7.

2131. Foll. 237; size 15 $\frac{3}{4}$ in. by 9 in.
Devanāgarī character; fair, small handwriting;
twelve lines in a page. Foll. 89-96 by a dif-
ferent hand.

Samhitā-pāṭha. Complete; not accented.
Ashtaka I. ends fol. 24; II. fol. 50; III.
fol. 72; IV. fol. 104; V. fol. 134; VI. fol. 168;
VII. fol. 200.

Ashtakas I. and III. are dated Samvat 1839;
Asht. V. Samvat 1838. The MS. ends इदं पुस्तक
चुग्वेद अष्टाष्टक करनैल मारतोन (Col. Martin) साहिब
बहादुरस्येदं ॥

[R. JOHNSON.]

8.

2378. Foll. 91; size 9 $\frac{1}{2}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$ in.; De-
vanāgarī character; large, clumsy handwriting;
10-12 lines in a page. Modern.

The third Ashtaka of the *Samhitā-pāṭha*;
unaccented.

[R. JOHNSON.]

9.

2379. Foll. 252; size 9 $\frac{1}{2}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$ in.;
Devanāgarī character; foll. 1-90 copied by the
same hand as the preceding vol. (2378); the
rest well written, thirteen lines in a page.
Modern.

Ashtakas IV.-VI. of the *Samhitā-pāṭha*;
unaccented. A. IV. ends fol. 90b; V. fol. 163.

[R. JOHNSON.]

10.

1473. Foll. 562; size 15 $\frac{1}{2}$ in. by 8 $\frac{1}{2}$ in.;
fairly copied in large Devanāgarī handwriting;
seven lines in a page.

Ashtakas I.-VII. of the *Samhitā-pāṭha*; not
accented, with the exception of the first page.

A. I. ends fol. 67; II. fol. 158; III. fol. 230;

IV. fol. 319; V. fol. 397; VI. fol. 482.

Ashtaka I. is dated Samvat 1839; As. III.
and IV. Samvat 1838.

[H. T. COLEBROOKE.]

11.

1488. Foll. 80; size 15 $\frac{1}{2}$ in. by 8 $\frac{1}{2}$ in.;
Copied by the same hand as the preceding MS.
(1473). Modern.

The eighth Ashtaka of the *Samhitā-pāṭha*,
not accented.

[H. T. COLEBROOKE.]

12.

2423a. Foll. 117; size 9 in. by 5 $\frac{3}{4}$ in.;
well written, in the Devanāgarī character; ten
lines in a page. Modern.

The *Samhitā-pāṭha*; unaccented; from the
beginning to *Maṇḍ.* I. 159, v. 3, in which it
breaks off abruptly. The first Ashtaka ends
fol. 90.

[R. JOHNSON.]

13.

2422. Foll. 113 (paged 1-114, number
64 having been missed); size 8 $\frac{1}{2}$ in. by 6 $\frac{1}{2}$ in.;
Devanāgarī character; indifferent handwriting;
8-10 lines in a page. Modern.

The second Ashtaka of the *Samhitā-pāṭha*;
not accented.

[R. JOHNSON.]

14-16.

38, 39, 40. Foll. 740 (or foll. 293, 276,
and 171 resp.); size 9 $\frac{3}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.; fairly
written in the Devanāgarī character; nine lines

in a page. Foll. 99-201, measuring only $8\frac{1}{2}$ in. by 4 in., are in a different handwriting from the rest.

The *Paḍapāṭha* of the *Rik-saṃhitā*; accented. Complete in three volumes; vols. i. and ii. containing three Ashtakas each, vol. iii. two Ashtakas. Ashtakas I. III. IV. are dated Samvat 1845; A. VI., 1846; A. VII. and VIII., 1847.

At the end of the seventh Ashtaka, the copyist gives his name *Vishṇubhāṭavāṭhōḍakara*. The second Ashtaka belonged to one *Vināyaka-bhāṭa*. [H. T. COLEBROOKE.]

17-24.

20-27. Size 10 in. by 4 in.; not very well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page. The fly-leaves contain the erroneous title, written by a different hand, *Āpastambapada-prathama* (etc.) ashtaka; and a note giving the owner's name *Bārubhāṭa bījāpurikānade*.

Pada-pāṭha. Complete in 8 volumes, each containing one Ashtaka; with the accents marked in red ink.

No. 20. Asht. I. Foll. 140; numbered 142, nos. 19 and 96 having been omitted by mistake; dated Samvat 1845.

No. 21. A. II. Foll. 149; fol. 95 has been wrongly inserted between fol. 76 and 77; not dated.

No. 22. A. III. Foll. 152 (१०५२); the end by a different, good hand: संवत् १८३० । महादेवशास्त्रीसुत बाबूभट्टस्य पुस्तकम् ॥^०

No. 23. A. IV. Foll. 155; marked 157 (१०५७), Nos. 35 and 65 having been omitted.

No. 24. A. V. Foll. 133.

No. 25. A. VI. Foll. 151; at the end by a different hand, in red ink: संवत् १८३५ खरितम् ॥

No. 26. A. VII. Foll. 135, orig. 136; foll. 45-48 having been lost and replaced by three leaves, marked 45, 46 and 48, resp., and written by a different hand.

No. 27. Foll. 139; dated by the same hand as the text: संवत् १८३५ । आबन्धुद्वयैर्गोमासी तद्दिने समाप्तम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

25, 26.

2023A, 2023B. Foll. 370 and 378 resp.; size $8\frac{1}{2}$ in. by 4 in.; fairly written in the Devanāgarī character; ten lines in each page.

Pada-pāṭha, accented; not very correct.

Vol. i. The first four Ashtakas.

The 1st A. ends fol. 93: शके १९३६ भावना-मसंवत्सरे फाल्गुनशुद्धत्रयोदश्या सौम्यवासरे तद्दिने शेवं-करोपनामकरामभट्टेन लिखितं पुस्तकं समाप्तं.

The 2nd A. ends fol. 189; dated शके १९३७ युवानामसंवत्सरे चैत्रवद्यद्वादश्या भृगुवासरे (!)^०

The 3rd A. fol. 278, शके १९३७ वैशाखवद्य अष्ट-म्यां तिथौ सौम्यवासरे^०

The 4th A. शके १९३७ ज्येष्ठवद्य एकादश्यामिंदु-वासरे^०

Vol. ii. Ashtakas 5-8, each dated Śaka 1737.

The 5th A. fol. 87, ^०साषाढवद्यसप्तमी भृगुवासरे^०

The 6th A. ends fol. 184, ^०पौषशुद्धप्रतिपद्यां रविवासरे^०

The 7th A. fol. 277, ^०पौषवद्यत्रयोदश्या मंद-वासरे^०

The 8th A., ^०फाल्गुनवद्यषष्ट्यां भौमवासरे^० समाप्तं स्वार्थे परार्थं च । तैलाद्रक्षे जलाद्रक्षे रक्षे स्थितिल-बन्धनात् । मूर्खैर्हस्ते न दातव्यमेवं रक्षति पुस्तकं ॥

This is the MS. P. 2, used by Prof. Max Müller in his edition, and mentioned in his Preface to vol. i., p. ix.

The same scribe had copied, in the preceding year, the *Aitareya-Brahmana* in No. 68 (MS. 1977).

[DR. J. TAYLOR.]

27-30.

2133-6. Size 16½ in. by 6 in. Devanāgarī character; on the whole well written.

Sāyaṇa's commentary, entitled *Vedārtha-prakāśa*, on the *Rigveda-Saṃhitā*. Several Ashtakas of the latter are also contained in these volumes; partly accented, partly not.

Vol. i. Foll. 275. The first Ashtaka of the *Saṃhitā-pāṭha*, accented, with *Sāyaṇa's* comment; each adhyāya being paged separately. Dated Śaka 1673 (see M. Müller's *Rig-veda*, vol. i., Preface, p. xvii).

Vol. ii. Foll. 250. The second and third Ashtakas of *Sāyaṇa's* comment with the *Saṃhitā* text; partly accented..

The following *lacunae* occur in this volume: Between foll. 41 and 42 is wanting the comment on *Maṇḍala* I. 164, 1-15; between foll. 43 and 44, wanting I. 164, 24-52; between foll. 46 and 47, I. 167, 3 to end of I. 171; between foll. 48 and 49, I. 174, 9-180, 6; after fol. 49, I. 181, 9-188, 5; after fol. 56, II. 11, 2 to end of II. 14; after fol. 57, II. 16, 6-23, 11; after fol. 59, II. 24, 15 to end of II. 30. Foll. 50, 52 and 54 have been misplaced after fol. 59.

Ashtaka II., in good small handwriting, ends fol. 73. Of Ashtaka III., which is fairly written, in a different and larger hand (the same in which the greater part of vol. i. is written), each adhyāya is paged separately.

Vol. iii. Foll. 277, containing the fourth, fifth and sixth Ashtakas, the first two of which, with the *Saṃhitā* text, accented, were copied by the same hand as Asht. II. The fourth Ashtaka is dated Śaka 1669 (see M. Müller, l.c.); the sixth Ashtaka, which is without the text, Samvat 1806.

Vol. iv. Foll. 190, containing the seventh and eighth Ashtakas, with the *Saṃhitā*-text, unaccented; except on foll. 49-77, where the text (*Maṇḍ.* X. 10, 13-x. 45, 12) is omitted altogether.

Ashtaka VII. (dated Samvat 1807, not 1809) was copied by the same hand as Ashtakas II., IV. and V.

A. VIII. is dated Samvat 1817.

[H. T. COLEBROOKE.]

31-38.

2992-2999. Size 13½ in. by 7 in.; on the whole well written, in the Devanāgarī character; sixteen lines in a page.

Sāyaṇa's commentary; complete in eight volumes, each containing one Ashtaka.

Ashtakas V. and VI. are dated Samvat 1771.

Vol. i., foll. 383; vol. ii., foll. 225; vol. iii., foll. 118; vol. iv., foll. 113; vol. v., foll. 106; vol. vi., foll. 105; vol. vii., foll. 141 (paged 142, number 78 having been omitted); vol. viii., foll. 200. [?]

39-42.

3126-3129. Size 18 in. by 8½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter half of the last century; 16-19 lines in a page.

Sāyaṇa's commentary (*Rigveda-bhāṣyam*).

Vol. i. (foll. 259) contains the first Ashtaka.

Vol. ii. (foll. 154 + 139) the 2nd and 3rd Ashtakas.

Vol. iii. (foll. 92 + 122 + 89) the 4th, 5th and 6th Ashtakas.

Vol. iv. (foll. 98 + 120) the 7th and 8th As.

The last Ashtaka is dated शके १६६० विवाहसंव-भवे
सरे ज्येष्ठशुक्लपक्षीपदा इंदुवासरे °

[DR. JOHN STEVENSON.]

43-46.

1861-4. Size 12 in. by 5½ in.; well written, in the Devanāgarī character; European paper. Modern.

Sūyana's commentary on Ashtakas III.-VIII.

Vol. i. Foll. 272 (numbered 270, three successive leaves being marked 46); twelve lines in a page. Ashtaka III.

Vol. ii. Foll. 279. Foll. 1-169 (twelve lines in a page; copied by the same hand as vol. i.), Asht. IV.—Foll. 171-279 (by a different hand; fifteen lines in a page), Asht. V.

Vol. iii. Foll. 237. Copied by the same hand as the fifth Asht.; fifteen lines in a page. Ashts. VI. (ends fol. 104b) and VII.

Vol. iv. Foll. 210. The eighth Ashtaka.

[DR. J. TAYLOR.]

47, 48.

3151, 3152. Size 17½ in. by 8 in.; well written, in the Devanāgarī character, by two different scribes (see Dr. Stevenson's remarks in M. Müller's *Rig-veda*, III. p. x.); 18-20 lines in a page.

Sūyana's commentary, Ashtakas I.-III. (This is the MS. B. 1, used by Prof. M. Müller).

Vol. i. Foll. 259. Foll. 1-108a are in the *Kāyasthī lipi*, the rest in the *Dakṣhaṇī* (!) *lipi*, described by Dr. Stevenson. The first Ashtaka. At the end there is an additional leaf containing another copy of fol. 195a of this volume.

Vol. ii. The second and third Ashtakas. A. II., foll. 155, of which foll. 1-53a are in the *Kāyasthī lipi*, the rest in the *Dakṣhaṇī lipi*. A. III., foll. 139, entirely copied by the Guzerat scribe.

[DR. J. STEVENSON.]

49.

522b. Foll. 21-152 of the volume. Indifferent Devanāgarī writing of the latter part of the 17th century, except foll. 32, 36, 37, 39, 40, 151, and 152, which were supplied by a modern hand. The original paging is 18-149. Size 9¼ in. by 4 in.

These leaves contain part of the first adhyāya of the first Ashtaka of *Sūyana's* comment comprising from *Maṇḍ.* I. 2, 7, to the end of the adhyāya, or *Maṇḍ.* I. 19, 9.

[H. T. COLEBROOKE.]

50.

2612. Foll. 266; size 10½ in. by 4 in.; very well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page. Foll. 116-130 are some what injured by insects.

The fifth Ashtaka of *Sūyana's* commentary. Dated Samvat 1664.

(On the mistake on the title-page, ° षष्ठाष्टक ° see M. Müller's *Rig-veda*, III. p. xiii.)

[H. T. COLEBROOKE.]

51.

46. Foll. 67; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about the beginning of the 17th century; from fol. 24 by a different copyist, in a small, neat hand; eleven lines in a page.

A fragment—comprising the 2nd adhyāya (which ends fol. 416), and vargas 1-21 of the 3rd adhyāya of the first Ashtaka—of a comment (*īkū* or *vivarāṇa*), by *Jayatīrtha-bhikṣhu*, on *Anandatīrtha's Rīghāshya*.

The colophon runs thus: इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादविरचितस्य श्रीमद्गुभाष्यस्य टीका [fol. 41 चिचरणे] जयतीर्थभिक्षुकृतायां समाप्ताः (!) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

52.

986c. Foll. 28 (131-158); size 14½ in. by 8½ in.; well written, in the Devanāgarī character, for Col. Claud Martin; seven lines in a page.

Kātyāyana's Sarvānukramanī, or complete index of the metres, deities, ṛishis, and numbers of verses of the *Rig-veda* hymns in the *Śūkala* recension. It begins: अथ ऋग्वेदान्नाये शाकलके सूक्तप्रतीकचक्रसंख्यचुषिदैवतछंदास्यनुक्रमिष्यामो यथोपदेशं ०

Fol. 133b end the *paribhāshās*, or general account of the metres, in fourteen sections, after which the several hymns of the eight Ashtakas are gone through. After the conclusion of the eighth Ashtaka, there follow two more sections containing numerical statistics as to the occurrence of the various metres:

एकपञ्चाशदृग्वेदे गायत्र्यः शाकलेयके ।
सहस्रद्वितयं चैव चत्वार्येव शतानि तु ॥
त्रीणि शतानि सैकानि चत्वारिंशत्तयोष्णिहः ।
अनुष्टुभां शतान्यष्टौ पञ्चाशत्पंचसंयुता ॥ ०

[H. T. COLEBROOKE.]

53.

1152. Foll. 46; size 9 in. by 3½ in.; oblong; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Kātyāyana's Sarvānukrama. This copy does not contain at the end the Section on the metres; but another instead, which contains the number of *sūktas* of each *anuvāka*; and likewise the numbers of *ashtakas*, *vargas*, *rics*, *ardharcas*, *pādas*, *padas* and *aksharas* in the *Riksamhitā*.

This section begins:

मधुच्छंदप्रभृतिभिर्चुषिभिर्हि तपोबलात् ।
दृष्टानामनुवाकानामृषु वक्ष्याम्यतद्व्रतः ॥
अग्निमीळे विसूक्तस्तु सुहृपैर्द्रवतुष्ककौ । ०

On the beginning see the fragment described by Prof. Weber, Cat. Berl. No. 48.

Dated संवत् १८५४ आश्विनकृष्ण ८ चन्द्रवासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

54.

2140c. Foll. 8 (foll. 38b-45 of the volume); size 15½ in. by 9 in.; Devanāgarī character; fair, though minute, modern handwriting; twelve lines in a page.

Kātyāyana's Sarvānukramanīkā. The concluding section as in No. 52 (MS. 986c).

[R. JOHNSON.]

55.

132a. Foll. 19; size 9½ in. by 4½ in.; fairly, somewhat hastily, written, in the Devanāgarī character, by the same scribes as the rest of the volume; twelve lines in a page.

Kātyāyana's Sarvānukrama. Dated संवत् १८०२ समये इषशुक्लप्रतिपदि रविवासरे (here the name of the scribe has been obliterated) अलिखत् स्वार्थं परार्थं च । श्रीवक्रतुंड नमोस्तु ते । श्रीकालभैरव तुभ्यं नमोस्तु । शुभं भूयात् सर्वेषां जनानां ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

56.

1823. Fol. 140; size 11½ in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page. European paper.

Shadgurusishya's commentary on the *Sarvānukramanī*, entitled *Vedārthudīpikā*. [A.]

It begins:

अथ ऋग्वेदान्नाये शाकलके सूक्तप्रतीकचक्रसंख्यचुषिदैवत-
छंदास्यनुक्रमिष्यामो यथोपदेशम् । अथेति मङ्गले प्रस्तावे वा ।
चुगंशबाहुल्यादृग्वेदः । तच्चांनाये सम्यग्भासयुक्ते खिलरहिते ।
शाकल्येन दृष्टः शाकलः । शाकल एव शाकलकः । तस्मिन्*

* MS. B. om. from शाकल्येन दृष्टः.

शाकल्यशब्दाच्च । पूजायां कनि कृते शाकलकशब्दः ॥ *
तत्र आदिः । प्रतीकः ।

The *Paribhāṣā* end fol. 19 (fol. 24b in B).
Maṇḍala I., fol. 43 (fol. 54); II., fol. 48b (fol. 60b); III., fol. 54b (68b); IV., fol. 59b (75b); V., fol. 70b (fol. 89); VI., fol. 79b (fol. 99b); VII., fol. 87b (fol. 110); VIII., fol. 103b (fol. 129b); IX., fol. 112b (fol. 140b).

It ends :

सर्वानुक्रमणी यैषा कात्यायनमुनेः कृतिः ।

समाप्तैकाध्ययनकैः षट्सप्तचिकद्वाष्टिका ॥

अस्या वृत्तिरियं चापि समाप्ता सद्गुरोः कृतिः ।

वेदार्थदीपिकानामा षड्गुण्यं प्रसादतः ॥

गणात्यामेपमासेति किल शुद्धदिनहोगणने सति । †

सर्वानुक्रमणीवृत्तिर्जीता वेदार्थदीपिका ॥

लक्षपंचदशपदैः पंचपष्टिसहस्रकं ।

सद्वाविंशच्छतं चेति दिनवाक्यार्थहीरितः ॥

विनायकः शूलपाणिः मुकुन्दः

सूर्यो व्यासः [शिवयोगी च ‡] षड्गः ।

नमामि तान्सर्वदा पांतु मां ते

यैर्वै षड्विः सप्तविद्या प्रदत्ता ॥

आद्या सर्वानुक्रमणी द्वितीया महाव्रतं चोपनिषद्ग्रन्थं च ।

महाव्रतं सूर्यमासां तृतीयं चत्वारिंशद्वाङ्गं वै चतुर्थी ॥

तद्वत्सूत्रं पंचमी वै निरुक्तं

षष्ठी गृह्यं शाकलस्य संहिता सप्तमीति (!) ।

इमा दत्ताः सप्त विद्यास्तु सड्विः

यैर्वै षड्वो गुरुभ्यो नमो स्तु तेभ्यः ॥

इति षड्गुरुशिष्येण कृता वेदार्थदीपिका ।

सर्वानुक्रमणीवृत्तिः समाप्ता चात्मतुष्टये ॥

इति श्रीषड्गुरुशिष्यविरचितायां सर्वानुक्रमणीयवृत्तौ वेदार्थ-
दीपिकायां प्रथमो ध्यायः (!) ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

* पूजायां कन् शाकलकः B.

† According to Prof. Weber (*Ind. Stud.* viii. p. 160) the proper reading of this line would be खगोत्यान्नेषुमायेति कल्पहोगणने सति, which gives the date Kaliyuga 4288 = A.D. 1187 for the completion of *Shadgurusishya's* commentary.

‡ For the words here supplied see Weber's Cat. I. No. 53.

57.

2396. Foll. 173; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page;—foll. 115 to the end are paged separately (1-59); fol. 114 is a blank leaf, inserted afterwards; there being no omission.

Another copy [B.] of the same work.

The name of the commentator is not mentioned in this MS., and the final *śloka*s are quite corrupt and incomplete.

It ends : इति सर्वानुक्रमणीभाष्यसमाप्तः ।० इति श्रीत्
शके १६०२ ॥ संवत् १६१२ (!) ॥ शमैनामकातीकवदी दुर्ज्जीवार
वीहमै ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

58.

1636e. Foll. 26; size 9 in. by 5 in.; legibly written, in the Devanāgarī character, on European paper; 13-18 lines in a page.

Jagannātha's commentary (*vivarana*) on *Kāt-yāyana's Anukramanīkū*. It begins :

नमामि विष्णुं शिरसाभ्यं समं शिवं च सोमं वृषभेन्द्रगामिनं ।
गणाधिपं भक्तमनोरथप्रदं हरिं च वाक्सिद्धिकरीं च भारतीम् ॥ १ ॥

अनुक्रमणिकोक्तानि सूक्तादिप्रभृत्यहं ।

छंदोतानि निबध्नामि जगन्नाथो यथामति ॥ २ ॥

अहं जगन्नाथव्यापनशीलविष्णुं विष्णुनमस्करोमि शिरसेष्टाङ्गो-
पलक्षणं । ० सूक्तादीति सूक्तप्रतीकं च्युक्संख्यच्युधिदैवतछंदोसि लिख्यते । ०

प्रतिसूक्तमृचां संख्या शब्दैरैकैव लिख्यते ।

प्रायोच च्युषयः सर्वे लिख्यन्ते गोत्रसंयुताः ॥ १ ॥

प्रगाथानां च सर्वेषां तत्तत्छंदोभिधाः पुनः ।

आग्नीसूक्तेषु सर्वेषु समिद्धाग्न्यादिदेवताः ॥ २ ॥

इति परिभाषानिदर्शनानि लिख्यन्ते परिभाषोदितान्यपि ॥ ० ॥

अथाग्निमीळेति सूक्तानां च्युक्संख्यच्युधिदैवतछंदोसि लिख्यते । ०

Dated संवत् १६४ (!) चैत्रकृष्ण ११ इंदुवारतहिने समाप्तं ।
उपासनीयापामद्वाल्मजप्रह्लादेन लिखितं ॥

After this there are a diagram and lists showing the number of syllables of which the several metres consist. [H. T. COLEBROOKE.]

59.

576. Foll. 51; size 10½ in. by 3½ in.; copied by three different scribes, about A.D. 1650; Devanāgarī character; 9-11 lines in a page.

The 164th hymn of the first *Maṇḍala* of the *Riksamhitā*—here called *Asya-vāmāyasūkta*, from its beginning अस्य वामस्य—interpreted, from a *Vedānta* point of view, by *Ātmānanda*. It begins:

अस्य द्विपंचाशदत्यस्तवं त्वेत् । अस्य वामस्य पंचाशन्मन्त्रात्मकमिदं सूक्तं दैर्घ्यतमं आत्मदैवतं । यद्यपिह स्कन्दाभाष्यादिषु भाष्यकारैरुद्गीथभास्करादिभिः शौनके च वेदमित्रं च बृहद्देवताकारं च अनुक्रमणिकाकारं च विष्णुधर्मोत्तरे चानादृत्य सूक्तव्याख्या कृता । तथापि वयमत्र स्कन्दादिव्याख्या अधियज्ञविषया एव क्वचिन्निरुक्तानुसारादधिदैवतविषया इति विनिश्चित्य शौनकादिरीतिमाश्रित्य अध्यात्मं व्याख्यामः । अत्र शौनकादिमतसंयहीतुर्वैरुचेरनुक्रमणिका । अस्य द्विपंचाशदत्यस्तवं त्वेत् । अस्यस्य सूक्तस्य ब्रह्मणः प्रतिपादनमत्रेत्यर्थः । अपर आह । अल्पिका या देवतायाः स्तुतिरत्रेति । देवताया एव अत्यैः पदैः स्तुतो ज्ञेयः आह । तदुभयमपि वेदमित्रो निषेधति । न देवताल्पिका काचिदन्त्रापि पदात्यता । उपेद्रु तव वीर्ये च तन्नो मित्रे अल्पिका भवेदिति ॥ - - - ॥ विष्णुधर्मोत्तरे बृहति उत्तरार्धे दाशरथिरामं प्रति पुष्करनामा यक्षो राजधर्मादिकमुक्त्वा अथर्वविधानं सामविधानं यजुर्विधानं अग्निविधानं च समाप्य मोक्षार्थं अस्य वामीयसूक्तकल्पमुक्तवान् । तदनुसारेण तत्सूक्तं विवृणोमि ॥ अस्य वामस्य ० ॥ अस्यामृचि अवस्थात्रयोक्तिपूर्वमात्मोच्यते चित्स्वरूपः । अस्य प्रत्यक्षादिप्रमाणसन्निहितस्यापरोक्षस्य वामस्य कुक्षस्य शरीरेण परिच्छिन्नस्य तथा तस्य परोक्षस्य पलितस्य वृद्धस्यापरिच्छिन्नस्य व्यापकस्य तथा होतोऽङ्गता विचारकः तस्य होतृजैयदवस्थायां नाम्ना विश्वस्य प्रथमस्य भ्रातुः द्वितीयो भ्राता मध्यमो जस्त भवति मध्ये स्वप्ने भवतीति मध्यमः । नाम्ना तैजसः । अन्नः मेघस्य गिरेर्वी नामैतत् । तैजसो हि मेघसदृशः निद्रया तिरोहिततेजस्कृत्वात् । स्वप्नाख्यगंधर्वनगराधिष्ठातृत्वाच्च गिरिवदाश्वर्यविषयः । ०

Some (corrupt and defective) śloka occurring after the conclusion of the comment, give a different version of the legend of *Dīrghatamas* from that contained in *Mahābh. I. 4179 ff*:

अत्र वृद्धशौनक - - - - । अंगिरा ब्रह्मजस्तस्मादुच्यथो ममतापतिः । तस्मादधीत वेदादीननुजातो बृहस्पतिः । रिरंसु-

मैमतां तां नो गुरुर्लभे सुरक्षितां । उच्यथः कारयन्त्यं जगाम प्रियचर्मणः । लब्ध्वावकाशस्तां रंतुमारभेऽथ बृहस्पतिः । चुक्रोशोदरसंस्थो ऽपि मुनीश सिष (? क्षिप) मामितः । रेतो यतो ऽत्र संकीर्णं मंदितो गुरुर्ब्रवीत् । जातंधो भव पापिष्ठ इत्युक्त्वा तपस - - - । ० । एवमादि दिवा जातं रात्रौ हवति (!) सूक्तः । उद्विग्नैर्मुनिभिः सो ऽथ मंजूपायां प्रवेशितः । मंजूपा सा विपाशायां क्षिप्त्वा नद्यां प्रवाहिता । प्रतीपेन ततोऽंगेन गृहीतास्यानूपेण सा । न दीर्घतमसं ज्ञात्वा दत्ता भार्या अथ स्वयं । अजीजनत्सुतानस्य दास्यामुशिञ्जि चात्मजे । पुत्रमुत्पाद्य कक्षीवत्संशं गोधर्ममाचरन् । ततो दीर्घतमा वृद्धगोतमो गौतमस्ततः । गौतमेषु तदारभ्य सूक्तार्थः स्फुरति स्फुटः । तत्कुले विष्णुतो विष्णुस्ततो विष्णुप्रकाशकः । आत्मानन्दस्तदुपपन्नस्तेनैदं भाष्यमीरितं ॥ इत्यात्मानन्दविरचितमस्य वामीयसूक्तभाष्यं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

60.

2416. Foll. 16; size 8 in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page. Modern.

A comment on the *Purusha-sūkta*, the 90th hymn of the 10th *Maṇḍala* of the *Rik-samhitā*.

It begins:

रामाकांतगिरं नत्वा हेरंबं शिवमंबिकां ।

एकत्रिंशे ऽधुनाध्याये वेददीपो वितन्यते ॥

कात्यायनः नियुक्तान् ब्रह्माभिष्टीति होतृवदनुवाक्येन सहसशीर्षेति ॥ अस्यार्थः । नियुक्तान्ब्रह्मणो ब्राह्मणमित्यादिपशून् सहसशीर्षेयनुवाक्येन षोडशर्चेन ब्राह्म स्तौति होतृवदिति त्रिः प्रथमां त्रिरुत्तमानित्याद्युक्तप्रकारेणेत्यर्थः ॥

It ends: इति पुरुषसूक्तटीकाः ॥

[R. JOHNSON.]

61.

2015. Foll. 50; size 9 in. by 3½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; 7-10 lines in a page.

Saptasāṅkhyā; being the *Varga-pratīkas* of the *Rigveda-Samhitā*, each followed by seven numbers, the force of which is expressed by the combination पञ्चविमनत्,—viz. the first denoting

[H. T. COLEBROOKE.]

[DR. JOHN TAYLOR.]

[H. T. COLEBROOKE.]

C

X. fol. 145b; XI. fol. 161; XII. fol. 163b; XIII. fol. 171; XIV. fol. 179b; XV. fol. 183; XVI. fol. 190; XVII. fol. 197b.

The colophon at the end of the several pāṭalas generally runs thus : इति श्रीपार्वद्याख्यायामानन्दपुरावास्तव्यवज्जटपुत्र-उवटकृती प्रातिशाख्यभाष्ये °

[H. T. COLEBROOKE.]

66.

1636d. Foll. 29; size 9 in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 9-14 lines in a page. Modern.

A treatise consisting of lists of, and observations on, words occurring in the *Rigveda*, and presenting certain common peculiarities. On fol. 1a the work is called *Paṭagāḍha-Rigveda-prayoga*. *Paṭagāḍha*, however, is the title of the last chapter.

The MS. begins : इदानीं सर्वसामानानि ॥ अमिती-जा अंगिरा नीचावया गभीरवेया वृहच्छ्रवा नोधा दमूना नवेदा अड्या दीर्घतमाः पृथुपाजा नृमणा नृतमाः सुमनाः विमनाः सुवासा गृध्रा ग्ना नग्ना उषाः पंथा भोजा च्छुषाश्चंद्रमा अस्तराः सजोषा जातवेदा इति सर्वत्र विसर्जनीयाः ॥ इदानीं सर्वविवृतानि । वायो शतक्रतो ते सखित्वे °

Fol. 2 : इदानीं सर्वनवपदानि (!) । यस्मिन्कस्मिन्स-स्मिन् °

Fol. 2b : इदानीं द्वितीयसंख्याकानि (words occurring twice) । मेधा वना ऽस्यां चक्रे मान्यस्य मेधा । °

Fol. 6b : इदानीं त्रीणि संख्याकानि (!) । e.g. इन्द्रे occurs thrice in the *Samhitā* as इन्द्र (*Rigveda* I. 4, 5; 80, 16; 132, 5).

Fol. 10 : चतुःसंख्याकानि । e.g. उरुची (न प्रगृह्यम्); अमृता (स्वरान्ता, i.e. *udātta* and *anudātta*).

Fol. 12 : पंचसंख्याकानि । e.g. अदत्तम् (occurs six times, but once in the *Vāṭakhyas*, VIII. 59, 6). । विवाससि (including compound forms such as आ ° I. 31, 5).

Fol. 13 : षट्संख्याकानि । e.g. उर्वी (न प्रगृह्यम्) ।

Fol. 14 : सप्तसंख्याकानि । e.g. आपम् । सीदसि । °

Fol. 15 : अष्टसंख्याकानि ।

Fol. 15b : नयसंख्याकानि ।

Fol. 16b : दशसंख्याकानि ।

Fol. 17 : एकादश ° । द्वादश ° ।

Fol. 18 : त्रयोदश ° ।

Fol. 18b : चतुर्दश ° ।

Fol. 19 : पंचदश ° ।

Fol. 19b : षोडश ° (e.g. दधातु) ।

Fol. 20 : सप्तदश ° । एकविंशति ° ।

Fol. 20b : एकविंशति ° । द्वाविंशति ° ।

Fol. 21 : चतुर्विंशति ° । त्रिंशत् ° ।

Fol. 21b : एकत्रिंशत् ° । चतुश्चत्वारिंशत् ° ।

Fol. 22 : चदचत्वारिंशत् ° । अष्टाचत्वारिंशत् ° ।

Fol. 22b : पंचाशत्संख्याकानि । (fifty passages are given where, in the pada, an *udātta ā* precedes an *udātta a*, e.g. I. 10, 2 *ā āvāhat*; I. 30, 21 *ā āntāt*; I. 31, 4 *ā āpuram*, etc.)

Fol. 23 : इदानीं पूर्वरूपाणि । वास्तोरित्येतत्पतिशब्द उत्तर आविर्हविज्योतिःशोचिरितुत्तरश्चेत् ककारो °, where a *visarjunēya* appears as *sh* in the *Samhitā*.

Then follow miscellaneous observations, such as on *trishu* besides *trishu*; further words without *avagraha* in the pada (अखंडितानि fol. 24b) such as *āvatam*, *adbhatam*, *kakshāvāntam*, etc.

Finally, from fol. 25, a chapter, called *Paṭagāḍha*, on the accents of certain words (?), distinguished as *akhaṇḍitāni* and *khaṇḍitāni*.

[H. T. COLEBROOKE.]

67.

2381. Foll. 332; size 8½ in. by 4 in.; a modern MS.; beautifully written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

The *Aitareya-Brahmana*. Complete; each of the eight *pañcīkās* having a separate paging.

The work has been edited, with an English translation, by M. Haug (Bombay 1863); also

the text, in Roman character, with extracts from *Sāyaṇa's* commentary, by Th. Aufrecht (1879).

[GAIKAWAR.]

68.

1977. Foll. 207; size 8 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; 10 or 11 lines in a page.

The *Aitareya-Brāhmaṇa*. Complete; each *pañcīkā* being paged separately, and dated: शके १९३६ भावनामसंवत्सरे. The scribe was *Rāmbhaṭṭa*, surnamed *Śeḇemkara*, the same who, a year later, copied the pada text of the *Rigveda*, contained in Nos. 25 and 26 (MSS. 2023A and B).

[DR. J. TAYLOR.]

69.

310. Foll. 173; size 16 in. by 8½ in.; copied in a large Devanāgarī hand, for Col. Martin; seven lines in a page.

The *Aitareya-Brāhmaṇa*. Complete; each *pañcīkā* being paged separately. [H. T. COLEBROOKE.]

70, 71.

1721, 1465. Foll. 154 and 133 resp.; beautifully written, in the Devanāgarī character, about 1750; seven lines in a page.

The *Aitareya-Brāhmaṇa*. Complete in two volumes, of four *pañcīkās* each; each *pañcīkā* being paged separately. At the end there is the following note in a different handwriting:

काशीकरविद्वांसोपनामकसखारामस्य पुस्तकम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

72.

2132. Foll. 71; size 16 in. by 9 in.; fairly written, in Devanāgarī, for Col. Martin; twelve lines in a page.

The *Aitareya-Brāhmaṇa*. Complete.

[R. JOHNSON.]

73.

697. Foll. 241; size 9½ in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī; seven lines in a page.

The *Aitareya-Brāhmaṇa*. Complete; each *pañcīkā* is separately numbered; on the fly-leaves there are some notes in Colebrooke's handwriting.

Pañcīkās 6 and 7 are dated Samvat 1852 (the 6th also Śaka 1707!); *pañcīkās* 1, 3, 4, 5, and 8, Samvat 1853 (the 5th also Śaka 1717); and *pañcīkā* 2, Samvat 1854.

At the end of the 6th *pañcīkā* the following note has been scored out: लिखितं चौबेरलेखरेण लि हरिः सोम् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

74.

1270b. Foll. 140; size 7 in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī; eight lines in a page.

The *Aitareya-Brāhmaṇa*. The first four *pañcīkās* only. Copied by one *Nṛsiṃha*, son of *Konerabhaṭṭa*; the first two *pañcīkās* in the village *Janārdanapura*, in *Śrāvāṇa* (Thursday the 13th of light fortnight, and Sunday the 8th of dark fortnight), Śaka 1605; and *pañcīkās* 4 and 5 in the village *Jahnupura*, in *Bhādrapada* (Thursday the 5th of light fortnight, and Friday the 11th of dark fortnight) of Śaka 1605 (*Rudhīrodgāri-samvatsara*).

[H. T. COLEBROOKE.]

75.

1836, 1836A. Foll. 304 and 309 resp.; size 12 in. by 4 in.; beautiful, but modern copy; Devanāgarī character; nine lines in a page.

Sāyaṇa's comment on the *Aitareya-Brāhmaṇa*, forming part of his *Mādhavīyavedārthaprakāśa*. Complete in two volumes; the first containing *pañcīkās* 1-3, the second *pañcīkās* 4-8.

[DR. JOHN TAYLOR.]

76.

2991. Foll. 340; size 13½ in. by 7½ in.; well written, in Devanāgarī; sixteen lines in a page.

The same work.

According to a note of Wilson, this copy was made at Bombay for the library of the East India Company, by order of the Court of Directors.

77.

1355c. Foll. 72; size 10 in. by 4 in.; in different Devanāgarī writing; 8-10 lines in a page.

Sūyāṇa's commentary on the eighth *pañcīkā* of the *Aitareya-Brāhmaṇa*.

Dated: शालिवाहनशके १५६३ प्रवसंवत्सरे दक्षिणायने मार्गशीर्षमासे कृष्णपक्षे षष्ठ्यां तिथौ इंदुवासरे शारदानंदनवं-
शोद्धवेन शिवभट्टमुनेन महादेवाख्येन अष्टमपंचिकाभाष्यं स्तौति
परार्थं चालेखि ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

78.

319. Foll. 65; size 9 in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī; seven lines in a page.

The *Aitareyāranyaka*, consisting of five *Āraṇ-
yakas*, the 1st having five, the 2nd seven, the
3rd two,* the 4th one, the 5th three *adhyāyas*.

Dated Samvat 1854. [H. T. COLEBROOKE.]

79.

986d. Foll. 190-204 (paged 1-45, two leaves being marked 23); size 14½ in. by 8½ in.; well written, in the Devanāgarī character, for Col. Martin; seven lines in a page.

The *Aitareyāranyaka*; at the end of this MS. ascribed to *Āśvalāyana*: इत्याश्वलायनोक्तं आरण्यकं नाम समाप्ताः ॥ (1) See M. Müller, *Hist. of Anc. S. Lit.* p. 335, note 2. [R. JOHNSON.]

* The MS. has by mistake (fol. 50b) तृतीयस्य तृतीयो
ध्यायः ।

80.

2140d. Foll. 46-56; size 15½ in. by 9 in.; fair, small handwriting; Devanāgarī character; twelve lines in a page. Modern.

The *Aitareyāranyaka*, here likewise ascribed to *Āśvalāyana*: इति आश्वलायनोक्तं ॥ आरण्यकं नाम समाप्तं ॥ [R. JOHNSON.]

81.

1355a. Foll. 44; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

The *Aitareyāranyaka*. Dated: संवत् १८२७ शाके १६९२ प्रवनामसंवत्सरे (sic!) उज्जयिणी वसंतचतुर्थी वैशाखशुद्ध ५ इंदुवासरे लिखितं देवगोविंदरायभारद्वाजेन गणमुक्तेश्वरवासी गंगातीरनिवासी काश्यां मध्ये शुभं भूयात् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

82.

1676a. Foll. 45; size 9½ in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

The *Aitareyāranyaka*. Dated Śaka 1684, Samvat 1819. [H. T. COLEBROOKE.]

83.

1762. Foll. 118; size 8 in. by 3½ in.; Devanāgarī character; indifferant handwriting; seven or eight lines in a page.

Portions of *Sūyāṇa's* commentary on the *Aitareyāranyaka*.

Foll. 1-16 contain the commentary on the first *khaṇḍa* of the second *Āraṇyaka*, not quite complete at the end.

Foll. 17-102, in a different handwriting (?), contain the commentary on the third *Āraṇyaka*, except the first two *khaṇḍas* and part of the third *khaṇḍa*, which are wanting, although there is one continuous paging of the whole MS. The first *adhyāya* ends fol. 48b. There is also a *lacuna* at

the beginning of the fifth *khaṇḍa* of the second *adhyāya*, a page (fol. 83b) having been left blank.

Foll. 103-118 contain the commentary on the 14th or last *khaṇḍa* of the 5th *Āraṇyaka*. The MS. ends :

वेदार्थस्य प्रकाशेन तमोहार्दं निवारयन् ।

पुनर्योश्चतुरो देयाद्विद्यातीर्थमहेन्द्रः ॥

शके १५५५ शोभनसंवत्सरे आषाढमासे वदिसप्तम्यां भृगौ शारदानंदनवंशोद्भवेन महादेवेन स्वार्थं परार्थं चालेखि ॥

On the title-page there is the following note: पुस्तकमिदं देवलपनामककेशवभट्टेनापदेवाय काशी-वासिने दत्तं ।

The text of the *Aitareyāranyaka*, with *Sāyaṇa's* commentary, has been edited in the *Bibliotheca Indica*, by Bābu Rājendralāla Mitra (1876). *Āraṇyakas* 1-3 have been translated by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, vol. i. (1879).

[H. T. COLEBROOKE.]

84.

2386b. Foll. 121 (paged 1-122, no. 67 having been omitted); size 9 in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1650; ten or eleven lines in a page.

Viśveśvara-tīrtha's Mahaitareyopanishad-bhāṣyavivarāṇa, a gloss on (*Madhva*) *Ānandatīrtha's* commentary on the *Bahvricabrahmanopanishad* (here called *Mahā-Aitareyopanishad*), being the 2nd and 3rd *āranyakas* of the *Aitareyāranyaka*. In eight (properly nine) *adhyāyas*. It begins :

यस्यागान्त्रिविधा प्रजा निरयभाग्यस्याश्रयान्मुक्तिमाग

यः क्षेत्रे प्रपदं प्रपद्य रमते यत्सृष्टमेतज्जगत् ।

यो ऽन्वाप्यामरवल्गो जगति यः ख्यातः शतर्थादिना

नाम्ना यच्चविधो ऽपि यो निजभिदाराहितवान् विस्तृतः

यो यावद्बृहतीसहस्रगणितावर्णीदिवर्णीत्मना [॥ १ ॥

ध्यातो योग्यजनाय योग्यविशदानन्दं ददात्यज्ज्ञा ।

यो विष्णवश्चत्संहितां श्रुतिशान्तां स्मार्तां विजानाति यस्

तस्मै शं भजते वरातिशयं (?) यामो रमावल्गभम् ॥ २ ॥

तैत्तरेयो संहितायां* व्याकुर्मो भाष्यमुत्तमम् ।

श्रीमदानन्दतीर्थीयज्ञत्वा तत्प्रतीतिकामुक्ताः ॥ ३ ॥

नाम्नायार्थविचारणे कुशलिनो नो शब्दवारां निधौ

ज्ञातव्यायविचारदूरमतयः शिक्षानिरुक्तातिगाः ।

अप्येवं सुरवर्यदेशिकमहाचार्यप्रसादान्महा-

भूतार्थमहणाय भाष्यविवृतौ यत्नं वयं कुर्महे ॥ ४ ॥

अपेष्टानिष्टप्राप्तिपरिहारेष्पूनां तदुपायमजानतां तत्पदवीदी-
पकपुरुषाभावात्^० अन्यैरन्यथा व्याख्यातामैतरेयोपनिषदं यथा-
षद् व्याख्यातुकामः श्रीमत्पूज्यप्रज्ञाचार्यः^० प्रणमति । नारायण-
मिति । अहं नारायणं शरणमियमित्यगव्य इतरपरिहारेण
नारायणशरणप्राप्तौ किंनिमित्तमित्यत आह । निखिलेति ।^०

Fol. 3 : ऐतरेयेण प्रोक्तवादैतरेयीयस्या उपनिषदो नामोक्ता
नामान्तरमपि निर्वचनपूर्वकं प्रमाणवचनेनाह । महाभूतिरिति ।
एष पन्था इत्यादि प्रष्टुकं प्रमाणेन व्याचष्टे ।^०

The original colophon : इति श्रीमदानन्दतीर्थभगव-
त्पादाचार्यविरचितश्रीमन्महैतरेयोपनिषद्भाष्यविवरणे [विश्वेश्वर-
तीर्थमुनिविरचिते]^० has been everywhere altered
to इति श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचिते तैत्तरीयसंहि-
ताभाष्ये^० [H. T. COLEBROOKE.]

85.

183e. Foll. 25 (foll. 132-156 of the volume); size 10 in. by 4½ in.; well written in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

Śaṅkara's commentary on the *Aitareyopanishad*, being the 4th, 5th and 6th *adhyāyas* of the 2nd *Āraṇyaka* of the *Aitareyāranyaka*.

The 7th (and last) *adhyāya*, which is generally included in the *Aitareyopanishad*, has not been commented upon by *Śaṅkara*, whence it has also been omitted in Rōer's edition. See Colebrooke, Misc. Ess., I. p. 42.

Dated Śake 1685. [H. T. COLEBROOKE.]

86.

138c. Foll. 21 (foll. 84-104 of the volume); size 10 in. by 4½ in., fairly written, in Devanāgarī; ten or eleven lines in a page.

The same work. Dated Samvat 1848.

* This is an alteration of ऐतरेयोपनिषदो.

87.

1084b. Foll. 46 (foll. 91-136 of the volume); size 13½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

An exposition of *Śaṅkara's* commentary on the *Āitareyopaniṣad*, by *Abhibhava-Nārāyaṇendra-Sarasvatī*, disciple of *Kaivalyendra-Sarasvatī*; being identical with that of *Ānandajñānagiri*, disciple of *Śuddhānanda*, printed in the *Bibl. Ind.* edition.

The colophon (fol. 40) runs thus:

इति श्रीमत्कैवल्येन्द्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्यश्रीमत्ज्ञानेन्द्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्यश्रीमदभिवनारायणेन्द्रसरस्वतीविरचितायामैतरेयभाष्यटीकायां षष्ठो अध्यायः ॥

After this there follows a comment, occupying the last leaf, on the seventh adhyāya, which, as Colebrooke remarks in the margin, is "almost word for word as in *Sāyaṇa's* commentary," and the colophon of which is simply इति सप्तमाध्यायटीपिका संपूर्णम्. Dated Samvat 1853.

[H. T. COLEBROOKE.]

88.

138d. Foll. 27 (foll. 105-131 of the volume); size 10 in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

Sāyaṇa's commentary on the *Āitareyopaniṣad*.

After the colophon: इत्यात्मषट्कः समाप्तः ॥ शके १६८५ सुभानुनामसंवत्सरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

89.

3106. Foll. 137; size 9½ in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character, by two different scribes; ten and nine lines in a page.

The *Kaushītaki-* (or *Śāṅkhāyana-*) *Brāhmaṇa*. Complete in thirty adhyāyas. The MS. begins:

कौषीतकिब्राह्मणं लिख्यते । अथ अस्मिन्ने लौक उभये देवमनुष्या आसुस्ते देवा स्वर्गे लोकं यतो अग्निमूर्चस्त्वं नो अस्य लोकस्याध्यक्ष एधीति ॥

Fol. 61: इति षष्ठदशो अध्यायः समाप्तः ॥ इति कौषीतकिब्राह्मणे पूर्वार्द्धे संपूर्णम् ॥ संवत् १६७६ वर्षे शके १५४१

समये आश्विनशुदि ६ रवौ अद्येह श्रीवृद्धनगरवास्तव्यं आभ्यंतरनागरजातीयदा ० विनायकसुतजगन्नाथेन श्रीश्री अविमुक्तवाराणशीमध्ये लिखितं ०

The *Uttarūrdha* is dated: संवत् १५५७ वर्षे मार्गश्रवदि (!) १ दिने व्यवभीमेन लिखितमिदं ब्राह्मणं ॥ अद्येह श्रीवृद्धनगरे आभ्यंतरनागरजातीयपादुडव्यवकालुआसुतव्यवनांनाकेन दुवे श्रीमुरारिब्राह्मणाय । दुवे श्रीमुरारिब्राह्मणाय । श्रीविष्णु-प्रोत्थये ब्राह्मणतस्तकं धर्मेण दत्तं ॥

For other MSS. see Weber's Cat. Nos. 79 and 1406-7; for an analysis of this *Brāhmaṇa*, *Indische Studien*, vol. ii., p. 288 ff.

[DR. J. R. BALLANTYNE.]

II. Sāma-Veda.

90.

135a. Foll. 59; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; six or seven lines in a page.

The *Pūrva* (or *Chandas*)-*āreika* of the *Sāma-veda-Saṃhitā*, in the *Saṃhitā-pāṭha*; accented.

Dated: संवत् १६७२ वर्षे आश्विनशुदि १ रवौ अद्येह वाराणसीस्थितश्रीविश्वेश्वरराजधान्यां च. शिवदाससुतमाधवेन लिखितं ० । इत्याधिके छंदसीसंहिता समाप्ता ॥

The two *āreikas* of the *Sāma-saṃhitā* have been published by Th. Benfey (1848); also, with *Sāyaṇa's* commentary, and the *Gāṇas*, by *Satyavrata Sāmāśramin*, in the *Bibl. Ind.* (1874-8).

[H. T. COLEBROOKE.]

91.

1283a. Foll. 15; 4to, size 13 in. by 10 in.; legibly written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page.

The *Pūrvāreika*; accented. Dated (? A.D. 1813) शकाब्दा ११ । गणेशाय नमः ॥ राम ० ३५ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

92.

774b. Foll. 28; size 10 in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

The same work; accented. Dated Samvat 1857, the year named *Prajāpati*.

[H. T. COLEBROOKE.]

93.

2130a. Foll. 12; size 15½ in. by 8¾ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page. Modern.

The same work; without accents.

[R. JOHNSON.]

94.

2130f. Foll. 16; size 15½ in. by 8¾ in.; fairly written, in Devanāgarī, by the same hand as no. 93 (2130a); twelve lines in a page.

The *Pūrvārcika*, in the *Pada-pāṭha*; not accented.

[R. JOHNSON.]

95.

1280d. Foll. 27; 4to, size 13 in. by 9¾ in.; well written, in Devanāgarī; twenty-four lines in a page. Modern.

The *Uttarārcika* in the *Samhitā-pāṭha*; accented.

[H. T. COLEBROOKE.]

96.

2109. Foll. 105; size 9¾ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

The same work; accented.

संवत् १८७० ॥ चर्षे कार्तिकसुदी ३ रविवारेण लिखितम्
त्रीपाठीश्रीकृष्णबालकृष्णब्राह्मणमाहचातुरवेदी वाराणशीवा-
स्तव्यं °

[GAIKAWAR]

97.

2130e. Foll. 23; size 15½ in. by 8¾ in.; fairly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page. Modern.

The first six *prapāṭhaka*s of the *Uttarārcika*, in the *Samhitā-pāṭha*; not accented.

[R. JOHNSON.]

98.

774a. Foll. 35; size 10 in. by 4 in.; Devanāgarī character; good handwriting; nine lines in a page. Modern.

The *Uttarārcika*, in the *Samhitā-pāṭha*, from the beginning to the end of the first *ardha* of the seventh *prapāṭhaka*; not accented.

[H. T. COLEBROOKE.]

99.

1280e. Foll. 28 (numbered 1-23, 21-26); size 13 in. by 9¾ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-four lines in a page. Modern.

The *Uttarārcika* in the *Pada-pāṭha*; accented.

[H. T. COLEBROOKE.]

100.

2130d. Foll. 50; size 15½ in. by 8¾ in.; Devanāgarī character; twelve lines in a page.

The same work; not accented. Modern.

[R. JOHNSON.]

101.

1281e. Foll. 30 and 31a of the volume; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Aranya(ka)-samhitā*—being the seventh *prapāṭhaka* of the *Pūrvārcika* in the *Naigeya* recension,—with the *Mahānāmā* hymns. The *Samhitā* text, accented.

Editions have been published by S. Goldschmidt (*Monatsberichte der Berl. Acad.*, 1868), and by Satyavrata Sāmāśramin, in the *Bibliotheca Indica*.

[H. T. COLEBROOKE.]

102.

665d. Foll. 199-201 of the vol.; 4to, size 11½ in. by 9 in.; European paper (water-mark

1802); fairly written, in Devanāgarī; sixteen lines in a page.

The same work; without accents.

[H. T. COLEBROOKE.]

103.

1280c. Foll. 3; 4to, size 13 in. by 9½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The same work in the *Pada-pāṭha*; accented.

[H. T. COLEBROOKE.]

104.

1283b. Foll. 71; 4to, size 13 in. by 10 in.; beautifully written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

Sāyaṇa's comment on the *Pūrvārcika* of the *Sāmaveda-Saṃhitā*. It ends: छंदसिकाविवरणं माधवाचार्यकृतं परिसमाप्तं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

105.

3004. Foll. 133; size 14 in. by 5½ in.; well written (for the Bombay Government); Devanāgarī character; nine lines in a page.

Another copy of the same portion of *Sāyaṇa's* commentary.

106.

3005. Foll. 203; size 14½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 7-9 lines in a page.

Sāyaṇa's comment on the *Uttarārcika*.

[Copied for the Bombay Government.]

107.

1092. Foll. 57; 4to, size 13 in. by 10 in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-four lines in a page.

The *Grāmageya-* (or *Veya-*) *gāna*, in seventeen *prapāṭhakas*; figured for chanting. This MS. calls it *Vedagānam*. [H. T. COLEBROOKE.]

108.

665c. Foll. 130 (foll. 69-198 of the volume); 4to, size 12 in. by 9 in.; fairly written, in Devanāgarī; fourteen lines in a page; European paper (water-mark 1802).

The *Grāmageyagāna*; not figured. It ends: इति सौम्यपर्व समाप्तम् । [H. T. COLEBROOKE.]

109.

2121. Foll. 268; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; seven lines in a page.

The *Grāmageyagāna*; figured. In the margin marked वेय° throughout. The MS. ends:

[पावमानपर्वः समाप्तः by a different hand] । इति ग्रामे गेयगाने सप्तदशप्रपाठकः ॥ स्वस्ति संवत् १६०२ वर्षे वैशाखवद १३ गुरु ॥ ल° त्रा° साशारामगंगारामेण [स्वयं] ॥ वारेजापूर्वमामशुक्ल° नरसिंहसुतकाशीरामपठनार्थे वेयग्रंथ समाप्तः ॥ ° [GAIKAWAR.]

110.

665b. Foll. 49 (foll. 19-68 of the volume); 4to, size 12 in. by 9 in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 12-14 lines in a page; European paper (water-mark 1802).

The *Āraṇyagāna*, in six *prapāṭhakas*; with the supplement called *Mahānāmni* (foll. 48, 49); not figured. [H. T. COLEBROOKE.]

111.

68a. Foll. 44; size 10½ in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page.

The same treatise, without the *Mahānāmni*; figured.

Dated: संवत् १५६७ समये वैशाखसुदिप्रतिपदा शुक्ले ॥ लिखितं हरिहरेण । स्वरिवं श्रीगोविन्दात्मजहरिहरस्येदं पुस्तकम् । ° [H. T. COLEBROOKE.]

112.

2389a. Foll. 58; size 8½ in. by 3½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; eight or nine lines in a page.

The same treatise, with the *Mahānāmā*; figured for chanting.

Dated : संवत् १६९६ वर्षे माघकृष्णनवम्यां तिथौ मंगर-
वासरे । अद्यह्ने श्रीवाराणसीमध्ये गोपालनृपाठिकस्य पुत्रः ।
हरिराम आत्मापठनार्थं मया लिख्यत ॥ [GAIKAWAR.]

113.

1294. Foll. 19; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in Devanāgarī; twenty-five lines in a page. Modern.

The same work, with the *Mahānāmā*; not figured. [H. T. COLEBROOKE.]

114.

1295. Foll. 20; 4to, size 13 in. by 9½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The same treatise, with the *Mahānāmā*; figured. [H. T. COLEBROOKE.]

115.

321b. Foll. 51; size 12½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; seven lines in a page. Modern.

Another copy of the *Āraṇyagāna*, with the *Mahānāmā*; not figured.

[H. T. COLEBROOKE.]

116.

1090. Foll. 107; 4to, size 13 in. by 10 in.; well written, in the Devanāgarī character, by the same recent hand as No. 107 (MS. 1092); twenty-three lines in a page.

The *Ūhagāna* in twenty-three *prapāṭhakas*; figured for chanting.

[H. T. COLEBROOKE.]

117.

2138. Foll. 90; size 15½ in. by 9 in.; legibly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page.

The *Ūhagāna*; not figured.

Dated Saṃvat 1841.

[R. JOHNSON.]

118.

321a. Foll. 49; size 12 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī (foll. 37-49 by a different hand from the rest); ten lines in a page. Modern.

The *Ūhagāna*, *prapāṭhakas* 1-9; not figured.

[H. T. COLEBROOKE.]

119.

1298. Foll. 39; 4to, size 13 in. by 10 in.; well written, in Devanāgarī, by the same recent hand as No. 116 (MS. 1090); 25 lines in a page.

The *Ūhagāna*, *prapāṭhakas* 1-9. (It ends : इत्युद्गान समाप्तं). Not figured.

[H. T. COLEBROOKE.]

120.

1091. Foll. 25; 4to, size 13 in. by 10 in.; well written, in the Devanāgarī character; by the same hand as the preceding MS.; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Ūhyagāna*, in six *prapāṭhakas*; figured. According to Dr. Burnell, the correct title is *Ūharahasya*- (or simply *Rahasya*-) *gāna*. This MS. calls it *Ūhagāna*. [H. T. COLEBROOKE.]

121.

2130k. Foll. 26; size 15½ in. by 8½ in.; legibly written, in Devanāgarī, for Col. Martin; twelve lines in a page.

The *Ūhyagāna*; not figured. [R. JOHNSON.]

122.

1280a. Foll. 5; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Stobha* (or musical words and syllables inserted in the chants) in two *prapāṭhakas*; accented (A.). It begins:

१२ ३ ३१२ ३ १२ १३
अय स्तोम । प्रकृतिः । प्र । कृतिः । अश्वाः । [गावः om. A.] ।
३ १२ ३१ १२
हुवेवसु । हुवे । वसु ।

In Burnell's Cat. of Ved. MSS., No. cliii., the work is called *Stobhapada*. Printed in the Calcutta edition, vol. ii. p. 519 seq.

[H. T. COLEBROOKE.]

123.

1667b. Foll. 19; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; six lines in a page.

The same work; accented.

Dated: संवत् १५७३ समये अश्वीनवदि ५ चन्द्रवासरे तस्मिन्काले वर्तमाने महाराजाधिराजविरसिंहदेवराज्ये तस्मिन्काले श्रिनगरे गहोराशुभस्थाने तस्य देशस्य पश्चिमकोणे कस्यियमाने पयोक्षितटे तत्रावचितलं विते त्रिपाठिश्रिवनाभ-
त्तजमानशर्मे (!) आत्मपठनार्थे पुस्तकं लिखितम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

124.

665b. Foll. 255-262 of the vol.; 4to, size 11½ in. by 9 in.; European paper; fairly written, in Devanāgarī; fourteen or fifteen lines in a page.

The same work; without accents.

[H. T. COLEBROOKE.]

125.

2130b. Foll. 83; size 15½ in. by 8½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page. Modern.

The *Tāṇḍya*, or *Pañcaviṃśa-Brāhmaṇa*, in twenty-five *prapāṭhakas*. Published, with *Sāyaṇa's* commentary, by *Ānandacandra Vedāntavū-gīśa*, in the *Bibliotheca Indica* (1870-4).

[R. JOHNSON.]

126.

1297. Foll. 74; 4to, size 13 in. by 9½ in.; beautifully written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

Another copy of the same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

127.

878. Foll. 184, of which two (foll. 10 and 12) are missing; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of the 10th century; 9-12 lines in a page.

Sāyaṇa's commentary on the *Tāṇḍya-Brāhmaṇa*. Incomplete. This MS. contains only the second *pañcika*, or *prapāṭhakas* (*adhyāyas*) 6-10.

[H. T. COLEBROOKE.]

128.

1281c. Foll. 15-26b; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Shadvimśa-Brāhmaṇa* (including the *Ad-bhūta*) in five *prapāṭhakas*.

[H. T. COLEBROOKE.]

129.

665e. Foll. 202-225; 4to, size 11½ in. by 9 in.; European paper (water-mark 1802); fairly written, in Devanāgarī; fourteen lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

130.

1281f. Foll. 31b-60; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Chāndogya-Brāhmaṇa*, complete in ten *prapāṭhakas*, the last eight of which constitute the *Chāndogyopaniṣad*.

The first *prapāṭhaka* (8 *kaṇḍikās*) begins:
 ओ॑ नमः सामवेदाय ॥ ओ॑ देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव
 यज्ञपति॑भगाय । दिव्यो गंधर्वः केतसूः केतन्नः पुनातु वाचस्प-
 तिर्वाचं नः स्वदतु ॥^०

The second *prapāṭhaka* (8 *kaṇḍikās*) begins:
 यः प्राच्यां दिशि सर्वराज एष ते बलिः । यो दक्षिणस्यां दिशि
 सर्वराज एष ते बलिः ॥^० The MS. is not very correct.

[H. T. COLEBROOKE.]

131.

2130c. Foll. 23; size 15½ in. by 8¾ in.;
 fairly written, in the Devanāgarī character;
 twelve lines in a page. Modern.

The *Chāndogyopanishad*, in eight *prapāṭhakas*.

Published, with Śaṅkara's and Ānandajñāna-
 giri's commentaries, in the *Bibliotheca Indica*,
 by Dr. E. Röer. Translated, in the same series,
 by Rājendralāla Mitra (1862); and, in the *Sacred*
Books of the East, vol. i., by F. M. Müller (1870).

[R. JOHNSON.]

132.

68b. Foll. 41; size 10¾ in. by 3¾ in.; well
 written, in the Devanāgarī character, in the
 16th century; ten lines in a page.

The *Chāndogyopanishad*.

[H. T. COLEBROOKE.]

133.

2389b. Foll. 64; size 8½ in. by 3¾ in.;
 fairly written, in the Devanāgarī character; nine
 lines in a page.

The same work.

Dated: सं० १५८२ समये आषाढस्य सिते पक्षे षष्ठां
 भृगावद्येह श्रीमदानंदपुरे वास्तव्य आभ्यंतरनागरज्ञातीयचपाडी-
 कृष्णस्येयं पुस्तिका । देवजीकेनेयं पुस्तिका लिखिता ०

On the back of the last leaf: नरसिंहसुत् का-
 शोनाथस्येदं छांदोग्योपनिषदः पुस्तकं ॥ [GAIKAWAR.]

134.

1759. Foll. 69; size 7½ in. by 3½ in.; legibly
 written, in the Devanāgarī character; 9–11 lines
 in a page. Modern.

The same work.

The scribe has added the following *ślokas* at
 the end :

ब्रह्म कैवल्यं जाबाल श्रेताश्रो हंस आरुणिः ।

गर्भो नारायणश्चैव विंदुनादशिरः शिखा ॥ १ ॥

मैत्रायणीकौपीतकी बृहज्जावालतापिनी ।

कालाग्निरुद्रमैत्रेयीमुशालक्षुरिमंत्रिकाः ॥ २ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

135.

1822d. Foll. 37 (103–139 of vol.); size
 12½ in. by 15½ in.; fairly written, in Devanāgarī;
 eleven lines in a page. Modern.

The *Chāndogyopanishad*.

At the beginning and end the MS. has the
 following prayer :

आप्याययंतु ममांगानि चाक् प्राणश्चक्षुः श्रोत्रमथो बलमिन्द्रि-
 याणि च सर्वानि सर्वे ब्रह्मोपनिषदं माहं ब्रह्म निराकुर्यान्मा मा ब्रह्म
 निराकरोत् अनिराकरणमस्वनिराकरणं मे अस्तु तदात्मनि
 निरते य उपनिषत्सु धनस्ति मयि संतु ते मयि संतु ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

136.

1625c. Foll. 47; size 9½ in. by 3½ in.; well
 written, in the Devanāgarī character, towards the
 end of the 17th century; nine lines in a page.

The *Chāndogyopanishad*.

[H. T. COLEBROOKE.]

137.

2423b. Foll. 30; size 9 in. by 5½ in.;
 Devanāgarī character; excellent handwriting;
 ten lines in a page. Modern.

The *Chāndogyaopaniṣad*. Incomplete; it breaks off in the middle of the 16th *kaṇḍikā* of the 6th *prapāṭhaka* (of the *Brāhmaṇa*).

138.

990a. Foll. 154; size 13½ in. by 5½ in.; fairly well written, in Devanāgarī; 9-13 lines in a page.

The *Chāndogyaopaniṣad*, with *Śaṅkara's* commentary (*bhāṣya*).

Dated Samvat 1853. [H. T. COLEBROOKE.]

139.

990b. Foll. 134; same size; well written, in Devanāgarī; eleven lines in a page.

Chāndogyaopaniṣad-bhāṣyaṭīkā, a commentary on *Śaṅkara's* work, by *Ānandajñānagiri*.

It ends: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकमननादीनि कृत्वा
वैसमाधिरवेगिनां ओञ्जुद्धानंदपूज्यपादशिष्यभगवदानंदज्ञानगि-
रिभूतायां छांदोग्यभाष्यटीकायामष्टमोऽध्यायः ॥ संमतं १८५३
जेठमासे शुक्लपक्षे चतुर्दश्याम् १८ सोमवारे ०

[H. T. COLEBROOKE.]

140.

608. Foll. 91; size 9¾ in. by 3¼ in.; fairly well written, in Devanāgarī, about the middle of the 17th century; 8-10 lines in a page.

Chāndogyaopaniṣad-bhāṣyavivṛiti, an exposition, by *Vyāsātīrtha* (disciple of *Jayātīrtha*), of (*Madhva*) *Ānandatīrtha's* commentary on the *Chāndogyaopaniṣad*. It begins:

प्रणम्य रमणं लक्ष्म्याः पूर्णबोधान्गुरुर्नाम ।

छन्दोगोपनिषद्भाष्यविवृतिः क्रियते मया ॥

इहामुच भोगविरक्तस्य ज्ञानादिमतो मुमुक्षोरनिष्ठनिवृत्तीष्टप्रा-
प्तिसाधनप्रतिपादिकां छन्दोगोपनिषदं यथावद्भाष्यव्यासुर्भगवा-
नानंदतीर्थमुनिः स्वयमंतरायविधुरोऽपि शिष्यान् शिक्षयन् निरं-
तरायं प्रारिखितपरिसमाप्त्यादिहेतुतया शिष्टाचारपरंपरादिप्राप्तं
तदुक्तगुणवत्तया भगवत्सुतिरूपमंगलाचरणमादावाचरति । अमु-
द्विकीर्तते ०

It ends: इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादविरचितश्रीमच्छं-
दोगोपनिषद्भाष्यटीकायां जयतीर्थपूज्यचरणशिष्यव्यासतीर्थविर-
चितायां अष्टमोऽध्यायः समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

141.

1281a. Foll. 1-6b; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Kaṭhama* text of the *Īrṣheya* (or *Īrsha*)-*Brāhmaṇa*; in three *prapāṭhakas*.

The work has been edited, with extracts from *Sūrya's* commentary, by Dr. A. Burnell, Man-
galore 1876. A new recension, belonging to the *Jaiminiya*, or *Talavakūra* school, was discovered by the same scholar, and published by him at
Mangalore, 1878. [H. T. COLEBROOKE.]

142.

665g. Foll. 244-254; 4to, size 11½ in. by 9 in.; European paper (water-mark 1802); fairly written, in Devanāgarī; fourteen lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

143.

1281b. Foll. 6b-14b; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Sāmavāyikāna-Brāhmaṇa*, in three *prapāṭhakas*. Edited, with *Sūrya's* commentary, by Dr. A. C. Burnell, 1873.

[H. T. COLEBROOKE.]

144.

665f. Foll. 226-243; 4to, size 11½ in. by 9 in.; European paper; fairly written, in Devanāgarī; 14 lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

145.

1281d. Foll. 26b-29b; 4to, size 13 in. by 9½ in.; well written, in the Devanāgarī character; twenty-five lines in a page. Modern.

The *Vamśa-Brāhmaṇa*.

The work has been edited by A. Weber, *Ind. Stud.* vol. iv.; and, with *Sāyaṇa's* commentary, by A. Burnell, 1873.

[H. T. COLEBROOKE.]

146.

2130h. Foll. 174a-174b; size 15½ in. by 9 in.; seventeen lines in all; Devanāgarī character. Modern.

The same work.

[R. JOHNSON.]

147.

2130g. Foll. 173b-174a; size 15½ in. by 9 in.; eighteen lines in all; Devanāgarī character. Modern.

The *Devatūdhya*. It has been published, with *Sāyaṇa's* commentary, by A. Burnell, 1873.

The colophon is: इत्यग्निब्राह्मणदेवताध्यायः संपूर्णः ॥

[R. JOHNSON.]

148.

2130i. Foll. 174b-176; size 15½ in. by 9 in.; twenty-seven lines in all; Devanāgarī character. Modern.

The *Samhitopanishad-Brāhmaṇa*, in five sections.

Edited, with a commentary, by A. Burnell, 1877.

[R. JOHNSON.]

IIIa. Black Yajur-Veda.

149, 150.

1701, 1702. Foll. 237 and 255 resp.; size 9½ in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character; eight or nine lines in a page. Modern.

The *Taittirīya-Samhitā* in the *Samhitā-pūṭha*. Unaccented, with the exception of the first seven leaves of the 6th Ashtaka (vol. ii. foll. 98-104).

Complete in two volumes, the first containing four, the second three, Ashtakas; each Ashtaka being paged separately.

Ashtakas I., III. and V. were copied by the same scribe; Asht. II., IV., VII., and foll. 1-29 of the VI. Asht. by a second, and foll. 30-69 of the same book, by a third scribe.

The whole of this *Samhitā* has been published, in the Roman character, by Prof. A. Weber, in vols. xi. and xii. of his *Indische Studien*, 1871-2. Also, with *Sāyaṇa's* commentary, in course of publication, in the *Bibl. Ind.*, since 1860.

[H. T. COLEBROOKE.]

151.

1325. Foll. 143; size 11½ in. by 4½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1700; eleven lines in a page.

The seventh, or last, *kāṇḍa* of *Sāyaṇa's* commentary (*Mādhavīya-Vedārthaprakāśa*) on the *Taittirīya-Samhitā*. Incomplete in the beginning. The first, and part of the second, *anuvākas* of the first *prapāṭhaka* are wanting. The beginning of the second and concluding part of the first *anuvākas* have however been supplied on fol. 1a by a different hand. [H. T. COLEBROOKE.]

152.

1857a. Foll. 16; size 12 in. by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character; twelve or thirteen lines in a page. Modern.

A portion of *Sāyaṇa's* commentary on the fifth *prapāṭhaka*, and *anuvākas* 1-10 (and the beginning of the 11th) of the seventh *prapāṭhaka* of the fourth *kāṇḍa* of the *Taittirīya-Samhitā*.

The comment on the fifth *prapāṭhaka* (or *Śatarudriya*) is called *Rudrabhāshya*.

Foll. 1-4 are slightly injured by insects.

[DR. J. TAYLOR.]

153.

1625B. Foll. 65 ; size 8 in. by 5 in. ; clearly written, in the Devanāgarī character ; ten lines in a page. Modern.

Bhaṭṭa Bhāskara Miśra's commentary on the *Rudrapraśna*, also called *Śatarudriya* (or *Rudrapanishad*), being the fifth *prapāhaka* of the fourth *kāṇḍa* of the *Taittirīya-Saṃhitā*.

Incomplete. The MS. breaks off in the tenth, or last but one, *anuvāka*.

It begins :

अथ नारीश्वरं वन्दे क्षुत्पिपासाप्रशान्तये ।

व्याधिनाशाय सततं सर्वपापक्षयाय च ॥

अतः परं अग्निकांडमेव व्याख्येयं । तत्र चरमायामिष्टिकायां जुहोति । शतरुद्रियं जुहोति । नमस्ते रुद्रमय्येव इति । °

In the margin of fol. 1 the work is called :
आपस्तंब अरण्य उपनिषद्. [H. T. COLEBROOKE.]

154.

293. Foll. 322 ; size 10 in. by 4½ in. ; fairly written, in the Devanāgarī character ; by two different scribes.

The *Taittirīya-Brāhmaṇa*, according to the *Āpastamba-śākhā*, in three *kāṇḍas*.

The work has been published, together with *Sāyaṇa's* commentary, in the *Bibliotheca Indica*, by *Bābū Rājendralāla Mitra*.

Kāṇḍa I. consists of 99 leaves ; copied by one

Mukunḍabhaṭṭa (*lekha*), about A.D. 1780.

Kāṇḍa II., consisting of 67 leaves, of which three (35, 37, and 66) are wanting, was written about A.D. 1650.

Kāṇḍa III. of 159 leaves ; in the same recent handwriting as *kāṇḍa* I.

A few leaves in the beginning of the third *kāṇḍa* only are accented (viz., the first *anuvāka*, and *kaṇḍīkas* 1-8 of the second).

On the first and last leaves the work is called *Āpastamba-Brāhmaṇa*. [H. T. COLEBROOKE.]

155.

103. Foll. 190 ; size 9½ in. by 3½ in. ; fairly written, in the Devanāgarī character ; seven lines in a page. Modern.

The *Taittirīya-Brāhmaṇa*, from the beginning of the third *adhyāya* of the first *kāṇḍa* to the end of the seventh *adhyāya* of the second *kāṇḍa*. Not accented.

Kāṇḍa I., *adhyāya* 3, foll. 32-45.

„ „ 4, „ 46-61.

„ „ 5, „ 62-76.

„ „ 6, „ 16-31.

„ „ 7, „ 1-15.

„ „ 8, „ 90-91.

Kāṇḍa II., *adhyāya* 1, foll. 77-89.

„ „ 2, „ 100-115.

„ „ 3, „ 116-127.

„ „ 4, „ 128-144.

„ „ 5, „ 145-155.

„ „ 6, „ 156-179.

„ „ 7, „ 180-191.

[H. T. COLEBROOKE.]

156.

1554. Foll. 91 ; size 10½ in. by 5 in. ; fairly written, in Devanāgarī, in the 17th century ; ten lines in a page.

The third *kāṇḍa* of the *Taittirīya-Brāhmaṇa*. Not accented. [H. T. COLEBROOKE.]

157.

1653. Foll. 206 ; size 9½ in. by 3½ in. ; Devanāgarī character ; indifferent handwriting ; modern ; seven lines in a page.

The third *kāṇḍa* of the *Taittirīya Brāhmaṇa*. Not accented. Each *prapāhaka* is paged separately. Bound in the following order ;

Kāṇḍa III., adhyāya 1, foll. 20-36.

„	„	2, „	1-19.
„	„	3, „	65-83.
„	„	4, „	45-48.
„	„	5, „	37-44.
„	„	6, „	49-64.
„	„	7, „	84-115.
„	„	8, „	116-139.
„	„	9, „	140-162.
„	„	10, „	163-175.
„	„	11, „	176-190.
„	„	12, „	191-206.

[H. T. COLEBROOKE.]

158.

1145. Foll. 371, of which three leaves (62, 352 and 362) are missing; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the 17th century; ten lines in a page; slightly worm-eaten throughout.

Sūyana's commentary on the third *kāṇḍa* of the *Taittirīya-Brūhmaṇa*, forming part of his *Mādhaviya-Vedārthapraśāsa*. Complete, save the defect noticed above. [H. T. COLEBROOKE.]

159.

2743M. Foll. 4; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; well written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; eight lines in a page.

The *Kāṇḍāmukrama* of the *Ātreya Śākhā* of the *Taittirīya-Veda*. [H. T. COLEBROOKE.]

160.

965b. Foll. 14; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about the beginning of the 17th century; ten lines in a page.

The same work, with a commentary (*viśtāra* or *vivarāṇa*, from fol. 3b). Both text and commentary have been published by Prof. Weber,

Indische Studien, vol. iii. pp. 373-401 (the text reprinted in his edition of the *Samhitā*, ib. vol. xii. p. 350 seq.).

At the end is found: ० लीख्यते कान्हेदेवसूत्रामदेव ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

161.

1577F. Foll. 11; size 9 in. by $3\frac{1}{2}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Another copy of the *Kāṇḍāmukramanikā-vivaraṇa*.

Dated: संवत् १६५० शके । शुभकृतसंवत्सरे भाद्रपद-सुदीपौर्णमास्यां भृगुवासरे काश्यां विश्वेश्वरसंनिधौ भैरवेण लिखितं स्तौत्रं परार्थं वा ॥

Outside the MS. is marked: श्रीविद्यानिधानक-वींद्रसरस्वतीनां कांडानुक्रमशिका ।

This MS. was not used by Prof. Weber. Another MS. (1623) made use of by him—containing, besides, the *Niruktavṛtti*, and *Bṛhaspati-sarvaprayeroga*—seems to have been lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

162.

1686a. Foll. 87; size $9\frac{1}{2}$ in. by 4 in.; pretty well written, in the Devanāgarī character, about the beginning of the last century; ten lines in a page.

The *Taittirīyāranyaka*, complete in ten *prapāṭhakas*. Of these, *prapāṭhakas* 7-9 constitute the *Taittirīyopanishad*, while the 10th *prapāṭhaka* is called *Yājñikī*, or *Nārāyaṇīyā upanishad*. The last four *prapāṭhakas* only are accented in this copy (from fol. 65b).

The *Āranyaka* has been published, together with *Sūyanācārya's* commentary on *prapāṭhakas* 1-6 and 10, by *Rājendralāla Mitra*; the *Upanishad*, with *Śaṅkarācārya's* commentary and *Anandagiri's* gloss, by Dr. E. Röer. The *Upanishad* consists of three *adhyāyas* or *vallīs*, the first of

which is called *Śikshādhyāya*, the second *Brahmānandarallī*, the third *Bhṛiguavallī*. These three chapters, when forming part of the *Taittirīyāranyaka*, also bear separate names; the 7th *prapāṭhaka* being called *Sāṃhitī-upanishad*, whilst the 8th and 9th appear as *Vārūṇī-upanishad*. The *Upanishad* has been translated by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, vol. xv. (1884).

[H. T. COLEBROOKE.]

163.

1980. Foll. 127; size 8 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 9–11 lines in a page. Modern.

The *Taittirīyāranyaka*; accented.

[DR. JOHN TAYLOR.]

164.

1738. Foll. 148; size 9 in. by 3 in.; fairly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

The *Taittirīyāranyaka*; unaccented.

Dated: संवत् १८५३ पौषशुक्लपक्ष १३ मंगलवार.

[H. T. COLEBROOKE.]

165.

1339. Foll. 222; size 11½ in. by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character, by several hands, in the early part of the last century; 10–16 lines in a page.

Sāyaṇa's commentary on the first six *prapāṭhakas* of the *Taittirīyāranyaka*. The book formerly belonged to one *Gaṅgādharaśikṣita*.

[H. T. COLEBROOKE.]

166.

1355b. Foll. 28 (foll. 45–72 of the volume); size 10½ in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī handwriting, about A.D. 1720; nine lines in a page.

Sāyaṇa's commentary on the third *prapāṭhaka* of the *Taittirīyāranyaka*.

[H. T. COLEBROOKE.]

167.

2384b. Foll. 46; size 10 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, about the middle of last century; ten lines in a page.

The same chapter of *Sāyaṇa's* commentary.

The 18th *anuvāka* having been omitted, the last three *anuvākas* (19–21) are numbered 18–20.

It ends: इति माधवीये यजुरारण्यके वेदार्थप्रकाशे विंशोऽनुवाकः ॥ २० ॥ समाप्तश्चायं प्रपाठकः ॥ ० ॥ रामरायस्येदं पुस्तकं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

168.

1981b. Foll. 14; size 8½ in. by 4 in.; clearly written, in Devanāgarī, in the present century, on European paper; nine lines in a page.

The *Taittirīyopanishad*, being the seventh, eighth and ninth chapters of the *Taittirīyāranyaka*. Foll. 1–9, or to about the middle of chapter ii. section 8, are accented.

[DR. JOHN TAYLOR.]

169.

1355d. Foll. 25 (foll. 146–170 of the volume); size 10 in. by 2¾ in.; indifferent and minute Bengālī handwriting of the latter part of the 17th century; 13–15 lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary on the *Taittirīyopanishad*.

[H. T. COLEBROOKE.]

170.

2224. Foll. 42; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī; ten or eleven lines in a page. Modern.

Śaṅkarācārya's Taittirīyopanishad (vivarana)-bhāṣya.

[R. JOHNSON.]

171.

1095E.a. Foll. 30; size 11½ in. by 4½ in.; logibly written, in the Devanāgarī character; 10-14 lines in a page.

The same work.

Dated: संवत् १८५५ ज्येष्ठशुक्ल ७ सोमे लि ० गदाधरेण ।

[H. T. COLEBROOKE.]

172.

138a. Foll. 51; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page. Modern.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

173.

1822a. Foll. 35; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in the present century, on European paper; twelve lines in a page.

Sanikarācārya's Taittirīyopaniṣad-bhāṣhya.

Dated: शके १७४१ प्रभाषी नाम भाट्टकृष्णचतुर्थी सोम-वासरे ०

[DR. JOHN TAYLOR.]

174.

1822b. Foll. 38 (37-74 of vol.); the same size and paper; fairly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page.

The *Taittirīyaka* (śruti-sāra) vārttika, being a metrical paraphrase, by *Sureśvara*, of the *Taittirīyopaniṣad* (bhāṣhya).

It begins:

सत्यं ज्ञानमनंतमेकमलं ध्वस्ताधिकारं परं
निर्द्वैतं हृदि पद्ममध्निलयं निःशेषधीसाक्षिणं ।

वेदांतोपनिषदबोधविषयं प्रत्यक्षपोयोगिनां

भक्त्या तं प्रणिपत्य वेदशिरसो वक्ष्यामि सद्वाचिकं ॥ १ ॥

यस्येदं सकलामलं दुर्किरणप्रख्यैयैशोरश्मिभिर

आमं यच्च कृपालुतापरवशश्चक्रे हितं दुःखिनां ।

यद्वाणीकुलिशावरुणमतयः पेतुर्दिशस्ताकिंका

भक्त्या पूज्यतमं प्रणम्य तमहं तद्वाप्यनीतौ यतेः ॥ २ ॥

तैत्तिरीयकसारस्य मयाचाद्यैः प्रसादतः ।

विस्मयार्थरुचीनां हि व्याख्येयं संप्रणीयते ॥ ३ ॥ ०

It ends:

तैत्तिरीयकसारस्य वार्त्तिकामृतमुत्तमं ।

मस्करादिप्रणीतस्य भाष्यस्यैतद्विवेचनं ॥ १०२० ॥

मुमुक्षुसार्थवाहस्य भवनावार्त्तिकं यतेः ।

शिष्यश्चकार तद्वक्त्या सुरेशाख्यो महार्चवित् ॥ १०२१ ॥

इति तैत्तिरीयकश्रुतेर्वार्त्तिकं समाप्तं ॥ शके १७४१ प्रभाषीना-
मसंवत्सरे दक्षिणायने शरदृतौ अश्विने मासे शुक्लपक्षे प्रतीपत
इंदुवासरे इदं पुस्तकं पत्रसे इत्युपनामकरामचंद्रभट्टेन लिखितं
इदं समाप्तं ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

175.

1822c. Foll. 28 (75-102 of vol.); the same size and paper; well written, in Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Ānandajñāna (giri)'s gloss (*ṭīkā* or *ṭippaṇa*) on *Sanikarācārya's Taittirīyopaniṣad-bhāṣhya*.

[DR. JOHN TAYLOR.]

176.

1095E, b. Foll. 16; size 11½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; 12-17 lines in a page.

Ānandajñāna's Taittirīyopaniṣad-bhāṣhya-ṭīkā.

The *Sikshāvallī* ends fol. 5b; the *Ānandavallī* fol. 15.

Dated: संवत् १८२५ आषाढसुद्ध ९ गुरौ लिखितं
योग्युपनामकगदाधरेण ।

[H. T. COLEBROOKE.]

177.

138b. Foll. 32 (foll. 52-83 of the vol.); size 10 in. by 4½ in.; the same handwriting as No. 172 (MS. 138a).

Another copy of *Anandajñāna's* gloss. Dated
Samvat 1848, Śaka 1713.

(Edited in the *Bibliotheca Indica*.)

[H. T. COLEBROOKE.]

178.

1355e. Foll. 9 (foll. 171-179 of the vol.);
size 10½ in. by 4 in.; 11-14 lines in a
page; indifferent Devanāgarī handwriting.

Taittirīyopaniṣad-bhāṣya, a brief exposition,
chiefly in verse—from a *Vaiṣṇava* and dualistic
point of view—of the *Taittirīyopaniṣad*, by
Anandatīrtha (*Madhvācārya*). It begins :

सत्यं ज्ञानमनन्तमानन्दं ब्रह्म सर्वशक्तेकम् ।
सर्वदेवैरीदं विष्णुवरूपं सर्वदेवि सुप्रेमम् ॥
आदित्यसंस्थिताद्विष्णोः श्रुत्वा ब्रह्मा यथा हरिम् ।
तुष्टाव तत्प्रकारेण वरुणोक्तेन वै भृगुः ॥

Fol. 3b : इति शीक्षा ॥ fol. 7b : इति ब्रह्मवल्ली ॥
fol. 9 : इति भृगुवल्ली ॥

It ends :

पूर्णागल्यगुणोदारधात्रे नित्याय वेधसे ।
अमन्दानन्दसान्द्राय प्रेयसे विष्णवे नमः ॥
विष्णुमस्तौत्रया प्राह शम्भो नित्रादिका श्रुतिः ।
यदुवाच हरिः सूर्यमंडलस्य परः पुमान् ॥

इति श्रीमदानन्दतिथेभगवत्पादाचार्यविरचितं तैत्तिरीयोपनि-
षद्भाष्यं समाप्तं ॥ सं १८०४ नीति पौषवदि ४ बुधे लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

179.

97. Size 10 in. by 4 in.; well written, in
Devanāgarī, about the middle of last century;
ten lines in a page.

The *Taittirīyopaniṣad*, with a brief com-
mentary, called *Laghudīpikā*.

a) Foll. 32. The eighth *prapāṭhaka*, or
Brahmavallī, being the first part of the *Vārūṇi-*
upanishad.

It begins :

साधनं ब्रह्मविद्यायाः सांहित्यामीरितं स्फुटं ।

वारुण्युपनिषद्येतद्ब्रह्मतत्त्वं विविच्यते ॥

तत्रादौ शिष्याचार्ययोरानुकूल्यसिद्धये शिष्येण जप्यं मंत्रं
पठति । सह नाववत्त्वित्यादिना । °

This chapter is here (and in the other copy)
made to consist of two *anuvākas*, the first con-
sisting of the introductory formulas सह नाववतु ।
सह नौ भुनक्तु । सह वीर्यं कर्वावहै । तेजसि नावधीतमस्तु ।
मा विद्विषावहै । ओ३ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ इति प्रथमो
ऽनुवाकः, while the second *anuvāka* (or *Brahma-*
vallī proper): ब्रह्मविदामेति परं । ° is again sub-
divided into nine sections.

It ends: इति श्रीवारुण्युपनिषदि लघुदीपिकायां ब्रह्म-
वत्सारूप्यो द्वितीयो नुवाकः ॥

b) Foll. 26. The seventh *prapāṭhaka*, or
Samhitopaniṣad (or *Śikṣāvallī*), in twelve
anuvākas.

It begins :

सीतापतिः सर्वजगन्निदानं बाह्योपघातानखिलान्निरस्य ।
बौद्धांश्च बुद्धिप्रतिषधहेतून् बुद्धीं चिदानन्दमयश्चकाल् ॥ १ ॥
विश्ववंधं विघ्नराजं सर्वशुक्लं सरस्वतीम् ।
पूर्वाचार्यान्संपूज्यान् कुर्वे नतिपदं गुरुन् ॥ २ ॥
कृष्णानंदापूर्थवंदः शयवृद्धिदिवर्जितः ।
निष्क्रियो निष्कलंकश्च जययंतस्तमोपहः ॥ ३ ॥
विद्यारण्यं भजे हृद्यं सद्योविद्योपतापहं ।
यत्संदिशितमार्गेण गंतुं मंददुःशोऽप्यलं ॥ ४ ॥
श्रीरामं गुरुमानस्य संप्रदायानुसारतः ।
तैत्तिरीयोपनिषदस्तन्यते लघुदीपिका ॥ ५ ॥

येयं तैत्तिरीयोपनिषद्विधा । सांहित्यो वारुणी याज्ञिकी
चेति । तत्र प्रथम[प्र]पाठके सांहिताभ्यान्स्योक्तवान्द्रूपोपनि-
षत्सांहित्यौ । द्वितीयतृतीययोः प्रपाठकयोर्वा ब्रह्मविद्याभिहिता
तस्याः संप्रदायप्रवर्तको वरुणस्तस्मादुभयरूपोपनिषद्धारुणी ।
चतुर्थप्रपाठके यज्ञोपयुक्ता अपि मंत्रास्तत्र तत्राज्ञाताः । अतस्त-
द्रूपोपनिषद्धारुणी । तासां तिसृणां मध्ये वारुणी मुख्या ।
तस्यां परमपुरुषार्थस्य ब्रह्मप्राप्तिलक्षणस्य साक्षादेव साधनभू-
तायाः विद्यायाः प्रतिपादितत्वात् । एवं तर्हि अभ्यर्हितत्वेन
सैव प्रथमं पठितव्येति चेत् । तस्यामधिकारसिद्धये सांहित्याः

प्रथमं पठितव्यात् १० (cf. the introduction to *Sāyana's* commentary on the *Sāṃhitā-upanishad*.)

It ends : इति लघुदीपिकायां द्वादशो नुवाकः ॥ १२ ॥
समाप्ता संहितोपनिषत् ॥

c) Foll. 20. The ninth *prapāṭhaka*, or *Bhṛigu-vallī*, being the second part (or third *anuvāka*) of the *Vārūṇī-upanishad*.

It begins :

ओ३ द्वितीये ऽनुवाके ब्रह्मविद्या निरूपिता । अथ तृतीया-
नुवाके तत्साधनानि निरूप्यन्ते । यद्यपि सांहित्यमुपनिषदि
बहिरंगसाधनानि कर्माख्युपासनानि चाभिहितानि तथापि
विचाररूपमंतरंगसाधनं नोक्तमिति तदत्राभिधीयते । ०

It ends :

विद्यारण्यकृतव्याख्यादुग्धाक्षिं पातुमक्षमाः ।
एतस्मादुद्धृतं सारं तृप्तिदंते पिबन्त्वमु ॥ १ ॥
रविवंशार्णवोद्भूतश्रीरामाभिधसन्मणिः ।
कृतानया प्रसन्नः सन् हर्दौ हरतु मे तमः ॥ २ ॥

इति श्रीवारुण्युपनिषदि लघुदीपिकायां भृगुवत्याख्यस्तृतीयो
नुवाकः ॥ समाप्तेयमुपनिषत् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

180.

1256e & f. Foll. 29 and 13 resp.; size 8½ in. by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

The *Vārūṇī-upanishad*, or eighth and ninth *prapāṭhakas* of the *Taittirīyāranyaka*, with the *Laghudīpikā*—thus corresponding to parts a and c of the preceding MS.

It ends :

इति श्रीवारुण्युपनिषदि लघुदीपिकायां भृगुवत्याख्यस्तृतीयो
नुवाकः । वारुण्युपनिषत्संपूर्णा ॥ ० शालिवाहनशके १६४६
क्रोधीनामसंवत्सरे उत्तरायणे शिशि[र] चतुर्माहामांगल्यप्रदमा-
सोत्तममासे पौषवदी ११ बुधे मकरसंक्रांत्यां अयं मयं समाप्त
कृतः ॥ बाबुभट्टमसूदनस्येदं पुस्तकं स्वपरोपकारार्थं स्वहस्ते
लिखितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

181.

1625E. Foll. 39; size 6 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eight or nine lines in a page.

The *Yājñikī*, or *Nārāyaṇīyā-upanishad*, being the tenth (and last) *prapāṭhaka* of the *Taittirīyāranyaka*; in the *Andhra* recension; accented.

The MS. begins : इदं पुस्तकं अष्टिग्रामे विश्वनाथेन
लिखितं शके १५६४ चित्रभानुसंवत्सरे ०

Outside the work is called *Nārāyaṇa* and *Vṛihat-Nārāyaṇa-upanishad*.

[H. T. COLEBROOKE.]

182.

2384a. Foll. 72; size 10 in. by 4 in.; fairly well written, in Devanāgarī, about the middle of last century.

The same work, unaccented; with *Sāyana's* commentary.

The three introductory couplets (*वागीशाद्याः*, etc.), given in *Rājendralāla Mitra's* edition, are here preceded by the following two couplets :

सरस्वतीं गणाध्यक्षं वंदे व्यासे मुनीश्वरम् ।
शंकराचार्ये वर्ये च प्रणमामि सदादरात् ॥ १ ॥
योगिनां योगरूपाय ज्ञानिनां ज्ञानमूर्तये ।
मुक्तानां मोक्षरूपाय दक्षिणामूर्तये नमः ॥ २ ॥

It ends : इति माधवीये वेदार्थप्रकाशे यजुरारण्यके ना-
रायणीयापरनामधे[य]मुक्तायां याज्ञिक्यामुपनिषदि चतुःषष्टितमो
नुवाकः ॥ समाप्ता चैयमुपनिषद्दीपिका ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

183.

1095D. Foll. 32; size 11½ in. by 4½ in.; Bengali character; indifferent handwriting; fifteen lines in a page.

Sāyana's commentary on the *Nārāyaṇīyā*, or *Yājñikī-upanishad*.

[H. T. COLEBROOKE.]

IIIb. White Yajur-Veda.

184.

2125. Foll. 332; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character, by

four or five different scribes; six or seven lines in a page. Foll. 63-229 are paged 67-233; foll. 230 to the end, 1-102. Foll. 230-2, 289, 296-8, 308-11, 319-22, and the second page of fol. 332, have been supplied by a later hand.

The *Mādhyandina* text of the *Vājasaneyi-Samhitā*, in the *Samhitā-pāṭha*. Complete in forty adhyāyas. Accented, with the exception of the first eight adhyāyas (foll. 1-62); this section having been written in the last century, while the remaining portion was probably written in the early part of the 16th, or latter part of the 15th, century. The work was published, together with *Mahādhara's* commentary, under the patronage of the East India Company, by Dr. Albrecht Weber, 1852. [GAIKAWAR.]

185.

3291. Foll. 258 (from fol. 158 paged separately); size 9½ in. by 4 in.; beautifully written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Another copy of the same work; unaccented.

Dated, fol. 157 : संवत् १८५४ ।

आवस्य कृष्णपक्षे च अमावास्या रवीवासरे (1) ।

लिखिते बाबुलालेन काश्यां वैराजमंदिरे ॥

Fol. 258 : the same year, भाद्रपदशुभ १ बुधः ॥

For the *Vājasaneyi-samhitopanishad*, or *Iśā-vāsyopanishad*, which forms the fortieth adhyāya of the *Vājasaneyi-samhitā*, see also under *Upani-shads*. [H. T. COLEBROOKE.]

186.

3215. Foll. 283; folio, size 12½ in. by 7½ in.; well written, in Devanāgarī; twenty-one lines in a page; European paper, bound in the European fashion.

Mantrabhūṣya, a commentary on the *Vāja-*

saneyi-Samhitā, by *Uvāta* (or *Ūata*) son of *Vajraṭa*. It begins :

हृदयं दक्षिणं चाक्षि मंडलं चाधिरुह्य यः ।

चेष्टते तमहं नौमि ऋग्यजुःसामविमहम् ॥ १ ॥

आदित्याह्नयवान्यस्तु शाखाः पञ्चदशापराः ।

तं याज्ञवल्क्यं वंदेऽहं मंत्रभाष्यप्रसिद्धये ॥ २ ॥

गुरुतस्तर्कतश्चैव तथा ज्ञातपथश्रुतेः ।

ऋषीन्वक्ष्यामि मंत्राणां देवताश्छांदसं च यत् ॥ ३ ॥

ऋचो यजूंषि सामानि तथायैः पद्वाक्ययोः ।

श्रुतयश्चात्र याः प्रोक्ता यो ऽर्थवादश्च कर्मणः ॥ ४ ॥

तत्र पूर्वस्मिन्कल्पे विशिष्टकर्मजनितस्मृतिरसंस्कारसंतानानु-
च्छित्तिधर्माणिः सुप्रबुद्धन्यायेन हिरण्यगर्भप्रभृतयः कल्पादौ सह
विद्ययाभिव्यज्यमानाः स्मृतीरो दृष्टार ऋषय उच्यन्ते । सो ऽयं
हिरण्यगर्भपरम्परयाभिव्यक्तो नित्यो वेदः । हिरण्यगर्भपरम्परा
ब्रह्मपङ्क्तिः । तेन श्रुतौ व्यज्यमाना ज्ञायन्ते तद्यथा । तत एतं
परमेष्ठी प्रजापत्यो यज्ञमपश्यद् यदृशीपूणीमासाविति (*Sat.*
Br. xi. 1, 6, 16) । तत्र दृशीपूणीमासद्वयदेवतामंत्रादि
परमेष्ठिना दृष्टमित्यर्थः । तथा (xiv. 1, 1, 18) दध्यङ् ह वा
आथर्वण एतं शुक्रमेतं यज्ञं विदां चकारेत्युपक्रम्य । तदु हाश्वि-
नोरनुश्रुतमासेत्येवमादिनेतिहासने (*ib.* 20) प्रवर्गगतानां
मंत्राणां दध्यङ्वाथर्वण ऋषिरिति गम्यते । ऋषिश्च ज्ञातव्य इति
दर्शयति (vi. 2, 3, 10) प्रजापतिः प्रथमां चित्तिमपश्यदित्युपक्रम्य स यो हैतदेवं चित्तीनामार्थं वेदेत्यादिना (*ib.*) ग्रंथेन
फलं दर्शयति । अथ देवता मंत्रवाक्यान्निधेयाः । यथा । (*Rigv.* viii. 44, 16 ; *V. S.* iii. 12) अग्निर्भूर्धा दिवः
ककुदित्यवाग्निः । इषे त्वेति शाखा । नन्वाग्निर्भूर्धावाग्नेर्मेहा-
भाग्यत्वाद्देवतात्वमुपपद्यते । शाखादीनां तु स्यात्परत्वाद्देवतात्वं
दुर्लभमिति यद्वोदयेत् तं प्रति ब्रूमः । यस्य यत्र हविर्भाक्ते वा
विद्यते सा तत्र देवता न तु ह्यद्या । एवं च सति शाखादीनां
देवतात्वमुपपद्यत एव । यदुक्तं स्यात्परत्वादिति । अत्र ब्रूमः ।
अधिष्ठात्र्यो ऽत्र देवताः विद्यन्ते प्रतिमाभूतासु शाखादयस्ताः फलं
साधयन्तीत्यदोषः । मंत्रस्य वाच्यं देवतेति श्रुतिर्दर्शयति । आशुः
शिशानो वृषभो न भीम इत्युपक्रम्य । ऐन्द्रो ऽभिर्हृषा (*Sat. B.*
ix. 2, 3, 6) इति इंद्रस्य देवतात्वं दर्शयति । छन्दो ऽपि
ज्ञेयमित्यनेनैवमाह । तामाग्नेयीं संपदं वेदेति ऋचो यजूंषि
चात्र विद्यन्ते तानि च ज्ञेयानीत्यत्र श्रुतिर्भवति (*Sat. B.* vi.
5, 1, 2) यां वै देवतामृगम्यनूक्ता यां यजुः सैव देव तृष्टुभिर्वैज्रो
वै त्रिष्टुषित्युपक्रम्य ° between देव [ता] and तृष्टुभिः a
leaf was probably lost in the original MS.

Five lines further on: अथ पदार्थः । तत्र चत्वारि पदजातानि नामाख्यातोपसर्गनिपाता इति नैरुक्ताः पठन्ति । तत्र नाम पञ्चप्रकारं पठन्ति ।

धातुर्न धातुजाज्जातं समर्थार्थजमेव च ।

वाक्यजं व्यतिकीर्णं च निर्वीच्यमुपधापदम् ॥

वन्दारः पचमानः यजमानः धातुजाज्जातं । तद्विपदं । आग्नेयः याजमानं दैव्याय । समर्थार्थजः etc., through the several parts of speech.

The comment on *Mantra* 1 begins p. 6 : इषेत्वा द्विपदो मंत्रः व्यस्तरत्वाद्द्वैत्यनुष्टुप् श्रुत्या शास्त्राद्धे विनियुक्तः न चाख्यातमुपलभ्यते अत्र न चाख्यातं विना वाक्यं किञ्चिद्विद्यते ओ ऽध्याहारेणानुपङ्गेण वा वाक्यपरिपूर्तिः कर्तव्या नन्वध्याहारानुषङ्गयोः को विशेषः लौकिको ध्याहारः ०

The MS. consists of three sections: the first, comprising Books I-XX, ends p. 381 : सोम्यं मधु सोममयं मधु ॥ ९० ॥ इति उवटकृतौ मंत्रभाष्ये विंशतितमो ऽध्यायः २० ॥

आनन्दपुरवास्तव्यजैयटाख्यस्य (!) सूनुना ।

उवटेन कृतं भाष्यं पदवाक्यैः सुनिश्चितैः ॥

The second section, comprising Books XXI-XXVIII, and contained on 83 pages, ends : इति उवटकृतौ मंत्रभाष्ये अष्टाविंशतितमोऽध्यायः ॥

The third section, Books XXIX-XL, pp. 98, ends : तद्रूपं ब्रह्माभिहितं स्यादिति अयमेव ब्रह्मवि(त् suppl.) सिद्धांतः ॥ २७ ॥ इति श्रीउवटकृतौ मंत्रभाष्ये चत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तं वेदमंत्रभाष्यं ॥ श्रीसंवत् १९३६ मितिभाद्रव-शुक्लतिथौ ६ शनिवारे इदं पुस्तकं संपूर्णम् ॥

[BOMBAY GOVT.]

187.

3216. Foll. 218; oblong, size 12½ in. by 7½ in; fairly written, in Devanāgarī; 13-16 lines in a page. Recent.

Another (less correct) copy of the same work.

The original MS. seems to have been wanting a leaf or two at the beginning; the present copy apparently commencing [कामं कामदुषे सीतो-च्यते!] somewhere in that portion of the introduction which is wanting in the preceding MS.

The comment on *Mantra* 1 begins fol. 16.

It ends: अयमेव च ब्रह्माभिहितं स्यादिति अयमेव ब्रह्म विशिष्यतः (!) ॥ इति श्रीउवटकृतौ मंत्रभाष्ये चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः समाप्तः ॥

आनन्दपुरवास्तव्यजैयटाख्यस्य सूनुना ।

मंत्रवाक्यमिदं कृमं पदवाक्यैः सुनिश्चितैः ॥ ० ॥

[BOMBAY GOVT.]

188, 189.

2479, 2465. Foll. 297 and 142 resp.; size 11½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, by two different copyists.

The *Vājasaneyi-Saṃhitā*, not accented; with *Mahidhara's* commentary, entitled *Vedadīpā* [MS. A. of Weber's edition].

At the end of the first volume, or the twentieth adhyāya, the date Samvat 1791 is given, which Prof. Weber supposes to be the date of the MS. from which this was copied. See his edition, p. viii. [H. T. COLEBROOKE.]

190.

965a. Foll. 80 (originally foll. 85; but foll. 67-80 having apparently been lost, the defect was supplied on nine leaves by several more recent hands); size 7½ in. by 4 in.; clearly written, in the Devanāgarī character; six lines in a page.

Kātyāyana's Sarvānukramanī, or General Index to the *Vājasaneyi-Saṃhitā*; complete in five adhyāyas. It begins:

मखलं दक्षिणमग्निं हृदयं चाधिष्ठितं येन शुक्लानि यजूंषि भगवान्याज्ञवल्क्यो यतः प्राप तं विवस्वतं त्रयीमयमविष्मन्मभि-धाय माध्यन्दिनीये वाजसनेयके यजुर्वेदास्त्राये सर्वे सखिले सशुक्रिय ऋषिदैवतखन्दास्यनुक्रमिष्यामो यजुषामनियताख्यत्वा-देकैषां छन्दो न विद्यते ०

Dated: संवत् १६५० शाके १५५५ प्रवर्त्तमाने माघशुक्लपक्षे द्वादश्यां तिथौ भगुवासरे [चातुर्वेदिमोदज्ञातिउ-प्रयागसुतधर्म-श्वरेण लि० ॥ obliterated].

According to a remark on the empty page of the last leaf, apparently written by the same

hand which supplied foll. (70,) 71 and 72, the book belonged at one time to one *Dāmodara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

191.

311b. Foll. 12 (foll. 156-167 of vol.); size 15½ in. by 9 in.; legibly written, in Devanāgarī; twelve lines in a page. Modern.

The *Sarvānukramaṇī* (ends fol. 166), followed by a supplement (*anuvākānukramaṇī*), which ends : इति अनुवाकसंख्यानाम परिशिष्टं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

192.

598. Foll. 83; size 9½ in. by 4½ in.; in-differently written, in the Devanāgarī character, in the earlier part of the last century; thirteen lines in a page.

Kātyāyana's Prātiśākhya-sūtra, with a commentary, called (at the end of the fourth and fifth books) *Mātrīmodaka*, by *Uvāta*, son of *Vajraṭa* of *Anandapura*. It begins :

यस्य भृङ्गावलिः कश्चेत् सुतदानाद्युपरिते ।
भाति रुद्राक्षमालेव स वः पायान्नशाधिपः ॥ १ ॥
जपादौ नाधिकारोऽस्ति सम्यक्पाठमजानतः ।
प्रातिशाख्यमर्थो ज्ञेयं सम्यक्पाठस्य सिद्धये ॥ २ ॥

स्वरसंस्कारयोश्चन्द्रसि नियमः । ०

Adhyāya II. begins fol. 18b; III. fol. 25b; IV. fol. 39b; V. fol. 67; VI. fol. 74b; VII. fol. 79; VIII. fol. 80.

The text of the *Vājasaneyi-Prātiśākhya* has been edited, in Roman letters, with a German translation and notes, by A. Weber, *Ind. Stud.* V. (1858). A new edition of the text, with *Uvāta's* commentary, is now being brought out in the Benares Sanskrit series.

[H. T. COLEBROOKE.]

193.

2143. Foll. 223; size 15½ in. by 8½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

The *Śatapatha-Bṛāhmaṇa* in the *Mādhyamīna* recension.

The first seven *kāṇḍas*, viz. :—the *Harivṛjā* (ends fol. 38b); *Ekapūlikā* [एकपाई] (fol. 65b); *Adhvāra* (fol. 113); *Gṛaha* (fol. 148b), *Sara* (fol. 179); *Uśhasambharaṇa* (fol. 206) and *Hastighaṭa-kāṇḍa*;—unaccented.

Dated : संवत् १८३६ वर्षे आषाढमासे कृष्णपक्षे तिथौ ९ भृगुवासरे । लिखितं ब्राह्मणहरसुखदधीच सवायजैपुरमध्ये (elsewhere सवाईजी ०) ॥

The work has been edited, with extracts from *Sūyana's* and *Harisūmin's* commentaries, by A. Weber, 1849. [R. JOHNSON.]

194.

1277. Foll. 130; size 12½ in. by 5½ in.; well written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1600; ten lines in a page.

The second and third *kāṇḍas*; accented. Foll. 4, 5, 26 and 27 have been supplied by two different hands, and are only partially accented. Foll. 22-25 and 74-78 have been exchanged by the binder.

The third *kāṇḍa* (from fol. 52) is paged separately.

These MSS. at one time belonged to one *Gadādhara-pāṭhaka*, and subsequently to one *Rāmādikshita*. [H. T. COLEBROOKE.]

195.

583A. Foll. 49; size 10½ in. by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page.

The second *kāṇḍa* of the same work; accented as far as *prap.* 2, 4, 8.

Some leaves are missing, which contained the following passages:—

Between foll. 3 and 4 from *prap.* 1, 2. 16. सुरा व्यवशेदुः to 1, 4. 17, स्यादेव ह्ये०; between foll. 17 and 18 from *prap.* 2, 4. 8, कुर्वन्ति to 3, 2. 9, उपवत्या प्रतिपद्यते; between foll. 26 and 27 from *prap.* 3, 5. 14, [यच्छ] कुप्तात् to 4, 1. 7, पौर्णमास्यां; between foll. 29 and 30 from *prap.* 4, 2. 11, ० स्माद्धा एतानि to end of 19.

The MS. is dated : संवत् १६७६ समयनाम सावमुदि सप्तमी गुरुवासरे । [H. T. COLEBROOKE.]

196.

1379. Foll. 172; size 7½ in. by 3 in.; legibly written, in Devanāgarī, in A.D. 1620; six lines in a page.

The fourth *kāṇḍa*; accented.

Dated : संवत् १६७७ वर्षे आश्विनवदि २ अद्यह काशीम-हाक्षेत्रे गंगाविश्वरसन्निधौ ॥ त्रैवेद्यभाटज्ञा-गोवालेन लिखितं ०

This MS. was not collated by Prof. Weber. [H. T. COLEBROOKE.]

197.

1263. Foll. 126; size 7½ in. by 3 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, by the same hand as the preceding MS.; six lines in a page. Foll. 64-66 have been supplied by other hands.

The fifth book, or *Sava-kāṇḍa*; accented.

Dated : संवत् १६७७ वर्षे कार्तिकवदि १३ शुक्ले अद्यह काशीक्षेत्रे त्रैवेद्यभाटज्ञातिदुषेगोवालेन लिपितं गोपालतुषामु-ज्ज्वपठनाथे ० [H. T. COLEBROOKE.]

198.

268. Foll. 160; 4to, size 11½ in. by 8½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; European paper (water-mark 1801); fifteen lines in a page.

The 7th, 8th and 13th *kāṇḍas* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa*.

- a) Foll. 61. The eighth, or *Citi-kāṇḍa*. On fol. 14b there is a lacuna; *kaṇḍīkās* 7-16 of *prap.* I. adhy. 8 having been omitted.
- b) Foll. 47. The seventh, or *Hastighaṭṭa-kāṇḍa*.
- c) Foll. 53. The thirteenth, or *Āśvamedha-kāṇḍa*. Foll. 33-5 have been cut out (there having been a repetition probably) and replaced by two other leaves, the first of which has a blank page, where *prap.* III. 3, 10 and part of 9 and 11 are omitted.

[H. T. COLEBROOKE.]

199.

311a & c. Foll. 155; size 15½ in. by 9 in.; fairly written, in Devanāgarī, in A.D. 1781-2; twelve lines in a page.

Kāṇḍas VIII.-XIV. of the *Śatapatha-Brāhmaṇa*; not accented.

Kāṇḍa VIII. ends fol. 28; dated संवत् १८३८ वर्षे मिति चैत्रमासीकृष्णपक्षे तिथौ रविवासरे; *kāṇḍa* IX. fol. 49; *kāṇḍa* X. fol. 68b; *kāṇḍa* XI. fol. 90; *kāṇḍa* XII. foll. 112; *kāṇḍa* XIII. fol. 132; then follows the *Bṛihadāranyaka* (foll. 132b-155), then the *Sarvānukramanī* (see No. 191 above); and on foll. 168-175, the first two *prapāṭhakas* of *kāṇḍa* XIV.

[H. T. COLEBROOKE.]

200.

1471. Foll. 108; size 7½ in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

The *Bṛihad-āranyaka*, being the third to seventh *prapāṭhakas* of the fourteenth book, or *Upanishat-kāṇḍa*, of the *Śatapatha-Brāhmaṇa* in the *Mādhyandina* recension; accented.

संवत् १९६६ विकारीनामसंवत्सरे आश्विने मासि । कार्तिके मासि कृष्णपक्षे पर्वणि चतुर्थ्यां भौमवासरे लिखितमिदं पुस्तकं श्रीदीक्षितजगदीशतस्यात्मजधर्मेश्वरस्यात्मजधीरेश्वरेण लिपितं । आत्मपटनार्थं परार्थं च । फतूहावादग्रामे । ० ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

201.

964a. Foll. 144; size 9½ in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; six lines in a page.

The *Bṛihad-āranyaka*, in the *Mādhyandina* recension; accented.

Dated: संवत् १६४५ वर्षे कार्तिकवादि २ गुरुवासरे लिखितं श्रीमयुरायां जीभाइब्राह्मणेन ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

202.

657. Foll. 308; size 14 in. by 7 in.; written in the Devanāgarī character, in the latter part of last century.

Commentaries on five *kāṇḍas* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa* in the *Mādhyandina-Śākhā*, by *Śūnyācārya* and *Ācārya Harisvāmin*.

I. foll. 79; thirteen lines in a page; foll. 34b and 35a much injured by rubbing.

Foll. 1-67b *Śāyana's Mūdhavīya-Vedārthaprakāśa* of the first *kāṇḍa*, from the beginning to the third *brāhmaṇa* of the seventh *adhyāya* (incl.)

Foll. 67b-79a, *Harisvāmin's Śatapatha-bhāṣhya*, from the fourth *brāhmaṇa* of *adhyāya* 7 to the end of the first *kāṇḍa*.

It ends: श्रीसर्व(वि)द्यानिधान-कवीन्द्राचार्यसरस्वतीनां यजुर्वेदभाष्यप्रथमकाण्डपुस्तकम् ॥

II. foll. 80b-143b; the same hand; thirteen and (from fol. 95) eleven lines in a page.

The second *kāṇḍa* of *Śāyana's* commentary.

III. foll. 144b-212a; thirteen lines in a page.

The third *kāṇḍa* of the same work.

IV. foll. 213b-249b; eleven and twelve lines in a page; indifferently written, by another hand. *Harisvāmin's* comment on the eighth *kāṇḍa*, in seven *citis*.

It ends: शतपथभाष्ये चितयः समाप्ताः ॥

V. foll. 250b-308; copied by the same hand as IV. Foll. 268 and 269 are in a different, clear handwriting; eleven lines in a page. *Śāyana's* commentary on the fifth *kāṇḍa*.

See Prof. Weber's Preface to his edition of the *Śatapatha-Brāhmaṇa*, p. xi.

[H. T. COLEBROOKE.]

203.

1509. Foll. 133 (paged 132, two leaves being numbered 111); size 11½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1750; ten lines in a page.

Śāyana's commentary on the first *kāṇḍa* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa*, from the beginning to I., 8, 3, 14 (for the concluding portion see the preceding MS., fol. 72b).

[H. T. COLEBROOKE.]

204.

149. Foll. 170; size 14 in. by 4½ in.; written, in the Devanāgarī character, in the latter part of last century, by the same hand as No. 202 (MS. 657).

Portions of *Śāyana's* and *Harisvāmin's* commentaries on the *Śatapatha-Brāhmaṇa*.

I. foll. 66; eleven lines in a page. *Śāyana's* commentary on the seventh *kāṇḍa*.

II. foll. 24; from fol. 20 by a different, pretty hand, probably the same as IV. The thirteenth *kāṇḍa* of *Harisvāmin's Śatapatha-bhāṣhya*, called on the fly-leaf 'Aśvamedha *Haribhāṣhya* 13.' Incomplete, ending shortly after the beginning of the eighth *adhyāya*.

III. foll. 44. *Sūyana's* commentary on the ninth *kāṇḍa*, called, on the fly-leaf, साची ९.

IV. foll. 36, out of orig. 38 leaves, foll. 7 and 8 being missing. The remainder is now completely out of order.—The tenth *kāṇḍa* of the same work, incomplete, ending shortly after the beginning of the second *brāhmaṇa* of the fifth *adhyāya*. The missing portion after fol. 6 comprises from shortly after the beginning of *adhyāya* 1 *brāhmaṇa* 3, to shortly before the end of *adhyāya* 1 *brāhmaṇa* 4.

[H. T. COLEBROOKE.]

205.

613. Foll. 185; size 10 in. by 4 in.; good old Devanāgarī handwriting; seven lines in a page.

Sūyana's commentary on the tenth *kāṇḍa* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa*.

Dated : संवत् १६१० समये आश्विनवदि ५ सोमवासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

206.

1071. Foll. 67; size 14 in. by 5½ in.; by the same hand as MS. 657, III. (No. 202 above); twelve or thirteen lines in a page.

Sūyana's commentary on the eleventh *kāṇḍa* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa* (in eight *adhyāyas*, whence called, on the fly-leaf, *Ashīādhyāya*).

Dated : संवत् ११९० वर्षे वैशाखमासे कृष्णपक्षे ५ रविवासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

207.

1560. Foll. 121; size 10½ in. by 5 in.; well written, in a large bold handwriting; Devanāgarī character; six lines in a page.

Foll. 59-121 are wrongly marked 69-130 (twice 72).

The first book, or *Ekapādikā-kāṇḍa* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa* in the *Kāṇva* recension; consisting of six *adhyāyas*; accented.

It ends : इकवायीकांडं समाप्तं ॥ संवत् १६३४ वर्षे अयनामनि संवत्सरे दक्ष । [H. T. COLEBROOKE.]

208.

1973. Foll. 77; size 8½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page. Modern.

The *Bṛihad-ūraṇyaka* in the *Kāṇva* recension, (being the 17th *kāṇḍa* of the *Śatapatha-Brāhmaṇa* in that recension); unaccented.

Edited by L. Poley (1844); and, with *Saṅkara's* and *Anandagiri's* commentaries, by E. Röer (*Bibl. Ind.* 1849). Translated by Dr. Röer (*ib.* 1853), and by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, vol. xv. (1884). [DR. JOHN TAYLOR.]

209.

375. Foll. 64; size 10½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; nine lines in a page.

Another copy of the same work; not accented.

Dated : संवत् ११८५ वर्षे पौषवदि कृष्णपक्षे तिथिवह्वां बुधवासरे पुस्तकं लिखितं ० काशीमध्ये ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

210.

1143. Foll. 90, the first of which is missing; size 8½ in. by 3½ in.; indifferent Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Another copy of the same work; accented. The missing leaf contained the first *kaṇḍikā* of the first *brāhmaṇa*.

Dated : संवत्सतरासे १७६२ मन्मथनामसंवत् पौषशुक्ल-
पंचम्यां मंदवारे वृहदार्षिकं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

211.

3007. Foll. 293, numbered 1-290 (45, 253 and 254 occurring twice each); size 13 in. by 5 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about the middle of last century; ten lines in a page.

Śaṅkarācārya's Bṛihadāranyaka-bhāṣhya (or *īkā*). Incomplete. The MS. breaks off shortly before the end of the sixth adhyāya; at पारि-
ब्राज्यप्रतिपत्तिप्र[कारा न विरुध्यते] Calc. ed., vol. ii. p. 945.

[H. T. COLEBROOKE.]

212.

1131. Foll. 283 (numbered 1-84, 89-210, 212-219, 230-298); size 11½ in. by 3½ in.; indifferent Bengālī handwriting of the latter part of the sixteenth or beginning of the seventeenth century; 6-9 lines in a page.

Śaṅkarācārya's Bṛihadāranyaka-īkā.

[H. T. COLEBROOKE.]

213.

437. Foll. 152; size 11 in. by 3½ in.; small, indifferent Bengālī handwriting of Śaka 1518 (A.D. 1596); 12-16 lines in a page.

Another copy of *Śaṅkara's* commentary.

Dated : शाके वसिष्ठवाणेन्दौ फाल्गुने बहुले गुरौ ।

वृहदारण्यकं भाष्यं श्रीविद्यानिधिरालिखत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

214.

2443. Foll. 247; size 13 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī; ten, sometimes nine, lines in a page. Modern.

Śaṅkarācārya's commentary. Incomplete.

Foll. 1-81 contain adhyāya III.; foll. 82-120 adhyāya IV., to shortly after the beginning of the fourth brāhmaṇa (beg. fol. 118a); foll. 120-204 adhyāya VI.; foll. 205-223 adhyāya VII.; foll. 224-247 adhyāya VIII.

[R. JOHNSON.]

215.

150. Foll. 175; size 13½ in. by 4½ in. legibly written, in the Devanāgarī character; modern; thirteen lines in a page.

Anandagiri's gloss (*īkā*) on the *Bṛihadāranyaka-bhāṣhya*.

Adhyāyas I.-III. are paged continuously 1-65; IV. foll. 25; V. foll. 26; VI. foll. 38; VII. and VIII. (by a different hand from the rest) foll. 20.

[H. T. COLEBROOKE.]

216.

1187. Foll. 213; size 13 in. by 4½ in.; Bengālī character; date A.D. 1577; thirteen lines in a page.

Sureśvarācārya's Bṛihadāranyaka-bhāṣhyavārttika (*Vārttika-prasthāna*), being a metrical paraphrase of *Śaṅkarācārya's* commentary on the *Bṛihadāranyaka*. The last four leaves have been somewhat injured by damp and insects.

It begins :

स्वाविद्याविभवप्रसूतविपुलज्ञैतमप्रव्याहित-

स्पष्टभ्रान्तिरितरोहितात्ममतयो यं भागशो मन्वते ।

निर्भागं सकलाभिधानमननव्यापारदूरस्थितं

वन्दे नन्दितविश्वमध्यमजं भक्त्या तमेकं विशुं ॥

Adhy. III. ends fol. 82b; adhy. IV. fol. 112; adhy. V. fol. 136b; adhy. VI. fol. 199b; adhy. VII. fol. 205b. It ends :

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकसुरेश्वराचार्यविरचिते श्रीगो-
विन्दभगवत्पूज्यपादशिष्यश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यशङ्करभ -

गवत्पादकृतवृहदारण्यकभाष्यवार्त्तिके ऽष्टमो ऽध्यायः ॥ समाप्तो
 ऽयं वृहदारण्यकभाष्यवार्त्तिकः ॥ ० ॥ नवनवत्यधिकचतुर्दशशत-
 नितशकाब्दे चैत्रस्य द्वादशांशे सुक्रवारे समाप्तो ऽयं वृहदारण्य-
 कभाष्यवार्त्तिकः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

217-219.

262, 267, 1216. Foll. 1-148, 149-294, 295-439 (from 413 to the end, numbered 421-447); size 11½ in. by 3½ in.; written in the Bengālī character, in the seventeenth century; nine lines in a page.

Suresvara's Vārttika, from the beginning to shortly after the commencement of the sixth brāhmaṇa of the seventh adhyāya.

Adhy. III. ends fol. 190; A. IV. fol. 246b; A. V. fol. 292b; A. VI. fol. 412b.

[H. T. COLEBROOKE.]

220.

356. Foll. 139; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

Suresvara's Bṛihadāraṇyaka bhāṣya-vārttika. Adhyāyas VI.-VIII.

Adhyāya VI., which ends fol. 112, is dated संवत् १६०६ । ० । लीप्यंते नारायणसुं वाढलकायस्यः ॥ ०

At the end of the MS. the following note has been added by a different hand: श्रीमन्नागर-ज्ञातीयकुबेरोपाध्यायस्येदं पुस्तकं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

221.

716A. Foll. 90; size 13½ in. by 3½ in.; minute Bengālī handwriting of about A.D. 1600; from fol. 56 apparently by a different, more modern hand; 11-18 lines in a page.

The introductory portion (*sambandha*) of a commentary, entitled *Śāstraprakāśikā*,* on *Sures-*

* In the colophon of this MS. it is called *Śāstra-praveśikā*.

vara's Vārttika, by *Anandajñāna*, disciple of *Suddhānanda*.

It begins:

स्वाशानोद्भूतभूतप्रमुखबहुमुखद्वैतदेहद्वयोद्य-

स्म -- दिप्रपञ्च -- -- -- परिचयप्राप्तसंसारपक्षं ।

नेत्यभ्यासप्रसूतप्रवलमतिवलप्राप्तमोहप्रभाव-

प्रोत्थप्रत्ययिसार्थद्युतिकथमकथं धामकामं प्रपद्ये ॥

etc., eleven ślokas, the last of which is:

संप्रदायविदामुक्तीरनुसृत्य प्रणीयते ।

शास्त्रप्रकाशिका सेयं सुरेश्वरवचोऽनुगा ॥

इह खलु सकलास्माद्यपरिशोधनार्थं काख्योपनिषद्भाष्यं व्याचिकीर्षुराचार्यश्चिकीर्षितपरिसमाप्त्यादि० संक्षिपति । स्वाविद्येत्यादिना । तं विभुं वन्दे भक्त्येति संबन्धः ।

This part of *Suresvara's* work seems to consist of 1130 ślokas. [H. T. COLEBROOKE.]

222.

1076. Foll. 190; size 13½ in. by 3½ in.; Bengālī character; written by three different scribes, two of which copied parts of the preceding MS.; 12-16 lines in a page.

Anandajñāna's commentary on *Suresvara's Vārttika*. The last three chapters.

Adhyāya VI. ends fol. 165; adh. VII. fol. 176.

[H. T. COLEBROOKE.]

223.

259c. Foll. 47; size 10½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; written indifferently by at least four different hands, about the end of the seventeenth century; 8-11 lines in a page.

Vārttikasāra, a metrical summary of the subjects treated in the *Bṛihadāraṇyaka(bhāṣya-vārttika)*. Adhyāya VI. It begins:

कथितः पंचमे जल्यः षष्ठे वाद उदीर्यते ।

वादिनानपि शिष्याणां बुध्दारोहो द्विभोक्तितः ॥ १ ॥

यद् ब्राह्मणानि तेष्वष्ट उपास्तिः क्रममुक्ते ।
 द्वितीये जाग्रदाद्युक्त्या प्रत्यगात्मविनिर्णयः ॥ २ ॥
 तृतीये परलोकस्य मोक्षस्यापि निदर्शने ।
 दार्ष्टान्तिकौ चतुर्थे तु पंचमे बोधसाधनं ॥ ३ ॥
 षष्ठे वंश इति प्रोक्ता ब्रह्मणार्था अयोच्यते (!) ।
 प्रथमं ब्राह्मणे प्रोक्तं चतुर्ध्यात्वेन चिंतितं ॥ ४ ॥ ० ११ ॥
 इति वार्त्तिकसारे षष्ठस्याध्यायस्य प्रथमं ब्राह्मणं ॥
 द्वितीये ब्राह्मणे जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिस्त्वान्नजं ।
 आत्मानं शास्यतो राजा यथाविध्युपसन्नवान् ॥ १ ॥ ० ३६ ॥

इति ० द्वितीयं ब्राह्मणं ॥

तृतीयब्राह्मणे स्वप्नसुषुप्तिरिति विस्तृतिः ।
 क्रियते तौ हि दृष्टांतौ परलोकविमोक्षयोः ॥ १ ॥ ०

[ślokas numbered (160) up to fol. 13, after
 which copied by a different hand.]

इति ० तृतीयं ब्राह्मणं । fol. 28.

तृतीयब्राह्मणे प्रोक्ता देहे स्वप्नादिसंस्तुतिः ।
 देहांतरेषु संसारो मुक्तिश्चायं प्रवक्ष्यते ॥ ०
 य एवं ब्रह्म जानाति तद्ब्रह्मैव भवत्यसौ ।
 हिशब्दो ऽशेषवेदान्तप्रसिद्धिं सूचयेदिह ॥

इति ० चतुर्थं ब्राह्मणम् । fol. 47.

मधुकाण्डे याज्ञवल्क्यकाण्डे विज्ञानमीरितम् ।
 तत्सर्वमुपसंहर्तुं नैत्रेयीब्राह्मणं भवेत् ॥
 वक्तव्यञ्च विशेषोऽत्र पूर्वोक्तादधिको न हि ।
 इति सूचयितुं शेषस्तत्पाठः पुनरीर्यते ॥
 यद्यप्यतीतकाण्डे ऽस्ति मधुब्राह्मणमुत्तमम् ।
 तथापि याज्ञवल्क्येन संवंधायेदमुच्यते ॥

इति ० पंचमब्राह्मणम् ॥

उपसंहृत्य तां विद्यां काण्डवंशो ऽयं वर्ण्यते ।
 स व्याख्यातः पूर्वमेव ब्रह्माप्यै जयतामिति ॥

इति षष्ठस्य षष्ठं ब्राह्मणम् ॥ इति वार्त्तिकसारे षष्ठो अध्यायः
 समाप्तं संपूर्णम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

224.

2939. Foll. 112; size 11½ in by 4½ in.;
 well written, in the Devanāgarī character; ten
 lines in a page. Foll. 1-44 and 92-112 (num-
 bered 85-105) belong to the original manuscript
 (of foll. 105), the intermediate portion having
 been supplied by a modern hand.

The *Mitākṣharā*, a commentary on the *Kaṇva*
 text of the *Bṛihadāraṇyaka*, by *Nityāmanandāsrama*
Muni, disciple of *Puruṣhottamāsrama*.

It begins :

यो ऽनंतो ऽनंतशक्तिः सृजति जगदिदं पालयत्यंतरात्मा
 संविश्याति निपीय स्वमहिमगतः सत्यविष्णुर्त्तिरास्ते ।
 यो ऽनुग्रहः सज्जनानां परमहिततमः पापिनानुग्रहमूर्तिः
 सोऽस्माकं वांछितार्थान् प्रदिशतु भगवानात्मदः श्रीनृसिंहः
 यन्मूलप्रवहत्पवित्रपयसः संसेवनादेव मे ॥ १ ॥

रागद्वेषमदाभिधा ग्रहणा नेशुः स्म संतापिनः ।

यत्संसारपरिश्रमापहृदयासंशीतलानोदभाग्

वंदे तत्पुरुषोत्तमाश्रमगुरोः पादारविंदद्वयं ॥ २ ॥

या काशवोपनिषत्प्रसिद्धबृहदारण्यश्रुतेः सादरं

तद्भाष्यप्रमुखं विलोक्य विपुला टीका कृता ज्ञानिनां ।

रम्या तत्कलनासमर्थमतिभिर्मोक्षेक्षुभिर्योगिभिः

सुज्ञेया तु मिताक्षरा पुनरियं व्याख्या मया रच्यते ॥ ३ ॥

उपनिषच्छब्देन तु मुख्यया वृत्त्या ब्रह्मविद्यैव वाच्या । ०

It ends :

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीपुरुषोत्तमाश्रमपादपूज्य-
 शिष्यनित्यानंदशास्त्रमुनिविरचितायां बृहदारण्यकव्याख्यायामष्टमो
 अध्यायः समाप्तोपनिषत् ॥

संवत् १७४१ समये कान्तिमुदिद्वितीया बुधदिने समाप्तमिदं
 पुस्तकम् ॥ प्रतिरीयं हरिरामसूनुना माधवजीब्राह्मणेन लि-
 खितमिदं पुस्तकम् ॥ [P]

225.

3008. Foll. 61 (numbered 1-3, 1-43,
 45-50); size 13 in. by 5½ in.; indifferent
 Devanāgarī handwriting; nineteen lines in a
 page.

Another copy of the *Mitākṣharā* (*Bṛihadā-
 raṇyaka-āṅkā*); written Samvat 1779, at Lāhore.

226.

559a. Foll. 98: size 12½ in. by 4½ in.;
 legibly written, in Devanāgarī, by two different
 hands; 9-12 lines in a page.

A third copy of the *Mitākṣharā*. Dated
 Samvat 1852. [H. T. COLEBROOKE.]

227.

1577D. Foll. 5; size $9\frac{1}{2}$ in. by 4 in.; eight lines in a page; very well written, in the Devanāgarī character.

The *Caranavyūha*, a catalogue of the Vedic schools, counted as one of the *parīśiṣṭas*, or supplements, of the White Yajus. Edited by Prof. A. Weber, "*Indische Studien*," vol. iv. p. 247 ff. The present MS. mostly follows the readings of A., B. (and I.), as given in that edition. It ends:

य इदं चरणव्यूहं पठेत् पर्वसु पर्वसु ।
विधूतपाप्मा किं स्वर्गो ब्रह्मभूयाय गच्छति ॥
इति धृतिशिवाः शामाश्रितारो वेदपत्निकाः ।
नातव्या यज्ञकालेषु इक्षाना दिव्यवस्थिताः ॥
लक्षन्तु चतुरो वेदा लक्षं भारतमेव च ।
लक्षं व्याकरणं (प्रोक्तं marg.) चतुर्लक्षं तु ज्योतिर्मिति ॥
अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च ।
तत्पुण्यं फलमाप्नोति पठेच्चरणव्यूहके ॥ १५ ॥

इति चरणव्यूहं समाप्तम् ॥ संवत् १८५९ मिति आश्विनशुद्ध ४
भृगुवासरे लिखितं श्रीयाराणसीमध्ये । आभ्यन्तरनागरज्ञाती
द्विवेदी शङ्करवल्गुभूत-बालमुकुन्देन ॥

[Dr. J. R. BALLANTYNE.]

228.

1635b. Foll. 2; size $8\frac{3}{4}$ in. by $3\frac{3}{4}$ in.; twelve lines in a page; Devanāgarī character.

The *Caranavyūha*. This is the MS. I., collated by Prof. Weber for his edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

IV. Atharva-Veda.

229, 230.

682, 113. Foll. 204 and 169 resp.; size $9\frac{3}{4}$ in. by 4 in.; Devanāgarī character; indif-

ferent handwriting of the seventeenth century; 9-11 lines in a page.

The *Samhitā-pūṭha* of the *Atharvaveda-Samhitā*; accented. Complete in twenty *kāṇḍas*; each volume containing ten *kāṇḍas*.

It ends : इत्याथर्वसंहितायां विंशतिं कांडं समाप्तं ॥ after which follow the numbers of *anuvākas*, etc.

This *Samhitā* has been edited by R. Roth and W. D. Whitney (1856). The latter scholar has also published an *Index verborum* to this work, *Journal of the Am. Or. Soc.*, vol. xii. (1881).

[H. T. COLEBROOKE.]

231.

1137. Foll. 172; size $9\frac{3}{4}$ in. by 4 in.; Devanāgarī character; good, clear handwriting; eight lines in a page.

The first six *kāṇḍas* of the same work; accented.

Dated, in red ink (like that of the accents), by a different hand :

संवत् १७६४ वैशाखदि १० बुधे रा० मुलीधरेण खरितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

232.

901. Oblong folio; size $15\frac{1}{2}$ in. by 9 in.; Devanāgarī character; large, clear handwriting; seven lines in a page. Modern.

Portions of the *Atharvaveda-Samhitā*; accented. The first leaf is stamped "Claud Martin," with a die.

a. Foll. 23. *Kāṇḍa* XIX.

b. Foll. 152. *Kāṇḍas* I.-X.

c. Foll. 40. *Kāṇḍa* XX.

[H. T. COLEBROOKE.]

233.

2141. Oblong folio; size $15\frac{1}{2}$ in. by 9 in.; fairly written, in Devanāgarī, for Col. Martin; twelve lines in a page.

The same portions of the *Atharvaveda-Saṃhitā*; accented.

a. Foll. 9. *Kāṇḍa* XIX.

b. Foll. 16. *Kāṇḍa* XX.

c. Foll. 58. *Kāṇḍas* I.-X.

[R. JOHNSON.]

234.

2142c & d. Foll. 27 and 8 resp.; oblong folio; size $15\frac{3}{4}$ in. by 9 in.; fairly written, in Devanāgarī, for Col. Martin; twelve lines in a page.

Part of the *Atharvaveda-Saṃhitā*; accented, with the exception of the last leaf and a few lines preceding it.

c. *Kāṇḍas* XI.-XVII.

d. *Kāṇḍa* XVIII.

This volume has the following note (by Prof. Whitney) affixed to it on the fly-leaf:

"This whole volume is nothing more than a copy of one of the volumes of Atharvic texts prepared for Col. Polier, and now deposited in the British Museum (No. 5355, Phot. CCXXV. G.) W. D. W." [R. JOHNSON.]

235.

2142a. Foll. 29; size and handwriting as preceding MS.

The *Sarvāṇukramanī* (*Brahmaveda-mantrānukramanī*), or general index to the *Atharva-Saṃhitā*.

It begins :

ब्रह्मवेदं नमस्कृत्य दुर्गा विघ्नेश्वरं गुरुं ।

नृसिंहं दक्षिणामूर्तिमथर्वाणमभेदतः ॥

आविः कुर्वे ब्रह्मवेदमंत्रानुक्रमणीं यथा ।

अपिदैवतछंदोभिर्युक्तां पाठफलाप्तये ॥

It ends :

इति श्रीब्रह्मवेदोक्तमंत्राणां वृत्तवर्णानुक्रमणी संपूर्णा ॥

[R. JOHNSON.]

236.

2142b. Foll. 47; size and handwriting as preceding MS.

The *Gopatha-Bṛāhmaṇa*.

The first part (in five *prapāṭhikas*) ends fol. 26b.

The second part (*Uttara-brāhmaṇa*) is not quite complete, the MS. breaking off abruptly soon after the beginning of the sixth section of the sixth *prapāṭhika* of the *Uttarārḍha*.

The work has been published in the *Bibliotheca Indica*, by Rājendralāla Mitra and Haracandra Vidyābhūṣana. [R. JOHNSON.]

237.

288c. Foll. 60; well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page.

The *Gopatha-Bṛāhmaṇa*. The first part.

It ends : इति श्रीगोपथब्राह्मणपंचमः प्रपाठकः समाप्तः ॥
संवत् १७३२ अश्विनकृष्णपंचम्यां सोमवारे लिखितं श्रीमद्युगलध्वज
ब्राह्मणवंशीधरेण शुभं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

B. VEDIC RITUAL [KALPA].

I. SŪTRAS AND TREATISES RELATING THERETO.

a. R̥ig-Veda.

238.

986a. Foll. 102; size 14½ in. by 8 in.; well written in the Devanāgarī character, for Col. Martin; seven lines in a page.

Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra, or Aphorisms of the Vaidik ceremonial; complete in twelve adhyāyas, or two *shaṭkas* of six adhyāyas each.

Published in the *Bibliotheca Indica* (1874), together with the commentary of *Nārāyaṇa*, by *Rāmanārāyaṇa Vidyārātṇa*.

[H. T. COLEBROOKE.]

239.

1727a. Foll. 164; size 9 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra.

Each *shaṭka* is paged separately. In the first, two leaves are marked 38, the first of which has been inserted between foll. 36 and 37.

Dated Samvat 1854. [H. T. COLEBROOKE.]

240.

2140a. Foll. 31; size 15½ in. by 9 in.; Devanāgarī character; fair, but minute, handwriting; modern; twelve lines in a page.

The same work. [R. JOHNSON.]

241.

2075. Foll. 182; size 9 in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character, in the latter part of the last century; seven lines in a page.

Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra.

The eight ślokas [भृगूणां - - - गणादित्यसमानप्र-
वरैर्विवाहः ॥ Calc. ed., p. 891], usually placed after the last adhyāya, as a *pariśiṣṭa*, here form the 15th *kaṇḍikā*, being succeeded by the (16th) section वसिष्ठेति वसिष्ठानां - - नमः शौनकाय (Calc. ed. pp. 885-90); both as parts of the sixth adhyāya of the *uttara-shaṭka*.

[GAIKAWAR.]

242.

122A. Foll. 110; size 10 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character, in the latter part of the 16th century; eight or nine lines in a page.

Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra.

At the end of the first *shaṭka* (fol. 67), written by a different scribe from the second, occurs the following note added by a later hand :

पं · त्रिधरत · पं · नरसिंहत · पं · श्रीभारत · पं · जामेश्वरत ·
पं · विश्वनाथत · पं · देवकृत · पं · देवराजस्य विभाग ।

This MS. does not contain the *pariśiṣṭa*; there being instead a section containing the beginnings of the *kaṇḍikās* of the last adhyāya, in reversed order.

[H. T. COLEBROOKE.]

243.

1660b. Foll. 9-78 of vol.; size 8½ in. by 4 in.; indifferently written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra. The first *shaṭka*.

Dated : शके १५३७ राष्ट्रसनामसंवत्सरे ०

[H. T. COLEBROOKE.]

244.

1039b. Foll. 68 (foll. 39-106 of the vol.); size 9 in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; seven, sometimes eight, lines in a page.

The second *śaṭka* of the same work.

Dated : संवत् १८४४ शके १९०२ आश्विनशुक्लद्वितीयायां मंदवारे शुभे दिने । विद्वांसोपनामकस्य सखारमिण लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

245.

1129a. Foll. 148; size 11½ in. by 4 in.; fairly written in the Devanāgarī character; 10-12 lines in a page.

A commentary on the first six adhyāyas of *Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra*, by *Nārāyaṇa*, son of *Nṛisimha*.

Dated : सं १८०६ मितिचैत्रकृष्ण १० वृहस्पतिवारे इन्द्रप्रस्थे लिखितं विंदुमाधवेन । इदं पुस्तकं खेदले नरहरिभट्टस्येदं ॥ अनेन प्रीयतां देवो भगवान्कमलेक्षणः ॥ श्रीलक्ष्मी नृसिंहः पूर्वेषामस्माकं कुलदैवतं ॥ °

[H. T. COLEBROOKE.]

246.

1252b. Foll. 112-116 of vol.; size 9 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1550, by the same hand as 1252a (No. 255); ten lines in a page.

Nārāyaṇa's commentary on the *Pinḍapitriyajña* section—or the 6th and 7th *kaṇḍikās* of the 2nd adhyāya—of *Āśvalāyana's Śrauta-Sūtra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

247.

281b. Foll. 35 (foll. 19-53 of the volume); size 10 in. by 3 in.; written, in the Devanāgarī character, by three different hands, in the 16th century; 7-9 lines in a page.

Āśvalāyana-Prayogaḍīpikā, being a brief exposition, by *Mañicācārya*, of *Āśvalāyana's* precepts for the Vaidik ceremonial, in three lectures.

The MS. begins :

य एको [विविधैर्] यज्ञैरिज्यते विविधाभिः ।

तस्मै नमः क्रतुभुजे विष्णवे प्रभविष्णवे ॥

आश्वलायनसूत्रोक्तप्रयोगस्य प्रदीपिका ।

क्रियते मंचनार्येण वृत्तिका[रा]नुसारतः ॥

तत्र प्रथममनुष्ठेयत्वेनाग्न्याधेयस्यैव प्रथमं प्रयोगो वक्तव्यः । इष्टिरूपत्वात् इष्टेयं विध्यंतीयेक्षित्वात् । ऐष्टिकविध्यंतस्य च दर्शपूर्णमासयोरेवाज्ञानात् । °

Adhyāya II. begins fol. 9b: अथ पवमानेष्ट्यादयो द्वितीयाध्याये समाप्ताः । °

A. III. fol. 28b: अथ पशुबंधप्रयोगो वक्ष्यते । °

Cf. *Rājendralāla Mitra*, Notices of Sanskrit MSS., IV. p. 17. [H. T. COLEBROOKE.]

248.

1727b. Foll. 41 (foll. 167-207 of the volume); size 9 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character, towards the end of the last century, by the same scribe as No. 239 (MS. 1727a); seven lines in a page.

Āśvalāyana's Gṛhya-Sūtra, or Aphorisms of domestic ceremonial. Dated Samvat 1854.

Edited, with a German translation, by A. F. Stenzler (1864-65); also, with *Nārāyaṇa's* commentary, by *Rāmanūrūyaṇa* and *Anandacandra*, *Bibliotheca Indica* (1866-69).

[H. T. COLEBROOKE.]

249.

2140b. Foll. 7 (foll. 32-38a of the volume); size 15½ in. by 9 in.; Devanāgarī character; fair, though minute, handwriting, the same as in No. 240 (MS. 2140a); twelve lines in a page. Modern.

Āśvalāyana's Gṛhya-Sūtra. [R. JOHNSON.]

250.

986b. Foll. 26 (foll. 103-128 of the volume); size 14½ in. by 8 in.; well written, in the Devanāgarī character, by the same recent hand as No. 238 (MS. 986a); seven lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

251.

1039a. Foll. 37; size 9 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

The same work.

Dated: संवत् १८४५ शके १९०२ भाद्रपदवद्यपंचमी गुरुवारे शुभे दिने ॥ लिखितं विद्वांसोपनामकसखारामेण स्वार्थं परार्थं च उपकारार्थं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

252.

129a. Foll. 27; size 9½ in. by 4½ in.; very well written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

The same work.

Dated: संवत् १८०३ समये आषाढशुद्ध १ इंदुवासरे (here the name of the scribe has been obliterated) अलिखत् श्रीकाशीविश्वेश्वरः प्रियतां ॥

शुक्लाको प्राङ्मुखो ज्ञेयो गुरुसौम्यावुदङ्मुखो ।

प्रत्यङ्मुखः शनिः सोम शेषा दक्षिणतोमुखाः ॥ १ ॥

द्वादशांगुल आदिमो सोमश्च द्विगुणः स्मृतः ।

भौमो ऋलानि चत्वारि द्वादशानि बुधः स्मृतः ॥ २ ॥

षडङ्गुलो भवेज्जीवो भार्गवश्च नवाङ्गुलः ।

द्वयमुखगुलं सौरिश्चतुर्विंशतिराहु - ॥ ३ ॥

षडङ्गुलिस्तथा केतुरित्येतत्कथितं मया ।

अज्ञात्वा कुरुते शान्तिं ग्रहास्तेनापमानिताः ॥ ४ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

253.

1978. Foll. 33; size 8½ in. by 4 in.; Devanāgarī character; good, modern handwriting; nine lines in a page.

Āśvalāyana's Grihya-Sūtra.

[DR. JOHN TAYLOR.]

254.

668. Foll. 91; size 11 in. by 3 in.; well written, in the Devanāgarī character; 7-9 lines in a page.

Nārāyaṇa's commentary (*Nārāyaṇīyā vṛitti*) on the *Āśvalāyana-Grihyasūtra*. Complete.

The MS. ends: इति नारायणीयायां वृत्तौ गृह्यविवरणे चतुर्थो ध्यायः ॥ ० ॥ संवत् १६५० समये मार्गशीर्षशुद्ध १० काश्यां लिखितमिदम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

255.

1252a. Foll. 111; size 9 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; nine or ten lines in a page.

The same work. Complete.

[H. T. COLEBROOKE.]

256.

285a. Foll. 87, numbered 1-27, 29-88; size 10½ in. by 3½ in.; on the whole well written, by three, or perhaps four, different hands; Devanāgarī character.

The same commentary, not quite complete at the end. The MS. breaks off in *Sūtra* IV. 8, 41 (Stenzler; or IV. 9, 42 of the Calc. edition), सर्वहुतं कुर्यात् । अ०

[H. T. COLEBROOKE.]

257.

793A. Foll. 59; size 10½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1750; eight lines in a page.

The first adhyāya of the same work.

This MS. has the following introductory *ślokas* :

स्तवीमि स्तवराजेशं विघ्नेशं विघ्नशान्तये ।

परिणामि सदा वाणीं वाचा वागर्थसिद्धये ॥

कात्सकाशेष्टरं काशीं गंगाकां नगिकर्शिकां ।

सर्वदा सर्वदान् दुर्दिनामंत्रामन्त्रमूनहं (!) ॥ हरिः । अ० ॥

It ends :

वरस्य यस्य या शाखा तद्वाखा गृह्यमार्गतः ।

मधुपर्कः प्रदातव्यस्त्वन्महाखे पि दातरि ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

258.

1264. Foll. 74; size 7½ in. by 4 in.; on the whole fairly, sometimes badly, written, in the Devanāgarī character; 10-12 lines in a page.

Āśvalāyana-kārikā, a course of memorial verses on domestic rites and canonical law, according to *Āśvalāyana*, in twenty-two adhyāyas. Incomplete at the beginning; the first half-śloka being numbered 47.

The MS. begins :

° आश्वलायनकारिका लिख्यते ॥

यत्न पादशिरोहस्तु शिरोहस्त्यस्तु चादतः ॥ ४७ ॥

हस्त्यपादमस्तकेष्वेवं प्रत्युच्चा मार्जयेदथ ।

मस्तके मार्जनं कुर्यात्पादैः प्रणवसंयुतैः ॥ ४८ ॥ --

Adhyāya I. ends fol. 12b : इत्याश्वलायनीये धर्मशास्त्रे

सदाचारो नाम प्रथमो ध्यायः ॥

II. *Sthālāpāka-adhyāya*, fol. 19 ;

III. *Garbhādhāna*, fol. 20b ;

IV. *Puṃsavana-sēmanā*, fol. 21b ;

V. *Jātakarma*, ib.;

VI. *Nāma-nishkramaṇa-annaprūṣana*, f. 22b.;

VII. *Carulakarma*, fol. 23b ;

VIII. *Upanayana*, fol. 27 ;

IX. *Mahānāmni-vratatraya*, fol. 27 ;

X. *Upākarmārjana*, fol. 29 ;

XI. *Godānādītraya*, fol. 29b ; [here two sections are interposed, the *Pravarānirṇaya* (ends fol. 33b), and *Sāpinḍyānirṇaya*, or ° *nivṛitti* (ends fol. 34b)];

XII. *Vivāhaprakaraṇa*, fol. 40 ;

XIII. *Vivāhoparivarja* (!), fol 42 ;

XIV. *Pañjikamedhikaparibhāṣā*, fol. 43b ;

XV. *Lokanīndyaprakaraṇa*, fol. 50 ;

XVI. *Varṇadharmā*, fol. 51 ;

XVII. *Śrāddhaprakaraṇa*, fol. 57b ;

XVIII. *Śrāddhavidhāna*, fol. 61 ;

XIX. *Tīrthaprasaṃsā*, fol 63 ;

XX. *Prāyaścitta*, fol. 69 ;

XXI. *Jātinivirṇaya*, fol. 71b ;

XXII. *Agnisūnyajoganirṇaya*.

The MS. is dated : शके १६५२ साधारणसंवत्सरे । ° ।

कृष्णभट्टविश्वनाथभट्टेन लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

259, 260.

1734, 1712. Foll. 107 and 136 resp.; size 9 in. by 4 in.; Devanāgarī character; large, bold handwriting; eight lines in a page.

Śūnikhūyana-Śrautasūtra. Complete in 18 adhyāyas. Edited by A. Hillebrandt, in the *Bibl. Ind.*, 1885-6.

Vol. i., containing adhyāyas I.-VIII., ends :

इदं पुस्तकं केशवेन शास्त्रतपदार्थिना लिखित्वा श्री-
लक्ष्मीधरव्यासाय स्वार्थपरमार्थबुद्ध्या दत्तं ॥ ° ॥ after
which (apparently by a different hand)
संवत् १७३० वर्षे कार्ति शुद्धि ३ शांख्यायनसूत्रपू. °

Vol. ii., adhyāyas IX.-XVIII., is dated :

संवत् १७३२ वर्षे शाके १५९७ प्रवर्तमाने आपादसुदी
३ गुरौ तद्दिने उपासनीप्रभाकरेण लिखितं वराणस्यां ॥

On the reverse of the last leaf the volumes are stated to have been the property of one *Vishṇudeva*. [H. T. COLEBROOKE.]

261.

589. Foll. 184; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; thirteen lines in a page.

A commentary on the second part (adhyāyas IX.-XVI.) of the *Śūnikhūyana-Śrautasūtra*, by *Dāśaśarman*, son of *Muñja* (adhys. IX.-XI.) and

Īmartīya, son of *Varadatta* (adhy. XII., and probably the remaining four adhyāyas). This is the same commentary as that noticed in Prof. Weber's Catalogue, Berl. No. 107. It begins:

भाष्यकारगिरां यत्र चित्तं लेखनादिना ।

अक्षरं तद्भाष्यं मुञ्जसूनुः कल्पयत् ॥०

Adhy. IX. ends fol. 16; X. fol. 45b; XI. fol. 58b; XII. fol. 82b; XIII. fol. 102b; XIV. fol. 134b; XV. fol. 157b.

Dated : संवत् १७०९ समर द्वितीयचैत्रशुदि ५ सोमे माराष्ट्रेन लिपितं लेपकेन ॥ दु. वीरेश्वरसुतशामस्येदं पुस्तकं ।०

[H. T. COLEBROOKE.]

b. Sāma-Veda.

262.

698. Foll. 188; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; 9-13 lines in a page.

Kalpavyākhyā, a commentary on *Maṣaka's Śrauta-Sūtra*, (also called *Ārshayakalpa*), by *Varadarāja*, son of *Vāmanācārya*. Nine (out of eleven) adhyāyas (or *prapāṭhikas*). It begins:

अथार्षेयकल्पो व्याख्यातव्यस्तस्य च* सर्वक्रतुप्रकृतिभूतस्य त्रिपर्ययो ज्योतिष्टोमस्य सर्वाङ्गिणप्रकृतिभूतस्य च ब्रूहदादशाहस्य ब्राह्मणेनैव कृप्तिरुक्तेति तदुपजीवनेन क्रत्वन्तराख्येव कल्पितानि । अस्माभिस्त्वस्य प्रबंधस्य कात्स्न्यार्थं तयोस्तावत्प्रयोगः सूत्रब्राह्मणानुसारेण प्रदृश्यते† । तच्चाग्निष्टोमसंस्थस्य ज्योतिष्टोमस्यार्थं प्रयोगः । ऋत्विगार्षेयो नूचानः साधुचरण इत्यादिसूत्रोक्तलक्षणावृत्तिक्याज्यौ । यज्ञशर्मा ज्योतिष्टोमेनाग्निष्टोमेन रथंतरपृष्ठेन द्वादशशतदक्षिणेन सोमेन यज्यते ।०

इति वरदराजेन वामनाचार्यसूनुना ज्योतिष्टोमस्य यज्ञवर्गौद्वाचं तत्प्रदर्शितं ॥० fol. 35;

* ० व्यस्तस्य च (:) MS. and corr. in margin ० व्यस्तत्र

† दर्शते (sic) marg.

इति सत्रात्मा ब्रूहो द्वादशाहः समाहः fol. 49b; संपूर्णं अभिप्रवः पडहः fol. 55b;

इति कल्पव्याख्यायां प्रथमो ध्यायः ॥ अभिजितनाह ॥ fol. 60;

इति वामनाचार्यसूनुः काशिकान्वयसंभवो (corr. कौशि०)

वरदराजः संवत्सरकल्पव्याख्यां चक्रे सह प्रयोगेण गवामयनभेदाय सूत्रोक्तास्तेषु केचन विनियोगज्ञापनार्थरोहिमहिदिताः ॥ पत्यन्ये (?) यद्यन्ये विस्तरभयादत्रास्माभिर्न दर्शिताः ।

ते सूत्र एव द्रष्टव्याः प्रीयतां परमोक्तनः (!) ॥ इति कल्पव्याख्यायां द्वितीयो ध्यायः ॥ अथ ये ब्राह्मणे ध्यायैश्चतुर्भिः

षोडशादिभिः । एकाहा विहितास्तेषां कृप्तिस्तिभिरिहोच्यते ॥ fol. 75;

इति कल्पव्याख्यायामेकाहेषु प्रथमो ध्याय आदितस्तृतीयः ॥

तृवृद्गनिष्टोमो वैश्वदेवस्य लोक इत्यनुवाकेन सौमिकश्चातुर्मास्यानि सप्तसुत्याविहितानि ॥ fol. 88;

इति कल्पव्याख्यायामेकाहे द्वितीयो ध्याय आदितश्चतुर्थः ॥ अथ

वक्ष्यमाणा एकाहा द्वंद्वसंज्ञाः प्रायेण द्वंद्वभूतत्वात् ।० fol. 99b.

इति वामनाचार्यसूनुः काशिकान्वयसंभवो वरदराज एकाहानां

कल्पं व्याचष्टे यथागमं यथावुद्धिरिति कल्पव्याख्याने पंचमो

ध्यायः ॥ अथ विंशप्रभृतिभिरध्यायैर्ब्राह्मणैस्तिभिर्ये ऽहीना विहितास्तेषां कृप्तिः षष्ठादिषु त्रिषु ॥ पौर्णमासी ।० fol. 112.

इति कल्पव्याख्यायामहीनेषु प्रथमो ध्याय आदितः षष्ठः ॥ अथ

चतुरात्राश्चत्वारः चतुर्विंशाः पवमाना इति ।० fol. 128.

उक्तं वरदराजेन वामनाचार्यसूनुना । अहीनकल्पो व्याख्यातो

गोविंदः प्रीयतामिति ॥ इति कल्पव्याख्यायामष्टमो ध्यायः ॥

अथ त्रयोविंशमुखैरध्ययनैर्ब्राह्मणैस्तिभिः सत्राग्न्युक्तानि ॥

ताम्यत्र कल्प्यते नवमादिभिः । fol. 168b.

It ends :

अथ संवत्सरसत्राणि षट् । अतिरात्रश्चतुर्विंशं प्रायणीयन-

हरित्यारभ्य संवत्सरब्राह्मणं ब्राह्मणमित्यन्तेन गवामयनमुक्तं ।

तस्य कृप्तिः पूर्वमेवोक्ता ॥ इति कल्पव्याख्यायां सत्रेषु प्रथमो

ध्याय आदितो नवमः ॥० ॥ संवत् १८११ वर्षे आषाढकृष्ण ३

गुरुवासरे लिखितमिदं वरदराजीयं ग्रंथं द्रोणभाईरामेण ॥

For other MSS. of this work see Aufrecht, Cat. p. 386 (Wilson 509, nine adhyāyas), and *Rājendralāla Mitra*, Notices, II. p. 87.

[H. T. COLEBROOKE.]

263, 264.

287, 371. Foll. 172 and 191 resp.; size 10 in. by 3½ in.; Devanāgarī character. Foll. 1-145; well written, eleven lines in a page; the remaining portion, paged 177-394, legibly written, by a different hand; ten lines in a page.

Lāṭyāyana's Śrauta-Sūtra with *Agnisvāmin's* commentary. Complete in ten *prapāṭhikas*.

Dated: [सं १८०६ blotted out] आश्विनसुदी १३ भृगुलि-द्वे-रामेण लिषा-त्रवादी आशाधरजीकसेदं पुस्तकं ॥

The work has been edited in the *Bibliotheca Indica* (1872), by *Ānandacandra Vedāntavāgīśa*.

[H. T. COLEBROOKE.]

265.

1652. Foll. 123, of which two leaves, 25 and 87, are missing; size 9½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; 7-10 lines in a page.

Lāṭyāyana's Śrauta-Sūtra.

Dated: संवत् १६६३ वर्षे भाद्रपदवदि १३ शुक्ले ॥ अद्येह श्रीवाङ्मनागरज्ञातीयत्रिपाठिश्रीलहूआसुतवेणीदासेन लिखितं गोवर्द्धनपठनार्थं परोपकारार्थं च ॥° On the pedigree of the copyist see the colophon of MS. 1652A (No. 274).

[H. T. COLEBROOKE.]

266.

583B. Foll. 23; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the early part of the 17th century; eight lines in a page.

The first three *prapāṭhikas* of the same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

267.

1129b. Foll. 17 (foll. 149-165); size 11½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1700; eight lines in a page.

The first two *prapāṭhikas* of the same work.

The colophon is इति लाट्यायनसूत्रे द्वितीयो ध्यायः ॥ प्रपाठकः सनातः ॥

After this there is, in a different handwriting, the 1st *kaṇḍikā* (and the 1st *sūtra* of the 2nd *kaṇḍikā*) of the 3rd *prapāṭhika*.

[H. T. COLEBROOKE.]

268.

363b. Foll. 54; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, by two, or three, different hands, in the latter part of the 17th, or early part of the 18th, century; 10-14 lines in a page.

Drāhyāyana's Śrauta-Sūtra, in thirty-one *paṭalas*.

It begins: ओं अथातो विध्यव्यपदेशे सवेक्रवधिकारो मन्त्रविधिश्चादियहणेनोत्तरादिः पूर्वान्तलक्षणेकद्युतिविधाना-न्मन्त्रान् कर्माणि चोद्गातैव कुर्यादनादेशे ०

It ends: एकविंशः पटलः ॥ प्रधानतन्त्रं समाप्तं ॥ and by a different hand: इति राणायनिशास्त्रीयं द्वाह्यायणसूत्रं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

269.

363a. Foll. 93 (numbered 1-7, 7-92); the same size; on the whole well written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1680; twelve lines in a page.

Dhanvin's commentary on the *Drāhyāyana-Śrautasūtra*. *Paṭalas* I.-XI.

It begins:

ओमिति ब्रह्म परमं प्रपद्ये पुरुषोत्तमम् ।

छन्दोगसूत्रं व्याचष्टे धन्वी अद्वायैमञ्जसा ॥

अथ भगवान् सूत्रपरिभाषां करोति । अथातो ०

The colophon of the different chapters generally runs thus: इति छन्दोगसूत्रस्य दीपे धन्वि-चिन्तिते । ०

Gobhila's Gṛihya-Sūtra in four *prapāṭhikas*.

Dated: संवत् १६९२ फल्गुनशुक्ल ११ मैथिलदेशे पुरुषो-
त्तमपुरे च्यातातरे त्रिपटीश्रीपीतांबरसुतत्रिपाटीश्रीरघुनाथेन
लिखितं ॥ श्रीवक्रतुंडाय नमः ॥

Edited, with a commentary, in the *Bibl. Ind.*
(1871-80), by *Candrakānta Tarkāṇkara*. Also
the text, in the Roman character, by Dr. F.
Knauer, 1885. [H. T. COLEBROOKE.]

274.

1652A. Foll. 28; size 9½ in. by 3½ in.;
well written, in the Devanāgarī character; nine
lines in a page.

The same work.

Dated: संवत् १६९३ वर्षे पौषशुदि ६ गुरौ ॥ लिखितं
अष्टेह श्रीवाराणसीवास्तव्याब्रह्मनागरज्ञातीयत्रिपाटीश्री ५ वत्स-
सुतत्रिपाटीश्री ५ बलिराजसुतत्रिपाटीश्री ५ लहूआसुतत्रिपा-
टीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीवेणीदाससुतगोवर्द्धनेन ॥ ०

For the same scribe MS. 1652 (No. 265) was
written by his father. [H. T. COLEBROOKE.]

275.

1280b. Foll. 13; 4to, size 13 in. by 9½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character;
25 or 26 lines in a page. Modern.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

276.

36. Foll. 73; size 10 in. by 5½ in.; well
written, in the Devanāgarī character; thirteen
lines in a page.

Portions of a commentary on *Gobhila's*
Gṛihya-Sūtra.

a) Foll. 22-73 contain from shortly after the
beginning of the fourth *kaṇḍikā* of the
first *prapāṭhika* to the end of the second
prapāṭhika.

Pr. II. begins fol. 45: देव सवितरादेर्वैवर्ग्यस्य
विनियोगो वज्रुमारभस्तत्राद्यस्य तावन्मंत्रस्य पर्युक्त्यो वि-

नियोग उक्तः। अत ऊर्ध्वं पाणिग्रहणलिंगा मंत्रास्तेषां
विनियोगविवक्षयेदमाह। पुण्ये नद्यन्त्रे दारान्कुर्वीत।

This section is dated: संवत् १५९० वर्षे
अश्विनशुदि पक्षे भूने लिखितमिदं पूर्वार्द्धं ॥

b) Foll. 1-21 contain the first five, and the
beginning of the sixth, *kaṇḍikās*, of the
third *prapāṭhika*.

It begins: इदानीं उपनयनसंस्कारसंस्कृतेन गुरु-
मुश्रूषणा ब्रह्मचारिणा वेदव्रतादिकं तपश्चरता संगो
वेदो ऽधिगंतव्यः। ० [H. T. COLEBROOKE.]

277.

1354A. Foll. 17; size 9½ in. by 3½ in.;
legibly written, in Devanāgarī character, about
A.D. 1650; 8-11 lines in a page.

Gṛihyā-Saṃgraha, a versified supplement
(*pariśiṣṭa*) to *Gobhila's* aphorisms, by *Gobhila's*
son; in two *prapāṭhikas*, the first of which
consists of 106, the second of 105, *ślokas*.

The treatise begins:

अथातः संप्रवक्ष्यामि यदुक्तं पञ्चयोनिना।

ब्राह्मणानां हितार्थाय संस्कारार्थं तु भाषितम् ॥ १ ॥

लौकिकः पावको अग्निः प्रथमः परिकीर्तितः।

अग्निस्तु मारुतो नाम गर्भाधाने विधीयते ॥ २ ॥

It ends:

गोभिलाचार्यपुत्रस्य यो ऽधीते संग्रहं पुमान्।

सर्वकर्मस्वसंभूतः परां सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ १०५ ॥

इति गृह्यासंग्रहनाम परिशिष्टं समाप्तं ॥

Edited, with a commentary, in the Calc.
edition of *Gobhila's Gṛihyasūtra*, pp. 773-888.
Also the text (*Das Gṛihyasamgrahapariśiṣṭa des*
Gobhilaputra), in Roman letters, with a German
translation, by Dr. M. Bloomfield, *Zeitsch. d. D.*
Morg. Ges., xxxv. pp. 533 seq.

[H. T. COLEBROOKE.]

278.

2380A. Foll. 16; size 8½ in. by 3½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character; eight
or nine lines in a page.

The same treatise. In this copy each *prapāṭhaka* is divided into five *kaṇḍikās*.

Dated : संवत् १८१२ नावर्गे मि. वैशाखे शुक्ले १० चंद्रे
लि. शु. नरसिंहात्मजकाशीनाथेन यादृशमिति ॥

[GAIKAWAR.]

279.

792B. Foll. 19; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 10-12 lines in a page.

Gṛīhyāsamgraha-bhāṣya; a commentary on the above work, by Rūmakrishṇa, surnamed *Nānabhāṣ*, son of *Dāmodara*.

It begins:

अथ गृह्यासंग्रहभाष्यं लिख्यते ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामीति
ग्रंथादावथशब्दो मंगलार्थः ।

अङ्कारश्चाथशब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा ।

कंठं भित्वा विनिर्यातौ तेनेतौ मंगलावुभौ ।

अतःशब्दो हेत्वर्थे । यतः कारणात् गोभिलेनाग्निनामानि
नोक्तानि अतो हेतोः । अहं गोभिलपुत्रः पत्नयोनिना ब्रह्मणा
येषामग्नीनां नामोक्तं तत्सम्यक् प्रवक्ष्यामि कथयिष्यामि ।
ब्राह्मणानां हितार्थाय ज्ञानार्थं तु पुनः । ब्राह्मणानां जातकर्मा-
दिस्कारार्थं ब्रह्मणा भाषितमुक्तं । यन्नाम । नामान्याह । लौ-
किकः पावक इति ॥

It ends:

यः पुमान् गोभिलाचार्यपुत्रस्य संग्रहं कर्मनिर्णयसंग्रहं अधीते
स सर्वकर्मसु असंमूढो मोहरहितः परामुत्तमां सिद्धिं अथ इहज-
न्मनि प्राप्नुयात् ॥ इति श्रीत्रिपाठिदामोदरपुत्रेण दीक्षितराम-
कृष्णेन नाहाभाईद्वितीयनाम्ना कृतं गृह्यासंग्रहस्य भाष्यं समाप्तं ॥
संवत् १७८६ वर्षे पीपशुदि पीथीमास्यां सौम्यवासरे वाराणस्यां
वैधृतियोगे समाप्तं । जीवनरामानंतरामयोः पुस्तकं ॥०॥ लि-
खितं जीवनरामः [० मस्य विभागे corr. another hand].

[H. T. COLEBROOKE.]

280.

2321A. Foll. 57; size 12½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

Chāndogya-mantra-bhāṣya, a commentary on the *mantras* used in the *grihya* rites of the

Sāmaveda; by Guṇavishṇu, son of Bhaṭṭa Dāmuka.

The work consists of two *prapāṭhakas* (the first of which ends fol. 30) of eight *kāṇḍas* each.

The MS. begins:

शंकराय नमस्तस्मै भक्तानां यत्प्रसादतः ।

सूक्तांतर्हितदूरस्था भावा भांति यथाग्रतः ॥ १ ॥

स्यागुरिव भारहारः क्लिष्टाभूदधीत्य वेदं न जानाति यो ऽर्थम् ।

अर्थवित्सकलं भद्रमश्नुते नाकमेति ज्ञानविधूतपाप्मा ॥ २ ॥

अथो मंत्रार्थज्ञाने यतितत्त्वं ॥ यथा ॥ यो ऽहो विदित-
यैस्त्वोदैवतविनियोगेन ब्राह्मणेन वा मंत्रेण वा यजति याजयति
अधीते अध्यापयति वा होमे कर्मणि अन्नजैलादी वा पापीयान्
स भवति । ०

The margin contains English renderings of several Vaidik passages, in Colebrooke's hand-writing.

[H. T. COLEBROOKE.]

c. Black Yajur-Veda.

281.

599b. Foll. 37; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

The *Agnishṭoma* portion of the *Mānava-Kalpasūtra*. This chapter consists of five *adhyāyas*, of 5, 5, 8, 6, and 5 sections (*khaṇḍa*) respectively.

It begins: अग्निष्टोमेन वसन्ते यजेत । ० For the beginnings of the other *adhyāyas* see the description of the next manuscript.

It ends: अग्निष्टोमे पंचमो ध्यायः ॥ ० संवत् १६४३ वर्षे
शाके प्रवर्तमाने उत्तरायने हेमंतशुक्लौ महामागल्यप्रदः । पीष-
मासे शुक्लपक्षे १५ मास्यो तिथौ अद्येह काशिकावास्तव्यं मोढ-
ज्ञातीयं ० लिपितं । ० मानवसूत्रस्य अग्निष्टोमाख्यस्य पंचमभा-
गस्य पुस्तकमलेखि ॥

For an account of the complete work see Dr. L. v. Schroeder, *Mantrāyaṇī Samhitā*, Einl.

p. xli; and Dr. P. v. Bradke, *Zeitsch. d. D. Morg. Ges.*, vol. xxxvi. pp. 445, seq.

[H. T. COLEBROOKE.]

282.

1158c. Foll. 103; size 9½ in. by 3 in.; legibly written, in Devanāgarī, in the early part of the last century; ten lines in a page.

Agnishṭomavyākhyā, a commentary on the same portion of the *Mānavasūtra*, by *Agnīsvāmin*.

Adhyāya I. begins:

यो वेदार्थवेदं बुद्ध्या विद्या वेदविदो गुणाः ।
पुरुषाय नमस्कृत्य अग्निष्टोम व्याख्यास्यामः (!) ॥
अग्निष्टोमेन वसंते यजेत । एतन्निपदं सूत्रं । अर्थ-
पदसूचनात्सूत्रं । पद्यते पादः । ०

There are blanks here and there on the first few leaves.

A. II. begins fol. 22 : तानूनखं गृह्णाति कांस्ये
चमसे वा । तनूनख इति संज्ञा श्रुतिदृष्टस्य शपथस्य
भवति । ०

A. III. fol. 44b : उपतिष्ठते व्युत्थयामैदृश सदः । ०

A. IV. fol. 67 : पूतभृताते मध्यतः कारिचमसानुपसा-
दयति । पूतं विभर्तीति पूतभृत् तस्यांते समीमे मध्यतः
कारिणां चमसान् । तान् मध्यतः कारिचमसानुपसादयति
समीप इत्यर्थः ॥ and has the following colophon
(fol. 85b) : इति अग्निष्टोमे ग्निस्वामिभाष्ये नैत्रायणी-
यायां शाखायां चतुर्थोऽध्यायः परिसमाप्तः ॥

A. V. begins : तृतीयसवनाय प्रसर्पेतीति अन्वर्थसंज्ञा
तृतीयसवनार्थमारंभं कुर्वतीत्यर्थः ।

Fol. 102 ends : आज्याग्रहणादेष्टिका - after which
has been supplied, on fol. 103, by a later hand :
न्याज्यानि । तत उत्तरवेद्यंते अभ्युदाहरणं तत उदीरणादि
सिद्धमाज्यानां सादनात् इति श्रीअग्निष्टोमव्याख्या समाप्तः
संपूर्णम् ० ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

283.

17. Foll. 121; size 9½ in. by 3½ in.; well
written, in Devanāgarī, by the same hand as
MS. 599b (No. 281); nine lines in a page.

A portion of *Kumārila Svāmin's* commentary
on the *Mānava-Kalpasūtra*. The first four
adhyāyas.

It begins:

यां मंत्रः प्रार्थयामास कल्यं कृत्वा पुरा किल ।
जनानि कल्पयित्वा तैः सा नः पातु सरस्वती ॥
उत्तरत उपचारो विहारः । द्विपदं परिभाषासूत्रं । ०

A facsimile edition of this MS. was published
by Th. Goldstücker, in 1861.

It ends : कुमारेलभाष्यं समाप्तं ॥ संवत् १६४३ । ०

[H. T. COLEBROOKE.]

284.

3186. Foll. 67; size 12½ in. by 7½ in.; well
written, in Devanāgarī character, on European
paper; fifteen lines in a page.

Baudhāyana-Śrautasūtra, from the beginning
to the end of the *Vājapeya* chapter. This por-
tion of the work is here divided into eleven
prāśnas, treating of six principal subjects; viz.:

A. *Darśapūrṇamāsaprayoga* in two *prāśnas*.

P. I. (sections 1-11) begins : समावास्येन वा
पौर्णमासेन वा हविषा यक्ष्माया भवति स पुरस्तादेव
हविरातंचतनुपकल्पयत एकाहेन वा द्वाहेन वा यथ-
र्त्वेत्यथ वै ब्राह्मणं भवति दध्नातनक्ति सेंद्रवायाग्निहो-
त्रोच्छेषणमभ्यातनक्ति यज्ञस्य संतत्या इति (*Twitt. S.*
II. 5, 3, 5-6) ०

P. II. (sections 12-21) fol. 5 : अथातः सुचः
समादत्ते दक्षिणेन सुचं जुहुपभृतौ सव्येन भुवाप्राश्निच-
हरणं वेदपरिवासनानीति ०

B. *Ādhūnasūtra* in two *prāśnas* (III. and IV.)

P. I. (sections 1-7) fol. 9b : अथोपव्याहरणं
विज्ञायते क्रत्वादी क्रतुकामं कामयीत यज्ञांगादी यज्ञां-
गकाममिति प्राक्कृतां दर्भान्संस्तीर्य तेषु प्राङ्मुखो यज-
मान उपविश्य जपति । याः पुरस्तात्प्रसवंत्युपरिष्ठा-
त्सर्वे तस्य याः । ०

P. II. (8-19) fol. 12 : अथाग्न्याधेयस्योपवसथ
इत्युपकल्पयते ०

C. [*Ishṭiprakaraṇa* ; (?) P. V.]

a. (*Daśādhyāyikā*) in ten adhyāyas (or 31 sections).

1. *Punarādheya*, fol. 17b: अग्नीन्पुनराधास्य-
मानो भवति तदाहुः कृतयजुःसंभृतसंभारा भवति ०
2. *Agnihotra*, fol. 18b: पुरादित्यास्तमयाज्ञाहैष-
त्यक्षुपसमाधापान्वहार्थपचनमाहृत्य ज्वलंतमाहवनी-
यमुद्धरति ०
3. *Agnypupasthāna*, fol. 19b: अथ सायं हुते
अग्निहोत्रे यज्ञोपवीत्याचम्याग्नेणाहवनीयं परीत्य
यजमानायतने तिष्ठन्नाहवनीयमुपतिष्ठते ०
4. *Pindapitṛiyajña*, fol. 20: पिंडपितृयज्ञं
करिष्यन्नुपकल्पते ०
5. *Āgrayaneshṭi*, fol. 20b: वर्षासु श्यामाका-
ग्रयणं करिष्यन्भवति ०
6. (*Pravāsanā agnypupasthāna*), fol. 21:
अग्निभ्यः प्रवक्ष्यन् यज्ञोपवीत्यप आचम्य यजमा-
नायतने तिष्ठन्नाहवनीयमुपतिष्ठते ०
7. (*Upavāsathāya-haviḥ*), ib.: अथोपवसथी-
यहविर्धोपवीत्यप आचम्य यजमानायतन उपविश्य
तिरः पवित्रमप आचामयति ०
8. (*Anayāj namantraṇa*), fol. 22b: अनूया-
जानामिष्टमनुमंत्रयते ०
9. (*Brahmakṛitya*), fol. 23b: ब्रह्मत्वं करि-
ष्यन् यज्ञोपवीत्यप आचम्य ०
10. (*Itautra*), fol. 24: हवीं व्यासाद्य होतार-
मामंत्रयते ०

b. *Paśusūtra* (11 sections), fol. 25b: पशुना
यक्ष्यमाणो भवति स उपकल्पयते पौतुद्रवान् परिधीन्
चलगुलुसुगंधितेजनं शुक्लामूर्णीसुकां ०

c. *Āturmāsyaṇi* (seven sections), fol. 31:
वैश्वदेवहविर्भिर्धैक्ष्यमाणो भवति फाल्गुन्यां चैत्र्यां वा
पौर्णमास्यां नक्षत्रे प्रयोग इत्येक आहुः ०

D. *Agnishṭoma*, in four *prāśnas* (?) VI.-IX.)

P. I. (11 sections), fol. 37: अग्निष्टोमेन यक्ष्य-
माणो भवति स उपकल्पयते कृष्णाजिनं च वासश्च
मेखलां च ०

P. II. (20 sections), fol. 42b: अथ प्रवर्ग्यस्या-
वृता प्रवर्ग्येण चरत्यथ ०

P. III. (19 sections), fol. 48: अघातो महारात्र
एव बुध्यते संबोधयंतेतानृचिजो ०

P. IV. (20 sections), fol. 58: प्रसर्पति नाध्वंदि-
नाय सवनाय । देवी द्वारावित्यत एवोर्ध्वेन संप्रसृजान्
विदित्वाध्वः ०

E. *Pravargya-prāśna* [X.], in 13 sections, fol. 67:
प्रवर्ग्यं संभरिष्यन्नुपकल्पयते खादिरोमौदुंबरौ वैश्वर्वा वैक-
कर्तौ वाभिं व्यायामनावीं वारत्नीमात्रीं बोभयतः ०

F. *Vājapeya-prāśna* XI. (13 sections), fol. 74:
वाजपेयेन यक्ष्यमाणो भवति उपकल्पयते कृष्णाजिनं सुव-
र्णरजतौ च रुक्मौ वस्ताजिनं शतमानं हिरण्यं ०

It ends: इति बौधायनकल्पे एकादशप्रश्नः ॥ श्रीराज-
सूयेन यक्ष्यमाणो भवति ॥ इति बौधायनदशीपूष्णीमासप्रभृतिवा-
जपेयांतसूत्रं संपूर्णं ॥

Two leaves are appended, containing an
asuddhapatram.

For an analysis of this *Kalpasūtra* (acc. to
the Southern MSS.) see A. Burnell, Cat. of Ved.
MSS., No. lxxxvii.; and Index of Sansk. MSS.,
Tanjore, p. 18.

The fly-leaf has the following note:

Copied for me from a manuscript belong-
ing to *Nānādikshīt Manērkar* of *Nargund*,
in the *Dhūrwad* district. The MS. is not
dated, but the paper is Portuguese, and
the water-mark has the names of Francesco
and Polieri. It consists of 143 leaves,
about 8½ inches long, by 4½ inches broad.
The characters are Nāgarī. Presented to
the India Office Library, 23rd Aug., 1878.

[J. F. FLEET.]

285.

3009L. Foll. 10; size 13 in. by 8 in.; well
written, at Bombay, in the Devanāgarī character;
fifteen lines in a page. European paper.

The *Pravargya* chapter of the *Baudhāyana-
sūtra*, in 37 sections.

It begins: प्रवर्ग्यं संभरिष्मन्पुनः कल्पयते °

The colophon runs: इति बौधायनसोमसूत्रप्रकरण
समाप्तः ॥

286.

1678a. Foll. 57; size 9½ in. by 4 in.; legibly written in Devanāgarī, in the latter part of the 17th century; ten lines in a page.

Bhavasvāmin's [*Baudhāyana*-]*Kalpasūtra-vivarana*. Scholia on the *Darśapūrṇamāsa*, *Ādhāna*, and *Dasādhyāyikā* chapters.

It begins: ब्राह्मणानां बहुधादेकैकस्यां शाखायामपरि-
समाप्तत्वादर्थस्य च दुर्वोधात्वादसावैकिकत्वाच्च संहृत्य विवरणार्थं
मुखं बुद्ध्वा कर्मसांगमनुष्ठाय* फलं सर्वे प्राप्नुयुरिति कल्प
आरम्भ आचार्येण °

A. The *Darśapūrṇamāsa* (17 sections) ends fol. 32:

सप्ततदशः ॥ पुरोडाशी समाप्ता (suppl. in margin.)

B. The *Ādhāna* begins: अथोपव्याहरणं। मंत्रक्रमाद्दर्शपूर्ण-
मासावनुक्रांतौ। संप्रति आधानपूर्वकत्वात्सर्वकर्मणां क्रमा-
दाधानं प्रस्तूयते। ° It consists of two parts, of
four and two sections resp., the beginnings
of which correspond to sections 1, 3, 6, 8,
12, 16 of the *Ādhāna* chapter of MS.
3186 (No. 284). It ends: दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥
समाप्ता दशाध्यायी ॥

C. The *Dasādhyāyī* begins (fol. 46): योऽग्न्याधेयेन
नम्रोति स पुनराधेयमाधत्त इति।

At the end of the MS. a leaf has been in-
serted, written by a more modern hand, and
containing the concluding portion of *Bhava-*
svāmin's notes on the 10th adhyāya of the
Agnishṭoma; as also a few words of the 11th,
agreeing with the beginning of the next MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

287.

86B. Foll. 22; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the

* कर्मण्य ° correction in margin. See Burnell,
Cat. lxxxviii.

early part of the last century; 10-13 lines in a page.

Bhavasvāmin's scholia on *prāśnīs* III. and IV. of the *Agnishṭoma* section of the *Baudhāyana-Kalpasūtra*.

The MS. begins:

अथातोऽनंतरं उपित्वा महारात्र एव त्रिभागावशेषायां रज-
न्यामेव शब्दादिभिर्वोदिते (?) बुध्यते यजमानपुरुषास्तदीयास्ते
एकोभूता उत्थापयन्ति वस्त्रमायान् त एवोच्यन्ते अर्धधुनित्यादयः।
ये चान्ये परिकर्मिणश्चमसाध्वयैवः ये चान्ये इत्येव सिद्धे परिक-
र्मिमहणं धैर्यैरपि प्रयोजनं तेषामुपसंग्रहार्थं। ते तीर्थेन प्रवि-
श्याग्नीध्रे यजमानेन संगच्छते। °

Prātahsavana (5 adhyāyas) ends fol. 13b;

Mādhyandinasavana (2 adhyāyas), fol. 16;

Tritiyasavana and *Yajñapucchā* (4 adhyāyas),
fol. 22.

These eleven adhyāyas are also counted as
adhyāyas 11-21.

It ends: इति हुते प्रकृतिवदाहवनीयमुपस्थाय निष्क्रा-
मति। शूलोद्वासने गच्छति अत ऊर्ध्वं प्रकृतिवदेव सिद्धं ॥ इति
श्रीभवस्वामिविरचितः समाप्तो गिनष्टोमः ॥

On fol. 1a the treatise is wrongly called
Baudhāyana-Sūlvamīmāṃsā.

The MS. at one time belonged to one *Drona*
Mārkaṇḍeya Bhāṭṭa. [H. T. COLEBROOKE.]

288.

355c. Foll. 14; size 10½ in. by 4½ in.; in-
different Devanāgarī handwriting, of the latter
part of the 18th century; 14-17 lines in a page.

The *Vājapeya* and *Rijāsūya* chapters of *Bha-*
vasvāmin's [*Baudhāyana*-]*Kalpa-vivarana*.

It begins:

आसुवाहमखिलस्य नायकं कारणकुलवक्त्रसंश्रितं (!)।

बालचंद्रसदृशं विनायकं पार्वतीसुतमहं भजे(य ?) तं ॥

वाजपेयेन यक्ष्यमाणः ° This chapter consists of
five adhyāyas.

The *Rijāsūya* (seven adhyāyas) begins: राजसू-
येन यजेतेति ° [H. T. COLEBROOKE.]

This chapter consists of 33 sections :

1. (*saṃskārahāṇḍa*) *ṛitusamveśanaḥ*, fol. 61b;
2. *ṛitusamveśaviśuddhi-prūyaścittavidhi*, fol. 62b;
3. *brahmodanavidhi*, ib. ;
4. *sahasra-sampātavidhi*, fol. 63b;
5. *garbhādāhānāhoma*, fol. 64b;
6. *pūṃsarana*, fol. 64a (inverted);
7. *sīmantonayana*, fol. 65b ;
8. *vishṇubali*, fol. 66 ;
9. *jñatakarmaṇ*, fol. 67 ;
10. *phalīkaraṇāhoma*, fol. 68 ;
11. *sūtikotthūpanavidhi*, fol. 69b ;
12. *nāmakaraṇāgninīśavidhi*, fol. 71b ;
13. *nakshatrahoma*, fol. 72 ;
14. *āyū(shma)caruvividhi*, fol. 73 ;
15. *nishkramāṇāhoma*, (p 16-17; fol. 74 wanting) ;
16. *cūḍīkaraṇavidhi*, fol. 75 ;
17. *upanayana*, fol. 79 ;
18. *kūṭīkramaprūyaścittavidhi*, fol. 80b ;
19. *jaḍādyupanayanavidhi*, fol. 80a (reversed) ;
20. *yajñopavītavividhi*, fol. 81 ;
21. *punarupanayanavidhi*, fol. 82b ;
22. *upākaraṇavidhi*, fol. 83 ;
23. *vratavidhi*, fol. 87 ;
24. *śukrīyavratavidhi* ;
25. *agnikūṇḍavidhi*, fol. 88 ;
26. *upanishadvratavidhi*, fol. 89 ;
27. *godānavratavidhi*, fol. 90 ;
28. *sāmmitavratavidhi*, fol. 92b ;
29. *śaṇṭasamvartanavidhi*, fol. 95 ;
30. *kalpāntarasnūtavratavidhi*, fol. 97b ;
31. *śatūbhishekavidhi*, fol. 99.

It ends :

एवं द्वितीयो बहुसूक्तनिर्णयः संस्कारकांडः सुखकर्म्मसंस्कृतिः ।
अगात्समाप्तिं लिखितं स्मृतं नया मधुर्द्वयः संस्मरत पदांबुजं ॥

Kāṇḍa III. consists of 18 sections. It begins:

अथाहुतप्रहुतहुतादयश्च संस्था अथ क्रमप्राप्ताः ऋतुग-
वादयो नित्यानित्यानुष्ठेया गृहस्यस्य वक्ष्यन्ते ।

1. *śūlagava*, fol. 100 ;
2. *balīharaṇa*, fol. 102b ;
3. *pratyavarohana*, fol. 102 ;
4. *aṣṭakāmāsikaśrāddhavidhi*, fol. 103b ;
5. *śrāddhakalpavidhi*, fol. 104 ;
6. *sandhyopāsanavidhi*, fol. 106b ;
7. *pañcavidho vedābhyaśaḥ*, fol. 107 (*snānavidhi*, fol. 109) ;
8. *tarpaṇavidhi*, fol. 111 ;
9. *mahāpuruṣhārcanavidhi*, fol. 112 ;
10. *mahādevapūjā-*

- vidhi*, fol. 112 ;
11. *saṃcibhūgavidhi*, fol. 113b ;
12. *nityaśrāddhavidhi*, fol. 114b ;
13. *aharaharanuśṭheyanityakarmavidhi*, fol. 117 ;
14. *virūpākṣhaṇḍīvidhi*, fol. 118 ;
15. *āmikṣhāvidhi*, fol. 119b ;
16. *āgrayaṇa-vidhi*, fol. 119b ;
17. *utsarjanavidhi*, fol. 121b ;
18. *vṛishotsargavidhi*, fol. 122b.

Kāṇḍa IV. (*Naimittikakāṇḍa*) consists of 13 sections : 1. *vāsugamanāhoma*, fol. 123b ; 2. *grīhādīśāntividhi*, fol. 125 ; 3. *adbhutaśāntividhi*, fol. 125b ; 4. *nacagrahaśāntihoma*, fol. 128b ; 5. *kūṣhmāṇḍāhoma*, fol. 129b ; 6. *gaṇāhoma*, fol. 132 ; 7. *prabhṛitīyācaka*, fol. 132b ; 8. *aghamarshaṇavidhi*, fol. 133 ; 9. *cāndrīyaṇa*, fol. 135 ; 10. *vedapūrīyaṇavidhi*, fol. 136 ; 11. *prūyaścittavidhi*, fol. 137b ; 12. *prūyaścitteshṭi*, fol. 139 ; 13. *yantrādhyāya*, fol. 171b.

Kāṇḍa V. (*Pitṛimēdhakāṇḍa*) consists of 17 sections. It begins: अथ गृहस्यस्य प्रेतस्य पितृत्वप्राप्त्यर्थे पितृमेधप्रयोगो वक्ष्यते ।

1. *pretasaṃskāra*, fol. 146b ;
2. *piṇḍavidhi*, fol. 150 ;
3. *asthisamcayanavidhi*, fol. 151b ;
4. *daśāhaprayoga*, fol. 154 ;
5. (?) ;
6. *ekūdaśāhoma*, fol. 156b ;
7. *śoḍaśaikoddish-ṭakūla*, fol. 158 ;
8. *sapiṇḍīkaraṇa*, fol. 157 (transposed) ;
9. *sapiṇḍīkaraṇānuttara*, fol. 159b ;
10. *prakīrṇaprayoga*, fol. 160b ;
11. *brahmamedhavidhi*, fol. 161b ;
12. *strīṇṭṣaṃsaṃskāra*, fol. 162 ;
13. *jaḍādisaṃskāra*, ib. ;
14. *anupanītasamskāra*, fol. 162b ;
15. *pravāsagatānām dūrmṛitānām saṃskārah*, fol. 163 ;
16. *pretopāsanavidhi*, fol. 163b ;
17. fol. 164b, by a different hand, इति श्रीमत्सकलविद्याशारदश्रीतस्मान्नेर्मानुष्ठानकेशवस्वामिकृता वीधायनी पद्धतिः [H. T. COLEBROOKE.]

294.

1651. Foll. 213 (originally 227, of which foll. 96-110 are missing); size 9½ in. by 4 in.;

fairly written, in the Devanāgarī character, about the end of the 16th century; ten lines in a page.

Īṣṭakāṇḍa-Śrāntasūtra. Incomplete. The MS. contains fourteen *prāśnas*. The eighth is missing. About the numbering of the *prāśnas* XI.-XVI. differences of a similar kind appear in these MSS. with those noticed by Dr. Burnell, in the description of his MS. of this *sūtra* (see *Cat. of Feile MS.*, No. lxx.). These differences were apparently caused by the insertion of a chapter (the *Pravargyapraśna*), between the tenth and eleventh chapters, which subsequently, however, came to be counted, it seems, as *prāśna* XV. (or XIV.)

Prāśnas I.-III. treat of the *Darśapūrṇamāsa* sacrifices.

P. I. begins: अयातो दर्शपूर्णमासी व्याख्यास्यामः । प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा त्वमाहवनीयं प्रणीयाग्नीनन्वादर्थात् ०; it consists of 25 *kaṇḍikās* in 8 *paṭalas*.

P. II. (6 *paṭalas* of 21 *kaṇḍikās*) begins fol. 16: देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति स्पष्टमादायेन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिण इत्यभिनन्द्य ०

P. III. (6 *ps.* of 20 *ks.*) fol. 26b: इदामेके पूर्वो समानमिति प्राश्निचमेक आनेयं पुरोडाशं ०

P. IV. (4 *ps.* of 16 *ks.*, containing the rules for the *Yajamāna* at the *Darśapūrṇamāsa*) fol. 36b: याजमानं व्याख्यास्यामो यजमानस्य ब्रह्मचर्यं ०

P. V. (8 *ps.* of 28 *ks.*), the *Agnyūdhya*, fol. 47b: अग्न्याधेयं व्याख्यास्यामो अथायः शमीगर्भे आहरोह ०

P. VI. (8 *ps.* of 31 *ks.*), the *Agnihotra*, fol. 64: अग्निहोत्रं व्याख्यास्यामो अधिवृक्षसूर्ये आविःसूर्ये वा ०

P. VII. (8 *ps.* of 28 *ks.*), the *Nirūḍha-paśu-bandha*, fol. 81: सर्वज्ञोक्तान्पशुबन्धयान्यभिजयति ०

[P. VIII., in No. 296 (MS. 1220), the *Cāturmāsya*, consisting of 6 *paṭalas* of 22 sections, begins: अक्षय्यं ह वै चातुर्मास्ययाजिनः

सुहृतं भवति फाल्गुन्यां चैव्यां वा वैश्वदेवेन यजते ० and ends: एकोपक्रमत्वाद्यथान्वारम्भणीया ॥]

P. IX. (9 *ps.* of 20 *ks.*, containing *Prājyāścitta* for the sacrifices treated in chapters V.-VIII.), fol. 111: श्रुतिलक्षणं प्राश्निचं विध्य-परार्थे विधीयते ०; it ends: सर्वप्राश्निचं जुहुयात् ।

Ps. X.-XVII. contain the *Soma-sacrifice*.

Ps. X.-XIII. the *Agnishṭoma*.

P. X. (10 *ps.* of 31 *ks.*), called *Somaparyāghāta*, fol. 127b: सोमेन यक्ष्माणो ब्राह्मणानार्पयानृत्विजो वृणीते ०

P. XI. (8 *ps.* of 21 *ks.*) fol. 159b: आतिथ्याया प्रीवात्सुचि चमसे वा. This chapter, however, is counted as the XIIIth in this MS., and the next as the XIVth.

P. XII. (8 *ps.* of 29 *ks.*) fol. 170b: महारात्रे बुद्धाग्ने नयेत्याग्नीध्रमभिनृशति ।

P. XIII. (7 *ps.* of 25 *ks.*) fol. 192: अभिषवादि माध्यन्दिनं सवनं तावते ० This chapter, as well as the succeeding one, are not numbered in this MS.

P. XIV. (10 *ps.* of 34 *ks.*), the *Ukthya*, etc. fol. 206b: उक्त्यः षोडशयतिरात्रोऽश्वोर्गामश्वाग्निष्टोमस्य गुणविकाराः । MSS. 1541A and 1541B, make this chapter the XVth, MSS. 1142a and 1142b the XIVth, as in Garbe's edition. Dr. Burnell's MSS. leave it uncertain.

P. XV. (5 *ps.* of 21 *ks.*), the *Pravargya*, begins: fol. 145b: प्रवर्ग्ये संभरिष्यन्मावास्यायां ० In this MS. it is numbered XI.; in the copy of *Rudradatta's* commentary, however, it is numbered XV., and inserted in that place.

For *Ps.* XVI. and XVII. see No. 309.

The MS. ends: इत्यापस्तंबसूत्रे ध्यायः ॥ -- लिखापितमिदं सूत्रं सोमातं ॥

This work is now being edited, together with

the commentary of *Rudradatta*, in the *Bibliotheca Indica*, by Prof. R. Garbe (fasc. 12, 1886, reaching to the end of the XVth *praśna*).

[H. T. COLEBROOKE.]

295.

1733. Foll. 79, of which one (fol. 2) is missing; size 9 in by 4 in.; legibly written, in the Devanāgarī character, in the early part of the last century; nine lines in a page.

The first five *praśnas* of the *Āpastamba-Sūtra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

296.

122C. Foll. 14; oblong; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character.

The eighth *Praśna* of the *Āpastamba-Śrautasūtra*, on the *Ātarmāsya* sacrifices.

Dated: संवत् १६३६ । पौषशुद्धिपुत्रे श्रेष्ठ वाराणसी लिखितमिदं ॥ after which, in a different handwriting: इदं अज्ञाभट्टेन रामकृष्णस्य दत्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

297.

1541A. Foll. 61; size 10½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of last century; eight lines in a page.

Three chapters of the *Āpastamba-Śrautasūtra*.

a) Foll. 22. The XIVth *praśna*. It ends: इत्यापस्तम्बसूत्रे उक्थप्रश्ने पंचदशप्रश्नः ॥ ०

b) Foll. 24. The XVIIth *praśna*, or first *caryanupraśna*. It begins: अग्निं चेष्यमाणो मावास्यायां पीथीमास्यामेकादश्यां वोखां संभरत्यपाढा-मधिकृत्यैके समामनन्ति ० It consists of 35 *kaṇḍikās* in 10 *paṭalas*. The chapter is not numbered in this copy. The colophon is: इत्यापस्तम्बसूत्रे चयनप्रश्नः प्रथमः ॥

c) Foll. 15. The XVIIth *praśna*, consisting of 25 *kaṇḍikās* in 8 *paṭalas*. It begins: शोभते पौर्वीहस्तिकीमां प्रचर्य द्वितीयां चितिं चिनोति ध्रुवक्षितिरिति ।

For an analysis, by Dr. A. C. Burnell, of a complete copy of the *Āpastambasūtra*, see the *Indian Antiquary*, January, 1872, p. 5.

[H. T. COLEBROOKE.]

298.

51. Foll. 195; size 9½ in. by 4 in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting, of about A.D. 1650; much soiled; 11-14 lines in a page.

Bhaṭṭa Rudradatta's commentary, entitled *Sūtradīpikā*, on the first nine chapters (treating of the *Haviryajña*) of the *Āpastambasūtra*.

The work begins:

शुक्लाक्षरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्याये सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

Praśna II. begins fol. 27b: गार्हपत्याहवचीययो-
रन्तरालं महत्त्वे ०

P. III. fol. 40b: इडाशब्दो देवतावचनस्तत्संबन्धात् ०

P. IV. fol. 53: दर्शपूर्णमासयोरिदानीं यजमानकर्म व्या-
ख्यायते ०

P. V. fol. 63b: दर्शपूर्णमासौ व्याख्यायानन्तरं सर्वश्री-
तकाण्डोपकारकं सर्वप्रथमभावि चाग्न्याधेयमारभते ०

P. VI. fol. 89: अग्न्याधेयानन्तरमग्निहोत्रं व्याचिख्या-
सुरधिकारं दर्शयति ०

P. VII. fol. 110b: अथ नित्यः पशुरारभ्यते ।

P. VIII. fol. 131: अथ नित्यत्वसामान्याद्विद्वत्सामान्याच्च चातुर्मास्यानि व्याचष्टे ०

P. IX. fol. 164: उक्तानि सोमादूर्वाञ्चि नित्यानि
कर्माणि ० [H. T. COLEBROOKE.]

299.

1142b. Foll. 163 (and 2 *buddhapattras* after foll. 49 and 104 resp.); size 8½ in. by 3½ in.;

legibly written, in Devanāgarī character, about the middle of the last century; ten lines in a page.

Rudradatta's commentary on chapters X.-XV.

P. X. begins: उक्ता नित्या हविर्यज्ञा उक्तानि चैषां प्रायश्चित्तानि । अवेदानीं सोम आरभ्यते ०

P. XI. fol. 29: आति ० मन्त्रं । तनून्पातंश्चन्धात् तानून्त्रं ०

P. XII. fol. 48: महा ० ज्ञाति । महती रात्रिः महा-
रात्रिः रात्रिश्चन्द्रेण रात्रिर्त्रिभागो लक्ष्यते ।

P. XIII. fol. 83b: अभि ० यन्त्रे । अभिषवादि महा-
भिषवादि ॥ तस्य ० ख्यातः । ०

P. XIV. fol. 105b: एवं तावत्स्वर्गैकानो ज्योतिष्टोमेन
यजेतेति सर्वैकाहाहीनमत्रमूलप्रकृतिभूतज्योतिष्टोमं प्रकृत्य
तस्याग्निष्टोमसंस्था व्याख्याता ०

P. XV. fol. 143b: एवं सर्वसोमप्रकृतिभूतो ज्योतिष्टोमः
सप्रायश्चित्तो व्याख्यातः ।

It ends: इति भट्टरुद्रदत्तप्रणीतायामापस्तंबसूत्रवृत्तौ सूत्र-
दीपिकायां पंचदशः प्रश्नः ० [H. T. COLEBROOKE.]

300.

1142a. Foll. 31; same size; Devanāgarī character; written by several hands, in the early part of the last century; 11-13 lines in a page.

Chapter XV. of *Rudradatta's* commentary. This copy has not the whole of the introduction given above in the preceding MS. (and in Garbe's edition), but begins: सतंत्रस्य ज्योतिष्टोमस्य संस्थाविकल्पा ० [H. T. COLEBROOKE.]

301.

137a. Foll. 157; size 10 in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about the beginning of the 17th century, by two different scribes; ten or eleven lines in a page.

Kauśika Rāma's gloss (*vr̥tti*) on *Dhūrtasvāmin's* commentary (*bhāṣya*) on chapters I.-VI. of the *Āpastamba-Śrautasūtra*.

It begins:

नमस्तैलोक्यनिर्माणत्राणसंहतिकर्मणे ।

चित्तदानन्दरूपाय विष्णवे परमात्मने ॥ १ ॥

आपस्तंबं नमस्कृत्य धूर्तस्वामिप्रसादतः ।

तद्भाष्यवृत्तिः क्रियते यथाशक्ति निरूपिता ॥ २ ॥

न व्यवस्थाप्यते वस्तु स्वबुद्धिस्तु नियम्यते ।

को वा समर्थो वेदार्थनिर्णये ज्योतिषगृह्ये ॥ ३ ॥

कौशिकेन तु रामेण श्रद्धामात्रविजृम्भितः ।

वेदार्थनिर्णये यत्नः क्रियते शक्तितो ऽधुना ॥ ४ ॥

यथाभाष्यं यथाप्रज्ञं कृतां वृत्तिमिमां मया ।

विद्वांसस्त्वनुगृह्णन्तु प्रसन्ना वीतमत्सराः ॥ ५ ॥

वेदमार्गानुसारेण यथाशक्ति प्रकल्पितम् ।

अत्यार्थमपि मद्भाष्यं श्रद्धाधानस्य शोभते ॥ ६ ॥

तत्र दर्शपूर्णमासादीनां काला उच्यन्ते । यदहः पुरस्ताच्च-
न्दमाः पूर्ण उत्सर्पेत् ०

Praśna II. begins fol. 37: सुवचत् स्म्यसंमार्गं इत्यु-
पदेशः

P. III. fol. 53: यदेडा प्रथमं तदाभिधायेडां प्राशित्रं ०

P. IV. fol. 79b: यजमानस्य कर्म याजमानं पुनर्यज-
मानमहणमयजतो मा भूवन्निमे धर्माः ०

P. V. fol. 93b: इष्टिहौत्रे कल्पसूत्रकारेण परिभाषाप्र-
करण उक्ते पि दर्शपूर्णमासप्रयोगसौकर्यार्थमिह भाष्यका-
रेणोच्यते ०

P. VI. fol. 129: अग्निहोत्रमिति कर्मनामधेयं अग्नेयैच
सामयाहुतिः प्रथमेति । It ends fol. 157: इति
कौशिकेन रामेणाग्निचिता कृतायां धूर्तस्वामिभाष्यवृत्तौ
यष्टः प्रश्नः समाप्तः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

302.

137b. Foll. 39; same size; copied by the same two scribes as the preceding volume.

A commentary (probably that of *Kauśika Rāma*) on chapter VII., called outside *Paśu-bandhaprayogabhāṣya*.

It begins: पशुर्वध्यते यज्ञार्थं यस्मिन्कर्मणि स पशुबन्धः
तेनेष्टवान् पशुबन्धयाज्ञी स सर्वज्ञोऽकानभिजयति ०

[H. T. COLEBROOKE.]

303.

620. Foll. 202 (and two *suddhipattras* after fol. 56); size $9\frac{1}{2}$ in. by 4 in.; clearly written, in the Devanāgarī character; eight or nine lines in a page.

Kauśika Rāma's gloss on chapters VIII. and IX. of *Dhūrtasvāmīn's* commentary; called outside *Dhūrtasvāmībhashya-saṭika*.

Praśna IX. (foll. 1-113) begins: उक्ता हविर्वैज्ञाः महाहविर्वैज्ञा उक्ताः पूर्वं सौत्रमण्यपि पशुबन्धरूपत्वा-दुक्तप्रायेति हविर्वैज्ञा इत्यविशेषोक्तिः । तेषु प्रायश्चित्त-नवर्ष्य भावि^०; it ends: पंचमः पटलः ॥ समाप्तः प्रश्नो नवमः ॥ संवत् १६६० समये ज्येष्ठवादि १३ भृगु-वासरे ।

P. VIII. begins: [अक्षय्य^० भवति] चातुर्मास्यैरि-ष्टवान् चातुर्मास्ययाज्ञी तस्य चातुर्मास्ययाज्ञिनो ऽक्षय्यं भवति सुकृतं न शक्यं क्षेपयितुं^० This chapter is marked वे.भा. (once वे.भा.) in the margin.

[H. T. COLEBROOKE.]

304.

531. Foll. 186; the same size and hand-writing as the preceding volume; nine lines in a page.

Chapters X-XIII. of *Kauśika Rāma's* gloss.

Praśna X. begins: आदौ तावन्परिभाषायामेकविंश-तिर्वैज्ञा व्याख्येयतया परिज्ञाताः । तेषु पाकयज्ञाः सप्त गृह्ये व्याख्याताः । शेषेषु हविर्वैज्ञाः सप्त कर्माणि । अथातो दर्शपूर्णमासौ व्याख्यास्याम इत्यारभ्य यथान्वा-रम्भखीयेत्येवमन्तेनोक्तानि दर्शपूर्णमासादीनि पिण्डपि-तृयज्ञाधानाग्निहोत्राययणपशुबन्धचातुर्मास्यानि नित्या-नि । अकरणे प्रत्यवायवन्ति क्षुण्णसंस्तुतानि । दाक्ष-यणयज्ञादयस्तु गुणविकृता अपि नित्याः पूर्वनिर्वैज्ञै-कत्वान्नित्या एव । तथा नैमित्तिकानि पुनराधानप्रवा-सादीनि चोक्तानि श्रुतिलक्षणं प्रायश्चित्तमित्यारभ्य सर्वप्रायश्चित्तं जुहुयादित्यन्तेन तेषां हविर्वैज्ञानां प्रायश्चि-त्तानि चोक्तानि ।^० It ends: इति^० सोमोपोह्वातो नाम दशमः प्रश्नः समाप्तः ।

P. XI. begins fol. 78: आतिथ्या धौवात्सुचि चमसे वा^०; it ends: समाप्तो प्रश्नोयमेकादशमः ।

P. XII. fol. 102b: महारात्रस्त्रिभागावशिष्टा रात्रिः बोधायनमतात्^०; it ends: समाप्तः प्रश्नः ।

P. XIII. fol. 152: अभिषूयते यस्मिन् सोमः सोऽभि-षवः ।^० It ends: सप्तमः पटलः । समाप्तः प्रश्नः । इति श्रीमत्कौशिकेण रामेण कृतायां धूर्तस्वामिभाष्यदी-पिकायामग्निष्टोमः समाप्तः ॥ संवत् १६७९ समये माघ-वादि ७ भौमवासरे । [H. T. COLEBROOKE.]

305.

1141a. Foll. 108; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Tālavṛindanivāsīn's * *Prayoga-dīpikā* (or *vṛitti*) on chapters X-XIV. of the *Āpastamba-Srautasūtra*.

Praśna X. begins: अथ सोमप्रयोग उच्यते । सोम-ओषधिविशेषः । तत्साध्यत्वात् कर्मनाम । तेन यक्ष्य-माणः^० It ends: समाप्त सोमप्रश्नः

P. XI. fol. 19b: अथातिथ्याः । आतिथ्याः । आतिथ्या धौवात्सुचि चमसे वा^० It ends: इति तालवृन्दनि-वासिकृतायां प्रयोगदीपिकायां गनीधोमीयं तंच समाप्तं ॥

P. XII. fol. 42: श्रीमहारात्रे बुध्वा त्रिभागावशिष्टाया रात्रौ ब्रह्मणा सह च^०

P. XIII. fol. 62: अभिषवादि मार्ध्वदिनं सवनं तायते । तस्य कर्म तूष्णीं सोममुपावह्य^० It ends: उदवसा-नीयायां समाप्तायां पूर्णाहुतौ वा हुतायां अग्निष्टोम-समाप्तिः ।

P. XIV. fol. 82: उच्यते षोडश्यतिरात्रो ऽग्नौ योमश्च उच्यम्यहस्तृतीयसवने गृह्यत इत्यर्थः । तस्य कर्म सवै-ग्निष्टोमवत्^० It ends: इत्यापस्तंबसूत्रप्रयोगवृत्त्यां तालवृन्दकृतायां सोमप्रायश्चित्तानि समाप्तानि ॥ समाप्तः प्रश्नः । सं १७९२ कार्तिककृष्ण २ सोमवासरे^०

[H. T. COLEBROOKE.]

306.

1541B. Foll. 47; size $10\frac{1}{2}$ in. by 4 in.;

* Or *Tālavṛindanivāsīn*, as the name is also written.

fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of last century ; eight lines in a page.

Chapter XIV. of the same work.

It ends as above ° तालवृन्दनिवासिकृतायां सोमप्रा-
यश्चित्रानि समः । समाप्तः पंचदशः (!) प्रश्नः ॥ दशमः पटलः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

307.

1127. Foll. 220, of which two (foll. 3 and 4) are missing ; size 11½ in. by 4½ in. ; Devanāgarī character ; middling handwriting ; eleven lines in a page.

a) Foll. 1-75a. A portion of *Tālavṛindanivāsin's* manual. It begins :

प्रणम्य शिरसा देवं लक्ष्मीकांतं तथा गृहं ।

श्रीमच्च पितरौ तद्वत्तथा [तथा] मे कृतदैवतं ॥ १ ॥

भवानीतनयाद्याद्यतनयानंदनायकं ।

काशिसासिजनाद्यौर्वं हारिन्दुंदे नमोस्तु ते ॥

उत्तरया हिरण्यलाभकामो यजेत । इत्या यक्ष्ये हिरण्यला-
भार्थमिति ° the *kāmyeshṭhis* end fol. 10b ; the
uśvamedha fol. 24 ; *purushamedha* fol. 26b ;
dvādaśāha, *kāṭhaka*, *bharatadvādaśāha*,
etc., fol. 44 : इत्यापस्तंबप्रयोगसूत्रप्रयोगवृत्तां
तालवृत्तनिवासिकायां द्वादशाहसत्रात्मिकानिहीनात्म-
कश्च (!) काठकाग्नियुक्तश्च भरतद्वादशाहाश्च समाप्तः ॥

gavām-ayana fol. 49 ; *utsargiṇām-ayana*
fol. 50b ; *bṛihaspatīsava* and other *ekāhas*
fol. 51b ; *vaiśvadeva*, *upahavya*, *ṛitapeya*
fol. 57 ; *triprasṛita* (!) *sarvatomukha* fol.
66 ; the *ekāhas* conclude with *aptoryūma*
and *āyushātīrātra* fol. 69 ; the *ahīnas* fol.
72b ; this portion ends with the *rājābhī-
sheka* fol. 75.

b) Foll. 75a-116a. *Kapardisvāmin's* com-
mentary on the *Paribhāṣhā-pāṭala*.

c) Foll. 116a-138b. Another portion of *Tā-
lavṛindanivāsin's Prayogavṛitti* :—the *nak-*

shatreshṭhi ends fol. 133 (*Kapardisvāmin* is
mentioned as the chief source, fol. 119) ;
mitravindeshṭhi fol. 135 ; *mṛigāreshṭhi* fol.
138b (?) .

d) Foll. 138b-169b. The *Prayogavṛitti* of the
two *cayana-praśnas* (XVI and XVII) of
the *Āpastamba-Śrautasūtra*.

P. XVI. begins: अग्निं चेप्समायः अग्निरितीष्ट-
काकृतस्यंडिलमुच्यते °

P. XVII. fol. 155 श्रोभूते ° । श्रोभूते विसृष्टवा-
च यजमाने प्रवर्ग्योपसन्नां चरित्वा °

e) Foll. 139b-220. Other portions of the *Pra-
yogavṛitti*.

The *vājapeya* : कपर्द्यनुसारेण वाजपेयमारभ्य
विश्वसृजामयनपर्यंतानां प्रयोग उच्यते ॥ वाजपेयो
द्विप्रकारः । आत्मवाजपेयः कुरुवाजपेयश्च । ends fol.
179 ; the *sautrāmāṇī* : नवम्या सौत्रामण्या
यस्ये इत्युक्ता विद्युदसि °, ends fol. 185 ; *ishṭis* :
इष्ट्या यस्य इत्यादि मैत्रावरुण्याः कर्म °

The *maitrāvaruṇī* ends fol. 185b ;
kāṭhaka fol. 187 ; *sāvitra* fol. 188b ; *nāci-
keta* fol. 189b ; *caturhotra* fol. 190 ;
kāmyeshṭhis fol. 201 ; *kāmyūḥ paśuvah* --- ;
rūjasūya fol. 215b ; *kaṅkilyūḥ karma* fol.
220 : समाप्ता कौकिली ॥ संवत् १६९९ शाके १५५६
समये ज्येष्ठकृष्णदशमीभीमवासरे.

[H. T. COLEBROOKE.]

308.

1676b. Foll. 30 ; size 9½ in. by 3½ in. ;
legibly written, in Devanāgarī, in the latter part
of last century ; nine or ten lines in a page.

Āpastambasūtra-paribhāṣhā, being a supple-
ment to the *Āpastambasūtra*, with a commentary
by *Kapardisvāmin*.

It begins : यज्ञं व्याख्यास्यामः । व्याख्यानं नाम शब्द-
प्रतिपादितार्थस्य न्यायलभार्थस्वरूपकथनमस्मादयमर्थो लभ्यत
इति । इह यज्ञशब्देन साङ्गोपाङ्गो यागो अभिधीयते । °

It ends : यस्य प्रयोजनं नास्ति न तस्य प्रणयनं यथा

दर्शनाग्नेर्दर्शपूर्णमासार्थे होमे सारस्वते ॥ इति श्रीकपर्दिना
भाष्ये उद्धृतसारं परिभाषापटलं ॥

These *sūtras* have been translated into German
by Prof. M. Müller, *Zeitsch. d. D. Morg. Ges.*,
vol. ix. [H. T. COLEBROOKE.]

309.

259d. Foll. 27; size 10½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, in the latter
part of the 16th, or beginning of the 17th
century; ten lines in a page.

Another copy of *Kapardisvāmin's* commen-
tary. Corrected throughout.

[H. T. COLEBROOKE.]

310.

1141b. Foll. 18; size 8½ in. by 3½ in.; fairly
written, in the Devanāgarī character; nine lines
in a page. Modern.

Keśavasvāmin's Āpastamba-Sāvitrādīprayoga-
vr̥tti.

It begins: सावित्राग्नेः प्रयोगो वक्ष्यते । इमेव लोकं
पशुबन्धेनाभिजयतीति श्रुतेः पशुबन्धमाश्रित्योच्यते । ब्रह्मो
वा सद्यस्कालो वा ।°

इति सावित्राग्नेः प्रयोगः fol. 6; नाचिकेताग्नेः प्र° fol. 7;
[चातुर्होत्रस्य प्र° fol. 9]; समस्तस्याग्नेः प्र° fol. 12;
वैश्वसूजः fol. 12b.

It ends: इति केशवस्वामिकृते सावित्रादिप्रयोगवृत्तौ आ-
रुणकेतुकः समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

311.

873. Foll. 75; size 10½ in. by 4½ in.; fairly
written, in Devanāgarī, in the latter part of
the 16th century; 10-13 lines in a page.

Āpastambasūtra-Kārikā in 20 *prāśnas*, by
Nārāyaṇa (?) It begins:

त्रयाणामे[व] वर्णानां सर्वयज्ञेष्वधिक्रिया ।

स्नानं तैर्कांतराभिः पत्नीभिः स्यान्न शूद्रया ॥

अनेकयज्ञमानत्वे कर्मणां ब्राह्मणेन तु ।

सह प्रयोगो राज्ञः स्यात्ताभ्यां वैश्यस्य न क्वचित् ॥

The paraphrase of the *paribhāṣhāsūtra* ends
fol. 3:

एवं कपर्दिनो भाष्यमनुसृत्य यथामति ।

तात्पर्यं परिभाषायाः संग्रहेण प्रदर्शितं ॥ ४६ ॥ परिभाषापटलः ॥

अथ प्रारभ्यते दर्शपूर्णमासादिकर्मणां ।

धूर्जस्वाम्यनुसारेण भाष्यतात्पर्यसंग्रहः ॥

The *pravargyapraśna* is omitted in this
paraphrase; the *ukthya* being numbered XIV.
and the two *cayanapraśnas* XV. and XVI.

P. XVII. begins fol. 62:

वाजपेयस्य नित्यत्वे फलं स्वर्गः प्रतीयते °

P. XVIII. (fol. 65) contains *Sautrāmaṇī*, etc.

नवम्यां पशुसंकल्पो °

P. XIX. (fol. 69):

नित्यो ऽश्वमेधः काम्यो वा भवेन्नैमित्तिकोऽथवा । °

P. XX. (fol. 72):

कामाः प्रजननाद्या स्युः प्रत्याहरं सहैव वा ।

अग्निः स्यादत्र नियतः कारको ऽप्युपलभ्यते ॥

Outside the MS. is marked: नारायणकृतधूर्जस्वा-
मिकारिका and यज्ञसूत्रकारिका ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

312.

526b. Foll. 8; size 9½ in. by 4 in.; legibly
written, in Devanāgarī; 10-13 lines in a page.

Āpastamba-Somakārikā, being memorial
verses on the tenth, or *Somopodyhāta*-, *prāśna* of
the *Āpastamba-śrautasūtra*. These leaves contain
the first adhyāya only, called *Adhikāranirūpaṇa*,
discussing the title to its celebration. By *Tri-*
kāṇḍamaṇḍana Bhāskaramiśra, son of *Kumāra-*
svāmin. The treatise begins:

अग्र्यं वागीश्वर्यं देवीं संग्रहम्य विनायकम् ।

गुरुंश्च सोमयागस्य प्रयोगः प्रवित्तव्यते ॥ १ ॥

तत्राधिकारकालादि प्रथमं प्रतिपाद्यते ।

सूत्रान्तरमतं वक्ष्ये सोमयागं क्वचित्क्वचित् ॥ २ ॥

प्रसङ्गादग्निहोत्रेष्टिपश्चादानोपयोगि यत् ।

तत्रापि लेशतः किञ्चित् प्रवक्ष्ये तत्र तत्र च ॥ ३ ॥

अधिकारस्त्रिधा नित्यकाम्यनैमित्तिकत्वतः ।

ते च श्रीतार्थवादोऽथ कल्पत्वेन त्रिधा पुनः ॥ ४ ॥

पितृयज्ञस्य चाङ्गत्वापस्तम्बेन दूषितम् ।
 साधितं भरद्वाजसूत्रभाष्यकृता श्रुतः ॥ ५ ॥
 आधानं नित्यमेवेष्टं पितृयज्ञोपि तादृशः ।
 कैश्चिन्मीमांसकैः काम्यः पितृयज्ञो निरूपितः ॥ ६ ॥
 आधानस्यापि काम्यत्वं दीधायनमताद्भवेत् ।
 सर्वकामार्थमाधानमिति तेन निरूपितम् ॥ ७ ॥
 द्विप्रकाराधिकाराणि कर्माख्यन्यानि कानिचित् ।
 ज्योतिष्टोमो निरुद्धश्च यशुः सौचामयी तथा ॥ ८ ॥
 चातुर्मास्यानि दर्शश्च पूर्णमासो जग्निहोत्रकम् ।
 वाजपेय इतीमे स्युर्नित्याः काम्या इति द्विधा ॥ ९ ॥

It consists of 38 sections of generally five *ślokas* each. It ends :

एवमुद्देशतः सारमधिकारस्य भाषितम् ।
 विचिन्त्य कथयिष्यामि तत्तत्प्रकरणे स्फुटम् ॥ ३८ ॥

इति चादिषट्पदुत्तरकुटारश्रीकुमारस्वामिसूरिसुतत्रिकायज्ञमय-
 नभास्करमिश्रसोमयाजिकृतापस्तंबसूत्रध्वनितार्थकारिकासु सो-
 मयागोपोद्भाते अधिकारनिरूपणं नाम प्रथमो ध्यायः संपूर्णः ॥

For other MSS. of the treatise see Burnell,
Index of Tanjore MSS., p. 17.

[H. T. COLEBROOKE.]

313.

1749b. Foll. 29; size 8½ in. by 3 in.; small, indifferent Devanāgarī writing, of about the end of the 17th century; 8-11 lines in a page; slightly injured by ants.

Āpastambīya-Dharmasūtra; forming, according to Dr. Burnell, the 28th and 29th *prāśnas* of the *Āpastamba-Kalpasūtra*.

An edition of the work, with extracts from *Haradatta's* commentary, has been published by G. Bühler (1868-71). Also a translation of the *Sūtras*, by the same scholar, in the *Sacred Books of the East*, vol. ii. (1879).

[H. T. COLEBROOKE.]

314.

2096e. Foll. 9; size 8 in. by 5½ in.; Devanāgarī character; unequal writing, of the latter part of last century; 13-19 lines in a page.

Āpastambīya-Dharmasūtra. [GAIKAWAR.]

315.

2489d. Foll. 11; size 11 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page. Modern.

The same work.

[GAIKAWAR.]

316.

352a. Foll. 43, of which one (fol. 40) is missing; size 10½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī; 10-12 lines in a page.

Haradattamiśra's commentary, entitled *Ujjvalā*, on the *Āpastamba-Dharmasūtra*. Incomplete. The MS. breaks off shortly after the beginning of the sixth *paṭala* of the first *prāśna*.

It begins :

प्रणिपत्य महादेवं हरदत्तेन धीमता ।

धर्माधि प्रश्नयोरैवा क्रियते वृत्तिरुज्ज्वला ॥

अथातः सामयाचारिकान्धर्मान्याख्यास्यामः । अथशब्द-
 आनन्तर्ये वक्षते ॥

It ends in I. 6, 18, 8 दातरि भुञ्जानो वसेत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

317.

1671a. Foll. 70; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1750; eight lines in a page.

A portion of a commentary on the *Kalpusūtra* of *Satyāśhūdhā Hiranyakeśin* (?).* Two *prāśnas* of ten *paṭalas* each. It begins :

अग्निं चेद्यमायः । अग्निरिति इष्टाकृतं स्थंडिलमुच्यते
 तत्संयोगात् क्रतुरप्यग्निरित्युच्यते तं चेद्यमायः स्थंडिलाग्निगु-
 णकेन क्रतुना यस्समायो भवतीत्यर्थः ॥

The second *prāśna* begins fol. 37b : अथभूते
 अःप्रभाते पौर्वाह्निकीभ्यां प्रवर्ग्योपसङ्गां प्रचर्य प्रवर्ग्यश्चोपसदश्च

* The similarity between the beginnings of the chapters of this work and those of *Tālavṛindasūmin's Prayogavṛitti*, *prāśna* XVI. and XVII, in No. 307 (MS. 1127)d, was only noticed while the sheet was passing through the press, when this point could not be further investigated, owing to the latter MS. being with Prof. Garbe, and not available on account of his absence in India.

प्रवर्ग्योपसर्गौ ताभ्यां प्रवर्ग्योपसर्गां प्रचर्य सुब्रह्मण्यांताभ्यां द्वि-
तीयां चितिं चिनोति ।०

No title is given, except on the fly-leaf:
हिरण्यकेशिसूत्रयज्ञका० [H. T. COLEBROOKE.]

d. White Yajur-Veda.

318.

2844. Foll. 150; size $7\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{1}{4}$ in.;
Devanāgarī character; indifferent handwriting;
10-14 lines in a page.

Kātyāyana's [*Kāṭya-*] *Śrautasūtra*. Complete
in 26 adhyāyas.

The two parts are paged separately; the
pūrvārḍha (adhyāyas I.-XI.) ending fol. 75.
Fol. 2 of the *uttarārḍha* is wanting; and the
numbers 66 and 67 have been omitted in the
paging.

Dated: संवत् १७४९ मिति आषाढशुद्धचतुर्थि ४ गुरुवासरे
पूर्वाभाद्रपदनक्षत्रे० इदं पुस्तकं विरेष्वरदेववाशिंकरेण लिखितं
[विरेष्वरदेवस्य धर्मकृतस्य लिखितं fol. 75, where संवत्
१७४५ चित्रभानुसंवत्से]

This work has been edited, with extracts from
the commentaries of *Karka* and *Yājñikadeva*, by
A. Weber (1859). [H. T. COLEBROOKE.]

319.

1135a. Foll. 18; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; legibly
written, in the Devanāgarī character; seven lines
in a page. Modern.

The XXVIth adhyāya (or *Pravargya* chapter)
of the *Kāṭya-Śrautasūtra*.

It begins: दीक्षासु महावीरांस्तंभरति ॥

The *Pravargya* ends fol. 17b: अथकाश्यस्य प्रवृ-
ज्यात् ॥ न प्रथमयज्ञे ॥ (K. 26, 7, 52-53) ॥ इति प्रवर्ग्यः
समाप्तः ॥ प्रवर्ग्यो सादनपयसः शेषेणाह्वयप्रदानं ॥ इन्द्रायेति
द्वितीयोपाकरणं ॥ परिवाप्यायै दोहनं ॥ चतुर्थे उखापात्रेषु
चिह्नानि ॥ क्रमेशोद्वासनं ॥ इन्द्रस्य त्वां भागं सोमेनातमि ॥
मार्घ्यं दानसवने ॥ प्रतिप्रस्थातर्दधिधनीय दध्याहर दक्षिणा उपा-

वर्तया ॥ प्रतिप्रस्थातर्दधिधर्माहरणं ॥ दधिधर्मपूर्वकं प्राणदानं ॥
यस्ते प्राण० इदं गच्छ० न ॥ भुवा अमदं० ति ॥ नात्माहंभः ॥
उपविश्य सदसः पुरस्तात्सपवित्रा ॥ १ यशुपुरोडाशस्य सवनीयस्य
दधि ॥ उत्तरवेदिमपरेणासादनं प्रियेण धा० न ॥ १ यानग्निहोत्र-
हवण्यां ग्रहणं यथोक्तं ॥ उपस्तारः ॥ यावती द्यावापृथिवी इति
दधिधर्मग्रहणं ॥ ओं यावती द्यावापृ० नयि गृह्णाम्यस्मिन् ॥
निनीय कुर्वते ॥ होतर्वेदस्त यज्ञे वाद्यं ॥ इत्याह ॥ वाद्यांते आतं
हविरित्युत्तिष्ठन्नाह ॥ आतं हविः उत्तरेण हविर्धानं यजति देजं
गन्ता ॥ ओं आवय ॥ अस्तु श्रीषट् ॥ इदं दधिधर्मस्य यज्ञ ॥
इदमिन्द्राय न० ॥ प्रतिवषट्कारे होमः ॥ इदमग्नये स्थिरकृते नम० ॥
हुतशेषं धर्मं चूर्वाजः सयजमानाः समुपहारं भक्षयन्ति यथोक्तं ॥
मयि त्वदिति भक्षणं ॥ मयि त्वदि० धर्मस्तिशु० सह ॥ पयसो
रेत० समां ॥ दिधः संवृगिति महाव्रतये ॥ प्राणभक्षणं वा
दीक्षिताः ॥ चात्वाले मार्जनं ॥ सुनित्रिया० संतु ॥ शान्तिक-
रणमाद्यंतयोः स्वाध्यायदर्शनात्स्वाध्यायदर्शनात् ॥ यशुपुरोडाशेन
प्रचर्य पुरोडाशादि करोत्या धिष्यन्निधानात् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

320, 321.

759, 758. Foll. 509 (foll. 283 and 226 resp.);
size $9\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{1}{4}$ in.; well written, in Devanāgarī,
about A.D. 1600; ten lines in a page.

Numbers 390-399 and 494 have been omitted
in the original pagination.

Kāṭyasūtra-bhāṣya, by Śrī Ananta [with the
title (*svārāt*) *samrātsthapatimahāyājñika*]. Adhyā-
yas I.-IV. It begins:

रामं रमारतिं यस्य नाम कामप्रपूरकम् ।

अनन्तरायपिशाचातात्राशकलन्नमाम्यहम् (!) ॥ १ ॥

ब्रह्मविष्णुशिवास्त्र्यं गणेशं च सरस्वतीम् ।

विद्यावदातवपुषः पुष्टाननुभवामृतान् ॥ २ ॥ --

एकैकादशदानान्गुरुभुङ्क्ष्विविद्वज्ये ।

प्रणम्य क्रियते यत्नः कातीयसूत्रसंस्थितः ॥ ९ ॥

भाष्यरूपो च संदिग्धं सर्वत्रिण्ये मया ।०

For further information see A. Weber's
edition, p. vii. [H. T. COLEBROOKE.]

322.

747. Foll. 164 [orig. 165, of which foll. 140
to 145 were lost and have been replaced by five

leaves in a modern handwriting]; size $12\frac{1}{2}$ in. by 5 in.; Devanāgarī character; written by the same hand as the next (dated) MS.; ten lines in a page.

Kūṭiyasūtra-ṣaṅkhyā, by *Yājñika Deva* (or *Devadatta*), son of *Śrī Prajāpati*. Adhyāya I.

[H. T. COLEBROOKE.]

323.

748. Foll. 84 (orig. paged 83; two leaves being marked 27); size $12\frac{1}{2}$ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Adhyāya II. of the same work.

Dated : संवत् १६६० समये अगहनशुदि १० शनिवासरे
लिखितं वाराणस्यां ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

324.

1368b. Foll. 6; size 10 in. by 5 in.; written A.D. 1724, in the Devanāgarī character; nine or ten lines in a page.

The first section of adhyāya II. of the same work.

It ends : काले उक्ते विधिमुपदिशति ॥ इति श्रीमहा-
याज्ञिकश्रीप्रजापतिसुतदेवकृतपर्वनिर्णयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

325.

749a, b. Foll. 183; the same size; written by four different scribes; the greater part by the same hand (A.) as MS. 748 (No. 323).

Adhyāyas III. and IV. of *Yājñika Deva's* commentary.

a) Foll. 1-51 (paged 1-49, with two *śodha-patras* inserted between foll. 37 and 38). From fol. 22 supplied by a different hand, in Samvat 1800.

Adhyāya III.

b) Foll. 133, of which fol. 27 is wanting; written by the original copyist (A.), except foll. 51-74, which are somewhat more recent.

Adhyāya IV. Dated Samvat 1708.

[H. T. COLEBROOKE.]

326.

763. Foll. 65; size $9\frac{3}{4}$ in. by $3\frac{3}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

Adhyāya III. of the same commentary.

Dated : संवत् १६७५ वर्षे वैशाखवदि द्वितीयाशुधौ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

327.

750. Foll. 121; size 13 in. by $4\frac{1}{2}$ in.; in-different, but legible Devanāgarī writing, by the same hand as the greater part of No. 325 (MS. 749; dated A.D. 1651); nine lines in a page.

Adhyāya V. of the same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

328.

761. Foll. 71; size $10\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; nine or ten lines in a page. Many of the leaves are broken and otherwise injured.

Adhyāya VI. of *Deva's* commentary.

Dated : संवत् १६३० वर्षे माघवदि १ शुक्ले वाराणस्यां
लिखितम् । १० । लिखितं देवजी ॥

The MS. at one time belonged to one *Agni-hotrī Dhamesvara*, son of *Agnihotrī Raghu*.

[H. T. COLEBROOKE.]

329.

753A. Foll. 44; size $10\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{1}{2}$ in.; Devanāgarī character; copied by three scribes; 13-15 lines in a page.

Adhyāya VI.

Dated : संवत् १६३९ समये भाद्रपदशुद्ध ३ गुरौ लिखितं
गणेशेन ।

[H. T. COLEBROOKE.]

330.

755b. Foll. 49 (and a *suddhapattra* inserted between foll. 11 and 12); size 10 in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Another copy of adhyāya VI.

Dated : संवत् १७९७ वर्षे वैशाखदिद्वितीया रवौ लिखितं पुस्तकमिदं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

331.

751A. Foll. 68; size 12½ in. by 5½ in.; Devanāgarī character; legibly written (by scribe A. of MS. 749); 9-11 lines in a page.

Adhyāya VII. of *Deva's* commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

332.

753B. Foll. 47, of which fol. 16 is wanting; size 10¾ in. by 4½ in.; written, by several hands; Devanāgarī character; fourteen lines in a page.

Adhyāya VII.

संवत् १६२६ शके १४९३ कार्तिकशुद्ध १५ गुरौ लिखितो यं ग्रंथः । लिखितं सदाशिवदीक्षितसुतकाशीनाथेन आत्मार्थे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

333.

2669. Foll. 102; size 10½ in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character; 9-12 lines in a page.

Adhyāya VIII. of the same work.

संवत् १७९५ फाल्गुणशुद्धी ६ मंगलवार । लिखितं भट्टपुरु-
शोत्तमेन गंगातिरे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

334.

2667c & 753C. Foll. 71 (now bound together; numbered 1-31, 31-69; 65 occurring twice); size 11 in. by 5 in.; Devanāgarī character; by two different hands; foll. 9-25 and 31-55 more ancient (about A.D. 1700) than the rest.

Adhyāya VIII. [H. T. COLEBROOKE.]

335.

751B. Foll. 63 [numbered 1-13 (14 and 15 missing), 16-39 (no lacuna), 42-67]; size 12½ in. by 5½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1600; eleven lines in a page.

Adhyāya IX. of *Śrī Devadatta's* commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

336.

752A. Foll. 54; size 11 in. by 4¾ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1700; foll. 14, 17, 51, 52 and 54 by a more recent hand; fourteen lines in a page.

Another copy of adhyāya IX.

[H. T. COLEBROOKE.]

337.

762. Foll. 56; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

Adhyāya X.

संवत् १७९५ वर्षे आषाढवादि ९ नवमी भौमवासरे लिखितं भट्टनिठाकेन शुभं ।

[H. T. COLEBROOKE.]

338.

753D. Foll. 8; size 11 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; about A.D. 1750; fourteen lines in a page.

Adhyāya XI.

[H. T. COLEBROOKE.]

339.

1362A. Foll. 16; size 10½ in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Another copy of adhyāya XI.

Dated: संवत् १६६ (!) वर्षे भाद्रपदवादि अष्टमी ६ सोमे लिखितं पा० रामदत्त । लिखितं दीक्षितसोमेश्वरसुतदी० रामभट्टदी० हरीशंकरनरेश्वरयज्ञेश्वरपठनार्थे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

340.

752B. Foll. 16; size $10\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{3}{4}$ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1700; fourteen lines in a page.

Adhyāya XIII. of *Yājñika Śrī Deva's* commentary. [H. T. COLEBROOKE.]

341.

1567C. Foll. 11 (now bound together with the preceding MS.); size $10\frac{1}{4}$ in. by 5 in.; Devanāgarī character; small, indifferent recent handwriting; sixteen lines in a page.

Another copy of adhyāya XIII.

Dated: संवत् १८ नीति प्रागुत्तरी १० दसमी ।

[H. T. COLEBROOKE.]

342.

1555B. Foll. 22; size 11 in. by $4\frac{3}{4}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, by the same hand as MSS. 752 A. and B. (Nos. 336, 340); 13 or 14 lines in a page.

Adhyāya XIV.

The name of the author's father given in the colophon is *Śrī-Pati*. [H. T. COLEBROOKE.]

343.

1362B. Foll. 72, of which 54 is wanting; size 10 in. by $4\frac{1}{2}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page. Modern.

Adhyāya XV. of *Deva's* commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

344.

1362C. Foll. 50; size $10\frac{1}{2}$ in. by $4\frac{3}{4}$ in.; legibly written by three different scribes; Devanāgarī character; 9-11 lines in a page.

Adhyāya XX.

संवत् १६१२ वर्षे मार्गशिराशुदिपंचम्यालिखितं । इति श्रीविष्णुनैरसोदज्ञातीयतवेदिदीक्षितरुद्रदेवेन लिखापितं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

345.

752C. Foll. 68; size $10\frac{3}{4}$ in. by $4\frac{3}{4}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1700; eleven lines in a page. In the paging No. 38 has been omitted and 46 put twice.

a. Foll. 1-16b. Adhyāya XXIII.*

b. Foll. 16b-68. Adhyāya XXIV.

[H. T. COLEBROOKE.]

346.

1362E. Foll. 40; size 10 in. by $4\frac{1}{2}$ in.; Devanāgarī character; legibly written by two scribes. First hand (foll. 1-6) 14-16 lines, second hand 12 lines in a page. Modern.

Adhyāya XXIV.

[H. T. COLEBROOKE.]

347.

764a. Foll. 141; size 10 in. by 4 in.; legibly written in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

Adhyāya XXV. of *Deva's* commentary.

Dated (by a different hand) संवत् १६५० मये आशुद्ध ९ लिखितं प्रायश्चित्ताध्यायस्य पुस्तकं नारायणदीक्षितस्य विभागोत्तरकालं लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

348.

764b. Foll. 37; the same size; Devanāgarī character; pretty fair handwriting; ten or eleven lines in a page.

* Another copy of Adhyāya XXIII.—MS. 2671 (old No. 2334), foll. 91, dated Samvat 1538—which existed in H. H. Wilson's time, seems to have been lost.

Adhyāya XXVI. of the same work.

संवत् १७९५ कार्तिकवदि ११ मंदवार ॥ ए पुस्तकशुक्ल-
भाणदेवजीनुछे ॥ लिखितं वाराणसिमध्ये भटपुरुशोत्तमेन मणि-
कण्ठितरे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

349.

2714. Foll. 104; size 9 in. by 4½ in.; fairly written (by the author?), in Devanāgarī, in A.D. 1676; eleven or twelve lines in a page.

Portions of a commentary (*bhāṣya*) on *Kātyāyana's Śrautasūtra*, by *Mahādeva*; and another gloss by an unknown writer.

- a) Foll. 2 (marked १ and २) *Mahādeva's* commentary from the beginning to the end of the eighth *sūtra*. It begins:

शाखान्तरं समुत्सृज्य भार्यं कात्यायनस्य तु ।

वैद्यनार्यं नमस्कृत्य महादेवेन लिख्यते ॥

अथातो अधिकारः ॥ व्याख्यायत इति शेषः । ०

On the blank page of fol. 1 the work is called *Caṭyāyana Sootra Padhati Bhaushyūm*.

- b) Fol. 1 (marked २). This leaf contains a commentary on *sūtras* 2-8 (and part of 1 and 9) of Adhyāya II. It begins:

० चंद्रमसं प्रकृत्य । एतस्य अनुपूरणं पौर्णमासीत्या-
चक्षत इति । -- । पक्षादौ यद्यद्विस्तृप्तस्त्वस्मिन्निति ॥

[१] ॥ अग्न्याधानमध्वर्युर्ध्वजमानो वा ॥ करोति ।

अग्न्याधानमिति ०

- c) Foll. 35, marked 3-37. *Mahādeva's* commentary on Adhyāya II. The introduction and part of the comment on *sūtra* 1 are missing. This portion begins:

० स्यानुपवसेदित्यर्थः ॥ The comment on *sūtra* 2 (fol. 36): कुर्यादिति शेषः । ०

It ends: इति सहस्रोदीच्यशतीयद्विवेदिमहादे-
वकृतकात्यायनसूत्रभाष्ये द्वितीयो ध्यायः ॥ संवत् समद-
शत्रयस्तिशुद्धिर्ध्वं आवणकृष्णातृतीयायां रवौ महादेवेन
लिखितमिदं ॥

- d) Foll. 22, marked 38-59. *Mahādeva's* gloss on Adhyāya III.

It begins: होतृपदनं ० ॥ सीदतीति सदनं होतुः
सदनं होतृपदनं । तद्वेदिदपरेण ०

Dated the same year ० वर्षे धिकप्रायस्कृष्ण-
द्वादश्यां गुरौ ०

- e) Foll. 44. Adhyāya IV. of *Mahādeva's* commentary. It begins: पौर्णमासविधानस-
मन्तरदर्शस्यानुविधानं कर्तव्यमत्र आह ॥ अपराह्ने ०

[MACKENZIE COLLECTION.]

350.

2589. Foll. 126; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

Yājñika Deva's Paddhati, or manual of the *Śrauta* ritual, according to the *Kātyāyana-sūtra*.

Adhyāya I-IV., consisting of foll. 19, 43b, 61, and 126b respectively. Dated Samvat 1648.

The first five adhyāyas of this treatise have been printed by Prof. Weber in his edition of the *White Yajurveda*, vol. iii.

[H. T. COLEBROOKE.]

351.

757a-f. Foll. 132; size 10 in. by 4 in.; Devanāgarī character; written by four recent scribes, one having copied the first three MSS., the others one MS. each; 11, 13, 11, 10 lines respectively in a page.

Adhyāyas II-IV., VII-IX. of *Deva's Kātyāyana-sūtra-paddhati*.

- a) Foll. 16. Adhyāya II.

- b) Foll. 13. Adhyāya III.

- c) Foll. 42. Adhyāya IV.

- d) Foll. 12. Adhyāya VII., consisting of nine *kaṇḍikās*. It begins: अथाग्नीष्टोमस्य पद्धतिर्लिख्यते । ०

- e) Foll. 24. Adhyāya VIII., consisting of nine *kaṇḍikās*. It begins: अथातिथ्येष्टिः ॥ तत्र वैष्णवो नवकपालः पुरोडाशो भवति ।

f) Foll. 25. Adhyāya IX. in fourteen *kaṇḍikās*. It begins: अथ सुत्याहस्य पद्धतिलिख्यते । and ends: इति प्रातःसवनं समाप्तं । [H. T. COLEBROOKE.]

352.

755a. Foll. 47; size 10 in. by 4 in.; Devanāgarī character; indifferent modern handwriting: 9-11 lines in a page.

Adhyāya XII. of *Devā's* manual. It begins: अथ सत्रात्मकस्य द्वादशाहस्य पद्धतिलिख्यते । °

[H. T. COLEBROOKE.]

353.

756a-c. Foll. 81; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written in the Devanāgarī character, the third MS. by a different hand from the first two MSS.; 13, 12 and 9 lines in a page respectively.

Three adhyāyas of the same treatise.

a) Foll. 29. Adhyāya XV., on the *Rājāsūrya*. संवत् १७९७ मासमाघसुदित्रयोदशी चंद्रवासरे लिखतं पंचोलिलुणजी °

b) Foll. 31. Adhyāya XX., on the *Aśva-medha*. लिखतं पंचोलिलुणजीब्राह्मणमालविशालनगरा संवत् १७९७ वृषे मासमाघसुदित्रयोदशी चंद्रवासरे लिखतं काशिमध्ये घाटचतुपट्टीनाखालिशपुरामध्ये °

c) Foll. 21 (paged 1-14, 13-19). Adhyāya XXI., on the *Sarvamedha* (ends fol. 16) and *Pitrīmedha* sacrifices.

[H. T. COLEBROOKE.]

354.

760b. Foll. 34; size 9½ in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1650; ten lines in a page.

Adhyāya XVII. of the same treatise. It begins: प्रातरुपसत्प्रथमदिने नियमेन व्रतकरणम् । °

[H. T. COLEBROOKE.]

355.

18b. Foll. 34; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1650; eight or nine lines in a page.

Adhyāya XXI. of the *Kātyāyanasūtrapaṇḍhātī*.

This copy begins with the *Purvshamedha*:

अथ पुरुषमेधस्य पद्धतिलिख्यते । ब्राह्मणराजन्ययोरतिष्ठाकामयोः पुरुषसंज्ञो यज्ञो भवति । ° after which the *Sarvamedha* (from fol. 12) and *Pitrīmedha* (fol. 27) as above.

[H. T. COLEBROOKE.]

356.

1362D. Foll. 13; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 10-12 lines in a page.

Adhyāya XXIII. of the same work.

It begins: अथाहीना उच्यन्ते । ब्रह्मभृतयो द्वादशाहपर्यन्ता अहीनाः । °

Dated: संवत् १७९५ महाशुदी ३ बुद्धवारे लिखितं वाराणशिमध्ये भटपुरुषोत्तमेन गंगातिरे ॥

The MS. at one time belonged to one *Ganesādikshita*.

[H. T. COLEBROOKE.]

357.

754. Foll. 77; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; by two recent scribes (the one who copied foll. 1-44 being identical with the copyist of 757d); 13 (or 15) and 12 (or 13) lines in a page, respectively.

Adhyāya XXV. of the same manual; consisting of fourteen *kaṇḍikās*.

The MS. begins: दर्शपूर्णमासादीनि सत्रास्तानि कर्मण्युक्तानि । अपुना तेष्वेव कर्मसु कर्मविनाशे °

[H. T. COLEBROOKE.]

358, 359.

440, 577. Foll. 1-206; 207-416 respectively; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

The first *kūṇḍa* of the *Samśkṛāganapati*, a commentary on *Pāraskara's Kātīya-Grihyasūtra*,

by *Rāmakṛishṇa* of *Kāśī*, son of *Konera*, and grandson of *Jayasiṃha*. It begins:

वन्दे श्रीगणनायकं सुरगुरुं सर्वार्थसिद्धिप्रदं
भक्तानां सुखदायकं गजमुखं सिंदूरशोभाकरं ।
ब्रह्माविष्णुशिवाकैमुख्यखचरान् श्रीशारदाशैलजां
लक्ष्मीं पद्मनिवासिनीं निजगुरुं कार्यस्य संसिद्धये ॥ १ ॥
श्रीविंध्यचलदक्षिणे सुललिते देशे च पुण्यालये
चातुर्वर्ग्यसमाकुले बहुविधे नाम्ना मदुपसन्ने * ।
तत्रासीन्निजवंशवर्धनकरः श्रीवासुदेवः सुपीर
दोर्दंडप्रथितः प्रतापविभवो भूमंडलाखंडलः ॥ २ ॥
शत्रूणां ललनासहस्रनयनेध्वंभःप्रवाहं ददन्
जातः श्रीपरतापसाहिनृपतिः श्रीवासुदेवात्मजः ।
तेजस्वी च महाशया नृपगुणोदारो † दयालुः प्रभुस्
तत्पुत्रोऽपि महाशयः खलु महासिंहो नृपो भूततः ॥ ३ ॥
तदंगजो हिम्मतिर्साहिनामा बभूव राजा रजनीश्वक्त्रः ।
गर्गदसिंहो नृपतिस्ततो भूतजोयशोवीर्यबलान्वितश्च ॥ ४ ॥
तस्यात्मजः सेगवंशरो धीरो धुरीणो धरणीधरश्च ।
मात्यो वदाम्यो गणकाग्रगण्यो धन्यो विपुर्वी जयसिंहदेवः ॥ ५ ॥
संप्राप्तजीविकस्तस्मात्काश्यां कोनेरदेवविबुधः ‡ ।
तत्सुनुरामकृष्णख्यः सूत्रविवरणे कुरुते ॥ ६ ॥
बालकानां सुबोधाय तोषाय विदुषामपि ।
आकल्पमपि संसारे कीर्त्यवस्थापनाय च ॥ ७ ॥
स्वाभिप्रायेण § हि मया न किंचिदिह लिख्यते ।
किंतु वाचनिकं सर्वमतो माहं मनीषिभिः ॥ ८ ॥
आलोक्य धर्मशास्त्राणि मन्वादिभिः कृतानि च ।
परिशिष्टान्यनेकानि कात्यायनकृतानि च ॥ ९ ॥
कर्काचार्यकृतं भाष्यं गदाधरकृतं तथा ।
भाष्यं हरिहरं चैव अन्यानि च बहूनि च ॥ १० ॥
सारमेव समुद्धृत्य स्मृतीनां वचनं यथा ।
सिद्धांतानि समूलानि विचार्य लिख्यते मया ॥ ११ ॥
शब्दतश्चाथेतश्चेह पीनरुक्लिं न दुष्मति ।
स्फुटबोधाय बालानां ग्रंथोऽयं रच्यते यतः ॥ १२ ॥
इह खलु सकलमुनिगणवरिष्ठचक्रब्रह्ममणिः श्रीभगवान्पार-
स्कराचार्यः परमकारुणिको निर्विघ्नेन ग्रंथसमाप्त्यर्थं अध्वेतृणां
च शुभार्थं शिष्टाचाररक्षणार्थं ग्रंथादौ मंगलाचरणमातनोति ।
अथेति ०

* नाम्नामदुपसन्ने, MS. 912. † MS. दारा.

‡ ० काश्याकोनेर ० MS. 912. § स्वामि ० MS. 912.

इति ० प्रथमकांडिका fol. 32b; ० द्वितीयकांडिका fol. 44b;
इति ० गणरतिपूजनपुण्याहवाचनमातृकापूजननांदीश्राद्धप्रयोगः ।
अथ ग्रहयज्ञखरूपं fol. 74b; इति ० तृतीया कांडिका fol. 116;
इति ० विवाहप्रयोगः fol. 206b; ० चतुर्थीकर्मप्रयोगः fol. 217;
० लक्ष्मीपूजनं fol. 222b; ० द्वितीयविवाहविधानं fol. 225;
० अर्कविवाहविधिः fol. 230b; ० कर्मविपाकफलं प्रायश्चित्तं
fol. 279b; ० विष्णुवलिः fol. 290b; ० मूलशान्तिविधानं
fol. 345b; ० आश्वेपशान्ति ० fol. 350b., etc.

It ends: श्रीप्रथमशाखीयराजकृष्णविरचिते पारस्करगृह्य-
सूत्रविवरणे संस्कारगणपतौ कपिलसंहितोक्तशिशुरक्षाविधानं
प्रथमकांडं संपूर्णं समाप्तम् ० संवत् १८६० चूपा शाके १७ समये
आश्विनमासे कृष्णपक्षे १५ अनावस्यां पुन्यतिथौ स्वार्थं परार्थं ॥

A *Rāmakṛishṇa*, son of *Koṇḍabhaṭṭa*, and grandson of *Prayāgabhaṭṭa*, composed the *Śrāddhagaṇapati*. [H. T. COLEBROOKE.]

360.

912. Foll. 317 (numbered 124 and 193); size 12½ in. by 6½ in.; fairly well written, in Devanāgarī, by three or four different hands; 13-16 lines in a page.

The same portion of the *Samskāragaṇapati*. The ends of the chapters and *kaṇḍikās* are marked in red.

Dated Samvat 1850. [H. T. COLEBROOKE.]

361.

1665A. Foll. 92; size 9 in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page. Modern.

Kāṭyāgrihyasūtra-prayogavivṛiti, also called *Grihya-kūrikā*, an exposition of *Pārashara's Grihyasūtra*, composed, in A.D. 1266, by *Reṇukārya*, son of *Maheshāsūri*, and grandson of *Someśvara* (of the *Śaṇḍilavaṃśa*). Very incorrect.

It begins: ओ नमो महाललायै नम मखादिकर्मविता
कुमुदोद्बोधदेतवे नमस्तस्मै (?) गणेशाग्निखचंद्रमरावये ० - ॥

संस्कारो द्विविधः प्रोक्तो ब्रह्मो देवो यनाविभिः ।

गर्भाधानादिमांशलो दैविकपाकपतिप ॥ ०

364.

774c. Foll. 18 (apparently originally 19, of which one, fol. 17, is missing); size 10 in. by 4 in.; legibly written in the Devanāgarī character; seven or eight lines in a page.

Sulvaśāstra, a commentary on the preceding treatise, by *Upādhyāya Karka*. The MS. begins:

स जपत्युदयेनैषां चतसृष्वपि दिक्षु निवसतां नृणां ।

प्रतिदिनमन्यामन्यामाशां विदधाति यः प्राचीं ॥ १ ॥

रज्जुसमासं वक्ष्यामः । किमर्थमिदमुच्यते ॥ यदाचार्येण प्रा-
ग्वंशसदोहविधानवेद्यग्निमानादीनि परामर्शमात्रेणैवोक्तानि ॥
तेषां तत्त्वनिर्णयार्थमिदमुच्यते । °

The MS. ends:

इत्युपाध्यायकर्ककृतौ शुल्बविवरणं समाप्तं ॥

आत्मारामतत्त्वतुदन्धदन तथा रामकृष्णेन लिपितमिदं पुस्तिकं
संवत् १६६८ वर्षे माघे मासि कृष्णपक्षे ४ तिथौ शनिवारे °

[H. T. COLEBROOKE.]

365.

1521b. Foll. 5; size 10 in. by 4½ in.; recent, indifferent Devanāgarī handwriting; nine lines in a page.

Kānvānām viśeṣha, being a review of the peculiarities of the *Kāṇva* school, in the performance of the *Darśapūrṇamāsa* and *Agnishṭoma* ceremonies.

The MS. begins: अथ दर्शपूर्णमासयोः कारखानां
विशेषः । [चक्ष्यते यज्ञं गोपायेति ब्रह्मैव जपति न यजमानः ।
इति देवः कर्कमते न ब्रह्मा किंतु यजमानः कारखशाखीयानां
supplied in the margin] आसादने । अग्निहोत्रहवर्णं
च शूर्पं च । सोऽग्निहोत्रहवर्णं च शूर्पं चादत्ते । तत्स्वमुपो-
हंति । अथापिरोहति विष्णुस्त्वा । उरुवातायेत्यनः प्रेक्षते ।
तृणं वा किंचिद्वा निरस्सति । अविद्यमानेऽभिमृशेदिति न ।
अथोलूखलं प्रतिगृह्णाति । स प्रतिगृह्णात्यर्द्ररसि °

Fol. 2b: आज्यप्रोक्षयुत्पचनादौ तु वाचीनक्रमेव का-
खीयायां तु अश्वर्युग्रहणाभावात् वर्तते एवाश्वर्युस्तस्मान्माध्यंदि-
नानामश्वर्युः प्रेषकर्ता कखानां तदग्नीदिति ॥ ° ॥ अग्निष्टोमे
कारखानां विशेषो लिख्यते । अथेतां शालां प्राग्वंशां कुर्वति ।
यद्यपि श्रुतौ विताणं नास्ति तथाप्यविरोधात्कर्तव्यमेव । °

It ends: शालायानपरेण यजमान उपत्ये सोऽपत्ये
तमनु । पाचादीनामासादनं । तत आज्याधिष्ययाद्याज्यग्रह-
णांतं कृत्वा पदविक्रिनिर्गन्तसाद्वैतचक्रकुतावदंशः (.) ॥
supplied by a different hand].

366.

1355h. Foll. 2; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1700; 10 or 11 lines in a page.

Kānvāśākhya-viśeṣha, another treatise on the same subject; incomplete at the end.

It begins (after the title written in the margin by a different, more recent, hand):

श्रीः । आधाने वि ° । आहवनीयमुद्धरिष्यन्गनीमं प्रेषेदश्वर्युः
अश्वेन पूर्वेषु ग्रहे । अश्वभावे प्रेषाभावः । वरुणप्रघासे ।
अग्नीस्तमिधमाधायग्निं संवृद्धिं ब्रह्मन्प्रस्थास्यामः । पितृयज्ञे च ;
वह्निरुपमूले दितं च पितृयज्ञे । पूर्वेषु वैर्हिषद्भ्यो धानाकरणं
गृहमेधीयांते तत्र । दर्शपौर्णमासयोर्वि ° । प्रथमे काले व्रतोपा-
यनं । अग्निहोत्रहवर्णं शूर्पं चासादयेत् । आदानमप्येवं । उरु-
वातायेत्यनः प्रेक्ष्यं । °

Fol. 1b: सोमयागे वि ° । अमुदोक्षायां प्राङ्गानीनोऽश्वर्युः
इमंश्रुणि वपेत् । °

It ends at the bottom of fol. 2b: उसावेतनि
युगपद्भिमन्त्र [H. T. COLEBROOKE.]

e. Atharva-Veda.

367.

526A. Foll. 27; size 9½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the earlier part of the 17th century; 8-11 lines in a page.

Yajñaprāyaścittasūtra, a collection of rules for the expiation of irregularities in the performance of sacrifices, according to the *Atharva-veda* ritual. The treatise is called *Vaitāyana-sūtra* outside, but according to the colophon this is the title of a larger collection of which this is the chapter on *prāyaścitta*. It is doubtless the portion of the *Vaitāna-Sūtra* referred to by Dr. Garbe (in his edition, Pref. p. v. MS. C.) as immediately

succeeding the practical sacrificial portion (of 8 adhyāyas) published by him. The MS. begins :

अथातो याज्ञे कर्मणि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामो विध्य-
राधे सर्वत्र पुनः कार्यं कृत्वोत्तरतः प्रायश्चित्तं प्रायश्चित्तं वा
कृत्वोत्तरतः समाधानं यत्पूर्वं प्रायश्चित्तं करोति ०

According to the colophon, the work (i.e. the *Vaitānasūtra*) consists of 14 lectures, of which this MS. contains the last six, each sub-divided into a number of sections, viz., Adhyāya I. into 5 ; A. II. into 9 ; A. III. into 10 ; A. IV. into 4 ; A. V. into 6 ; A. VI. into 9 sections. After this there follows another paragraph which is numbered 10, beginning अथ यच्चैतत्पार्थिवमांतरिक्षं दिव्यं ०

The colophon runs thus : इति श्रीअथर्ववेदे वैता-
यनसूत्रे प्रायश्चित्तः प्रसंगे चतुर्दशमो ध्यायः समाप्तः ॥ after
which, by a different hand : श्रीसर्वविद्यानिधानकबीन्द्रा-
चार्यसरस्वतीनामथर्ववेदे वैतायनसूत्रे प्रायश्चित्तप्रसंगपुस्तकम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

II. MANUALS AND SPECIAL TREATISES.

a. Śrauta Ritual.

368.

1366A. Foll. 32; size 10 in. by 4 in.;
Devanāgarī character; indifferent handwriting;
10-14 lines in a page.

Śrautasarvasva, a treatise on Vaidik ceremonial, in four chapters (*pariccheda*), by Śeṣha Nārāyaṇa, son of Śeṣha Vāsudeva, and grandson of Śeṣhānanta. According to the precepts of *Bodhāyana*. The MS. commences with seven ślohas :

वासुदेवं गुरुं नत्वा दीक्षितानंतमूर्तिजं ।
परं पराशरं व्यासं सोमपीथिचिपुरुषं ॥ १ ॥
बोधायनस्य कल्पस्य व्याख्याः संति परःश्रुताः ।
शेषो अहमशेषास्ताः परिकृत्य ब्रुवे त्यशः ॥ २ ॥ - ॥
अग्न्याधेयप्रयोगस्य परिमाणं विविच्यते ।
शेषनारायणेनेह विप्रकीर्णमितस्ततः ॥ ३ ॥
कल्पे धर्मे च शेषे च कर्माणि द्वैधगृह्ययोः ।
प्रायश्चित्तविवृत्यादित्रये स्वाभिचतुष्टये ॥ ४ ॥ ० ॥

अथ प्रयोगपरिमाणं ॥ अधिकारनिरूपणाधीनत्वादुत्तरकर्म-
प्रवृत्तेरधिकारस्तावदाधानादिकर्मसु निरूप्यते । तत्र वसिष्ठः । ०

Fol. 7: इति ० श्रौतसर्वस्वे श्रौतविषयनिरूपणं नाम
प्रथमः सोमादिविचारपरिच्छेदः समाप्तः ॥ अथाधानं । ०

Fol. 24: इति श्रीसद्बोधायनमार्गप्रवर्तकाचार्यश्रीशेषानंत-
दीक्षितसुतश्रीशेषवासुदेवदीक्षिततनूद्भवमहामीमांसकदीक्षितश्री-
शेषनारायणनिर्णीति श्रौतसर्वस्वेऽव्यंगादिविचारो नाम द्वितीयः ० ॥
अथ साधुवृत्ताधिकारः । ०

Fol. 26b: इति ० शाखाटंडविवेको नाम तृतीयः परिच्छेदः ॥
अथ कल्पटंडविवेकः । ० Dated शंवत् १८३१ मिति जेष्ठमासे
शुक्लपक्षे त्रयोदश्यां बुधवासरे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

369.

1683. Foll. 177; size 9½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī; eight or nine
lines in a page. In the beginning two leaves
have been lost and replaced by two leaves on
which part of fol. 3 has been recopied by a dif-
ferent hand.

Viśvaparakūṣa, a manual of Vaidik ritual,
according to the precepts of *Āpastamba*; com-
piled by *Viśvanātha*, son of *Purushottama*, in
Samvat 1600 (A.D. 1544).

Fol. 3 begins: कनासः कृतेतदात्मघातादि अपमृत्युजनि-
तदोषनिवृत्तिपूर्वकमीर्ध्वदेहिकाधिकारसिद्ध्यर्थं नारायणवर्ति
करिष्ये ॥ It ends :

आकाशांवरकृतिकाहिमगुभिर्मुक्ते विरोधाभिधे
वर्षे हेमनमार्गशुक्लनवमीसीम्येर्गते (!) वासरे ।
पूर्णा श्रीपुरुषोत्तमायैतनयश्रीविश्वनाथेन वै
प्रीत्यै विष्णुपदाम्बयोरिति कृता सप्तपद्धतिः कल्पनां ॥ ३ ॥
अजीजनद्वीपुरुषोत्तमो यं श्रीविश्वनाथं श्रुतिकर्ममात्यः ।
(इति) विश्वप्रकाशाभिधपद्धतिस्तत्कृता महत्प्रीतिकरी समाप्ता ॥
अयसे ॥ संवत् १८०५ मिति आ ० शुक्लपक्षे तिथी ६ शनि ॥
[H. T. COLEBROOKE.]

370.

374. Foll. 302, two of which are numbered
41, while two others have been supplied later
between foll. 28 and 29, and foll. 271 and 272
respectively; size 10½ in. by 4 in.; legibly

written, in Devanāgarī, about the middle of the 17th century; 11 lines in a page.

Prayogasūtra, a manual for the performance of Vaidik sacrifices, by *Keśavasvamin*. The author apparently follows the *Baudhāyana Śrautasūtra* (cf. Burnell, Index of Tanjore MSS. No. cxvi.). It begins:

श्रियः पतिं नमस्कृत्य कण्वं च मुनिसत्तमं ।

प्रयोगसारं वक्ष्यामि केशवो ऽहं यथामति ॥ १ ॥

नारायणादिभिः प्रयोगकारैरेकं पञ्चमाश्रित्य दर्शपूर्णमासादीनां प्रयोग उक्तः । आचार्यपादैर्द्वये पक्षान्तराख्यमुक्तानि भवस्वामिमतानुसारिणा मया तूभयमप्यङ्गीकृत्य प्रयोगसारः क्रियते । आमावास्यानेत्यादि ।

Praśna (or *prapñihaka*) I. (18 adhyāyas) ends fol. 26b, इति केशवस्वामिकृते प्रयोगसारे दर्शपूर्णमासौ संपूर्णौ ॥

P. II. (2 or 3 adhyāyas) on *Ādhūna*, fol. 31.

P. III. (3 adhyāyas) fol. 44, इत्याधानं समाप्तं ॥

P. IV. (? 6 adhyāyas) on *Agnihotra*, fol. 52b.

P. V. (4 adhyāyas) fol. 70b, समाप्तः पण्यः ॥

P. VI. (7 adhyāyas) fol. 93b, समाप्तानि चतुर्मास्यानि ॥

P. VII. (10 adhyāyas) fol. 147b, इति० अग्नीषोमीयः समाप्तः ॥

P. VIII. (5 adhyāyas) fol. 174.

P. IX. (6 adhyāyas) fol. 206b, समाप्तो ग्निष्टोमः ॥

Then follow, severally, the modifications of the Soma sacrifice: इति० अत्यग्निष्टोमः fol. 207b, ० उक्त्यप्रयोगः fol. 208b, अतिरात्रः fol. 215, अत्रोर्यामः fol. 216, वाजपेयः fol. 230b, etc.

It ends: इति सकलविद्याविशारदश्रौतस्मार्तिकमार्तुशान-केशवस्वामिकृता (!) प्रयोगसारनामको मयं पक्काय शुभं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

371.

367. Foll. 165; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1750; nine, sometimes ten, lines in a page. (A).

A manual of the Vaidik ritual, [called *Bṛihat-*

Padmanābhā, on the title page of MS. B.]. The treatise begins:

विघ्नराजं नमस्कृत्य देवीं सरस्वतीं तथा ।

शिष्याणामपकाराय लिख्यते श्रौतपद्धतिः ॥

कृताधानस्य प्रथमपौर्णमास्यां मातृपूजापूर्वकमाभ्युदयिकं श्राद्धम् । ततो ऽन्वारम्भणीया प्रतिपदि । पुनः खरस्थाने निलेपः । पञ्च भूसंस्काराश्च । पुनरुद्धरणम् । देवतावधारणम् । वैकल्पिकपदार्थाधारणम् । आचम्य वद्धशिखः । कुशोपग्रहः । कृततिलकः । पदं समिधो गृहीत्वा । ०

इतीष्टिः समाप्ता । fol. 13 (B12); इत्यन्वारम्भणीया fol. 18 (16); इति प्रवासविधिः । अथाग्निहोत्रहोमः । fol. 27 (22b); अथ चातुर्मास्यानि fol. 29b (24); अथ वरुणप्रधासाः fol. 34b (27b); अथ साकमेधाः fol. 47b (37b), etc.; अथ निरुद्धप्रयोगः । fol. 82 (62); इति पशुः समाप्तः । fol. 93 (70); *apsudikshā*; *prāyaṇṣyā*; *somakraya*, etc., to the end of the *Agnishṭoma*.

It ends: अम्य ज्योतिष्टोमस्याग्निष्टोमसंस्थितस्य क्रतोः समृद्धर्थं यथा संपन्नेनानेन नृमिपर्यतेन सहस्रं ब्राह्मणानहं तर्पयिष्ये तदंते पुनरुद्धृत्य सायमाहुतिः । बर्हिषादीपनं लौकिके ऽग्नौ । स्वकाले प्रातर्होमः ॥ सप्त सोमसंस्थाः । तेषां प्रथमोग्निष्टोमः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

372.

1637b. Foll. 114; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; eleven lines in a page. Fol. 65 has been misplaced between foll. 113 and 114.

The same work. (B.) A more correct copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

373.

1637a. Foll. 64; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page.

Another manual, called *Laghu-Padmanābhā* on the front page; apparently an abridgment of the preceding work. The MS. begins:

कृताधानस्य प्रथमपौर्णमास्यां मातृपूजापूर्वकं श्राद्धं । ततो न्वारम्भणीया । पुनः खरस्थाने निलेपः । पुनः पञ्च भूसंस्काराः । उद्धरणं । वैकल्पिकपदार्थावधारणं । वद्धशिखः । कुशोपग्रहः ।

पदं सन्निधौ गृहीत्वा । अयं त्वाधाननाहवनीयगार्हपत्यदक्षिणा-
ग्निपु । °

In the beginning the treatise is divided into sections, eight of which make an adhyāya. The end of the second adhyāya (fol. 7) coincides with the conclusion of the *anvārambhaṇḍyeshṭi*.

It ends :

अत्र पक्षे वाजिनयागः । आत्मातुल्यः । उदकातुल्यः । संवा-
दशुवाकयोरभावः । परिधिप्रक्षेपः । संसवाहुतिः । देशे
विमोक्तः । व्रतविसर्गश्च ॥ इति अग्निष्टोमिका पयस्या समाप्ता ॥
संवत् १६६५ वर्षे फाल्गुनमासे शुक्लपक्षे द्वितीयायां तिथौ शनि-
वासरे लिखितो ऽयं ग्रन्थः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

374.

288a. Foll. 63 (the first five of which have been lost and supplied, on six leaves, by a more modern hand); size 10 in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, in the earlier part of the 17th century; eleven lines in a page.

Yujñatantrasudhānidhi, an exposition of the ceremonial in accordance with the rules of *Baudhāyana* and *Āśvalāyana*, by *Sāyaṇācārya*. The first part. It begins :

वागीशाद्याः समनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।

यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननं ॥ १ ॥

सत्सूत्रो(प?)चित्तस्वताग(म)महाराजं निधानं गिरां

प्रत्यक्त्रिमुपास्महे वयममी बोधाय बौधायनं । ° २ ॥ ° १२ ॥

संगृह्य सारं कृतवान् वेदशास्त्रार्थकोषिदः ।

यज्जनां परमप्रीत्यै यज्ञतंत्रसुधानिधिं ॥ २० ॥

अग्नीनाथास्यमानः सर्वदुरितपूर्वपापक्षयकामः सर्वप्रायश्चि-
त्तरूपं कृष्णं इहोमं कुर्यात् । अमावास्यायां पौर्णमास्यां चोपक्रमः ॥
तस्यायं प्रयोगक्रमः ॥ °

इति कृष्णं इहोमः * ॥ अथ गणहोमः । fol. 6 (of sup-
plied leaves).

अथाग्न्याधानं । अत्र श्रुतिः । जातपुत्रः कृष्णकेशो ° fol. 13.

इति ° श्रीसायणाचार्यस्य कृतौ यज्ञतंत्रसुधानिधावग्न्याधेय-

* A spiral curve over प्म, probably intended to change it to कृष्णं °

प्रकरणं समाप्तं ॥ अथाधानस्याश्वलायनहौ[त्र]क्रम उच्यते ।
अत्र सर्वास्त्रिष्टिपु प्रधानदेवता उपांशु यष्टव्याः । ° fol. 49.

इति ° आधानप्रकरणं समाप्तं ॥ अथ पुनराधानक्रमः ।
यस्याधानकालादारभ्य संवत्सरसमाप्तेरर्वाक् पुत्रभानृवंधूनां पशूनां
धनस्य वा हानिः । ° fol. 53b.

इति ° पुनराधानप्रकरणं ॥ अथोत्सर्गेष्टिपुनराधानयोराश्व-
लायनहौत्रप्रयोग उच्यते । तत्रोत्सर्गेष्ट्यां अग्निः अग्निर्वैश्वान-
रश्चेति द्वे देवते । ° fol. 57.

° अथाग्निहोत्रस्यारंभः ॥ अस्तमयात्पूर्वं स्नानादि पंचकं
कृत्वा । पुण्याहदेवता । ° fol. 59.

It ends :

इति श्रीमद्राजाधिराजश्रीपरमेश्वरवीरहरिहरसकलसाम्राज्य-
धुंधरस्य वैदिकमार्गस्थापानाचार्यस्य श्रीसायणाचार्यस्य कृतौ
यज्ञतंत्रसुधानिधौ अग्निहोत्रप्रकरणं समाप्तं ॥ लिखितं वारा-
णस्यां मोहनब्राह्मणेन ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

375.

288b. Foll. 77; same size; indifferent Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Another portion of *Sāyaṇa's Yajñatantra-sudhānidhi*. On animal offerings. It begins :

अथ पाशुकं प्रक्रम्यते । तत्र पशुर्नित्यः काम्यश्च । तत्र
नित्यः षट्सु मासेषु यावज्जीवं प्रयोज्यः । °

इति ° रेंद्राग्नीयनिरुद्धपशुबंधप्रकरणं समाप्तं ॥ अथ पशो-
राश्वलायनहौत्रप्रयोग उच्यते ॥ अत्राग्नेय्यामिष्टौ अग्निर्देवता °
fol. 58. It ends :

इति ° यज्ञतंत्रसुधानिधौ पशोराश्वलायनहौत्र समाप्तं ॥

संवत् १६६६ समये चैत्रवादि ४ भौमे लिपितं त्रिपाठीवंशी-
धरेण ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

376.

1743A. Foll. 59; size 9½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1650; nine lines in a page.

Another portion of the same work, treating of the Full and New Moon sacrifices.

It begins :

अथाहिताग्निकरणीययोर्दशैपूज्यमासयोः प्रयोगक्रमो ऽभिधीयते ।
यथोक्ताव्याधानदिने प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा यजमानः श्मश्रूपपक्ष-
केशलोमानि वापायित्वा °

After the conclusion of the *Darśapūrṇamāsa* (fol. 58) there follow two sections, beginning: अथाययणसूत्रं । वर्षासु श्यामाकानामाययणं करिष्यन्भवति ० and शरदि ब्रीहीणामाययणं करिष्यन्भवति ० -- विसृजते व्रतं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

377.

135c. Foll. 54, of which one (fol. 37) is wanting; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; eight lines in a page.

Audyaṭra-prayoga, a manual of the duties of the chanters at the Soma sacrifice; forming part of *Sūyana's Yajñatantrasudhāmūlhi*.

It begins: अथौजात्रप्रयोगः ॥ अतिगार्थेयो ऽनूचान इत्याद्युक्तसंक्षयवानृत्विग् भवति । ०

It ends: इति श्रीमद्राजाधिराजपरमेश्वरहरिहरराजेत्यादि वैदिकमार्गस्थापनाचार्यश्रीसायणाचार्यकृतौ यज्ञतंत्रसुधानिधौ औजात्राख्यः पदार्थः समाप्तः ॥ संवत् १६७७ वर्षे आषाढसुदि-चतुर्थी शुभदिने लिखितं लक्ष्मीनारायणब्राह्मण ॥ ० ॥ इति सामगशाखायामग्निष्टोमे उद्गातृगणः समाप्तः ॥ सप्तादसि कृशानुः साहवनीयं -- a short paragraph -- ० इति सर्वान् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

378.

1970. Foll. 196; size 8 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; 7-9 lines in a page.

Mantrasamhitā, a collection of verses from the *Rigvedasamhitā*, (apparently for the use of the *Hotri* priest, in connection with the *Āśvalāyana-sūtra*, cf. next MS.) Foll. 1-19 with the accents marked.

The passages extracted from the first aṣṭaka (foll. 1-20) are as follows:

Maṇḍ. I. sūkta 1-11; 12, 1. 6; 18, 6. 1 (here ends the first adhyāya);—20, 1; 22, 10. 13. 15-21; 23, 16-24; 24, 3. 11; 25, 1-10. 19; 27, 13; 31, 12;—33, 1; 35, 2; 36, 13; 35, 11; 38, 6; 40, 1; 43 (1-9); 44, 5; 46, 1;—47, 1;

48, 11; 50 (1-13); 51, 1, first pāda;—62, 1; 65, 3; 69, 1; 76, 2;—81, 1; 82, 2; 83 (1-6); 84, 7-9. 15; 86, 1; 89 (1-10); 90, 6-8; 91 (1-23); 92, 10. 16;—95, 1; 96 (1-9); 97 (1-8); 99 (1); 101, 1; 106 (1-7); 110, 1; 112 (1-25);—113, 1. 16; 114 (1-11); 115 (1-6); 116, 8; 117, 15; 120, 12.

The MS. ends: शके १७२९ प्रभवनामसंवत्सरे वैशाख-शुक्ल अष्टम्यां भृगुवासरे तद्दिनेदं पुस्तकं समाप्तं केठुकरोपनाम-कणेशेन लिखितं स्वार्थं परार्थं च ॥

[DR. J. TAYLOR.]

379.

781. Foll. 113; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; 7-9 lines in a page.

Another copy of the same collection.

Foll. 1-84 and 101 are marked with accents (by the *Śrotriya Bālakṛishṇa*, according to a statement at the end of the fourth aṣṭaka, fol. 46).

The MS. ends: इत्याश्वलायनमंत्रसंहिता समाप्ता ॥ ० ॥ संवत् १७६७ (विक्रम scored out) शके १६१८ शार्वरीनाम-संवत्सरे कार्तिके मासि शुक्लपक्षे चतुर्दश्यां तिथौ भौमवासरे इदं पुस्तकं काश्यां ग्रामे लिखितं ॥

The Śaka date is probably wrong, as only the other date corresponds with the year of the cycle of Jupiter given. [H. T. COLEBROOKE.]

380.

395. Foll. 31; size 12 in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting.

Baudhāyana-Ādhānaprayoga. It begins:

अथान्याधानं निरूप्यते तस्य कालं शिशिरवसनश्रीमच्छतवः पौर्णमास्यमावास्यायजनीयास्तिस्रयः कृत्तिकारोहिणीपुनर्वसुपूर्वोत्तरफल्गुणीचित्रानक्षत्राणि मृगशीर्षेविशाखाप्रोष्ठपदश्रवणानुराधा अपीति केचित् । ०

The mantras are accented.

The MS. ends: आधानबौधायन समाप्तः ॥

अनेन प्रीयतां देवो भगवान्मंगलेष्ट्वरः ।

लक्ष्मी नृसिंहः पूर्वेषामस्माकं कुलदैवतं ॥ संदत् १८०५ । °

[H. T. COLEBROOKE.]

381.

1851. Foll. 20; size 12 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; nine lines in a page. Modern.

The same work. Not accented. Incomplete.

[DR. J. TAYLOR.]

382.

1635d. Foll. 17; size 9½ in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character; eight or nine lines in a page.

Ādhāna-prayoga, another manual of the ceremony of establishing a set of sacrificial fires, according to the (fifth book of the) *Āpastamba-Śrautasūtra*. The treatise begins:

अग्न्याधेयं व्याख्यास्यामः । कर्मब्रह्मोभयतत्त्वविदुषा कर्मप्रयोगमात्रतत्त्वविदुषा वा ब्राह्मणेन यजेत्यनुज्ञातः स्वार्थया सह संशोधयेदात्मानं गायत्रीलक्षणैः °

The MS. ends: ब्राह्मणतर्पणानि प्रकृतिवत् ॥ इत्याधानेष्टिः ॥ आधानप्रयोगः समाप्तः ॥ संवत् १७९६ प्रजापतिनामसंवत्सरे माघशुद्ध ३ गुरुवासरे ॥

Then follow, in a different handwriting, 30 *śloka*s in praise of *Rāma*. [H. T. COLEBROOKE.]

383.

121C. Foll. 29; size 10 in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1750; 11-14 lines in a page.

Darśapūrṇamāsa-prayoga, a manual of the New and Full-moon sacrifices (according to the *Baudhāyana-sūtra*?), with the *mantras* accented. The MS. begins:

श्रीहनुमते नमः ॥ अथ दर्शपूर्णमासप्रयोगः ॥ आहिताग्निरन्वाधानदिने प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा इमश्रूपपक्षकेशलोमन-

खानि वापयित्वा कृतस्नानवनीताभ्यंजनोर्हवासाः स्नातेः पत्न्यध्वर्यवादिभिः सह प्रत्येकं सप्तभिः सप्तभिर्दुर्भर्षिजृलैर्मुखं नाभिं गुह्यं च संमृज्य दर्भास्त्रिमुच्चित्य प्रोक्ष्योदङ् निरस्यति ॥ °

Fol. 26b: समाप्ती दर्शपूर्णमासौ ॥ अथ नित्यश्रीतहोसप्रारंभः । तिथ्यादि संकीर्त्य सायमग्निहोत्रं पयसा होष्यामि ॥ प्रातरग्निहोत्रं पयसेति प्रातः । °

Fol. 28: होम समाप्तः ॥ बौधायनो दर्शपूर्णमासस्येदं प्रकीर्तितं नारायणेन लिखितं विदुषां संग्रहाय च ॥ श्री ॥ प्रकृत्यायतनं प्रमाणं ॥ ° ॥ अथ विकृत्यायतनं प्रमाणं ॥ ° ॥ अथ व्याहारः (!) ॥ ° ॥ It ends: इति विहारः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

384.

3009g. Foll. 22; folio, size 13 in. by 8 in.; well written, in Devanāgarī; fifteen lines in a page. European paper (water-mark 1853).

The same manual. The text differs considerably. Unaccented.

It ends: संतिष्ठेते दर्शपूर्णमासौ । अस्मिन्कर्मणि etc. (5 lines) ° इन्द्राय हरिवत इदं ° ॥ शके १७७३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

385.

1987. Foll. 44; size 8½ in. by 5 in.; legibly written, in Devanāgarī, A.D. 1793; 9-11 lines in a page.

Darśapūrṇamāsa-prayoga, another manual of the New and Full-moon sacrifices, according to the *Baudhāyana-sūtra*. On the front and back pages the treatise is called *Baudhāyana-purāṇa-prayogē-darśapūrṇamāsa*. The *mantras* are accented.

It begins: उक्तान्वाधानदिने प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा केश-इमश्रुलोमनखानि वापयित्वा सपत्नीकः स्नात्वा कृतस्नानवनीताभ्यंजनं ॥ कृतांजनश्चैकविंशतिर्दुर्भर्षिजृलैः पवनं कुर्यात् ॥

It ends: उपविश्य आत्मने संप्रेष्यति ब्राह्मणास्तर्पयित्वा । ततो अग्नीन्परिसमुह्य पशुस्थानग्नेयेत्यादिनोपस्थानं कुर्यात् ॥ इत्याश्वलायनपंचप्रयोगी बौधायनदर्शपूर्णमासः समाप्तः ॥ शके

१७१५ ॥ प्रमादीनामसंवत्सरे कार्तिकशुक्लपौर्णमासी मंदवार इदं
पुस्तकं सदाशीवज्योतिषिषुसुरामर्चयेन लिखितं विश्वेश्वरसंतीर्थं
पावसयामवास्तव्यं ० (!) ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

386.

3009h. Foll. 6; size and handwriting as
No. 384 (MS. 3009g).

Parsāpūrṇamāsa-Hautra, a manual of the New
and Full-moon sacrifices, for the *Holpi*. Un-
accented.

It begins: प्रागुद्गाहरनीयाद्गस्याय प्राङ्मुखो यज्ञोप-
वीत्याचम्य दक्षिणा वृद्धिहारं प्रपद्यते ०

It ends: संस्याजपः ॥ ओं च मे भ्यश्च मे यज्ञो च ते
नमश्च ॥ यत्र न्यूनं तस्मै त उपपद्ये गतिरिक्तं तस्मै ते नमः ॥
ह्रीं नमः ॥ [?]

387.

1993. Foll. 13; size 8½ in. by 4 in.; fairly
written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Parsāpūrṇamāsa - Hautraprayoga, another
manual of the New and Full-moon sacrifices,
for the use of the *Holpi*. With accented texts.

It begins: अथाश्रलायनदर्शपूर्णमासहोत्रप्रयोगोच्यते ॥
यजमानेन वृतो ध्वर्गणा होतरेहोत्यामंत्रितो होता आहवनीया-
त्प्रागुद्गदेशे प्राङ्मुखो वस्याय ०

It ends: इष्टिः संतिष्ठते ॥ इति दर्शपूर्णमासहोत्रप्रयोग
संपूर्णमित्यो ३ ॥

खंलोचनस्वरविधु १७२० कालयुक्तस्य यत्सरे । जनार्दनमा-
सनामनयम्यां माध्ययोग च ॥ १ ॥ गुरुपुष्पदिने युक्ता अमृत-
सिद्धिवेलयोः । उषांशुकं नराशिस्थांककठकस्यचंद्रयोः ॥ २ ॥
रामचंद्रस्य नामे तु लिखितं पुस्तकं य च । पुण्यग्रामाभिधान-
स्यज्योतिषीउपनामयोः ॥ ३ ॥ ० [DR. JOHN TAYLOR.]

388.

1729G. Foll. 7; size 8½ in. by 3½ in.;
legibly written, in the Devanāgarī character;
nine lines in a page.

A similar manual for the same sacrifice and
order of priests.

It begins: ह्रीं करिष्यन्संचरेण प्रविश्यापरेणाहवनीयं
प्राङ्मुखोऽपिपितो ब्रह्मन्नामिधेनीरनुवक्ष्यामीत्युक्ता तस्मात्प्रस-
वनाकांक्षेद् ०

अथ प्रयाजाः fol. 3; अथानुयाजाः fol. 5b.

[H. T. COLEBROOKE.]

389.

599a. Foll. 51; size 9½ in. by 4 in.;
Devanāgarī character; indifferent handwriting
of about A.D. 1750; nine or eleven lines in a
page.

Cāturmāsya-prayoga, a manual for the perfor-
mance (by the *Adhvaryu*) of the Seasonal sacri-
fices; apparently part of a larger work called
Prayogapañcaratna.

The MS. begins: अथ चातुर्मास्यानुच्यते चातुर्मास्या-
नीति कर्मसमुदायिना तस्य चत्वारः प्रयोगाः यावज्जीवसांवत्सरी
द्वादशाहो यथाप्रयोगश्च । यथाप्रयोग इति प्रयोगपर्याप्तकालः ०

It ends: इति प्रयोगपंचरत्ने आश्रलायनो प्रयोगिचातु-
र्मास्यप्रयोगः समाप्तः । After this follows a short
paragraph, beginning: सोमांतपद्ये अग्निष्टोमः कार्यः ०
and ending: इति चातुर्मास्यानि समाप्तानि ।

[H. T. COLEBROOKE.]

390.

3009i. Foll. 24; folio, size 13 in. by 8 in.;
well written, in the Devanāgarī character; fifteen
lines in a page. European paper.

The same treatise. A modern Bombay copy,
greatly differing from the preceding. No allusion
seems to be made here to a *Prayogapañcaratna*.

Foll. 1-9 are marked चा · श्रेणी; the remainder
चा · प्र.

391.

259a. Foll. 40; size 10½ in. by 4 in.; legibly
written, in Devanāgarī, about the end of the
seventeenth century; thirteen or fourteen lines
in a page.

The *Cāturmāsya* section of the *Padārthādarśa*, a manual of the sacrificial ceremonial generally.

It begins:

कातीयं कल्पसूत्रं च हौत्रं कातीयमेव च ।
अनयोः कर्कभाष्यं च संप्रदायादिनिर्णयात् ॥
एतान् लोक्य यत्नेन शिवं सांबं प्रणम्य च ।
पदार्थादर्शसंज्ञं तु मयं कुर्वे गुरुकृतः ॥

दर्शपूर्वमासाद्यग्निहोत्रांतानि कर्माणि अनुविहितानि । इदानीं श्रुतिमंत्रकल्पपाठानुक्रमेण चातुर्मास्यानुविधानं प्राप्तं तानि पाशुकानि रेष्टिकानि चोभये पक्षेऽपि संवत्सरसाध्यानि ।^०

इति पदार्थादर्शं वैश्वानरपाजैर्येष्टिः ॥ अथ वैश्वदेवपर्व ।
fol. 3; अथ वरुणप्रधासाः fol. 9b; अथ साकमेधपर्व fol. 21; अथ गृहमेधीयेष्टिः fol. 22b; अथ दर्विहोमः fol. 25b; अथ क्रीडनीयेष्टिः fol. 26b; अथ महाहविः fol. 27b; अथ पितृयज्ञः fol. 29b; अथ त्रैयंबका निरूप्यते fol. 34b;—इति पदार्थादर्शं साकमेधार्थं तृतीयं पर्व ॥ अथ शुनासीरियं पर्व ॥ fol. 36b; इति^० रेष्टिकानि चातुर्मास्यानि समाप्तानि ॥ अथ क्रमप्राप्ता मित्रविंदा लिख्यते ॥ fol. 38; इति मित्रविंदा समाप्ता । अथ वैश्वानरीयेष्टिः fol. 39b.

It ends: शेषं प्राकृतं ॥ इति वैश्वानरीया समाप्ताः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

392.

3009f. Foll. 9; the same size and handwriting as Nos. 384, 386.

Cāturmāsya-Hautra, a manual of the *Hotri's* duties during the performance of the Seasonal sacrifices.

It begins: अथ चातुर्मास्यहौत्रं ॥ वैश्वानरपाजैर्येष्ट्यां ॥ वैश्वानरो वाग्निर्वैश्वानरो वा ॥ पजैर्येष्ट्य ॥^०

It ends: देवा आज्यपा इत्यादि संस्थाजपांतं समाप्तं ॥ संतिष्ठते चातुर्मास्यहौत्रं समाप्तं ॥ अनंतरं एतदंगत्वेन सोमो विहितः ॥ तदशक्तस्य पशुः ॥ पुनश्चातुर्मास्यानि वा ॥^० विश्वे देवास आगत ये केच ऊमा इति विश्वेषां ॥ पकृतवदितरत् ॥ शके १९९३ ॥^०

393.

774d. Foll. 18; size 10 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Cāturmāsya-Hautrapaddhati, another manual of the same ceremonies, by Śrī Dera.

It begins: अथ चातुर्मास्यहौत्रं लिख्यते । पूर्वेष्वेष्ट्या-नरपाजैर्येष्टिः । देवताद्वयम् । चातुर्मास्यानि प्रयोक्ष्यमाणः पूर्वेष्वेष्ट्यानरपाजैर्येष्ट्यामिति सूत्रम् ।^०

इति वैश्वानरपाजैर्येष्टिः fol. 2; इति अग्निमंथनं fol. 3; इति वैश्वदेवहौत्रं fol. 6; इति वरुणप्रधासहौत्रं fol. 9; अथ महाहविः fol. 11b; अथ पियेष्टिः fol. 12b.

It ends:

सहस्रं भोजयेत्सोमे षट् शतानि मुराक्रये ।
चातुर्मास्येषु चत्वारि आधाने च पशौ शतं ॥ इति समाप्तं ॥
समाचरेद्यः श्रुतिमान् वेताधार्मिकलावपि ।
चातुर्मास्यैरेव परां गतिं यांति विकल्पाः ॥
इष्टिभिः षण्णवधैश्च चातुर्मास्यैर्महामखैः ।
इष्टा पायैः प्रनुच्यत महद्भिरपि दुस्तरैरिति ॥ इति समाप्तं ॥
संवत् १६५१ वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे ५ पंचम्यां तिथौ भौमवासरे दीक्षितश्रीदेवजी स्वयमेव पठनार्थाय चातुर्मास्यहौत्रपद्धतिर्लिखापिता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

394.

1636b. Foll. 14; size 9 in. by 4½ in.; legibly written, in the Bengālī character, in the early part of last century; 7-9 lines in a page.

Sāmaveda-Homapaddhati, a manual of the duties of *Sāmān* priests at *Homa*-oblations. It consists of two chapters, the first of which treats of the preliminary rites, such as the preparation and consecration of the fire-place and fire, etc., whilst the second treats of the various kinds of *homas*.

The treatise begins:

अथ सामगानां सर्वकर्मसाधारणी कुशशिडका लिख्यते ॥ तत्र चतुर्हस्तप्रमाणं देशं शर्कराङ्गारस्थिकेशशुभादिरहितं पृथोक्-रत्नवं समं वा क्षायामण्डपसहितं गोमयेनोपलिप्य तत्र कृतस्नातः शुचिराचानः प्राङ्मुखः कुशसहितासनेनोपविष्टः कर्ता उन्नरम्भां दिशि अभ्युक्ष्यार्थं कुशकुसुमसहितं जलपात्रं निभय^०

Fol. 9: इति सर्वकर्मसाधारणी कुशशिडका समाप्ता ॥ अथ

कुशगिदकानन्तरं प्रकृतं कर्म कर्तव्यम् । तत्र प्रथमं प्रादेशप्रमाणं
घृताक्षां समिधं कृष्णं हुत्वा प्रजापतिर्हविर्गर्ग्यो हन्तो अग्नि-
देवता महाप्यादृतिहोमो ॥ ० मे २ ॥ विनियोगः । ओ० भूः
स्वाहा । ॥ इति सृष्टेर्गन्धर्वाहुतिर्वायं दद्यात् । यदि तु
प्रकृतं कर्मणि चरुहोमो अस्ति तदाप्यहोमविहितत्वाच्चरुहोमस्य
प्रथमं महाप्यादृतिहोमो न कर्तव्यः । अन्ते तु कर्तव्य एव वि-
हितत्वात् । ततः प्रकृतं पुनर्महाप्यादृतिहोमसमित्प्रक्षेपान्तं कर्म
समाप्य ०

It ends: इति सधर्मकर्मसाधारणमुदीच्यं कर्म समाप्तम् ॥
काशीस्थितानन्तरामभट्टाचार्यस्य पुस्तिका । लिखिता वाकला-
यासित्रीरमाकान्तशर्मणा ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

395.

526b. Foll. 20; size 9½ in. by 3½ in.;
horribly written, in the Devanāgarī character;
9-11 lines in a page.

Paśubandha-sampradāya (as it is called outside),
being texts from the *Atharva-* and *Rik-saṃhitā*,
to be recited during the performance of animal
sacrifices.

It begins with *Rg.* x. 32, 1: प्र सु गन्ता धिय-
मानस्य ०, followed by x. 85, 23: अनुक्षरा चञ्चवः ०

The *mantras* are divided into 22 sections, a
reversed index of the *pratikas* of which is given
at the end.

Dated Samsat 1850. [H. T. COLEBROOKE.]

396.

3009e. Foll. 8; folio, size 13 in. by 8 in.;
well written, in Devanāgarī; fifteen lines in a
page. European paper (water-mark 1853).

Paśu-Hautra, a manual of animal sacrifices, for
the use of the *Hotri* priest.

It begins: अथ पशुहोत्रप्रारंभः ॥ तत्र पशाविष्टिरुभ-
यतो अन्यतरतो याग्नेयी यागनायीष्णवी बोधेधान्यतरा पुरस्तात् ॥
अस्या इष्टेः ॥ पंचदश माभिधेयः ॥ ०

It ends: अथयुक् ॥ कृत्तिकः ॥ इत्यादिषु विशेषेषु
वृद्धिर्न आर्द्रकः ॥ मूलकः ॥ स्वाति पुनर्वसुः ॥ इति पशुहोत्र
समाप्तः ॥ [P]

397.

3055. Foll. 9; size 10 in. by 4 in. (increased
by the binder to 11 in. by 5 in.); indifferent
Devanāgarī writing, of the latter part of last
century; eleven lines in a page.

Kaukilī, a manual for the performance of a
special form of (*Sautrāmanī*) offering.

It begins:

कौकिल्याः कर्मोच्यते ॥ नवम्यां प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा
कौकिल्या यक्ष्ये स्वर्गार्थमिति निर्देशः । विद्युदक्षि । अथवा
सारस्वतहोमौ अन्वारंभणीया । केचित्सारस्वतान्वारंभणीयौ
नेच्छन्ति । पठोता । एतानि नाना हवनीयानि । कालायसेन
काचलोहितेन (२ काल ०) कालानुशातनेन कालेनोपधानेन
कालेन सांतरेण कालेयकौशेन सूत्रेण । उक्षण (!) उपलिप्तेन ।
(six lines further) श्यामाकास्त्रकृत्वा नवम्यामेव वसति ।
ततो द्वादश्यां । प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा ऐंद्रः पशुः । तस्य निरु-
दपशुबंधवत्कृत्यः । वसो दक्षिणा न माता । उपरिष्टान्मातृदानं ।
इष्टिः समाप्या । अथ द्वादश्यामेव पूर्ववत् सुरेष्टिः । चतुरहे
यज्ञाय रमतामित्यादि कौकिलीयं हविः । अग्रेण गार्हपत्यमवटं
खात्वा अवटस्थाने कारोत्तरं केचित्पठन्ति । कारोत्तरोऽवटकृतिः ।
एवंलक्षणं काले अवटैः अवटकृतिं कृत्वा गोचर्मणा सर्वतः ।
(ten lines further) पयसा परिपिच्य । एवं संसृज्य तिस्रो
रात्रौर्वसति ॥ अथ पंचदश्यां पश्चिध्यादि । अथ यज्ञाय कौ-
किलीयं हविः । न पठोता । पश्चिष्टिं कृत्वा शाखाहरणं
अथशाखायामित्यादि व्रतोपायान्तं । यूपाहुत्यादि पूर्ववत् ।
एको यूपः त्रयः खरवः पूर्ववद्भेदिः । ० — fol. 5b: केचि-
त्पूर्वम्यां सौत्रामण्यां च शतच्छिद्रां मार्तिकाभिच्छन्ति । ० fol. 8:
वत्सं पूर्वम्यां ददाति । मातरमुत्तरम्यां । अस्मिंस्तस्य वत्सस्य
माता दक्षिणा । रुद्राय गामिति प्रतिमहः ब्राह्मणतर्पणान्तं ।
संतिष्ठते कौकिली तथा स्वर्गकामो यजेत छंदोगानां नास्तीत्यर्थः ॥
अथ होत्रं कौकिल्याः । आदित्यचरोः । अदितिर्न उरुष्यतु
महीम् पु । ऐंद्रस्य पशोः । ०

It ends: तत्र श्लोकाः ।

कौकिल्या यक्ष्यदित्यागूर्नवम्यां पूर्ववद्भवेत् ।
होता कालायसेनादि श्यामाकर्तं प्रकल्प्यतु ॥
द्वादश्यामिंद्रदेवतो न पठोता निरुदवत् ।
अदित्याश्चरुत्रेण वत्सस्तत्र तु दक्षिणा ॥
सुरेष्टिः पूर्ववत्कार्यावटो (!) कारोत्तरं तु वा ।
तोक्तादिभिश्च संसृज्य पयः सेकांतमेव च ॥

पश्चिमु चीरि च पशो (!) न पढोता पुराकृता ।

हविषा च यथासूचनादिदस्य च भारं ॥

समाप्ता कौत्कली ॥ [Dr. J. B. BALLANTYNE.]

398.

1262. Foll. 197; size 8½ in by 3½ in.; fairly written, about A.D. 1650, by one *Dhruṇḍhi-nāṭa*, whilst staying at *Rāmahrada*; Devanāgarī character; nine lines in a page.

Bodhāyana-Somaprayoga, by *Rudradeva*. ✓

The treatise begins:

यस्य ज्ञानमननं दानं यस्य चाननम् ।

भक्तिर्वैश्वानने तननं गुहं नौमि ॥

आश्वलायनशाखिनो यजमानस्य बोधायनसोमप्रयोगः । तत्राधानं सोमेनर्तुनक्षत्रादिनियमः । अन्यत्र सोमे वसने पौर्णमास्याममावास्यायां वा यजनीये वा सुत्या तदनुसारेण दीक्षादिकल्पनम् । देवनक्षत्रे दीक्षा पौर्णमास्यां सुप्ते वा । कृत्तिकाः प्रथमम् । °

Pravargyasambharaṇa, fol. 7-13b; *yūpacchedana*, to fol. 15; *apsudikshū*, to fol. 17; *diksha-nīyā*, fol. 18; *dikshū*, fol. 20; *prāyaṇīyā*, fol. 24b; *somakraya*, fol. 27b; *ātithyā*, fol. 33; *pūrvāhnikapravargya*, fol. 48b; *pūrvāhnikopasad*, fol. 51b; *aparāhnikapravargya* and *aparāhnikopasad*, fol. 52b; *madhyamopasad*, fol. 54b; *uttamopasad*, fol. 55; *pravargyodvāsana*, fol. 59; *agnāśhomīyah*, fol. 92b.—*Ātha satyā*, fol. 97; *itī prātahsavanam*, fol. 144; *mādhyandināṃ suvanam*, fol. 155; *trīṭhyasuvanam*, fol. 164; *avabhṛitheshṭi*, fol. 190b; *udayanīyā*, fol. 191b.

The mantras are marked with the accents.

It ends:

प्रातर्होमस्याप्यग्निरिति धूर्तस्वामिः (!) । तेन सायंकालं प्रतोष्य तत्र हुत्वा ततः पश्चात्प्रातर्होमः स्वशाखीयानुष्ठाने ऽज्ञस्त्यापेक्षायां शाखांतरीये ऽधिकारात् । अत एव शाखायनेन (!) सोमार्गत्वेनोक्ते ऽपि सायमग्निहोत्रे ऽस्येषामनाधिर इति ॥ इति बोधायनसोमप्रयोगो रुद्रदेवकृतः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

399.

537b. Foll. 70, paged 1-45, 49-73; size 9½ in. by 4 in.; indifferently written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

Saptasoma-paddhati, a manual of the Soma sacrifices, according to the *Maitrāyaṇīya-śākhā*.

It begins: नैत्रायणीयके अग्निष्टोमादिऋतूनां सप्तसोम-संस्थापद्धतिर्लिख्यते । तत्रादौ मंभृतसंभारो भूत्वा आस्रातदेवय-जनकरणं मातृपूजनं नाम्नादीमुखपूर्वकं । ऋत्विजो वृणीते । °

Fol. 10 प्रथमो ध्यायः । fol. 25 द्वितीयो ध्यायः । fol. 42b तृतीयो ध्यायः । fol. 45b contains tables of priests; fol. 64b अग्निष्टोमपद्धतिः समाप्ता । एष एवात्य-ग्निष्टोमः विशेषस्तु कथ्यते । etc. (the remaining six *samsthās*). It ends:

इति नैत्रायणीयको ग्निष्टोमादिसप्तसोम[म]संस्थानां पद्धतिः समाप्ता ॥

संवत् १६४३ वर्षे फागुणवदि ६ सोमे । ° ॥ अश्वेह काशि-चास्तव्यं मोदज्ञातीयः [here the name is obliterated] उच्छाईकेन लिपितं ॥ and by a different hand, पुस्तकं सोमपद्धतिः ॥ सप्तसोमपद्धतिः । [H. T. COLEBROOKE.]

400.

537a. Foll. 70; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, at Ahma-dabad, in A.D. 1589; eight lines in a page.

Jyotishṭoma-paddhati, a similar manual, according to the ritual of *Śākhāyana* (?).

The MS. begins: महाकौपीतकिमतेनेकाहा अनेको-त्तराद्याहीना एतेनाग्निहोत्रे व्याख्यातावित्यादयो अनादेशो ज्योतिष्टोमधर्मसामान्यादिहोच्यते । द्वादशाहप्रकृतित्वात् द्वाद-शाहदीक्षा इत्याद्ययं यज्ञ इत्यादि च भवति । °

It ends: इति पद्धतिः समाप्ता ॥ सं १६४६ वर्षे लिखितेयं पद्धतिः अहिमदावादनगरे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

401.

1636a. Foll. 14; size 9½ in. by 4½ in.; indifferently modern Devanāgarī writing, by two different hands, the first of which copied foll. 1-4; nine lines in a page.

Sāmagaṇīm Brahmavapadhlāti, another manual of the Soma rites, for the use of the *Udgātris*, by *Paurāṇika Purushottama*, son of *Bālabhūta*.

The treatise begins: उत्तरेण सदो गन्ता सदसः यथा-
दन्तर्वेदि प्रत्यङ्मुखः स्थित्वा प्राजहितमुपतिष्ठेदहिरसि बुध्न्यः । ०

The seven *saṁsthās* are treated successively: *Agnishṭoma*, *Atyagnishṭoma* (from fol. 4b), etc. The *Aptoryāma* ends fol. 6b, when it proceeds: अथ सप्तसंस्थाम् अथ शिष्टं यत्कर्म तदुच्यते । ०

The colophon runs thus: इति पौराणिकोपनाम्ना
वालम्बुत्तमजपुरुषोत्तमेन कृता सामगानां ब्रह्मत्वपद्धतिः
समाप्ता ॥

In the margin of fol. 1 is noted सामवेदका
पद्धतियज्ञका ० [H. T. COLEBROOKE.]

402.

1748a. Foll. 89; size 8½ in. by 3½ in.;
legibly written, in the Devanāgarī character;
seven lines in a page.

A manual of the stotras and formulas used
by the *Udgātris* at the several Soma sacrifices;
figured for chanting. The title, *Sāmaveda-
viśvagāna*, has been added at the end by a dif-
ferent hand.

It begins: प्रथमं ज्योतिष्टोमे विश्वरूपगानं ॥ अथो
मुञ्जे वाच ७ शतपदोम् ० ॥ इति विः ॥ विश्वरूपगानं ॥ अग्नि-
ज्योतिर्ज्योतिरग्निगोम् ०

इति ज्योतिरग्निष्टोमः समाप्तः । fol. 18b; ० अत्यग्निष्टोमः
fol. 20b; ० उक्थ्यस्तोत्राणि fol. 29; ० षोडशस्तोत्राणि
समाप्तानि ॥ अग्निष्टोमोऽत्यग्निष्टोम उक्थ्यषोडश्यतिरात्रो वाज-
पेयो भोर्याम इति वचनादनुक्रमः । अथातिरात्रस्तोत्राणि ॥ fol.
29b; इति संधिस्तोत्राणि । इत्यतिरात्रः । अथ वाजपेयः ।
fol. 43; इत्युक्थ्यानि, fol. 60; इति वाजपेयः ॥ अथ
सर्वपृष्ठो भोर्यामः कथ्यते । fol. 61b; ० मैत्रावरुणस्य पृष्ठं ।
fol. 73; ० सगर्भपृष्ठानि fol. 76b; अथातिरिक्तस्तोत्राणि
fol. 86.

Dated संवत् १६६६ वर्षे मार्गशीर्षदि ८ बुध्ने लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

403.

135b. Foll. 8; size 9½ in. by 4½ in.; legibly
written, in the Devanāgarī character, about A.D.
1600; eight lines in a page.

Atirātra-stotrāṇi (corresponding to foll. 29b-
42b of the preceding MS.), figured.

[H. T. COLEBROOKE.]

404.

135d. Foll. 12; size 9½ in. by 4½ in.;
Devanāgarī character; indifferent writing; nine
lines in a page.

Vājapeya-stotrāṇi (as foll. 43 ff. of No. 402).

Dated Samvat 1675. [H. T. COLEBROOKE.]

405.

1745b. Foll. 15; size 8½ in. by 3½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1650;
7-9 lines in a page.

Vājapeya-stotrāṇi, figured.

The MS. ends: इदं पुस्तकं नरहरिनगरीकेण लिखितं ।

[H. T. COLEBROOKE.]

406.

135e. Foll. 19; size 9½ in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī; seven lines in
a page.

The concluding portion of the chanters'
text-book, corresponding to foll. 61 ff. of No.
402. (MS. 1748a).

Dated संवत् १६९८ वर्षे चैत्रशुक्लपंचम्यां रवौ लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

407.

135f. Foll. 16; size 9½ in. by 4½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; eight lines in a
page.

The same portion.

Dated संवत् १६७१ शक १५ समये चैत्रवदिचतुर्दश्यां
लिखितं द्रोणचिंतामणिना स्वार्थं परार्थं च ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

408.

367B. Foll. 18 ; size 9½ in. by 4 in. ; fairly written, in the Devanāgarī character ; nine lines in a page. Modern.

Audgūtra-prayoga, a manual of the duties of the *Udgātṛis*, during the performance of the *Atyagnishṭoma*, *Ukthya*, *Shoḍaśin* and *Atirātra* sacrifices. The MS. begins :

ज्योतिष्टोमिक उद्गात्रप्रयोगः संप्रदर्शितः ।

अथग्निष्टोममंत्रस्य पथ्यमतिरिहोच्यते ॥

तत्र तावन्महन्मे वोचेत्यादि समिधा स्थानांतं प्रकृतिवद्भवति ॥

It ends: इत्यादि हारियोजनभक्षणे विशेषः ॥ इति
ज्योतिष्टोमो तिरात्रप्रयोगः ॥

The *mantras* are accented.

[H. T. COLEBROOKE.]

409.

1254e. Foll. 24 ; size 9½ in. by 4½ in. ; small Devanāgarī handwriting of about the middle of last century ; fourteen lines in a page.

Part of the *Audgūtraratanākara*, another manual of the duties of the *Udgātṛis* at Soma sacrifices, by *Sadārāma*, son of *Deveśvara*, and grandson of *Sūrajit*.

This MS. contains five of the seven *saṁsthās* of the *Jyotishṭoma*. Only the first two pages have the accents marked over the texts.

It begins : अथोक्तस्य प्रयोगः ॥ तस्य महन्मे वोचेत्यादि
समिदाधानांतं सर्वमग्निष्टोमवत् ॥ °

The *Ukthya* ends fol. 3b ; the *Shoḍaśin*, fol. 4 ; the *Atirātra*, fol. 7b ; the *Vajapeya*, fol. 14 ; the *Aptoryāma*, fol. 24b : इति श्रीमन्त्रिपाटीसूत्रज्ञ-
नूजत्रिपाटीदेवेश्वरात्मजसदाराणेण कृते औद्गात्रात्मकारे सप्त-
संस्थाप्रयोगः ॥

समाप्तो यं सप्तसंस्थाप्रयोगः साग्निचित्यस्य च प्रयोगः ॥

अनेन प्रीयतां देवः सोमः सोमाद्भिभूषणः ।

दक्षिणामूर्तिपूर्वेधामस्माकं कुलदैवतं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

410.

1729A. Foll. 54 ; size 8½ in. by 3½ in. ; fairly written, by several different hands, in Devanāgarī, about A.D. 1650 ; 7-11 lines in a page.

Saptasomasamsthā-paddhati, another manual for the use of the *Sāman* chanters, by *Govar-dhana*, son of *Veṇḍāsa*.

This manuscript contains only the first of the seven *saṁsthās*, the *Agnishṭoma* ; with the texts figured for chanting.

It begins :

अथाग्निष्टोमादिसप्तसंस्था लिख्यन्ते ॥ अथ विध्यव्यपदेशे
सर्वप्रवधिकारः ॥ तत्रादौ मातृपूजावृद्धिश्चाहं । एकश्रुतिविधा-
नान्मंत्रां कर्त्तव्यं चोद्गाता कुर्यादनादेशे ॥ °

It ends :

पूर्णाहुतिर्होमपक्षे पि प्रस्तोतुः सामगानं । त्रिवृद्धिहिम्प-
वमानं । पंचदशाज्यानि । पंचदशो माध्यंदिनः पवमानः ।
सप्तदशानि पृष्ठानि । सप्तदश आर्भेव एकविंशो ग्निष्टोमः ।
द्वादश शतं दक्षिणाः । प्रथमायां पूर्वपक्षस्य दीक्षेतैकाहेभ्यः ।
दृष्ट्वा वा नक्षत्रयोगमिति दीक्षाकालः ॥

इति श्रीदीक्षितत्रिपाटीवेणीदासमनुना दीक्षितत्रिपाटीगोव-
र्द्धनेन विरचितायां सप्तसोमसंस्थापद्धतौ प्रथमो ग्निष्टोमः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

411.

792A. Foll. 17 ; size 10½ in. by 4 in. ; legibly written, in Devanāgarī ; twelve lines in a page. Modern.

The same portion of the same work. Incomplete at the end. It breaks off abruptly at a place corresponding to fol. 41 of the preceding MS. ; and then the colophon follows :
इति सप्तसंस्थाप्रयोगः समाप्तं संपूर्णं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

412.

609. Foll. 55; size $9\frac{3}{4}$ in. by $3\frac{3}{4}$ in.; Devanāgarī writing of the early part of last century; 8-11 lines in a page.

A similar treatise, by *Rāmakṛishṇa*, surnamed *Nānā Bhūz*, son of *Dāmodara*. The *Agnishṭoma* and following five *saṁsthās*. Apparently incomplete in the end. It begins:

अथाग्निष्टोमसंस्थस्य ज्योतिष्टोमस्य प्रयोग उच्यते ॥ अति-
गार्पेयोऽनूचान इत्यादिलक्षणवान् अतिगर्भवति ।

The *Agnishṭoma* portion ends fol. 33: इति श्रीत्रिपाठीदामोदरसूनुना रामकृष्णेन नानाभाईद्वितीयनामधेयेन कृतायां ज्योतिष्टोमस्य पद्धतौ तृतीयसर्वनं समाप्तं ॥

The *Ātyāgnishṭomapaddhati* begins: तत्र महन्ने वोच इत्यादि समिदाधानान्तो विधिरग्निष्टोमवद्भवति । विशेषस्तु उच्यते । विश्वरूपाज्योतिर्गीनयोर्धूगीनानां च निवृत्तिः ॥ रेतस्या रथंतरवर्णे सधमेके सर्वत्र भवतः ॥

The *Ukthyapaddhati* begins fol. 34b: तत्र ० -- निवृत्तिः ॥ अथ वहिष्पवमानस्य अग्नयः । ०

The *Shoḍaśipaddhati*, fol. 39b: ० निवृत्तिः ॥ अथ स्तोत्राणि । उपा स्मै ०

The *Ātirātrapaddhati*, fol. 41: ० निवृत्तिः ॥ अथ स्तोत्राणि । पवस्व वाचो ०

The *Vijāpeyapaddhati*, fol. 48b: अथ वाजपेया-
गभूतस्य बृहस्पतिसव उच्यते । विश्वरूपा ० निवृत्तिः ॥ सुब्र-
ह्मस्याह्वाने ०; fol. 49b: अथ वाजपेयस्य प्रयोगः । तत्र ०
-- ० निवृत्तिः । सुब्रह्मस्याह्वाने विशेषः । सुब्रह्मस्योमिति
चिरुक्ता ०

It ends: स्तुतस्येति यजमानवाचनाद्युपरिष्ठाज्जपांतं पूर्ववत् ॥ इति मार्घ्यदिनः पवमानः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

413.

1664. Foll. 21; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; indifferent Devanāgarī handwriting; 8-10 lines in a page.

Brāhmaṇāchamsi-prayoga, a manual of rules, *mantras* and *śāstras* for the use of the *Brāhmaṇāchamsin* priest at Soma sacrifices.

It begins:

अथ ब्राह्मणाक्षंसीप्रयोगः लिख्यते ॥ सोमप्रवाकोत्तमंतरं को
यसः क च्छन्विजः का दक्षिणेत्यादि पृथक् ॥ आपो मे होवा-
शंसिन्यस्ता मे होवाशंसिनो (!) ब्राह्मणाक्षंसी देवदक्षशर्मणं त्वामहं
वृण इति वृणा । वृतो जपति महन्ने वोचो ०

The *Agnishṭoma* section ends fol. 11: then follow the *Ukthyāśāstra*, etc.

It ends: इति तृतीयः ॥ समाप्तः प्रायणीयातिरात्रः ॥
संवत् १७९९ आश्वे. [H. T. COLEBROOKE.]

414.

1729. Foll. 6; size 9 in. by $3\frac{1}{2}$ in.; indifferent Devanāgarī writing of the earlier part of the last century; eleven lines in a page.

Brāhmaṇāchamsi-prayoga, a similar treatise. The *Agnishṭoma* portion.

It begins: आपो मे होवाशंसिन्यस्ता मे होवाशंसिनो
ब्राह्मणाक्षंसि देवदक्षशर्मणं त्वामहं वृण इति ०

It ends: ततः संस्थाचपः ॥ संतिष्ठते ज्योतिष्टोमः ॥ इति
ब्राह्मणाक्षंसिप्रयोगः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

415.

1135b. Foll. 161; size $8\frac{1}{2}$ in. by $3\frac{1}{2}$ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; seven lines in a page. Foll. 107 and 108 supplied by a different hand.

Agnishṭoma-paddhati, a manual of the *Agnishṭoma*, according to *Kātyāyana's Śrauta-sūtra*; called outside सोमसंगिक (i.e. संज्ञिक) पदार्थ.

It begins:

कात्यायनं नमस्कृत्य गुरुं च हरिश्चकरं ।

पदार्था अथ कथ्यन्ते प्रथमं सोमसंज्ञकाः ॥

ज्योतिष्टोमे प्रथमप्रयोगे मातृश्राद्धं ॥ ब्रह्मोवाचादिसूत्रोक्तानां
षोडशविंशवरणं ॥ तत्रादौ देवविंशवरणं ॥ अग्निर्मे होता ॥
आदित्यो मे ऋष्युः ०

इत्यसुदीक्षा fol. 5b; दीक्षांते ० fol. 12b; प्रायणीया-
ज्ञेयसमाप्तिः fol. 16; (सोमक्रवः) fol. 25b; इत्यातिथ्येष्टिः
fol. 30b; इत्युपसदितिः fol. 35; अथाग्नीषोमीयस्य प्रारंभः
fol. 49b; अथरात्र च्छन्विजः प्रबोधयति fol. 63b; अयं

महाभिषेकः fol. 73b; अथ माध्यंदिनसवनमुपविशति fol. 113; अथ तृतीयसवनमुपविशति fol. 126b.

It ends: ततः सहस्रमंकल्पः ॥ अस्य ज्योतिष्टोमस्याग्निष्टोमसंस्थितस्य क्रतोः सदृष्ट्यर्थं यथाकाले यथासंपन्नेनाग्नेन दृष्टियद्वेतेन भोजनेन सहस्रं ब्राह्मणानहं तर्पयिष्ये तेन अग्निरूपुरुषः प्रीयतां न मम ॥ ० ॥ तदन्ते पुनरुच्य सायनाहुतिः बर्हिःरात्रीष्य लौकिकाग्निना खकाले प्रातर्हविः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

416.

86. Fol. 73; size 10½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; 12-14 lines in a page; copied by three different scribes (foll. 1-23a; 23a-44; 44-72 resp.), in the early part of last century; foll. 67 (a śodhapattra) and 78 have been supplied by a somewhat later hand. The last portion (from fol. 45) is paged 43-70.

Agnishṭoma-prayoga; another manual of the *Agnishṭoma* sacrifice, according to the *Baudhāgyanaśūtra*, by Śeṣha Nārāyaṇa.*

It begins:

विनायकाय गुरवे वासुदेवाय मे नतिः ।

यत्प्रभावप्रसूतार्थां प्रचरिष्यति मे कृतिः ॥

सौमिकं व्याख्यास्यामः । पूर्वेष्वुर्वीदी आद्वोदकक्षांतिप्रतिसरवंधान् ०

The colophon is: इति श्रीशेषनारायणोद्गीते बौधायनीये ग्निष्टोमप्रयोगः समाप्तः ॥

At the time when the last leaf was supplied the book was in the possession of one *Droṇa Mārkaṇḍeya Dīkṣhita*. [H. T. COLEBROOKE.]

417.

793. Fol. 81; size 10½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; ten lines in a page.

* Son of Śeṣha Vāsudeva, and grandson of Śeṣhānanta; see *Śrāntasvarasva*, No. 368.

Agnishṭoma-paddhati, an anonymous manual of the same ceremony, in accordance with the *Āpastamba-sūtra*.

It begins:

अथ सोमप्रयोगो लिख्यते । सोमेन यक्ष्यमाणः सोमो नामौषधिविशेषः । तत्साधनकत्वात्कर्मनामापि । तेन यक्ष्यमाणः । यस्य पिता पितामहो वा निष्टप्रथमयज्ञौ स्यातां स रेंद्राग्नेनेष्टा सोमेन यजेत । ०

अथ दीक्षणीया fol. 5; अथातिथ्यायास्तत्रं प्रक्रमयति fol. 17b; अथ प्रवर्गसंभरणे fol. 19b; अथ हविर्धानप्रवर्तनं fol. 31b; समानो ऽग्नीषोमीयः fol. 40b; संतिष्ठते प्रातःसवनं fol. 63b; संतिष्ठते माध्यंदिनं सवनं fol. 69b; संतिष्ठते तृतीयसवनं ॥ अथभृथस्य तत्रं प्रक्रमयति fol. 76.

It ends:

इष्टिः संतिष्ठते ॥ वैष्णवीं पूर्णाहुतिमुदवसानायाया स्याने वाजसनेयिनः समामनंति । द्वादशगृहीतेनाज्येन सुचं पूरयित्वा इदं विष्णुरित्यंतवेद्यर्ध्वस्तिष्ठन्नुहोति सा यावद्वाचेष्टिः संतिष्ठते य सायमग्निहोत्रं जुहोति काले प्रातर्होमं संतिष्ठते ग्निष्टोमः ॥ इत्यापस्तंबप्रयोगे ग्निष्टोमपद्धतिः समाप्ता ॥ संवत् १६८६ बह्मधान्यनामसंवत्सरे श्रावणशुक्लसप्तम्यां गुरुवासरे तद्दिने काश्यां अयं ग्रंथः समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

418.

122B. Fol. 28; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; eight lines in a page.

Agnishṭoma-paddhati, for the use of the *Hotri* priest. It begins:

प्रथमं चृत्विग्वरणं । अहं वर्षे ० ति । विराजो दोहो ० हः । आपो हि ष्टा ० उ नः । निचस्य त्वा ० देव ० यज्ञसे ब्र ० य । प्रतिगृह्य सव्ये पाणौ ० । etc ; four lines further: इति वृतो जपित्वा । चृत्वेदिनः सर्वे ॥ अथ हौत्रं लिख्यते । अपराह्णे दीक्षणीया । अग्नावैष्णवीष्टिः । कं प्रपद्यादि पंच-दश सामिधेयः । ०

The *ric* and formulas are throughout abbreviated and not accented.

It ends: अग्निः सोमो ग्निः । देवा इत्यादि सर्वं पौर्णमासवत् ॥ इत्यग्निष्टोमपद्धतिः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

419.

1660a. Foll. 8; size 8½ in. by 4 in.; badly written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; 8-11 lines in a page.

A manual of *Agnishṭoma* chants and formulas. Only the first two leaves are figured.

It begins: ज्योतिष्टोमे स्तुतये त्रिसंख्ये विश्वरूपागानमुच्यते । युंजे वां० [H. T. COLEBROOKE.]

420.

1729B. Foll. 10; size 8½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; seven lines in a page.

Another manual of the *Agnishṭoma Stotras*. Figured as far as fol. 4b.

It begins: ओं उपास्मै गायता नरोम् । ओं पास्वा-मानायेंदावा०

It ends: भो ६ हायि अग्निष्टोमसाम समानं ।

[H. T. COLEBROOKE.]

421.

281a. Foll. 18; size 9½ in. by 3 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1500; six or seven lines in a page.

Agnishṭoma-Maitrāvaruṇa, a manual of the formulas and prayers used by the *Maitrāvaruṇa* priest at the *Agnishṭoma* sacrifice. Not accented.

It begins: अथाग्निष्टोममैत्रावरुणं लिख्यते । वृतो जपति ॥ महन्मे वोचो भर्गो मे वोचो भर्गो मे वोचो यशो मे वोचः स्तोमं मे वोचस्तृप्तिं मे वोचः कृप्तिं मे वोचो०

It ends: उपहूतस्योपहूतो भक्ष्यामि ॥ इति अग्निष्टोम-मैत्रावरुणं समानं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

422.

3009b. Foll. 37; folio, size 13 in. by 8 in.; well written, in the Devanāgarī character, on European paper (water-mark 1853); fifteen lines in a page.

Agnishṭoma-mantramālā, a collection of (un-accented) *mantras* used by the *Adhvaryu* during the performance of the *Agnishṭoma*.

It begins:

अग्निष्टोममन्त्रमाला लिख्यते ॥ विद्विज्जमोनपीचसंधाना-थैमेन्द्रागं पशुं दौर्वाद्यस्यपरिहारार्थमाश्विनं च पशुमग्नीषोमी-येण पशुना समानतं च कुर्वद्वादशस्तोत्रेण द्वादशशस्त्रेण सप्रव-र्ग्येण रथंतरसाम्ना एकविंशतिशतमुदक्षिणेन ज्योतिष्टोमेनाग्निष्टो-मसंख्येन चतुष्टोमेन स्वर्गकामः सोमेन यक्ष्ये ॥ चिरुपांशु चिरुचैः ॥ अयं ते योनिः ॥ मनो ज्योति० स्वाहा ॥ एदमग्नम देवपजनं पृथिव्या विश्वे देवा यदनुमतं पूर्वं चक्षमानाभ्यां यजुषा संतरंतो रावस्योपेण सनिषा मदेन [Taitt. S. I. 2, 2, 3] ॥ नमो वाचे या चोदिता या चानुदिता तस्यै वाचे नमो नमो वाचे नमो वाचस्पतये नम चूपिभ्यो मंचकृद्भ्यो० [T. Ār. IV. 1 and 2] परिष्टुतिः स्वाहा ॥ सविच इदं० । देवस्य त्वा स० ददे ॥ अभिरसि नारिरस्ध्वरकृद्देवभ्यः ॥०

It ends:

अध्वया वरं ते ददामि ॥ यज्ञविमोकादि द्वादशतर्पण्यांते ॥ द्वादशतर्पणं १००० ॥ अयं ते यो० गिरः ॥ मनो ज्योति० तेन स्वाहा ॥ मनसे ज्योतिष इदं ॥ उदवसानीयस्थाने सप्रवत्या पूर्णाहुतिं ॥ वरं च ॥ इत्यग्निष्टोममन्त्राः समाप्ताः ॥

423.

1617a. Foll. 9; size 7 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī, about the beginning of the 17th century; seven lines in a page.

Prastotrīsīma (-paddhati), being a manual of the *Agnishṭoma* (and *Ukthya*), for the use of the *Prastotri*.

It begins: दीक्षणीयायां तार्ष्णीसामनी गायेत्यमूष्विति तार्ष्णी चूपिः त्रिष्टुप् छंदः इन्द्रो देवता । दीक्षणीयायां सामगाने विनियोगः । तमू पू०

It consists of two parts, the first, foll. 1-6a (ending इति प्रस्तोतृसाम), containing directions and formulas regarding the several *ishṭis*, from the *Dikshaṇīyā* to the *Udavasūnīyā*; while the second part (apparently in a different hand-writing) gives the texts of the *stotras*, viz., the first *prapāṭhaka* of the *Uttarārcika*.

The texts are figured for chanting, with the exception of the last two leaves.

[H. T. COLEBROOKE.]

424.

1729E. Foll. 4; size 8½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī; ten or eleven lines in a page. Modern.

Agnishṭoma-Stomayoga; a manual of rules and formulas (not accented) regarding the introduction of chants (*stomayoga*) at the *Agnishṭoma* sacrifice.

The MS. begins: ज्योतिष्टोमाग्निष्टोमसंस्थस्य स्तोमयोगो लिख्यते ॥ अथ बहिष्पवमानस्य स्तोमयोगः । अग्निस्तेजसेन्द्रस्य ०

It ends: इति अग्निष्टोमस्य स्तोमयोगः समाप्तः ॥ after which two lines beginning प्रतिग्रहमंत्रः । देवस्य वः सवित्रः ०

[H. T. COLEBROOKE.]

425.

3009k. Foll. 14; size 13 in. by 8 in.; well written, in Devanāgarī; European paper; fifteen lines in a page.

Agnishṭoma-Yajamāna (paddhati), a manual of the *Agnishṭoma*, for the use of the sacrificer (*Yajamāna*).

It begins: सोमेन यक्ष्यमाणः पूर्वद्युर्वृद्धिं प्रतिप्रसरवंधान्विधाय प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा ॥ अतिविग्भिः सह स्नानादिपंचकविधाय ०

It ends: आ ३३४५ तंतवे मा ज्योतिषा ३ मुकशर्मन्तु मा तनुहि ज्योतिषा ॥ इति अग्निष्टोमयजमान समाप्तः ॥ शके १९९३ ०

(P)

426.

1729C. Foll. 11; size 8½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1600; 7-9 lines in a page.

Audgātra, a manual of the *Ukthya* and *Atirātra* texts, figured.

It begins: अथ उक्थेतिरात्र औज्ञातृत्वं लिख्यते ॥ पवस्व वाचो ०

It ends: इत्यातिरात्र औज्ञातृत्वं समाप्तं । ० । इदं पायसविश्वनाथभट्टात्मजनुसिंहेन लिखितं ॥

427.

91B. Foll. 53, one of which (fol. 37) is missing; Devanāgarī character; indifferent handwriting; eleven lines in a page.

The *Vājapeya* chapter of a sacrificial manual, entitled *Karmapradīpikā*, by *Rāmacandra*; apparently for the use of the Brahman priest. The texts are not accented. It begins:

विद्याकरगुरुत्वा सर्वविद्याकरामिणः ।

रामः पद्धतिमाधत्ते वाजपेयक्रतोर्विधौ ॥

तत्र वाजपेयं त्रिधा सामगाः पद्धतिकारा आनन्ति । तत्र प्रथमं संस्थावाजपेयं । तस्य सर्वो विधिर्वक्ष्यमाणवाजपेयवशदक्षिणासु विशेषः । गवां शतं द्वादशोत्तरशतं वा ० - - ॥ द्वितीयः कुरुवाजपेयः सामगाचार्यैरेवोच्यते । तस्य सर्वोऽपि विद्वद्भ्यो (? विध्यन्तो) मुख्यवक्ष्यमाणक्रतुवाजपेयवत् । दक्षिणासु सप्तदशैव गावः ० - - ॥ अपरो वाजपेयः शरद्वैश्यस्येति कात्यायनेन दर्शितो मुख्यः क्रतुविशेषरूपः । तस्य प्रयोग उच्यते । तस्य शरदि पूर्णिमायां सुता । ब्राह्मणश्चात्रियावधिकारिणी न वैश्यः । संस्थावाजपेये तु वैश्योऽप्यधिकारी । वाजपेयस्य षोडशविकारत्वं । षोडशानि च नैवायणीयकश्रुतौ चयननिषेधः । ०

इति प्रातःसवनं समाप्तं । fol. 8b; ० मार्यदिनं fol. 10b; इति समाप्तो वृहस्पतिसवयज्ञो वाजपेयांगभूत एकाहो अग्निष्टोमसंस्थि वृत् ॥ वत्सस्यास्ते महर्षेः प्रवरतरकुले सर्वविद्याविदग्धः सद्गुह्यः शैवदासो - - (lacuna) - - याज्ञिकः सूर्यदासः । तत्सूनु (!) रामचंद्रः स्वमतिविलसितेनादधत्ते निमस्यो विलाशाक्षेय एतां सरणिमृजुतमार्गंगिरःसूनुयागे ॥ अथ वाजपेयः ॥ तस्य कात्यायनः सप्तदश दीक्षा आह । ० fol. 16b; इति प्रातःसवनं fol. 28; ० मार्यदिनं सवनं fol. 40.

It ends:

लाट्यायनाश्वलाय(न)कात्यायनकलितकर्मसंकलनात् ।

रामस्तृतीयसवने पद्धतिमिति कर्मदीपिकामधात् ॥ - - ॥

इति सप्तादस्यपत्याग्निचित्सूर्यदासात्मजस्य विशालाक्षीसूनो रामचंद्रवाजपेयिनः कृतौ कर्मप्रदीपिकायां पद्धतौ वाजपेयक्रतुः समाप्तिमगात् ॥ ० ॥ संवत् १६०१ ० [H. T. COLEBROOKE.]

428.

1254d. Foll. 20; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; 10–12 lines in a page.

A manual of the *Vājapeya* and *Aptoryāma* chants and (*Udgātṛi*) formulas, by *Rāmakaṣṣha Nānabhāṣī*, son of *Dāmodara*. Not figured.

Fol. 1a contains the last five lines of one section; ending इति क्रतून्तरे वाजपेयः समाप्तः ॥ ० ॥

Fol. 1b: अथ कुरुवाजपेय उच्यते ॥ पूर्वोक्तवाजपेये समदशैव गावो दक्षिणा दीयन्ते । ०

Fol. 2: इति श्रीत्रिपाठीदामोदरसूनुना रामकृष्णेन नानाभाईद्वितीयनामधेयेन कृता वाजपेयपद्धतिः समाप्ता ॥ अथाभ्योयाम उच्यते ॥ तत्र महन्मे वोच इत्यादि ०

Fol. 16b: इति कृताभ्योयामपद्धतिः समाप्ता ॥ अथाग्निचित्यस्य क्रतोर्विशेष उच्यते । ०

It ends: इत्यौद्गात्रः समाप्तः ॥ संवत् १८०७ आश्विनकृष्ण १३ रवौ संपूर्णमगमत् । [H. T. COLEBROOKE.]

429.

1748b. Foll. 5; size 8½ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in the early part of last century; the last two leaves by a different hand, in red ink.

Vājapeyārīka, another manual of the *Vājapeya* chants. Figured.

It begins :

वाजपेयार्चिकं लिख्यते ॥ उपास्मै गायता नरः ०

It ends: इति वाजपेयसाम ॥ इति वाजपेयार्चिकानि ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

430.

1254a. Foll. 62; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting; nine or ten lines in a page.

Samūḍha-Paṇḍarīka-paddhati, a manual of mantras and stotras, figured for chanting, at the eleven days' Soma sacrifice, called *Paṇḍa-*

rīka; by *Rāmakaṣṣha Nānabhāṣī*, son of *Dāmodara*.

It begins: सन्तुष्टः पौंडरिको लिख्यते ॥ पुरस्ताज्जपः ॥ स्तोत्रयोगः ॥ अग्नेस्तेजसेदादि ॥ अन्नं करिष्यामि ॥ उपास्मा । उपो पु जा । पयसानस्य ते कव इति वहिष्पयमानं पुष्कलं क्षयिः । ०

It ends: इति विश्वजिदतिरात्रः समाप्तः ॥ इति श्रीत्रिपाठीदामोदरसूनुना रामकृष्णेन नानाभाईद्वितीयनामधेयेन कृता विश्वजिदतिरात्रस्य सन्तुष्टपौंडरिकस्य पद्धतिः ॥ अनेन प्रीयतां देवो भगवान्मंगलेश्वरः । लक्ष्मी नृसिंह पूर्यमाणस्तार्क कुलदैवतं ॥

संवत् १८११ मितिमार्गशीर्षशुक्ल ५ भौमवासरे लिखितमिदं द्रोणोपनामकभैरवभट्टानुजविष्णुभट्टात्मजभाईरामेण लिखितम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

431.

2394a & b. Foll. 18 and 98; size 10½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; fairly written, about A.D. 1730, by the same hand as the next MS.; 8–10 lines in a page.

The same manual (*Paṇḍarīkaprayoga*); not figured. The matter contained on fol. 18 is repeated on the next leaf, with which a new paging begins. It ends :

इति दशममहः ॥ अथ एकादशमहः ॥ विश्वजिदतिरात्रः ॥ उप त्वा जामयो गिरोम् ॥ ओं दासि दिशतोर्हविष्कर्ता रे वायोऽरनीके आ १२१२ स्यायिरो आ ३३५ ॥ १ ॥ जनोतो नुग्रवोम् ॥ ओं पूर्वोयंतः सुदानावा रे सरस्वतं ह वा १२१२ हुं मा हो । आ ॥ २ ॥ उत नः प्रिया प्रियासोम् ॥ ओं सामसुव ॥ after which, by a later hand, इति ० ॥ and in the margin सामवेदद्वादशाहप्रयोगम् ०

[H. T. COLEBROOKE.]

432.

2394c. Foll. 118; the same size and handwriting.

Vyūḍhāhina-dvādaśāha-prayoga; a manual of mantras and stotras used by the *Sāman* priests

at the (*phāna*) *Drādaśāha*, with transposed metres; not figured. It begins:

अथ बृहतीनां द्वादशाहस्य प्रयोग उच्यते ॥ तत्र महन्मे वोच
इत्यादिसंनिधानांतो विधिः सर्वोऽपि भवति । विशेषस्तूच्यते ॥
तस्य द्वादश दक्षिणा द्वादशोपसदो द्वादश प्रसृतः षट्त्रिंशदेता
रात्रयो भवन्ति । °

It ends: इति द्वादशाहस्य बृहतीनां स्तोत्राणि समा-
प्तानि ॥ इति द्वादशाहस्य प्रयोगः समाप्तः ॥ ° ॥

संवत् १९८६ भाद्रपदशुद्ध १३ भौमवारतह्ने समाप्तं ॥ ° ॥
लिखितं वाराणसिमध्ये भट्टपुरुषोत्तमेन शिवो जयः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

433.

1671b. Foll. 106; size 9 in. by 3½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a
page.

The same manual; figured for chanting. Not
quite complete at the end. Dated संवत् १९८३
(? १९८३) नितिकार्तिकशुद्ध १० गुरौ °

[H. T. COLEBROOKE.]

434.

1729D. Foll. 55; size 8½ in. by 3½ in.;
fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a
page.

Bṛihatī-śāstra, or "Great recitation" (also
called *Mahad-uktha*); being the principal (*Nish-
keralya*) Śāstra on the *Mahāvratā* day of sacri-
ficial sessions. Not accented.

The MS. begins :

वृहतीसहस्रं ॥ इमं भूर्भुवः स्वरोमध्वर्यो शोसावो वाक् ।
इति जपतिः । तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं पु नदं व ओदतीनां ।
यतो जज्ञ उग्रस्त्वेव नृम्यो रु नदं व्योषवतीनां सद्यो जज्ञानो
नि रिणाति श्रुवन्ति वो अग्र्यानां । अनु ये विश्वे मदंतूमाः
वो धेनूनामिषुध्वसो विः । ध्वसो वावृधानः श्वसा भूर्यजा
नदं व ओदतीनां । ° See *Rgv.* x. 120, 1 seq. and
viii. 69, 2.

It ends: इति वृहतीशस्तं शमाप्तं । अविर्कारिणमस्तु ।
संवत् १९८२ फाल्गुनशुद्ध १० भौमे लिखितं विश्वनाथमेगदेव-
परोपकारार्थं - - (blotted out) - - जागेश्वरसन्निधौ
संपूर्णमस्तु ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

435.

599c. Foll. 10; size 9½ in. by 4 in.; legibly
written, in Devanāgarī, about the middle of the
17th century; 12 lines in a page.

Sarvatonukha-prayoga, a manual of a special
form of Soma sacrifice; chiefly in accordance
with the *Baudhāyana* ritual.

It begins :

अथातः सर्वतोमुखं व्याख्यास्यामश्चिन्वीत सर्वतोमुखे ऽग्निमि-
ति बौधायनो न चिन्वीतेति शालीकिरत्रो ह स्माह मौद्गल्यः
पूर्वस्मिन्नेवाग्निचय इत्येषु सावित्राः सूरित्येतदपि न कुर्यादि-
त्यांजीगविररख्योः समारोपण इति सूत्रमाचार्ययोरत्रो ह स्माह
गीतमो गृहपतिरेव प्रथममरख्योः समारोपयेत्तत इतरं सत्रेण इति
शालाया इति प्राकृतेन प्रक्रमेण मियामध्ये गार्हपत्य इति सूत्रं
बौधायनस्यात्रो ह स्माह शालीकिस्त्रिपदेन प्रक्रमेण सर्वत इति
त्रिवृत्पाद्यां दिशि भवति पंचदशो दक्षिणतः सप्तदशः पश्चादेकविंश
उत्तरतः सर्वतो वा ज्योतिष्टोमाः सर्वे ज्योतिष्टोमदक्षिणा इति
प्रवर्ग्यस्य करण इति नोकथ्ये प्रवृज्यादिति शालीकिर्याजमान
इति कुर्याद्यथावकाशं याजमानमित्यत्रो ह स्माह शालीकिर्ये
ऽग्निसंस्कारार्थाः स्युस्तान्काममितरसंज्ञेयत्वात्प्राधान इति सूत्रं
बौधायनस्यात्रो ह स्माह शालीकिगार्हपत्यः सकृदन्वाहितः
स्यात्सं सकृदन्वाधाय ततो यथार्थं गच्छेद्वक्षण इति सूत्रं बौधायनस्य
सर्वं समवधाय सकृदेव भक्षयेदिति शालीकिर्नाजैन इति सत्रं
मौद्गल्यस्य सकृदेकस्मिन्निति शालीकिः लोकाग्नीनां हरण
इति सूत्रमाचार्ययोरत्रो ह स्माह दीपवात्यः पूर्वस्मिन्नेव याजमानं
स्यादिति शालीकिः क्रतुपशूनां करण इति सूत्रं बौधायनस्य
क्रतुपशव ऐकादशिनाश्च विकल्पंत इति शालीकिः समंजन इति
सूत्रमौपमन्यवीपुत्रस्य यावंतः स्तोमास्तावत्कृत्वः प्रचरण्या सम-
नज्जीति शालीकिः दधिग्रह इति सूत्रं मौद्गल्यस्य पयसा वाज्येन
वेति पूर्वः कत्यो बौधायनस्योत्तरः शालीकिरेन्द्रदाभ्ययोर्ग्रहण
इति सूत्रमौपमन्यवस्यात्रो ह स्माह शालीकिर्वर्जिपये द्वादशाहे
सत्रे तांडिनापने उद्भिदि बलभिदि लभ्येदिति घृत्विषमिति सा-
ध्यानामित्येवमेव पृश्नमहैः प्राणमहैरिति घोडशिमहणामहण

इति सूत्रं बोधायनस्यानुसूचनं गृह्णीयुरिति शालीकिरतिमा-
ह्नाणां होम इति सूत्रं शालीकेनोद्देशेनानुवपद्मरमुपनुहुरि-
त्तौपमन्यवः षोडशिनः स्तोत्रमुपाकरोतीति सूत्रं बोधायनस्य
येन केनचिदिति शालीकिर्हृदयशूलानाशुद्धान्न इत्येकैकश
उद्भासयेदिति बोधायनः सर्वान्सहेति शालीकिरवभृथ इति
सूत्रं शालीकेः प्रांच एवावभृथमभ्यवेयुरिति गौतमो ऽख्योः
समारोपण इति सूत्रं शालीकेरत्रो ह स्माह बोधायनो गृहप-
तिरेवारख्योः समारोपयेन्न इतरे यथार्थं गच्छेयुः ॥ सर्वतोमुखस्य
प्रभोगो वस्यते ॥ यः कामयेत सर्वान्मत्तानवाप्तुं स सर्वतोमुखेन
यजेतानपज्यकामो वा चतुर्मुखां शालां कृत्वा मध्ये गार्हपत्यः
प्रतिदिशं दक्षिणाग्न्यादयः सर्वत्र दक्षिणपार्श्वे दक्षिणाग्न्युपरव-
मार्जालीयादयः वामपार्श्वे आग्नीधीयचात्रालोत्करादयः एवं
विहारं कल्पयित्वा एका दीक्षा तिस्रो वा पौर्णमास्याः पूर्वं
यथा संभवेत् तथा । तस्यां सुत्या भवति तथा दीक्षा कर्तव्या ।
त्रिवृत्पाच्यां दिशि पंचदशो दक्षिणतः सप्तदशः पश्चात् एकविंश
उत्तरतः । नोक्ये प्रवृज्यात् । प्रतिमुखमग्निचयाः कर्तव्याः ।
अपि वा पूर्वस्मिन्नग्निचयः इतरेषु सावित्राः स्युः । अपि
वाग्निश्च सावित्रश्च न चेतव्यः । ०

It ends, fol. 9b : इति समाप्तः सर्वतोमुखः ॥ बृहस्प-
तिसवो नाम वतंसे क्रियतामयं । वसंत एव कर्तव्यः स्वतंत्रो
नियमे न तु ॥ काम्यैर्गो भवेन्नस्य (!) सामान्येन विधानतः ।
स्वतंत्रे तु पुरोडादि फलेश्चो Here the MS. breaks off
abruptly.

The last leaf contains the following *Brāhmaṇa*
passage : ओम् तेवासुरा ह यत्र महासंग्रामं संयेतिरे ऽथ
शिविरौशीनरो देवानां वर्गीदसुराणां च जिगाय तस्यो हेंद्रो
जितवरं ददौ स होवाच शिविर्ज्येष्ठं भयं न गच्छेदिति तं
वर्षिणीयप्रस्थेन सर्वतोमुखेन याजयां चकार ततो ह वा एतच्छि-
विर्ज्येष्ठं भयं न गच्छति यं कामं कामयेतानपज्यं जयेदिति तं
वर्षिणीयप्रस्थेन सर्वतोमुखेन याजयेदनपज्यमेव जपति । तदेता-
श्चतस्रः शाला अनुदिशं मापयति प्रचरंति प्रांचः प्रचरंति दक्षिणा
प्रचरंति प्रत्यंच उदंचः प्रचरंति । मध्ये गार्हपत्यो भवति मध्यत
आसीनाय भक्षानाहरंत्यनुदिशं स्तोमाः स्युरित्येतदेकं एकविंशः
स्युरित्येतदेकं अनादृत्य तच्चतुष्टोमानेव कुर्वति ॥

The last page contains directions regarding
the construction of the fire-altars, beginning :
अग्निप्रयोगो वस्यते । ० [H. T. COLEBROOKE.]

436.

1861. Foll. 104; size 8½ in. by 3½ in. :
indifferent Devanāgarī writing of the latter part
of last century ; 5-7 lines in a page.

Cayanapaddhati, a manual for the construc-
tion of fire-altars, chiefly in accordance with
Kātyāyana's Śrautasūtra. There are blanks left
here and there.

It begins : अग्निः सोमांगं तद्गुणव्यतिसंगमात् । etc.
(*Kāty.* XVI. 1, 1-6)० दद्यात् । एकपश्चालंभपक्ष उच्यते ।
इयामतपरो वा प्राजापत्यः । मातृश्राद्धं । समारोपः । उद्वसनं ।
मथनं । etc. इत्युक्तासभरणां fol. 12 ; अथ चयनपरिभाषा
fol. 22b ; इति चित्तोपस्थानं fol. 37 ; अथ द्वितीया
[चि]तिरुच्यते fol. 41b ; अथ तृतीया चितिरुच्यते fol. 44b ;
शतरुद्रियहोम० fol. 55b, etc.

It ends : पुनश्चितं । आचयन्तं वा । चित्तस्याहवनी-
याभिसंपन्नेः ॥ इति चयनपद्धतिः ॥ ० ॥ श्रीजयनाथदीक्षितेन
लेखापितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

437.

86C. Foll. 42 (and a leaf inserted between
16 and 17) ; size 10½ in. by 4½ in. ; fairly
written, in the Devanāgarī character ; 10-14
lines in a page.

Agni-prayoga, a chapter of a manual, fol-
lowing the *Baudhāyana-sūtra*. It begins :

बोधायनं नमस्कृत्य व्याख्यातृश्च पुरातनान् ।

अग्निप्रयोगं वक्ष्यामि विष्णुपुद्गान्वयो ग्निचित् ॥

उक्तः सर्वप्रकृतिभूतो ज्योतिष्टोमो ग्निष्टोमः । अथेदानीं
सर्वप्रकृतिविकृतिसाधारणमग्निष्टोमेन सह व्याख्यातुमारभते ।
एषो ग्निरनारभ्याधीतत्वात्प्रकृतिगामी ज्योतिष्टोमाद्यंगभूतश्चादी-
क्षोपसदादिसोमव्यतिषंगदर्शनात् । नन्वनारभ्याधीतस्याग्नेः प्रकृ-
तौ प्रकरणपठितोत्तरवेदिविरोधात्प्रकृतिनिवेशे निरवकाशत्वा-
द्विकृतिष्वेव निवेशः । तद्वि सर्वविकृतिष्वग्नेर्नियतत्वात्साग्नि-
चित्तो भवतीति न कुचिदुच्यते । सत्यं । यत्र विकृतिषु साग्नि-
चित्तो भवतीत्युक्तं तत्र नियतो ऽन्यत्र विकल्पः । नोत्तरवेदिमु-
पवपति इति कुचिद्विकृतिषु दर्शनाच्च । अतः प्रकृतावत्तरवेदिः
विकृतिष्वग्न्युत्तरवेद्योर्विकल्प इति । उच्यते । प्रकृतावग्न्युत्तर-

439.

देवोर्विकल्पः। अथातो ऽग्निमग्निष्टोमेनानुयजत इति श्रुतेः।
उक्तं च द्विधे। अग्निष्टप्रथमयज्ञस्य दीक्षाहुतीनां होम इत्याध्व-
रीकाणि हुत्वाग्निंकानि जुहुयादिति बोधायन आग्निकान्येवेति
शालीकिकः। तस्मात्प्रकृतिषु विकृतिषु वचनादृते ऽन्युत्तरवेद्यो-
र्विकल्प इवेति। तस्मात्प्रकृतौ पदुपसक्तपक्षमाश्रित्य प्रयोगो
वह्यते। उक्ताः संभरिष्यन्तित्यादि।^०

The last page and a half have been written
by a different hand; this passage beginning:
एवं द्विंशतः प्रस्तारः॥ and ending:

दक्षिणपक्षाद्यमष्टीनां पश्चिमास्तिस्त्रिष्टुभस्तासानुत्तरास्तिः
पंचम्यः पङ्क्त्यः (!)।

In the margin of fol. 1, the treatise is called
Baudhāyanakalpabhāṣyavivarāṇa. Cf. Burnell,
Index of Tanjore MSS., p. 18b, l. 46 (MS.
3,800). [H. T. COLEBROOKE.]

438.

619b. Foll. 11; size 9½ in. by 4 in.; well
written, in Devanāgarī, about the middle of the
16th century; ten lines in a page.

Somaśatadvayī, two centuries of stanzas on
the Soma, its extraction, employment, etc., and
the *Somavṛata*. It begins:

आगूर्ध्वैर्विक्रमवरणं * तेन हुत्वा वृणीते
मंत्रैः पर्कैः सुरगणनुतिः आहुतामारोप्य याति।
एदं यष्टुर्मथनविभजे ग्निर्वैजुभिः प्रणीते
सोमावेष्टयत्यजनद्विहतिः सप्त हित्वाहितिः स्वे॥
स्वे दक्ष इत्येतदजस्रपक्षे होतुः पुरस्तादथ दीक्षणीया।
स्याद्वैक्षणीयं हविरेवनूहो व्रतं समं स्याद्दर्शमंतरेण (!)॥

It ends:

पूर्णहुती रात्रिमतीत्य चेत्स्यात् पूर्णाहुतेराहवनीय एव।
एकाहुतिं व्याहृतिभिश्च हुत्वा ततस्तु पूर्णाहुतिहोम इष्टः॥
आधानकं स्याद्यदि सोमपूर्वमारभ्यते च प्रथमाग्निहोचं।
होमो ग्निहोचस्य तु काल एव मथ्यस्तु होमो ग्निरजस्रपक्षे॥

The front page of fol. 1 shows two names of
former owners: देवराघवस्य आंचेकरस्य (scored out)
and पुस्तकं सदाशिवदेवीयम्। [H. T. COLEBROOKE.]

* ? आगूर्ध्वं विद्युत्प्रवरणं MS.

1730b. Foll. 72; size 8½ in. by 4 in.; fairly
written, in Devanāgarī; seven lines in a page.
Kāmyeṣṭy-advilā (?), a manual of voluntary
offerings at New and Full-moon, for the ob-
tainment of special objects; with Vedic texts,
not accented.

It begins: काम्याभिरिष्टिभिरमावास्यायां पौर्णमास्या
वा यजेत काम्या इति प्रायवादः॥ अकाम्या अपि त्वाम्नायंते
यथा जातेष्टिः पथिकृत्कृमिवत्यादयः। तासामपि काम्यधर्मा स्युः
आज्यभागादि। अमावास्यायां पौर्णमास्या वा यजेतेत्येतत्सूत्रारंभ
उभयत्र प्रवृत्त्यर्थं। अथवा काम्यानामेवं पर्वनियमः।^०

It ends: यज्ञो बभूव यज्ञसंचमवर्जं ब्राह्मणतर्पणांतेष्टिः
संतिष्ठते॥ इति काम्येष्ट्याद्विला समाप्तः॥ संवत् १८०० वर्षे
कार्तिककृष्णा तृतीयायां रविवासरे॥ लिखितं भोलानाथमुनि
भूयात्^०

On the outside of fol. 1 the treatise is called
काम्येष्टिचड्विलाश्रित॥ [H. T. COLEBROOKE.]

440.

619d. Foll. 19; size 9½ in. by 4 in.; fairly
written, in the Devanāgarī character, about A.D.
1600; nine lines in a page.

Gopālikakārikā, being 420 ślokas on various
matters, connected with religious observances,
such as the measurement and construction of
altars, sacrificial implements, etc.

The treatise begins:

अथातो ग्निरनारभ्य न्यायेन प्रकृतिं गतः।
दीक्षादिलिङ्गतस्तस्य ज्योतिष्टोमांगता स्थिता॥
पृथक्प्रकरणान्नानाङ्गुलकामात्र नैत्यकः।
अग्निष्टप्रथमेत्यादैर्द्वैधे लिङ्गस्य दर्शनात्॥
आद्ये पि सोमयागे स्यात्केवलं नोत्तरक्रांती।
स चाप्येकादशाकारश्चेनादिः शुक्लदर्शितः॥

It ends:

सप्तानमेव बह्व्यप्रधासवदिहेतरान्।
यथाकालं समानो न्यः सो यमग्निः समाप्यते॥ ४२०॥

इति गोपालिकाकारिकाः समाप्ताः ॥ नमो भगवते बोध-
यनाचार्याय ॥ ० ॥

After this a line has been obliterated.

[H. T. COLEBROOKE.]

441.

84b. Foll. 46; size 10½ in. by 4½ in.; beautifully written, in Devanāgarī, by *Mathurā-nātha*, A.D. 1697; twelve lines in a page. The MS. is preceded by a duplicate of the first page in a more modern hand.

Prāyaścittapradīpikā, a compendium of Vedic rites of expiation, by *Varadādhīśa yajvan somapa*.

It begins:

यस्य प्रसादान्मूको ऽपि भवत्यागमपारगः ।
तं वंदे वेंकटाधीशं सर्वाभीष्टप्रदं गुहं ॥ १ ॥
वत्सवंशावतंसेन वरदाधीशयज्वना ।
उच्यते सोमयेनैषा प्रायश्चित्तप्रदीपिका ॥ २ ॥
बालानां सुखबोधाय क्रियते दीपिका यतः ।
तस्मादस्य न दोषो ऽस्ति सर्वत्र पुनरुक्तिः ॥ ३ ॥

दर्शपूर्णमासादिष्वदित आरभ्य कर्म कुर्वतामृत्विजां देवाद-
ज्ञानाद्वा ज्ञानेऽपि प्रसादाद्वा पुरुषाज्ञात्वा वा भेषः प्रायेण
भवेत् ॥ ०

Towards the end the author informs us that he deals only with the most important expiatory rules; for further information he refers us to his *Prayogavṛitti*, and for final appeal to the commentaries on the *sūtras*, and the concurrent opinion of those versed in these matters.

For another copy of this manual see Aufrecht, *Cat. Bodl.* p. 370. [H. T. COLEBROOKE.]

442.

1572c. Foll. 20; size 9½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing of the latter part of the 17th century; 12-15 lines in a page.

Śrautapṛāyaścittaprayoga, an exposition of

Āśvalāyana's precepts (III. 10) for expiating irregularities in the performance of *śukṛti*; with references to *Baudhāyana*.

It begins:

सर्वशास्त्रार्थमर्थापरोक्षशब्दचक्षुसात् । (1.)

अथाश्वलायनानां श्रौतप्रायश्चित्तानुच्यन्ते ॥ तानि च
विहिताकरणे अन्यथाकरणे च भवन्ति । मुख्याभावे प्रतिनि-
धेरुपाधानम् । यथाद्रव्यदेशकालदक्षिणाचूत्विक्पत्नीप्रशुखानां
मुख्यानामभावे बौधायनाद्युक्त्यपोचितप्रतिनिधेनादाय कर्म
कार्यम् । न तत्र प्रायश्चित्तानि तानि त्वनिमित्तानन्तरं कर्तव्या-
नीत्युत्सर्गः । ब्रह्मयजुः कर्मसु इष्टिर्जितानि प्रायश्चित्तानि
ब्रह्मा कुर्यात् । इतराख्यधर्म्यादयः कुर्युरित्युत्सर्गः ॥ क्वचिदपवादं
वक्ष्यामः । अत्र प्रायश्चित्तानि नैमित्तिक(क)कर्मविशेषा अभि-
धीयन्ते ॥ अथान्वाहिताग्नेः प्रयाणविधिः [A. III. 10, 3] ॥

It ends:

इमं विष्यामि वरुणस्य पाशं यमवध्नोत सविता मुक्तः ।
धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्थोनं ते सह पत्या करोमि ॥
(*Twitt. S. iii. 5, 6, 2.*)

इति नित्यहोम ऐष्टिकप्रायश्चित्तप्रयोगः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

443.

619c. Foll. 41; size 9½ in. by 4 in.; De-
vanāgarī character; indifferent handwriting;
12-14 lines in a page.

Prāyaścittaprayoga, a manual of expiatory rites, based on the rules of *Āśvalāyana*, *Āpa-stamba* and *Baudhāyana*.

It begins:

विध्यपराधे प्रायश्चित्तिः । विधिज्ञेन विहितमुच्यते ।
विहितस्याकरणे अन्यथाकरणे प्रायश्चित्तिः कर्तव्या । प्रायो
विनाशः । चित्रिः संधानं । विनष्टसंधानं । विनष्टसंधानं प्राय-
श्चित्तिरित्युक्तं भवति । तथा च विध्यपराधे सति तदर्थं यदि
विशेषतो विहितमस्ति तदा तदेव कर्तव्यं । नास्ति चेद्
व्याहृतिहोमः कर्तव्यः । एतदेव सर्वप्रायश्चित्तमुच्यते । एवं च
सति यथा कथंचिद्विधिः संपादने प्रायश्चित्ताभाव उक्तो भवति ।
प्रायश्चित्तकालस्तु निमित्तानन्तरमेवेत्युत्सर्गः । ऐष्टिके तत्रे प्रधा-
नस्तिष्टकृत्समिष्टयजुर्होमाद्वा प्रागिति बौधायनः ॥

इति सकलप्रायश्चित्तोपयोगिपरिभाषाप्रकरणं । fol. 4;
० साधानम् ० fol. 5; अग्निहोत्रम् ० fol. 14; अन्वाहि-

ताग्नेः प्र० fol. 15; अग्न्युदयेष्टिमा० fol. 20; दर्शपूर्णमा-
सप्र० fol. 23; इति प्रायश्चित्तप्रयोगे पशुप्रकरणं । अथ
सोमप्रायश्चित्तं । fol. 26; इति प्रयोगरत्ने सोमप्रकरणं ।
अथ प्रायश्चित्तवेष्टीनां प्रयोगः fol. 36b.

It ends: इत्यापस्तंबोक्ता इष्टयः समाप्ताः ॥ वेशाखशुक्ल
१३ गुरी संवत् १६१० ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

444.

1129c. Foll. 24 (foll. 166–189 of the volume);
size 11½ in. by 4 in.; Devanāgarī character;
indifferent handwriting of about A.D. 1700; ten
lines in a page.

A portion of the same manual. It begins:

प्रणम्य शिरसा देवं लक्ष्मीकान्तं तथा गुरुम् ।

श्रीमच्च पितरौ तद्वत्तया मे कुलदैवतम् ॥

विध्यपराधे प्रायश्चित्तिः । विधिश्च्येन विहितमुच्यते विहि-
तस्याकरणे अन्यथाकरणे प्रायश्चित्तिः कर्तव्या ।०

We note some additional headings:

Fol. 4: इति सकलप्रायश्चित्तोपयोगिपरिभाषाप्रकरणं ॥
अथाधाने अन्यनुगमनप्रायश्चित्तं । fol. 5b: इत्याधानप्रकरणं ।
अथाग्निहोत्रे अन्यनुगमने प्रायश्चित्तं । fol. 10: इत्याश्वला-
यनानामग्निहोत्रद्रव्ये स्तवप्रायश्चित्तं । अथापस्तंबानां । fol. 11:
अथाग्निहोत्रंतरागमने आश्वलायनानां प्रायश्चित्तं ॥ – ॥ अथा-
ग्निहोत्रहोमकालातिक्रमे प्रायश्चित्तं ॥ fol. 12: अथाश्वला-
यनानामग्निहोत्रे ऽनुद्धरणप्रायश्चित्तं । fol. 12b: अथापस्तं-
बानां ॥ fol. 13b: इति होमविच्छेदे प्रायश्चित्तमापस्तंबानां ।
fol. 15: इत्यग्निहोत्रप्रायश्चित्तप्रकरणं । अथ दर्शपूर्णमासप्रा-
यश्चित्तं । fol. 16b: इत्याश्वलायनस्य हविर्दोषप्रायश्चित्तं ।
अथापस्तंबानां । fol. 21b: इत्यग्न्युदयेष्टिप्रायश्चित्तं । अथ
दर्शपूर्णमासादिषु विपर्यासप्रायश्चित्तं । fol. 24: इत्येकाध्व-
यैवप्रायश्चित्तं ।

The MS. ends: इति दर्शपूर्णमासप्रकरणं ॥

Fol. 1a gives the title भावीप्रायश्चित्तपुस्तकं, sub-
stituted for the original दर्शपूर्णमासप्रायश्चित्त.

[H. T. COLEBROOKE.]

445.

1541C. Foll. 19; size 11½ in. by 4 in.; fairly
written, in the Devanāgarī character, in the latter
part of last century; eight lines in a page.

Agñihotraprāyaścittaprayoga, based on *Āśva-
lāyana* (with references to *Āpastamba*); com-
posed, at Benares, by *Tryambaka*, son of
Kṛishṇabhāṭṭa, surnamed *Molha*.

The MS. begins: विध्यपराधे प्रायश्चित्तिः ॥ विहि-
तस्याकरणे । अन्यथाकरणे पायश्चित्तिः कर्तव्या । अपराधे
सति तदर्थतदाविहितमस्ति चेन्नदेव कर्तव्यं । तत्रास्ति चेद्वाह-
तिहोमः कर्तव्यः । कालस्तु प्रायश्चित्तानां निमित्तानंतरं ॥ शि-
ष्टभावे प्रतिनिधिः ॥०

The *Prāyaścittapradīpa* (० *pratīpa*!) is re-
ferred to fol. 4.

It ends: इति आज्याहुतीर्जुह्यात् । इति प्रायश्चित्तानि
समाप्तानि [वि]ध्यपराधे । मोहोपनासः कृष्णभट्टस्य सूनुना
अंबकेन काश्यां कृतः प्रयोगः ॥ इत्यग्निहोत्रप्रायश्चित्तं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

446.

1360. Foll. 74; size 10 in. by 4½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in A.D. 1620;
11–13 lines in a page.

Prāyaścitta-paddhati (or *-pradīpikā*), a similar
manual, following chiefly the *Kāṭiya-Śrautasūtra*,
by *Rāmacandra*, son of *Sūryadāsa*.

It begins:

संभ्राजो गिनचितो नत्वा विद्याकरगुरोः पदे ।

रामः पद्धतिमाधत्ते प्रायश्चित्तप्रदीपिकां ॥ १ ॥

कायसूत्रोदितं सर्वमत्र वाच्यं मया स्फुटं ।

समुच्चयो न्यत्र दृष्टो विशेषः क्वचिदेव तु ॥ २ ॥

कर्माणि स्वस्वंगयुक्तानि यथोक्तफलसाधनसमर्थानि भवन्ति ॥

अथादिष्टप्रायश्चित्तान्युच्यन्ते । तत्र प्रथमतो ग्निहोत्रकर्मप्रा-
यश्चित्तानि ।० fol. 5.

The treatise consists of 14 *kaṇḍikās*. Of
comparatively recent authorities, *Karka*, *Govin-
darāja* and *Ananta* (*yājñika*) are most frequently
referred to. Quotations have also been noticed
from *Vāsudeva* and *Maṇḍanācārya* (a number
of *ślokas* on *Punarādheya*, fol. 15; *Maṇḍanokta*
gaṇṇakālakārikāh, fol. 25b).

It ends : इति चयने प्रायश्चित्तविशेषाः ॥ ०

कृत्वामेतामग्निचिद्रामचंद्रः सूत्रैकार्थी नैमिषारण्यवासः ।

संवाजः श्रीसूर्यदासस्य सूनूः प्रायश्चित्तेः पद्धतिं संव्यधत् ॥

इत्यग्निचिद्रामचंद्रविरचिता प्रायश्चित्तपद्धतिः समाप्ता ॥ ०

संवत् १६७६ वर्षे पौषमासे शुक्लपक्षे १४ तिथौ लिखितं ॥ ०

चिरग्निचिद्रामचंद्रस्यपतिदीक्षितवामनसुतश्चलेन* लिखापितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

447.

259b. Foll. 59; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of the 17th century; 10-12 lines in a page.

Yajñaprāyaścittavivarana, an exposition, by *Gopāla*, of *Baudhāyana*'s rules of expiation. Three *prāśnas*, of 11, 10 and 8 *adhyāyas* respectively.

In the *Prāyaścittapradīpa* (No. 449) this work seems to be referred to as (*prāyaścitta*)-*sūtra*-*bhāṣya*.

It begins:

अथातो मंत्रगणान्नातानि प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः ।
उक्तानि दर्शपूर्णमासादीनि कर्माणि अनंतरं तेषामकरणे अन्य-
थाकरणे वा प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः । अतःशब्दो हेतौ
यस्माद्दर्शपूर्णमासादीनां कर्माणां सकलावगतिर्वैगुण्यावगतेर्हेतुः
तस्मादनंतरं विहितानामकरणे अन्वयाकरणे वा प्रायश्चित्तानि
व्याख्यास्यामः । ०

Prāśna II. begins: अथ वै भवति यः पापयस्त्रगृहीत
आहिताग्निः क्षयरोगगृहीतः रहस्येष्टा यजेतेति संवधः । ०

Prāśna III. begins: अथातिदग्धानि सदो हविर्धा-
नानीति बहुवचनं शकटावेकं समस्तं देवयजनं दग्धं स्यात्तत्र
सदो हविर्धानान्वावृत्तैव क्रियेरन् । ०

It ends: एवं हि श्रूयते मलवद्वाससा न संवदेत न
सहासीत नास्या अन्नमद्यादिभ्यारभ्याभ्यंजनमेव न प्रतिगृह्य
काममन्यदित्युक्तं अन्यत्सहासनादिति भवस्वामिना व्याख्यातं ॥

इति गोपालकृते यज्ञप्रायश्चित्तविवरणे तृतीयप्रश्नस्याष्टमो
ध्यायः ॥

* The syllables *श्चले* supplied by a later hand, the original word having been obliterated by ink.

A few lines have been added by a modern hand, in which the *Kapardībhāṣya* is quoted.

For another MS. of this work, see *Rājendra-lāla Mitra*, Notices ii. p. 187.

[H. T. COLEBROOKE.]

448.

1572b. Foll. 44; size 10 in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the latter part of the 17th century; foll. 1-5 by a different hand from the rest; 10-14 lines in a page.

Śrauta-prāyaścittacandrikā, another exposition of *Baudhāyana*'s rules of expiation, by *Viśvanātha Bhaṭṭa*, son of *Nṛsiṃha Dikṣita*.

It begins:

पंचश्रवैरिसंचितमगणितपुण्यं गणेशजन्मपदं ।

अंचितदृगंतकरुणं कंपन्न (!) कलयामि शोणितोद्भासं ॥ १ ॥

बौधायनावताराय तपःमाराप मे नतिः ।

चिद्वराय गुरवे भिक्षवे स्तु मुमुक्षवे ॥ २ ॥

श्रौतकर्मसु भ्रमप्रमादाभ्यामकरणस्यान्यथाकरणस्य वा संभा-
वितत्वेन कर्मणामसांगत्वात्पत्तिशंकया लोकानामप्रवृत्तेरशक्यानु-
ष्ठानलक्षणमप्रामाण्यं प्रसज्येत । अतो ऽकरणान्यथाकरणदोषदुष्टा-
न्यपि कर्माणि कृतप्रायश्चित्तानि सांगानि भवन्तीति कर्मनिर्वा-
हकानि प्रायश्चित्तानुच्यन्ते । यथाहुराचार्यपादाः । प्रायो विना-
शपर्यायः । स चाप्यकरणाद्भवेत् । अन्यथाकरणाद्वा तत्संघा-
चित्तिरुच्यते । तानि द्विविधानि मंत्राज्ञातानि गणाज्ञातानि च ।
गणेनाज्ञातानि मिंदादिगणादीनि । प्रायश्चित्तहोमकालास्तत्र
प्रधानसौविष्टकृतमिष्टयजुषां प्रागित्येवमादयः । ०

It ends: अग्नये हिरण्यं सोमाय वासः रुद्राय गामिति
प्रतिमहः ॥ इति वेधातविवेष्टिः (!) ॥ ० ॥ इति श्रीनृसिंह-
दीक्षितसूनुविश्वानाथमठविरचितायां श्रौतप्रायश्चित्तचंद्रिकायां
तृतीयप्रश्नः समाप्तः ॥

For another MS. of this treatise see *Rājendra-lāla Mitra*'s Notices, I. p. 88.

[H. T. COLEBROOKE.]

449.

1467A. Foll. 99; size 9½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about the middle

of last century; foll. 40-64 by a different hand from the rest; ten lines in a page.

Prāyaścittapradīpa, an anonymous treatise on propitiatory rites, based mainly on *Baudhāyana's* precepts, and the commentaries thereon.

It begins: श्रीबोधायनाचार्य नमः ॥

नत्वा बोधायनाचार्यं तेनोक्तश्रौतकर्मणां ।

विधितक्रमणे प्रायश्चित्तदीपः प्रकाश्यते ॥ १ ॥

श्रौते बोधायनोक्तानि प्रायश्चित्तानि यानि च ।

उक्तानि सूत्रभाष्ये च वर्धगोपालसूरिणा ॥ २ ॥

व्यासोक्तानि प्रकीर्णानि तेनोक्तानि यानि च ।

भवस्वामिनताज्ञेयां विसतराक्षिण्यं ब्रुवे ॥ ३ ॥

पंच प्रकरणाव्यत्र तेष्वधाधानाग्निहोत्रके ।

दर्शद्यामयणाद्यन्तः सोमश्चेति यथाक्रमं ॥ ४ ॥

अपातो मंत्रगणान्नातानीत्यादि । अथशब्द आन्तर्यं कर्माख्यभिधायानंतरं प्रायश्चित्तमभिधीयते । अतःशब्दो हेतुर्थे यस्मात्कर्त्तव्यं वैगुण्ये सति प्रायश्चित्ते कृते कर्म सगुणं भवति । अतः प्रायश्चित्तानि व्याख्यास्यामः । विहितानामकरणे ज्ञेयाकरणे वा प्रायश्चित्तं विधीयते । मंत्रगणान्नातानि मंत्रेणाज्ञातानि गणनेनाज्ञातानि चिन्तावेणावगम्यन्ते कानिचिद्गणेन ब्रह्मप्रतिष्ठा मनस इत्येवमादीनां प्रायश्चित्तत्वं मंत्रसामर्थ्ये नावगम्यते । उद्धृतं तं सरस्वतीवेवमादीनां प्रायश्चित्तत्वं गणसामर्थ्यादवगम्यते । प्रायो विनाशश्चित्तं संधानं तदुच्यते । सर्वत्र प्रायश्चित्तहोमेषु स्मार्तवदाज्यसंस्कारं कुर्यात् । तत्र क्रमः । गार्हपत्यादुत्तरतो दग्धेषु आज्यस्थालीं सुचं जुहूं प्रोक्षणीपात्रं चासाद्य ०

Iti -- ādhūnaprakaraṇam, fol. 6; agnihotra-prakaraṇam, fol. 24; darśapūrṇamāsaprakaraṇam, fol. 52; [ity āgrayaṇapṛāyaścittam, atha mṛṇiṅgreshṭih, fol. 53; atha pavitreshṭih, fol. 56; atha nakshatreshṭayah, fol. 58b; atha cāturmāsyaṇām pṛāyaścittāni, fol. 69]; iti -- āgrayaṇāḍīyaṇāma caturtham prakaraṇam, fol. 77b.

It ends: अथै स्वाहेत्यादिप्रणवेनांत । एतैः सर्वैः क्रवन्त-प्रायश्चित्तानि जुहुयान् ॥

इति प्रायश्चित्तप्रदीपे सोमप्रायश्चित्तं नाम पंचमं प्रकरणं ग्रंथश्च संपूर्णः ॥ संवत् ॥ पौषमासे कृष्णपक्षे दुतीयायां चंद्र-वासरे ॥

For other MSS. of this treatise see Burnell, Cat. of Vedic MSS., p. 27; Index of Tanjore MSS., p. 27. [H. T. COLEBROOKE.]

b. Grihya Ritual.*

450.

1028. Foll. 132; 4to, size 11 in. by 8½ in.; written, somewhat indistinctly, in Bengali; 12-14 lines in a page. European paper.

Keśava Miśra's Chandogaparīśiṣṭa, an exposition of brāhmanical duties; together with a commentary, entitled *Parīśiṣṭaprakāśa*, by *Nārāyaṇa*, son (?) of *Gona*, and grandson of *Umāpati*.

The MS. is unfortunately very incorrect, and the writing lacks individuality and distinctness. The beginning of the text and *Prakāśa* is here reproduced with the help of *Śrīnātha's* commentary (No. 451).

यस्याज्ञा जयति श्रुतिस्मृतिमयी यत्पादपायामयो

धर्मा कैश्चिदुपास्यते सुकृतिभिः गङ्गायभिर्दृष्टां गतः ।

यं ज्योतिर्मयमनरुद्रवतमश्नेतुं पुरस्कर्वते

सन्तः पातु जगच्चतुर्मुखगिरामर्थः स देवो हरिः ॥ १ ॥

इह जगति वन्दितपदाः सदा नरेन्द्रैः पवित्रजन्मानः ।

वसुधासुधाभुजः कति नाभुवन् काञ्चिद्विन्दीयाः ॥ २ ॥

चरितमहति तेषामन्वये सोमपीती

समजनि परितोषश्छन्दसां देहबन्धः ।

अलभत स हि विप्राब्धासनं तालवाटीं

तदिह भजति पूजामुत्तरा येन वाढा† ॥ ३ ॥

तस्माच्चतुर्ध्वजं पिशाचखण्डं तथारापडला (१) ।

हि जनवनादिकमपरं निःमृतमनघं कुलस्थानं‡ ॥ ४ ॥

जज्ञे ऽथ भुवनस्य पावनहेतुरेकः

श्रौते विधौ सततनिर्मलधीप्रसारः ।

प्राक् पूजितो विबुधसदसि धर्मेनामा

नामानुरूपचरितः § परितोषसूनुः ॥ ५ ॥

* For a number of other treatises on this subject, not specially assigned to a particular Vedic school, see under *Ācāra*.

† स परितोषो विप्रात् ब्रह्मणात्रालवाटीसंज्ञं स्थानमलभत येन शासनेन उत्तरा वाढा पूजां भजति । Comm.

‡ Part of the comment on this *śloka* is wanting.

§ नाभार्थरूपचरितः text.

तस्मादजायत सदायतनं गुणानां

भद्रेश्वरो निखिलकोविदबन्धनीयः ।

मध्येसभं* स्थितिमतां प्रथमाभिधेयः

सेवातिसक्तद्वयः पदयोर्भुरारेः ॥ ६ ॥

तस्माद गदाधर इति द्विजचक्रवर्ती

राजप्रतिग्रहपराङ्मुखमानसो भूत् ।

पुण्यानि केवलमहर्निशमजैयन् यः

शान्तिश्चिराय समयान् गमयाच्चभूत् ॥ ७ ॥

तस्माद्भूषितसाभिभूषितवलयः शिष्योपशिष्यव्रजैर्

विद्वन्मौलिरभृदुभापतिरिति प्राभाकरग्रामणीः ।

क्ष्मापालाज्यपालतः स हि महाश्राद्धं प्रभूतं महा-

दानं चार्धिगणार्हणार्हद्वयः प्रत्यमहीत् पुण्यवान् ॥ ८ ॥

अस्यात्मजः सुकृतवानय कृतसर्वैः सुदक्षिणो बहुधा ।

उदियाय गोणनामा† गुरुरिव‡ तन्त्रपुराणज्ञः ॥ ९ ॥

शश्वद्विजनीननिर्मलगुणे भूलोकवाचस्पतौ

प्रेङ्गुकीर्तिसरित्प्रवाहनिचहप्रक्षालिताशमुखे ।

यस्मिन् कृष्णपदैकलीनद्वये धर्माधिकारास्पदं

विभागे द्विजमन्दिराख्यधिवसन्निधूतदोषा श्रियः§ ॥ १० ॥

जातस्ततः॥ स्मृतिपुराणविदामुपास्य

विद्याः प्रभाकरमतस्थितिलब्धकीर्तिः ।

ख्यातः सतां सदसि मित्रजनेषु च श्री-

नारायणः सततकृष्णपरायणात्मा ॥ ११ ॥

छन्दोगपरिशिष्टस्य सर्वाधिकलोकहेतवे ।

परिशिष्टप्रकाशाख्यश्चक्रे तेनैव धीमता ॥ १२ ॥

अथातो गोभिलोक्तानामन्येषां चैव कर्मणां ।

अस्पृष्टानां विधिं सम्यग्दर्शयिष्ये प्रदीपवत् ॥ १ ॥

अथ वेदाध्ययनानन्तरं गृहस्थाश्रमप्रवेशोन्मुखस्य (1) माणव-

कस्य गोभिलोक्तानामाधानादिगृह्यकर्मणामन्येषां ०

ऊर्ध्वं तु चिवृतं कार्यं तनुचयमधोवृतं ।

चिवृतं चोपवीतं स्यात्तस्यैको यन्धिरिष्यते ॥ २ ॥

यज्ञोपवीतिना चान्नोदकेन कृतं । इति गोभिलोक्ता पुनर्य-

ज्ञोपवीतं कुरुते ० ॥ इदानीं यज्ञोपवीतस्य दैर्घ्यमाह ।

धृतर्वशे च नाभ्यां च धृतं यद्विन्दते कटिं ।

तद्धार्यमपवीतं स्यात्तलिलक्षं न चोच्छ्रितं ॥ ३ ॥ ०

* = सभामध्ये.

† अन्यस्तु गोत्र इति पठति Comm.

‡ = प्रभाकर इव Comm.; ? supply स (तन्त्र ०)

§ अधिवसन् is imperfect, without augment.

॥ ततस्तस्माद्देशात् Comm.

Prapāṭhaka II. begins fol. 31b: प्रातःस्नानानन्तरं
प्रातः सन्ध्यामाह ।

अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि सन्ध्योपासनिकं विधिं ।

अनर्हः कर्मणां विप्रः सन्ध्याहीनो यतः स्मृतः ॥

Prapāṭhaka III. fol. 88 :

असमक्षं च दम्पत्योर्होतव्यं नत्विगादिभिः ।

द्वयोरप्यसमक्षं हि भवेद्भुतमनर्थकं ॥

श्रुतिकपुत्रगुरुभ्रातृभागिनेययामातृभिर्जीयापत्योर्ध्वजमानयोर-
समक्षं हुतं निष्फलं स्यात् ॥ ०

The MS. breaks off abruptly before the conclusion of this chapter in the interpretation of this *śloka* :

गोशालायां प्रणीयाग्निं सक्त्य ब्रीहि *lacuna* ।

अग्निमप्येश्वरेन्द्रेभ्यो निर्वपेत्पायसं चरुं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

451.

648. Foll. 83 ; size 12½ in. by 4 in.; well written, in the Bengālī character; seven lines in a page. Modern.

[*Chandoga*-] *Parīśiṣṭaparakūśa-sūramāñjarī*, a commentary on *Nārāyaṇa's Prakūśa*, by Śrīnātha Ācāryacūḍāmaṇi, son of Śrīkarācārya. The first two chapters.

It begins:

यः सृष्टिस्थितिनाशहेतुरमरश्रेणीशिरोभूषण-

भाजत्पादसरोरुहः क्रतुमतां दाता फलानां शिवः ।

भक्तानां सुरपादपः स जगतामोशः सदा चिन्त्यतां

किं मिथ्याचिरचिन्तनैश्चल ह चेत्तः प्रसीदाशु मे ॥

श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीमत्श्रीनाथशर्मेणा ।

परिशिष्टप्रकाशस्य क्रियते सारमञ्जरी ॥

अथ प्रारम्भितप्रतिबन्धकीभूतदुरिता पूर्वविधाताय शिष्टाचा-
रपरम्परामात्रमिष्टदेवताकीर्त्तनरूपमङ्गलमाचरन् शिष्यशिष्यार्थं
ग्रन्थकृतं ग्रन्थादौ निबन्धनाह । यस्येति । तच्च धर्मप्रधानक-
स्मृतिशास्त्रव्याख्यानकर्तृस्तत्रप्रतिपादकदेवताकीर्त्तनमेव समाचर-
मिति तदेवाह । यस्य भगवतः श्रुतिस्मृतिमयी आज्ञा जयति
सर्वेति कथेण वर्ततां ॥ ०

It ends: इति महामहोपाध्यायश्रीकराचार्यात्मजश्रीश्री-
नाथाचार्यचूडामणिद्वृतपरिशिष्टप्रकाशटिप्पण्यां सारमञ्जरीं द्वि-
तीयप्रपाठकः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

452.

5a. Foll. 59, numbered 1, 1a, 2-58; Euro-
pean paper; folio, size 8 in. by 13 in.; Bengali
character; ten lines in a page,

[Chandoga-] *Dasakarma-paddhati*, or (as it
is called on the title-page) *Samskṛā-paddhati*;
a manual of initiatory rites, according to the
Chandoga ritual, by *Bhaṭṭa Śrī-Dhavadeva*;
with a partial interlinear English translation in
Colebrooke's handwriting.

The work begins:

चतुर्वेदनसप्तस्यचतुर्वेदकुटुम्बिने ।

द्विजानुष्ठेयसत्कर्मसाक्षिणे ब्रह्मणे नमः ॥

गृह्यमूचार्थमालोक्य छन्दोगानामियं क्रमात् ।

वृत्ता श्रीभवदेवेन कर्मानुष्ठानपद्धतिः ॥

तत्र सर्वकर्मणां मूलभूता कुशसिद्धिका लिख्यते । तत्रोभयत-
श्चतुर्वेदस्तप्रमाणं भूदेशं शर्कराङ्गारास्यकेशतुषादिरहितं पूर्वोक्त-
रङ्गवं समं वा द्वायामखण्डपसहितं गोमयेनोपलिप्य ज्ञातः शुचि-
राचानः प्राङ्मुखः कुशसहितासनोपविष्टः कर्ता उत्तरस्यां दिशि
अभ्युक्ष्यार्थं कुशसहितं जलपात्रं निधाय दक्षिणजानु भूमौ
पातयित्वा सव्यहस्तप्रादेशं वह्निस्थापनपर्यन्तं भूमौ निधाय
दक्षिणहस्तगृतीतकुशमूलेन स्वाङ्गुष्ठपरिमितेन द्वादशङ्गुलप्रमाणां
प्राङ्मुखीं पृथिवीदेवताकां रेखामुल्लिख्य पीतवर्णीं ध्यायेत् ।
तन्मूलतः प्रभृत्येकविंशत्यङ्गुलप्रमाणामुत्तराभिमुखीमग्निदेवताकां
रेखामुल्लिख्य लोहितवर्णीं ध्यायेत् । ततः प्रथमरेखातः सप्ताङ्गु-
लान्तरितां प्रादेशप्रमाणां पूर्वाभिमुखीं प्रजापतिदेवताकां रेखामु-
ल्लिख्य कृष्णवर्णीं ध्यायेत् । ततोऽपि सप्ताङ्गुलान्तरितां प्रादे-
शप्रमाणां पूर्वाभिमुखीमिन्द्रदेवताकां रेखामुल्लिख्य नीलवर्णीं
ध्यायेत् । ततः सप्ताङ्गुलान्तरितां प्रा० पू० सोमदेवताकां रे०
शुक्लवर्णीं ध्यायेत् । ततः क्रमेण रेखातसूक्तं (!) गृहीत्वा
येशान्यां दिशि अरत्निमाचान्तरिते देशे प्रजापतिर्चुचिरग्नि-
देवता उत्तरादिनिरसने विनियोनः ॥०

इति सर्वकर्मसाधारणो कुशसिद्धिका fol. 6; इति सर्वकर्म-
साधारणमुदीच्यं कर्म समाम् । अथ विवाहकर्मोभिधीयते fol.
10b; इति पाणिमहर्षं समाम् fol. 21b; इति गभीधानं
समाम् fol. 28; इति पुंसवनं fol. 30; इति सीमन्तो-

नयनं fol. 33; इति जातकर्म fol. 34b; इति निष्क्रमणं
fol. 35b. इति नामकरणं fol. 37b; इति पौष्टिकं fol.
38; इत्यन्नप्राशनं fol. 39b; इति पुत्रमूर्धाभिघ्राणं fol. 40b;
इति चूडाकरणं fol. 43b; इत्युपनयनं fol. 49b; इति
सावित्रश्चरुः fol. 52; इति समावर्तनकर्म fol. 56.

It ends: इति शालाकर्म समाम् ॥ इति श्रीभट्टश्रीभवदे-
वकृता छन्दोगानां दशकर्मपद्धतिः समाम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

453.

639b. Foll. 32; size 16 in. by 5 in.; fairly
written, in Bengali; eight lines in a page.

Another copy of the same treatise.

It ends: इति श्रीभवदेवभट्टकृतायां छंदोगपद्धतौ दशक-
र्मपुस्तकं समाम् ॥ शकाब्दाः ११२९ ॥

An incomplete MS. of this treatise, contain-
ing only the general part, has already been
noticed under No. 394.

[H. T. COLEBROOKE.]

454.

353A. Foll. 53; size 10½ in. by 3½ in.;
well written, in the Devanāgarī character; nine
or ten lines in a page.

Chandogāhnikapaddhati, a treatise on common
daily observances, by *tripāṭhin Rāmākṛishṇa*.

The first two leaves of the original MS.
are wanting, but have been supplied (though
apparently imperfectly) by a later hand.

It begins:

अपकृष्य च विद्यमूचं काष्ठलोहतृणादिना ।

गृहीतशिश्वोऽथाय मृद्भिरभ्युद्धते जलैः ॥

Atha ācamanavidhiḥ, fol. 2; *dantadhāvana-
vidhiḥ*, fol. 3; *prūṭaśnāna*, fol. 3b; *gaṇaśnāna*,
samkshepa, fol. 4; *sandhyopāsana*, fol. 5b; *aṅgu-
linyāsa*, *śhaḍaṅganyāsa*, *pranāvanyāsa*, *sapta-
vyūhṛitīnām nyāsa*, fol. 6b; *gūyatrīvarṇanyāsa*,
śironyāsa, fol. 7; *japalakṣhaṇam*, fol. 8b; *japa-
mālālakṣhaṇam*, fol. 9; *japanishedha*, *sandhyāyū*

mukhyakālaloṇe prāyaścittavidhi, sūtake sandhyā-vidhih, fol. 9b; sandhyopāsana, fol. 10; svas-tyayana, fol. 13; homavidhi, fol. 13b; devapūjā, fol. 15b; navagrahapūjā, fol. 18; maṅgalāve- kṣhaṇa fol. 21b; abhivādāna, nityadāna, fol. 22; adhyayanarūpasya brahmayajña, fol. 22b; yoga- kṣema, fol. 23b; madhyāhnaśnāna, fol. 24; snānāṅgatarpaṇa, fol. 29; snānāṅgatarpaṇāna- taravidhi, fol. 33b; vastraparidhānavidhi, tilaka- vidhi, fol. 34; madhyāhnaśandhyopāsana, fol. 34b; sūryopasthāna, fol. 35b; japa-rūpa-brah- mayajñavidhi, fol. 36; rudropasthāna, fol. 36b; tarpaṇavidhi, fol. 37; pañcamahājyajñavidhi, vaiśvadevavidhi, fol. 41; manushyayajñavidhi, fol. 45; nityaśrāddha, fol. 46; amukalpavidhi gogrāsavidhi, fol. 47b; bhikṣhādāna, bhojanavidhi, fol. 48; purāṇādiśravaṇa, agneḥ prādushkaraṇa, sūyamśandhyopāsana, fol. 50b; sūyamśoma, sū- yam-vaiśvadeva, fol. 51; sūyam-bhojana, śaya- navidhi, fol. 51b; śtryabhiḡamana, fol. 52.

Dated Samvat 1780. For a Berlin MS. of the work, see Weber's Catalogue, No. 330.

[H. T. COLEBROOKE.]

455.

1722b. Foll. 19; size 8½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Chandogānīyāhnikā, a shorter treatise on the same subject, by Śivarūma, son of Viśrūma.

It begins:

प्रणम्य तातं विश्राम्यं (1) विघ्नेशं जगदंशिकां ।
ब्रह्मयमाश्रितं यत्र प्रातः कृत्यादिकर्मणि ॥ १ ॥
विधिं तस्य प्रवक्ष्यामि छंदोगानां हिताय वै ।
शिष्याणामुपकाराय तथा च विदुषां मुदे ॥ २ ॥

ब्राह्मे मुहूर्तं उत्थाय श्रीपरमेश्वरं स्मृत्वा यथावन्मूत्रपुरीषो-
त्सर्गं कृत्वा क्षालितकरचरणः प्राङ्मुखोदङ्मुखो चोपविश्या-
चामेत् । ०

इति प्रातःसंध्या fol. 5; इति मध्याह्नसंध्या fol. 7b;

इति देवपूजाप्रयोगः fol. 8b; इति (पंचयज्ञानां) निरुत्यः ।
अथ प्रयोगः fol. 13; इति वैश्वदेवः fol. 16; इति पंच
महायज्ञाः fol. 17; इति भोजनविधिः fol. 18b.

It ends: इति सायंसंध्या ॥ इति विद्वज्जननीराजितच-
रणकमलभ्युक्तश्रीविश्रानात्मजशिवरामविरचितं छंदोगानीयाहिकं
समाप्तिमगात् ॥ संवत् १८१० चैत्रकृष्णद्वादशीबुधवासरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

456.

1153a. Foll. 176; size 9½ in. by 4 in.; legibly written in Devanāgarī; ten or eleven lines in a page.

Bahvricālīnikā, an anonymous compilation of directions regarding the daily observances of a Brāhman.

It begins:

प्रणम्य शिरसा देवं देवगणपतिं तथा ।

बह्वृचानां हितायै लिख्यते चाह्निको विधिः ॥

अथेदानीं सुमोन्मिताद्वारम्य शयनपर्यंतमाहिकं कर्माच्यते ।
तत्र मनुः । नामुच हि सहायार्थे पिता माता च तिष्ठतः । ०

It ends: आपस्तम्भः (1) । कामं भर्तुरनुज्ञया व्रतो-
पवासादीनारभेत् ॥ २० ॥ नारी भर्तुरनुज्ञाता पिता भ्राता
मुनेन वा । विकलं तद्वचस्य यत्करोति व्रतादिकमिति ॥

इति स्त्रीगमनविधिः ॥ इति बह्वृचाहिकं संपूर्णं ॥ संवत्
१११९ वैशाखकृष्ण ६ गुरौ लिखितमिदं पुस्तकं ॥

Then follow a page and a half of quotations on bathing, from *Smṛitisāra*, *Karmapradīpa*, *Manu* and *Vishṇu*; breaking off abruptly at the end of the leaf. [H. T. COLEBROOKE.]

457.

1607. Foll. 322; size 9½ in. by 4½ in.; fairly well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Kṛityacintāmaṇi, a compendium of domestic rites, compiled, in accordance with the *Gobhīlīya-Gṛīhyasūtra*, by Śivarūma, son of Viśrūma, in Śāka 1562 (A.D. 1640).

It begins :

श्रीविश्वेश्वरमहोपाध्यायः श्रीशारदां सारदां
नत्वा वेदविदां वरं च जनकं श्रीशुक्लविश्रामकं ।
गाढाज्ञानतमोऽपहं कृताधियां श्रीसामगानां कृते
कुर्वे जहं कृपया गुरोः मुरुचिरं श्रीकृत्यचिन्तामणिं ॥ १ ॥
वन्दे श्रीगणेशायकं चित्तयनं रक्ताक्षरैरावृतं
पाशेष्टाकुशदन्तपाणिममरं चन्द्रार्धमौलिं सदा ।
यन्मं सिद्धिमुदामुरैर्मुनिगणैः संस्तूयमानं मुदा
यं वै वेदविदो नमन्ति सकलारम्भेषु सिद्धिप्रदं ॥ २ ॥
आचार्यं गोभिलं नत्वा दृष्ट्वा तत्सूत्रमादरात् ।
कृत्यचिन्तामणिं वक्ष्ये गुरुणां सुप्रसादतः ॥ ३ ॥

लाट्यायनादिभिर्रुक्ताणि श्रीतानि कर्माणि स्मार्तानि कथय-
न्नाह भगवान्गोभिलः ॥ अथात इति ॥ अथशब्दस्य मङ्गलत्वं
स्मृत्तिसिद्धे ॥ ०

Fol. 48 : इति ० कृत्यचिन्तामणौ आधानप्रकाशः प्रथमः
समाप्तः ॥

जगन्मयस्वरूपाया नौमि पादांबुजद्वयं ।
यं नमस्तस्मिन् देवा नानोपायनपाणयः ॥

पूर्वमुपवीतिना कर्म कर्तव्यमित्युक्त्वातुपवीतस्वरूपमाह । यज्ञो-
पवीतं कुरुते सूचं वस्त्रं चापि वा कुशरज्जुमेव (Gobh. Grīhya-
sūtra, I. 2, 1) ॥ ०

Fol 96 : इति ० आह्निकप्रकाशो द्वितीयः समाप्तः ॥

तातं प्रणम्य विश्रामं विश्रेशं जगदंविक्तां ।
प्रारभ्यते य तार्तीयः प्रकाशः सर्वसंमतः ॥

प्रथमप्रकाशे सूत्रक्रमेण निरूपितं स्मार्तग्न्याधानं द्वितीये
च आधानानंतरं सन्निहितं तत्त्वान्निरूपिताः सायंप्रातर्होमपंच-
यज्ञाः ॥ अतः परं सूत्रक्रमेण वक्तव्यः पश्चादिस्थालीपाकस्तस्य च
पिंडपितृयज्ञपाविश्राद्धपूर्वकत्वात्तयोरमावास्यायामनुष्ठेयत्वाद्दर्शपू-
र्णमासयोः स्वरूपकथनमन्तरेणानुष्ठानासंभवादादौ तयोः स्वरूपं
निरूपयितुमाह आचार्यः । अथ दर्शपूर्णमासयोः (Gobh.,
Grīhyasūtra, I. 5, 1).

The leaves 107 seq. seem to be in a state of
confusion, the volume being apparently made
up of two or three different copies of the work;
foll. 107-194 (wrongly inserted ?) and 195-279
being also paged separately.

Fol. 108 : कालमाह । अमावास्यायां तच्छ्राद्धं (? sūtra) ॥

Fol. 190 : इति ० आधानप्रकाशः प्रथमः ॥

Fol. 233b : इति विवाहादिचतुर्थीकर्मोक्तकर्मनिर्णयः ॥
अथ सूत्रक्रमप्राप्तो गर्भाधानादिनिर्णयः । तत्राह । ऊर्ध्वं त्रिरा-
चात्संभव इत्येके (Gobh. I. 5, 7) ॥

End of the third chapter not found.

Fol. 273 : इति ० संस्कारप्रकाशश्चतुर्थः समाप्तः ॥

तातं प्रणम्य विश्रामं सारदां सारदां शिवां ।

सूत्रक्रमेण वक्ष्ये हमुपाकर्मोदिनिर्णयं ॥ अथापाकर्मनिर्णयः ॥ ०

It ends : इति काम्यकर्मोदिशांतिप्रयोगः समाप्तः ॥ समा-
प्तश्चायं ग्रंथः ॥

यस्याः प्रमादलाभेन निर्वंधो यं मया कृतः ।

परिश्रमेण मे देवी प्रीता भवतु सर्वदा ॥ १ ॥

पञ्चतुशरचंद्रैश्च मिते शाके तु वत्सरे ।

मुन्यं कस्मिन्ते नभोमासि पक्षे सिते तरे ॥ २ ॥

जन्माष्टम्यां गुरोर्वारे शुक्ले विश्राममनुना ।

शिवरामेण रचितः कृत्यचिन्तामणिः शुभः ॥ ३ ॥ ० ७ ॥

इति विद्वन्मुकुटमाणिक्यनीराजितचरणकमलशुक्लश्रीविश्रा-
मात्मजशिवरामरचिते कृत्यचिन्तामणौ पाकसंस्था पंचमः प्रकाशः
समाप्तः ॥ समाप्तो यं कृत्यचिन्तामणिः संवत् १८६१ ०

[H. T. COLEBROOKE.]

458.

1667c. Foll. 29; size 9 in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about the begin-
ning of last century; eleven lines in a page.

A portion of the same work. The first
chapter, chiefly on ādhāna; incomplete.

इति प्रायश्चित्तनिरूपणं ॥ अथ आधानविधिनिर्णयः fol. 28a.

[H. T. COLEBROOKE.]

459.

1636c. Foll. 29; size 9 in. by 4½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character;
foll. 1-5a by a different hand from the rest;
9-12 lines in a page. Modern.

Rigveda-(Sapta)samsthāprayoga, a manual for
the performance of certain domestic rites.

The treatise begins:

नमामि पार्वतीसूनुं भक्तानां सिद्धिदायकम् ।

क्रियते ह्युपाकारायावशिष्टा समसंज्ञका ॥

श्रवणाकर्माद्या इत्यर्थः ॥ इदानीं श्रवणाकर्माद्याः(ः) समाव-
शिष्टा उच्यन्ते । तत्र तावच्छ्रवणाकर्माद्यते । श्रवणाकर्मे सर्वव-
लिं च भुङ्क्तापि केचित्कुर्वन्ति । युक्तं तूपवासिनैव कार्ये इति ।
श्रावण्यां पौर्णमास्यां पूर्वाह्णे वृद्धिश्चाहं कृत्वा दिवैव यवानां
ब्रीहीणां वा लौकिकाग्नौ प्रस्थमितानां भर्जनेन धानाः कृत्वा
खण्डितब्रीहस्यतरस्य लौकिकाग्नौ भर्जनं कृत्वा तन्निष्ठैः सक्तु-
भिर्नैवं कलशं प्रपूये बलिनिक्षेपसाधनभूतां वैकङ्कतद्वीमिपि
संपाद्य तदुभयं गृहकाष्ठादिलक्षिते नवे शिक्मे निधाय वत्स्यथं
गृहप्राच्यां शुचिदेशं परिगृह्णीयादिह करिष्यामीति ।^०

Śravanākarma ends fol. 4; *sarpabali*, fol. 5;
ūśvayajñakarma, fol. 6; *āgrayaṇa*, fol. 7b; *pra-
tyavarohaṇa*, fol. 12b; *anāhātāgnehḥ piṇḍapitri-
yajñavyatishanḡa-śrāddha*, fol. 23; and the *ash-
ṭakū* [this last portion being subdivided into
saptamāśrāddha, fol. 24; *aṣṭamāśrāddha*, fol. 25b;
anvashṭakyaśikhyāśrāddha, fol. 28b; (*aṣṭakāvi-
kṛtibhūta*)-*madhyāvarsha*; (*pratimāsam*)-*apara-
pakṣaśrāddha*]. [H. T. COLEBROOKE.]

460.

2663a. Foll. 30; size 9½ in. by 4½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character, in
the earlier part of last century; 7-10 lines in a
page.

Karmapradīpa, a metrical treatise on domestic
rites, intended as a supplement to the rules of
Gobhila.

The treatise, which consists of little short
of five hundred *ślohas*, in three *prapāṭhaka*s
of ten *kaṇḍikās* each, is usually ascribed to
Kātyāyana; and has been printed in India as
the *Kātyāyana-Smṛitiśūtra*.

It begins:

अथातो गोभिलोक्तानामग्रेषां चैव कर्मणां ।

अस्पृष्टानां विधिं सम्यग्दर्शयिष्ये प्रदीपवत् ॥

चिवृद्धवृत्तं कार्यं तन्नुच्यमधोवृत्तं ।

चिवृद्धोपवीतं स्यात्स्यैको ग्रन्थिरिष्यते ॥^०

The second *prapāṭhaka* begins fol. 8b:

अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि संध्योपासनकं विधिं ।

अनहैः कर्मणां विप्रः संघ्याहीनो यतः स्मृतः ॥

The third *prapāṭhaka* begins fol. 19:

असमर्थं तु दंपत्योर्होतृभ्यं नर्त्तिगादिना ।

द्वयोरप्यसमर्थं हि भवेद्भुतमनर्थकं ॥

विहायाग्निं सभार्यश्चेत्तस्मान्मुञ्च्य गच्छति ।

होमकालात्यये तस्य पुनराधानमिष्यते ॥

[GAIKAWAR.]

461.

41a. Foll. 22; 4to, size 10½ in. by 8 in.;
Bengālī character; European paper (water-mark
1805); 15-19 lines in a page.

Another copy of the same treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

462, 463.

530, 1700. Foll. 358, out of which four
(32, 52, 303, 316) are missing; size 10½ in.
by 4 in.; good large Devanāgarī handwriting
of about the beginning of the 16th century;
eight lines in a page. Some pages (143i,
148b, 179a, 199a, 229a, 239a, 240a, 297a) have
been left blank. The MSS., especially the first
volume (foll. 1-190), have suffered from damp.

Karmapradīpa, with a commentary (*bhāṣya*)
by *Mīśra Āśāditya* (or *Āśārka*), son of *Cakra-
dhara*. It begins:

ध्यात्वा विश्वस्य बीजं प्रणवमयमिह प्रामिहेतोः फलानां

कर्म ब्रह्मेश्वरज्ञप्रभृति(ः)निजसमुद्भूतभेदं मुनीनां ।

विहितैः कर्मदीपप्रवरविवरणं श्वंसिविप्रस्य नित्यं

कर्तव्यं तोषकारि प्रवरतरथियां शास्त्रमाश्रयैकान्ता ॥ १ ॥

तं बादरायणं नौमि यो ऽसौ जैमिनये ददौ ।

कर्मकांडं परं सामगायिनामभिकोषितं ॥ २ ॥

जैमिनिं मुनिःशार्दूलं मूलं साक्षां सगोभिलं ।

नत्वा कर्मप्रदीपार्थविचारः क्रियते मया ॥ ३ ॥

इह तावत्पुंसं धर्मार्थकाममोक्षाख्याः चत्वारः पुरुषार्था
भवन्ति तेषां च धर्मो मुख्यः^० the text beginning at
fol. 4b. Cf. Weber, Cat. Berl., No. 327.

The first *prapāṭhaka* ends fol. 116b; the
second fol. 260.

The colophon of *kaṇḍikās* generally runs thus : इत्यौपासिनकश्चमिन्नक्रधरात्मजमिश्रअशादित्यकृतौ कर्मप्रदीप-भाष्ये^०; the father's name being, however, sometimes spelt चक्राधर; and मिश्र being sometimes omitted.

The colophon of the last chapter is : इत्याशा-दित्यकृतमिश्रविरचितकर्मप्रदीपभाष्यं समाप्तं ॥

For another commentary (*vivṛiti*) on the *Karmapradīpa*, by Śivarāma, son of Viśrāma (cf. above, Nos. 455, 457), see Aufrecht, Cat. Bodl., p. 395a. [H. T. COLEBROOKE.]

464.

619e. Foll. 34; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page.

[*Grihya-padārthānukrama*,] professing to be a summary of matters connected with domestic rites, according to the *Maitrāyaṇīya-Grihyasūtra*.

It begins : अथ ।

ओंकारश्चाथशब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा ।

कंठं भक्तविनियौतौ* तस्मान्मंगलिकावुभौ ॥

शालागन्धानपदार्थानुक्रमणिका लिख्यते । तत्रादौ अर-
त्योराहरणं । तथा च यज्ञपार्थ्वे ।

शमीगर्भोत्पत्त्याश्चत्वारण्यो ह्येदेयद्रुधः ।

निरोगं निर्वृणं चैव प्रागुदग्वा निपातयेत् ॥

ऊत्प्रमाणादूर्ध्वं तु केचिदिच्छन्ति याज्ञिकाः ।

केचिद् व्या(या)मादूर्ध्वं तु प्रशस्ता यज्ञकर्मणि ॥

तथा च कात्यायनः । अश्वत्थो यः शमीगर्भः^०

इति नवयज्ञपदार्थानुक्रमणिका । fol. 15; ^० पाकयज्ञपशोः
पदार्थानुक्रमणिका । fol. 18b; ^० शूलगवपदानुक्रमणिका, *ib.*;
^० अमावास्याश्राद्धपदार्थानुक्रमः । fol. 24b; फाल्गुनीपदार्थानुक्रमः
fol. 26; ^० गृहकरणपदार्थानुक्रमः । fol. 28b; षष्ठीकल्पपदा-
र्थानुक्रमः । fol. 30; ^० दुःस्वप्नशान्तिकरणानुक्रमः । fol. 30b;
^० अहुतशान्तिकर्मक्रमः । ^० सर्पबलिर्मक्रमः । fol. 32;
^० कपोतशान्तिक्रमः । fol. 33.

The following authorities have been met with : *Kāthaka*, fol. 2, 4b, 9b; *Kātyāyana*, 10, 11b, 19, 22; *Padmapurāṇa*, 30; *Sūtrabhāṣya*-

kṛit, 4; *Manu*, 2, 15, 24; *Mānavasūtra*, 15; *Baijavāpam*, 2 [पाणिमहणादि गृह्यं परिचरेदिति व्याहृतं
औद्वाहिकं वा प्रेषिता शालाग्निं कुर्वतीति वैजपाप];
Sūtra 21b [अथ सूत्रक्रमात् त्रीणि नाभ्यानि कर्मणि
भवन्ति । फाल्गुन्यामाश्राद्धां कार्त्तिक्यां तामु तिथिषु नाधीयते ।
आचारेणान्ये इति सूत्रेण] .

The MS. ends : इति षाडाहुतनैजमेषयोः पदार्थानुक्रमः
समाप्तः ॥ अथ परिभाषिकं सूत्रं । पाकयज्ञान् समासाद्य
यस्मिन्पाकयज्ञे बहवः प्रधानाः सन्ति तत्र एकाज्या एकवर्हिषः ।
एकं स्विष्टकृतं कुर्यात् । नाना सत्यपि देवते बहुदेवते बहुप्रधाने
कर्मणि यत्तानि पूर्वोक्तानि एकवत् कुर्यात् । नाना सत्यपि
देवते नाना सत्यपि देवत इति ॥ इति श्रीमैत्रायणीये गृह्यसूत्रे
समस्तगृह्यपदार्थानुक्रमः समाप्तः ॥^० ॥ संवत् १६४३ वर्षे शाके
(*lacuna*) प्रवर्तमाने दक्षिणायने हेमन्तचतुर्थी महामांगल्यप्रदीप-
यमासे कृष्णपक्षे प्रतिपत्तिथौ भृगुवासरे । अस्मै काशिवास्तस्य ॥
मोहज्ञातीय [name obliterated] आत्मपाठनार्थं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

465.

1614. Foll. 132; size 10 in. by 3½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, to-
wards the end of last century; eight or nine
lines in a page.

Samskāranirṇaya, a compendium of initiatory
rites, according to the rules of *Āpastamba*; by
Candracūḍa Bhaṭṭa, son of *vidvanmukutāmāṇḍikya*
Umapāṇa (? i.e. *Umāpati* †) *Bhaṭṭa*, and grandson
of *paurāṇika Dharmabhaṭṭa*. It begins :

प्रणिपत्य महादेवं चंद्रचूडेन धीमता ।

संस्काराणां प्रयोगस्य निर्णयः प्रोच्यते ऽधुना ॥

तत्रादौ गन्धानुच्यते । तत्र प्रथमरजोदर्शने शुभाशुभक-
लनुक्तं विधानमालायां वाराहे । आद्यर्तुविधवा नारी चैत्रे मासि
भवेद्भुवः । वैशाखे बहुपुत्रा स्याज्ज्येष्ठे रोगवृत्ता भवेत् ॥^०

अथ सीमन्तोन्नयनमुच्यते fol. 14b; अथ पुंसवनं fol. 17b;
अथ प्रसंगाद्भिषीततपतिधर्माः fol. 19b; अथ क्षिप्रं सुवनं नाम
कर्म [येन कर्मणा क्षिप्रमेव सूते संतवैली न चिरकालं पीड्यते

* Read भिह्वा वि^०, cf. *Bibl. Ind. Gobhiliya G. S.* p. 4.

† See *Pākayañjanirṇaya*, by *Candracūḍa Bhaṭṭa*,
son of *Umāpati Bhaṭṭa*; *Rājendralāla Mitra*, *Notices*
of S. MSS. v. p. 124.

अप्यासनं वैश्वदेवः पार्वणमष्टका मासिश्राद्धं सर्पवलिः
ईशानवलिर्इति सप्त पाकयज्ञश्च यज्ञवाच्यानि । तानि अष्टका-
मासिश्राद्धव्यतिरिक्तानि यज्ञोपवीतिना प्रदक्षिणं कार्यणि । ते
तु अपरपक्षे एव प्राचीनावीतिना प्रदक्षिणे कार्ये । दैवकर्म-
गानि पित्र्याण्यपि तथा । पित्र्यांगानि दैवान्यपि दैववत् ॥
प्रमादादपरपक्षे मासिश्राद्धाकरणे शुक्लपक्षे प्राप्ते सर्वप्रायश्चित्तमौ-
यासने हुत्वा तद्विने उपोष्यास्तानंतरं यावद्गंगानां ग्लानिर्भवति
तावत्प्राणानायच्छेत् । °

The *anpāsana* ends fol. 6b; the *vaiśvadeva*
fol. 10b; the *pārvaṇasthātipāka* fol. 15; the
aṣṭakā fol. 18; the *māsi-śrāddha* fol. 27b;
[*Āpastambānām pārvaṇaprayogaḥ* fol. 43b];
sarpabali fol. 60; *īśānabali* fol. 62; अथ प्रसंगा-
त्पाकयज्ञसादृश्यादाप्रयणप्रयोगो लिख्यते ।; fol. 62: अथात्र
प्रसंगादनाहिताग्नेः पिंडपितृयज्ञ उच्यते ।

The MS. ends :

यज्ञीर्यचंद्रचूडादिग्रंथेषु लिखितं बहु ।
समूलं वापि निर्मूलं तदेवायूकृतं मया ॥
अतः प्रमाणशोथस्य नैव किञ्चित्प्रयोजनं ।
मदीये लिखने यस्मात्तेष्वेकेनास्ति दूषणं ॥

इति श्रीकविमंडनवाल्मिक्यामृतात्मजशंभुभट्टकृतः पाकयज्ञप्र-
योगः ॥ संवत् १९४९ समये ° [H. T. COLEBROOKE.]

469.

1255. Foll. 278; size 9½ in. by 3½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character;
nine or ten lines in a page.

Prayogadarpana, a compendium of domestic
rites and observances, according to the *Rigveda*
ritual, with constant references to mediæval
authorities, by *Nārāyaṇa Dīkṣhita*, son of
Gāyambhaṭṭa. It begins:

आरम्भसमाप्तिकर्त्रे श्रीसिद्धिविनायकाय नमः ।
नत्वा गृहपतिं देवं मातरं पितरं तथा ।
आश्वलायनमाचार्यं शौनकादिमुनींस्तथा ॥
चार्यभट्टसुतः श्रीमान्यज्ज्ञा नारायणो ह्यहं ।
प्रयोगदर्पणं नाम मन्यं कुर्वे मनोहरं ॥
विद्यन्ते विविधा मन्याः श्रौतस्मार्तप्रबोधकाः ।
मूचतद्वृत्तिभाष्यादितद्भाष्याः कारिकादयः ॥

ऋचिप्रयोग एवास्ति ऋचिर्निर्णय एव हि ।
प्रयोगकर्तृकाणां च द्वाभ्यामेव हि शोभनं ॥
तदर्थं क्रियते यत्नो यथाबुद्धनुसारतः ।
धर्मशास्त्रे ज्योतिषे च विना ज्ञानं न शोभते ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन द्वयं संगृह्य लिख्यते ।
अमूलमनपेक्ष्यं च न च किञ्चिदिहोच्यते ॥
अपेक्ष्यते यावदत्र तावदेव लिख्यते ।
आश्वलायनसंबन्धिसूत्रवृत्त्यनुसारतः ॥
शौनकीयानुसारेण संस्काराणां क्रमेण तु ।
प्रयोगः क्रियते यत्नाद्यथाज्ञानानुसारतः ॥

Besides his two principal guides, *Āśvalāyana*
and *Śaunaka*, the author quotes the following
authorities:

Agastyasamhitā (275b); *Āngiras*; *Āpastamba*;
Atri; *Uśanas* (215b); *Auśaumaka* [*Auśanasa-
śāstra*?] (275b); *Kaśyapa*; *Kātyāyana*; *Garga*
(144a); *Gālava* [*Hemādrau prāyaścittakāṇḍe
Gālavo'pi*] (261a); *Gṛihyaparīśiṣṭa*; *Gautama*;
Caṇḍeśvara (1836); *Devala* (137a, 138b, 225a);
Nārada maharshi; *Nṛsiṃha* (121a); *Parāśara*
(228a, 254b); *Purāṇa* (*Āditya*, *Garuḍa*, *Padma*,
Brahma, *Bhaviṣyat*, *Matsya*, *Mārkaṇḍeya*, *Vāyu*,
Vishṇu); *Prajāpati*; *Baudhāyana*; *Bhārgava*
(113b, 114b); *Bhṛigu* (192a); *Manu* [*Vṛiddha-
Manu*] (261a); *Marīci*; *Mārkaṇḍeya* (185b);
Yājñavalkya; *Laugākṣhi*; *Vasiṣṭha*; *Viśva-
prakāśe* [*Vṛihaspatiḥ*] (191a); *Vishṇu*; *Vṛihat-
Pracetā* (136a); *Vṛihaspati*; *Vopadeva* (21a);
Vyāsa (140a, 184a); *Śaṅkha* (144a); *Śaṅkhā-
yanasūtra* (19a); *Śātātapa*; *Śrīdhara* (143b,
182b); *Smṛiticandrikāyām* [*Gautamaḥ*] (191a);
Smṛitidīpikā (56b); *Smṛitibhāskara*; *Smṛiti-
mañjarī* (105a); *Smṛitiratnāvalī* (2b); *Smṛity-
arthasāra* (59a, 193a, 239b = *Śrīdhara*? 100b,
183b); *Haradatta* [*Āpastambadharmavyākhyā-
yām Ujvalāyām Haradattakṛitāyām*] (239b);
Hārīta; *Hemādri* (5b, 19a, 63b, 201a).

The description of the different *saṁskāras*
and *śoṅhas* is often given with much detail, and
the MS. being, on the whole, very correct, a

good deal of valuable information is to be gained from this work. The last leaf has been supplied by another hand; the colophon running thus :

इति श्रीमत्सकलविद्याविशारदश्रीतस्मान्नेकमनुष्ठानचार्यभट्ट-
तनूजेन नारायणभट्टेन कृतः प्रयोगदर्पणनामको ग्रन्थः समाप्तिम-
गम् ॥ *Nārāyaṇa Dikshita* mentions himself,
fol. 123b, 187b, 269b, and as *Saṅgrahakāra*
fol. 261a.

The date of the MS. seems to occur fol. 268b,
where a blank in the text is filled up with the
Samvat date 1812, without any indication as to
its meaning.

For two other works, bearing the same title,
see *Rājendralāla Mitra*, Notices of S. MSS.
v., p. 92; viii., p. 217. [H. T. COLEBROOKE.]

470.

1761. Fol. 83; size 7½ in. by 3 in.; fairly
written, in the Devanāgarī character, about
A.D. 1750; 8-10 lines in a page.

A portion of the *Prayogadarpaṇa*.

At the beginning it has the following couplet:

प्रातःप्रभाकराकारसोदरोदारविमहा ।

पाशाकुशकरा नित्यं पातु मां भुवनेश्वरी ॥

The colophon (as the whole of the last leaf)
has been supplied by a more modern hand :

इति श्रीमत्सकलविद्याविशारदचार्यभट्ट(!)सुतनारायणभट्टवि-
रचिते प्रयोगदर्पणनामको ग्रंथः समाप्तः । The MS. covers,
however, only the first 74 leaves of the preced-
ing MS. The first page bears the inscription
प्रथमाष्टकपद ॥ कर्नाटकलिङ्गणभट्टस्य ॥ and seems ori-
ginally to have belonged to a Vedic MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

471.

2794. Fol. 148; size 10 in. by 4½ in.;
well written, in the Devanāgarī character, about
A.D. 1750; ten lines in a page.

Prayogaratna, a compendium of domestic rites,
composed, at Benares, by *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*, son
of *Bhaṭṭa Rīmeśvara*. The treatise begins :

श्रीरामं सवरीवारं गणेशं च सरस्वतीम् ।

आश्वलायनतिल्लिष्यप्रणम्य पितरं गुरुम् ॥ १ ॥

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः सुधीः ।

प्रयोगरत्नं कुरुते काश्यां शिष्टेष्टतुष्टये ॥ २ ॥

यस्ये ऽग्निमनुष्मणवत्स्वमुच्यते चेत्

स्वमन्यं गुणगणवन्माह को न ।

तत्तनः शिरसि कृताञ्जलिस्तु याचे

शोध्यं तत्सदसदिहोच्यते मया यत् ॥ ३ ॥

अथ संस्काराः । ते चाष्टाचत्वारिंशत् । तथा च गौतमः ।
गर्भाधानपुंसवनसोमन्तोन्नयनजातकर्मनामकरणाक्षराशानचौलोप-
नयनानि चत्वारि वेदव्रतानि ज्ञानं सहधर्मचारिणीसंयोगः
पञ्चानां यज्ञानामनुष्ठानाष्टकापार्वण्यष्टाङ्गं आचरणामयणी चैत्री
आश्वयुजोति सप्त पाकसंस्थाः । अन्याधेयमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ
चातुर्मास्यान्यामयणोष्टिर्निरुदपशुबन्धः सौत्रामणीति सप्त हविर्हो-
त्रसंस्थाः । अग्निहोमो ज्यग्निहोम उक्त्यः षोडशी वाजपेयो
ऽतिरात्रो ऽग्नोर्याम इति सप्त सोमसंस्था इत्येते चत्वारिंशत्संस्काराः ।
अष्टावात्मगुणाः । दया सर्वभूतेषु क्षान्तिरनुसूया शौचमनायासो
माङ्गल्यमकार्षणमस्पृहेति । यस्यैते चत्वारिंशत्संस्कारा अष्टावा-
त्मगुणाश्च स ब्रह्मणः सायुज्यमाप्नोतीति । पार्वणः पार्वणः
स्थालीपाकः । आहुतममावास्यादि आचरणी तत्र कर्तव्यं श्रवणा-
कर्म । आययणी तत्र कर्तव्यं प्रत्यवरोहणम् । चैत्री तत्र कर्तव्यः
शूलगवः ।

इति ० पुण्याहवाचनप्रयोगः fol. 10; सद्योऽङ्कुरार्पणम् ०
fol. 10b; वृद्धिआहुतम् ० fol. 15; कौतुकवन्धम् ० fol. 16;
नवमहमखम् ० fol. 27b; स्थालीपाकम् ० fol. 39; इष्टिप्रा-
यश्चित्तानि fol. 42b; गर्भाधानम् ० fol. 58; पुंसवनानवलो-
भने कर्मेणी fol. 59b; सोमन्तोन्नयनम् ० fol. 61b; विष्णु-
वलिः fol. 63; जातकर्मम् ० fol. 64; षष्ठीपूजा fol. 64b;
नामकर्मम् ० fol. 66; निष्क्रमणम् ० fol. 68; अक्षप्राशनम् ०
fol. 69; वर्षापन ० fol. 70b; चूडाकर्म ० fol. 73;
उपनयन ० fol. 80; मेधाजननान्न उपनयन ० fol. 81;
महानास्त्रोन्नत ० fol. 85b; गोदानव्रत ० fol. 87b; ब्रह्मचा-
रिव्रतलोपप्रायश्चित्तानि fol. 88b; समावहैन ० fol. 93;
कन्यादान ० fol. 107b; अर्कविवाहः fol. 118; अग्नि-
हव्यसंसर्गः fol. 120; सायंप्रातर्होमविधिः fol. 123; आशी-
चहो ० fol. 123b; गृह्णाग्निपुनःसंधान ० fol. 128b;
वधूसहितस्य गृहप्रवेशविधिः fol. 131.

Then follows a chapter on obsequies, beginning:

आश्रयायनमाचार्यं प्रणम्य पितरं गुरुम् ।
भट्टराजेश्वरसुतो भट्टनारायणः सुधीः ॥ १ ॥
पञ्चविंशतिसंस्कारेषूक्ताष्टादश संस्कृतीः ।
पाकयज्ञात्मन शिष्टान्वक्ति शिष्टेष्टदृष्टये ॥ २ ॥
अतः परं द्विजातीनां [सं] स्मृतिर्नियतोच्यते ।
संस्काररहिता ये तु तेषां जन्म निरर्थकम् ॥ ३ ॥
पञ्चविंशतिसंस्कारैः संस्कृता ये द्विजातयः ।
ते पवित्राश्च योगदाः स्युः श्राद्धादिषु सुयन्त्रिताः ॥ ४ ॥
गर्भाधानं पुंसवनं सीमन्तो बलिरेव च ।
जातकृत्यं नामकर्म्म निष्क्रमो ज्ञानं परम् ॥ ५ ॥
चौलकर्म्मोपनयनं व्रतानां च चतुष्टयम् ।
स्नानोद्वाहौ चामयणमष्टका च यथातथम् ॥ ६ ॥
श्रावण्यामाश्वयुज्यां च मार्गशीर्षी च पार्वणम् ।
उत्तर्गश्चाशुपार्कर्म महायज्ञाश्च नित्यशः ॥ ७ ॥

श्रावण्यादिषु तिसृषु पौर्णमासीषु क्रमेण श्रावणाकर्म्ममाश्वयुज्योर्कर्म्म-
प्रत्यवरोहणानि त्रीणि कर्माणि । ०

श्रावणाकर्म्म ० fol. 133b; सपैवलिम् ० fol. 134b;
आश्वयुजी ० fol. 135; आमयण ० fol. 136b; प्रत्यव-
रोहण ० fol. 138; पिण्डपितृयज्ञ ० fol. 141b; सप्तमोश्राद्ध ०
fol. 143; अष्टमोश्राद्ध ० fol. 144b; अन्वष्टक्यश्राद्ध ०
fol. 147; अष्टाविकृतिश्राद्ध ० fol. 147b.

Many authorities are quoted. The work was printed at Bombay, 1861.

Besides two other treatises on obsequies (see Nos. 776 and 777), the same author wrote the *Tristhalāsetu*, *Prayogasetu*, and *Jalāsāyārā-motsargavidhi*. He was the father of *Rāma-krishṇa* (author of *Jīvātpitrikānirṇaya*) [?] and of *Nṛsiṃha Bhaṭṭa*, author of another *Prayoga-ratna*, and grandfather of *Kamalākara Bhaṭṭa* (author of *Śūdra-dharmatattva*, *Nirṇayasindhu*, composed in Vikr. Samvat 1668, A.D. 1611, etc.) and *Bhaṭṭa Divākara*. Cf. Aufrecht, Cat. Bodl., No. 654.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

472.

1757. Foll. 97; size 8½ in. by 3 in.; Devanāgarī character; small, legible handwriting; 12-15 lines in a page.

Prayogaratna, without the chapter on obsequies. It ends:

इति श्रीविद्वन्मुकुटमायिकश्रीमद्रामेश्वरभट्टसुतनारायणभट्ट-
कृते प्रयोगरत्ने वधूसहितस्य गृहप्रवेशविधिः ॥ ० ॥

संवत् १७६५ समये कान्तिकवदिचतुर्दशी बुधवारतुळपुळो-
पनामककृष्णभट्टेन लिखितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

473.

1650. Foll. 230, of which one (fol. 3) is missing; indifferently written, in the Devanāgarī character; from fol. 78 by a different hand, and paged separately; eight lines in a page.

Prayogaratna, likewise ending with the *griha-praveśa*. Dated in Samvat 1856.

[H. T. COLEBROOKE.]

474.

615. Foll. 117; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; handwriting middling; nine or ten lines in a page; modern.

Prayogaratna; incomplete. This copy ends with the *Agnidvayasamsargaprayoga* (fol. 120 of MS. 2794). The accents are mostly marked on the Vedic texts quoted. [H. T. COLEBROOKE.]

475.

3197. Foll. 20; size 9½ in.; by 3½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of about A.D. 1600; eight lines in a page.

The last chapter of the *Prayogaratna*, treating of obsequies (foll. 132 to the end, in MS. 2794).

[J. F. FLEET.]

476.

3009a. Foll. 56; size 13 in. by 8 in.; well written, in the Devanāgarī character; fifteen lines in a page.

Another copy of the *Prayogaratna*. The author's name is not given anywhere.

For the first two introductory couplets given above, this copy has the following three :

ओमन्परशुहस्ताय भोगिभोगांगदाय च ।
अहसिंदूरवर्णीय गणानां पतये नमः ॥ १ ॥
यस्मिन्प्रसन्ने किल निर्घणे ऽपि
वचो विकाशं लभते ऽचिरेण ।
तं ज्ञानरूपं गिरिजार्धदेहं
शिवं शिवायै च नमामि नित्यं ॥ २ ॥
नीलोत्पलकरां श्रीमन्नीलेंदिवरसुंदरां ।
लीलया विभ्रतं विभ्रं वंदे नीलसरस्वतीं ॥ ३ ॥
ग्रंथे ऽस्मिन् ० ॥ ४ ॥

It ends with the chapter on marriage.

इति प्रयोगरत्ने अर्कविवाहः समाप्तः ॥ अथ कन्यादानम-
हात्म्यं । (5 ślokas) ० इति प्रयोगरत्ने कन्यादानमहात्म्यं ॥
इति प्रयोगरत्ने षोडशकर्मपद्धतिः समाप्ता ॥ शके १७७३ शुभकृ
विरोधकृतनामसंवत्सरे अश्विनकृष्णचतुर्थ्या इंदुवासरे प्रथमप्रहरे
तद्दिने लेखनं समाप्तं ॥

477.

958a. Foll. 203 [foll. 122-203 wrongly numbered 124-205]; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; 7-10 lines in a page; modern.

Prayogaratna, here ascribed to *Dikshita Ananta*, son of *Viśvanābha*; having apparently been slightly modified by him, and supplied with a special chapter on expiation, substituted for that on obsequies in MSS. 2794 and 3197.

After the three introductory ślokas of the original treatise, this MS. proceeds thus :

अथ स्मार्तानुष्ठानपद्धतिः ॥

आश्चर्यायनशास्त्रे ऽस्मिन्मानि पद्धतयः शतं ।
विना पुस्तकमार्गेण कर्म कर्तुं न शक्यते ॥
तदर्थं क्रियते यत्नः पाठबोधहिताय च ।
सुलभोपायसिद्धयर्थं वैदिकानां तदुच्यते ॥

The chapter on *prāyaścitta* begins fol. 189b :

अथ प्रायश्चित्तानि लिख्यते अथ व्याघ्रादिनिमित्तककर्मसु
संकल्पो लिख्यते ॥ एवं गुणोत्पादि ० व्याधितत्त्वपरिहारार्थं ०

The accents are partly marked in red ink.

In the colophons of the several chapters the author's name is not mentioned, except in the last, which runs thus : इति श्रीमच्छंभोपवीताभिधान-
श्रीविश्वनाथसूनुना दीक्षितानन्तेन सर्वोत्काराय संनवकदिर-
चिते (!) प्रयोगरत्ने प्रायश्चित्तप्रयोगान्तः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

478.

116a. Foll. 87; size 10 in. by 3½ in.; Devanāgarī character; 8 or 9, afterwards 12, lines in a page; modern.

Prayogaratna, by *Nṛsiṃha Bhaṭṭa*, son of *Nārāyaṇa Bhaṭṭa*.

Though bearing the same title as his father's (?) work, this treatise seems, on the whole, independent of it. As far as it goes, it presents much the same disposition of the subject, and in one chapter (*Kautukabandhaprayoga*, fol. 11a-12b = fol. 15a-16a in MS. 2794) it is almost literally the same; but in other respects it differs, and does not contain so much. It only brings the *samskāras* down to the *nishkramaṇa* and *annaprāśana* (fol. 84b = fol. 68a of MS. 2794), thus leaving out the whole of the *virāha* and funeral rites. It concludes with two offerings, connected with the birth of a child, viz. the *dūrvāhoma* and *āyushyahoma*.

Another *Nṛsiṃha* is mentioned on fol. 52a as *Jyotirvid Nṛsiṃha*.

The Manuscript is written by three different hands; the first and best wrote foll. 3-70; the second, extremely bad and incorrect, foll. 71-86. A third hand has added the first two leaves and the last one; the two former, however, do not belong to the work at all, but rather to some other work on donations.

The first bears the title : धर्मशास्त्र षोडशदानसं-
[*Shoḍaśadānasamgraha* ?] and enters on the subject without any special introduction :

दानं परं प्रशंसन्ति दानमेव परायणं ।

दानं बन्धुर्मेनुष्याणां दानं कोशमनुत्तमं ॥

Fol. 3a, last line: अथ प्रयोगः ॥ तत्र यजमानः

कृताभंगादिक्रियः स्वलंकृतो दर्भपाणिः शुचिर्भूत्वा मंगलसंभारं
संभूय स्वलंकृतो गृहे सोत्तरच्छदे भद्रासने उदङ्मुख उपविश्य ०

It ends: इति श्रीदूर्वाहोमायुष्महोमयोः प्रयोगः ॥

प्रयोगरत्ने रचिते नृसिंहभट्टेन नारायणभट्टेन ।

आयुष्महोमेन युतापि दूर्वाहोमाभिधेया गदितेह कांतिः ।

समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

479.

1158b. Foll. 9; size 9½ in. by 3 in.; legibly
written, in the Devanāgarī character, about A.D.
1700; nine or ten lines in a page.

Ahitāgniprayoga, a manual of observances
on the death of a householder, who has kept
sacrificial fires, chiefly according to the precepts
of *Āśvalāyana*; by *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*, son of
Bhaṭṭa Rāmeśvara. It begins:

आश्रमलायनमाचार्यं भट्टरामेश्वरं गुरुम् ।

नत्वाहिताग्निमरणं दाहादि प्रोच्यते स्खिलम् ॥

आहिताग्निं चेद्वाधिरतिपीडयेत् तदासावग्निभिः सह या-
माद्वाहिः प्राच्यामुदीच्यामीशान्यां वा दिशि प्रशस्ते स्थले गत्वा
यावदारोग्यं तत्र स्थित्वा आरोग्ये सति अग्निष्टोमं सोममैन्द्राग्नं
पशुमागनेयीमिष्टं वा कृत्वा त्रयमप्यकृत्वा वा ग्रामं प्रविशेत् । ०

Fol. 7:

आहिताग्नेर्दाहमुक्त्वा भट्टरामेश्वरात्मजः ।

भट्टनारायणो वक्ति तदस्यां संचये विधिम् ॥

संवत्सरे सपिण्डीकरणचिकीर्षीयां कृष्णपक्षस्य दशम्या ऊर्ध्व-
मेकादशीत्रयोदशीपञ्चदशीषु विधमतिविधिषु ०

Fol. 8: इति श्रीभट्टरामेश्वरसुतनारायणभट्टविरचितः
साग्निकाश्रमलायनमृतदाहविधिः ॥ अथाग्निस्मारोपादौ विधा-
नानि ॥

Fol. 9: अथ भरङ्गाजसूत्रानुसारेणोच्यते ॥

अग्न्यावरणोपादौ प्रमीयेत पतिर्यदि ।

प्रेतं स्मृष्ट्वा सधित्वाग्निं जप्त्वा चोपावरोहणं ॥

It ends:

प्रागादित्योदयाद्धोमं संकल्प्य न जुहोति चेत् ।

अग्न्याग्निः पुनराधिवर्षा नोभयं स्तुतिसन्निधौ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

480.

1705a. Foll. 34; size 8½ in. by 4½ in.;
fairly written, in the Devanāgarī character;
12-14 lines in a page.

Aurdhvadehikapaddhati (or *Antyeshṭipaddhati*),
a manual of funeral rites, according to *Āśvalā-
yana*, by *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*, son of *Bhaṭṭa
R. meśvara*. It begins:

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः सुधीः ।

नत्वा शिवौ सविचार्य तनुते ज्योतिषद्विति ॥

आसन्नमरणं पित्रादिकं पुत्रादिस्त्रीये नीत्वा प्रायश्चित्तं का-
रयेत् । तदीयं स्वयं वा कुर्यात् । तच्च षडब्दं त्र्यब्दं सार्धब्दं
वा यथाशक्ति तद्वैवसुवर्णादि प्रत्याज्ञायद्वारा कुर्यात् । संकल्पमात्रं
वा कृत्वा सूतकांते वा कुर्यात् । ०

Iti mṛittikāśnānam, fol. 3b; *prathamadina-
vidhiḥ*, fol. 15b, etc.; *daśāhakṛityam*, fol. 17;
vṛishotsargavidhiḥ, fol. 18; — *ekādaśāhakṛityam*,
fol. 19b; *shoḍaśa śrāddhāni*, fol. 20; *sapinḍika-
raṇaprayogaḥ*, fol. 22b; *udakumbhaśrāddham*,
fol. 23; *pālāśaprakṛitidāhavidhiḥ*, fol. 24b; *shoḍa-
śa śrāddhāni*, fol. 26b; *upayogino nirṇayaḥ*, fol.
29b; *brahmacārimaraṇavidhiḥ*, fol. 30; *kushṭha-
maraṇavidhiḥ*, fol. 30b; *pañcakamaraṇavidhiḥ*,
fol. 31; *nārāyaṇabaliprayogaḥ*, fol. 32; *sahaga-
manavidhiḥ*, ib.; *rajasvalāmaraṇavidhiḥ*, fol. 33.

Besides some *Sūtrākāras* and *Smṛitikāras*
(e.g. *yatishu Śūtātapaḥ*, 27b; *vṛiddha-Śūtātapaḥ*,
fol. 33; *anvūrohaṇe Yamah*, fol. 27b; *Gālava*,
fol. 28b; *Devala*, fol. 28; *Śāṅkhyāyana*, fol. 28b),
and *Purāṇas* (*Vāyu*, *Skānda*, *Brahma*, *Garuḍa*,
Bhavishyat), the following authorities are found
referred to:

Āśvalāyanapariśiṣṭa, fol. 25b; *Rigvidhāna*,
fol. 7a; *Kārikā*, fol. 27b, 29; *Gṛīhyapari-
śiṣṭa*, fol. 25; *Dhundhupaddhati*, fol. 33; *Dha-
valanibandha*, fol. 23; *Nirṇayāmṛita*, fol. 29;
Parāśara-mādhavīya, ib., *Madanapirijāta*, fol.
27b, 28, 33; *Smṛitiratnāvalī*, fol. 28b, 31b;
Smṛityarthasāra, fol. 13b, 14, 29b, 32.

It ends: दग्ध्वा तु गर्भसंयुक्तां त्रिरब्दं कृच्छ्रमाचरेत् ।
इत्यादि ग्रन्थांतरे स्वर्गतत्वं ॥

भट्टरामेश्वरसुतो भट्टनारायणः सुधीः ।

व्यधत् हचिरां काश्याशौर्ध्वदेहिकपद्धतिं ॥

आश्वलायनमार्गेण संति पद्धतयः शुभाः ।

ताभ्यस्वस्यां विशेषो यः पंडितैः सो ज्वधार्थतां ॥

इति श्रीभट्टरामेश्वरसुतनारायणकृतायामौर्ध्वदेहिकपद्धतौ
मरणविधानानि समाप्तेयं पद्धतिः ॥ संवत् ११५५ समये भाद्रप-
दवदिकादशोराविवार लिखितं तुळुपुळोपनामककृष्णभट्टेन ॥

For other MSS. of this treatise see Weber's
Cat. Berl. No. 138; *Rājendralāla Mitra*, Notices,
I. p. 105; III. p. 334. [H. T. COLEBROOKE.]

481.

1270a. Foll. 101 (numbered 100; two
leaves being marked 82); size 6½ in. by 3½ in.;
fairly written, in Devanāgarī, in the latter part
of the 17th century; nine lines in a page.

Aurdhvadehikaprayoga, a manual of funeral
rites, according to the *Sāmaveda* ritual, by
Kṛishṇa Dīkshita, son of *Yajñeśvara*.

It begins:

वृषाकपायीरमणौ वक्रतुण्डं सरस्वतीम् ।

गुरुं द्वासायणाचार्यं वन्दे विप्रोपशान्तये ॥ १ ॥

यज्ञेश्वज्जात्मनेन कृष्णादीक्षितशर्मेणा ।

[म] नागन्येष्टिप्रोत्तेष्टि(प्र)योगो ज्यं दितन्यते ॥ २ ॥

इह खलु तावत् सूत्रभाष्यशीयालवासनकारिकादीन् ग्रन्थाना-
लोच्य सूत्रभाष्याविरुद्धमपासितमन्यदापि सूत्रान्तरस्य स्मृत्यन्तरस्य
च संगृह्य सर्वप्रायश्चित्तपूर्वकमौर्ध्वदेहिकप्रयोगः क्रियते ॥ तत्रादौ
पथेदुपदिष्टं प्रायश्चित्तं कुर्यात् । पथेक्षणमाह याज्ञवल्क्यः ।

चत्वारो वेदधर्मज्ञाः पथं त्रैविद्यमेव वा ।

सा ब्रूते यं स धर्मः स्यादेको वाध्यात्मविज्ञमः ॥

अनुत्तमः प्रायश्चित्ताधिकारी देवदत्तः । यदा पापभिया आ-
त्मनः संकोचं मन्यते तदा आत्मशुद्धये तथा अग्र्याधानादिकर्मसु
कर्मधिकारसिद्धयर्थं मरणकाले निश्चितं सति च वक्ष्यमाणं सर्वप्रा-
यश्चित्तं कुर्यात् । तत्र कर्ता आत्मा ज्ञिज्ञासाः पथेदमह्य ०

अथ भस्मस्नानं fol. 5; गोमयस्नानं fol. 5b; मृत्तिकास्नानं
fol. 7; वारुणस्नानं fol. 9; पंचगव्यस्नानानि fol. 10b;
इति सर्वं प्रायश्चित्तं ॥ fol. 17.

पित्रादेः मरणक्रमे सन्निहिते सति मम पितुः अमुकगोत्रस्य
देवदत्तशर्मणः सुखेन प्राणोत्क्रमणार्थं रुद्रदेवत्यां यथाज्ञव-
लंकृतानिमां गां गावो मे यज्ञसाधनगवासंगे इत्यादिद्योका-
नुच्चार्थं अमुकगोत्राय देवदत्तशर्मणे ब्राह्मणाय संप्रददे न ममेति
वदन् दद्यात् ॥ ०

अथ नवश्राद्धं fol. 37; अथ श्राद्धप्रयोगः । fol. 46b;
इति सपिंडीकरणं । fol. 77b; इति ब्रह्मचारिमरणे विधिः । ० ।
इति कुष्ठिमरणे विधिः । fol. 92b; इति पञ्चकमृतविधिः ।
fol. 94b; इति नारायणविधिः । अथ सहगमनविधिः ।
fol. 96b; अथ सूतिकाग्रणे । fol. 100; अथ गर्भिणीमरणे
विधिः ॥ fol. 100b.

The *ṛic* and *sāman* (foll. 19-23, 32-34) given
in the treatise are not accented.

The colophon runs thus: इति श्रीमद्याज्ञिकशिरोम-
णियज्ञेश्वराध्वरिसूनुकृष्णदीक्षितविरचित और्ध्वदेहिकप्रयोगः
समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

482.

1674. Foll. 60; size 9½ in. by 4 in.;
Devanāgarī character; indifferent handwriting;
thirteen lines in a page.

Antyeshṭipaddhati, another treatise on the
same subject, following the *Bhāradvāja-sūtra*,
by *Bhaṭṭa Harihara*, son of *Bhaṭṭa Bhāskara*
(*Bhānubhaṭṭa*). It begins:

भट्टश्रीभास्करसुतो भट्टो हरिहरः सुधीः ।

नत्वा विनायकं देवं [क] रीत्येष्टिपद्धतिं ॥ १ ॥

भरद्वाजकृतं सूत्रं तद्भाष्यकल्पकारिकाः ।

स विलोक्यानाहिताग्नेः समंत्रं पैतृमेधिकं ॥ २ ॥

कृतिस्फुटतराधेयं ज्ञेयात्तदनुसारिणं ।

आपस्तंबैरित्याहं नान्यसूत्रं हि विद्यते ॥ ३ ॥

अस्मिन् भरद्वाजे वपनपिंडदाननग्नप्रज्ञादनादीन्यनुष्ठानानि
तानि गृह्णांतरस्मृतिपुराणेषु उपसंगृह्य प्रयोगो वक्ष्यते । अनु-
ष्ठमन्तो ग्राह्या इति वचनात् ॥ तथा च संग्रहे ।

यद्व्यनुष्ठमूलं स्यात्स्मृत्यमूले मितिदंशं ।

तथापि कुर्यान्नूलमस्ति वीक्ष्यनादिषु इति ॥

अत्रादौ प्रायश्चित्त उच्यते ॥ ०

It ends:

भारद्वाजानुसारेण संति पद्धतयः शतं ।

ताभ्यस्तस्या विशेषो यः पंडितैः सो ज्वधार्थतां ॥

सुतेन भानुभट्टस्य हरिहरेण सूरिणा ।

ग्रंथाननेकानालोच्य कृता संक्षेपिपद्धतिः ॥

इति श्रीभास्करसूरिसुतहरिहरविरचितायामक्षेपिपद्धतिः समा-
प्ता ॥ संवत् १८०४ । ° [H. T. COLEBROOKE.]

483.

2590. Foll. 77, four of which (19, 20, 54, 55) are missing ; size 10½ in. by 4½ in. ; fairly well written, in Devanāgarī, about the beginning of last century ; ten lines in a page.

The (*Aurdhvadehika*-) *Kriyāpaddhati*, another manual of obsequial rites, according to the *White Yajurveda*, by *Viśvanātha*, son of *jyotirvid Gobāla*. It begins :

गणेशं गिरां पद्मनाभं सुरेशं

विभुं विश्वनाथं विशालाक्षिमाद्यं ।

विरचिं विवस्वतमन्यांश्च नत्वा

क्रियापद्धतिं विश्वनाथः करोति ॥ १ ॥

ततो यजुर्वेदांगैतमाध्यदिनीशाखोक्तं मरणसमयादारभ्य सवि-
डोकरणांतं कर्म लिख्यते । °

इति देहशुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं fol. 6b ; इति दाहप्रकरणं fol. 14b ; इत्याहिताग्नेर्दोहविधिः fol. 18 ; अथ नवश्राद्धविधिः fol. 21b ; अथ पाथेयश्राद्धं fol. 22b ; इति दशाहः fol. 26b ;
• • इति नारायणचलिः fol. 39 ; इति वृषोत्सर्गः fol. 42 ;
इत्याद्यश्राद्धं । अथ मासिकश्राद्धं fol. 45b ; etc.

It ends :

यथाशास्त्रं स्वस्वयनं वाचयित्वा ऽशिक्षो गृहीत्वा वंधुभिः
सह भुंजते । अत ऊर्ध्वं श्रीखंडधारयुक्तांबूलभक्षणां कुर्यात् ॥
श्रीमन्नोमतीवालज्ञातीयज्योतिर्विज्ञोवालात्मजविश्वनाथकृते श्री-
र्ध्वदेहिकपद्धतिः समाप्ता ॥

Fol. 1a contains a list of contents, by a different hand. At the time when it was added the four leaves now missing formed part of the MS. [MACK. COLL.]

484.

2017. Foll. 29 ; size 9 in. by 3½ in. ; well written, in the Devanāgarī character ; European paper ; 8-10 lines in a page.

Utsarjana- and *Upākarma-prayoga*, a manual

of ceremonies enjoined for the termination (or suspension) and commencement of the Veda-study, according to the *Rigveda* ritual ; with the texts mostly accented. It begins :

अथोत्सर्जनप्रयोगः ॥ अथ कालनिर्णयः । अवश्येन आवाणस्य
पञ्चम्यां हस्तेन वा । इति गृह्यपरिशिष्टे ।

धनिष्ठासंयुतं कुर्याद्ध्रुवणं कर्म यज्ञवेत् ।

तत्कर्मे सफलं ज्ञेयमुपाकरणसंज्ञितं ॥

उदयव्यापिनी त्वेव विष्णवर्धे षटिकाद्वयं ।

तत्कर्मे सफलं ज्ञेयं तस्य पुण्यं त्वनन्तकं ॥

अवशाभावे षटिकाद्वयमन्ये वा पञ्चम्यादौ कार्यं । अथ अवशो मुख्यो ऽन्ये गौणाः । इति कालः ॥ उपाकर्मेदिने प्रातः शुचौ देशे सुस्नातः स्वासीन आचम्य * प्राणानायम्य पुराणोक्तं ° धं पञ्चगव्यसंस्कारं करिष्ये । सुवर्णादि ताक्षपात्रे कृत्वा । गायत्र्या गृह्यगोमूत्रं गन्धद्वारेति गोमयं । आप्यायस्वेति तत्क्षीरं दधिक्षाव्या इति स्मृतं । °

अथ ब्रह्मणो होत्राचमनयज्ञोपवीतशौचानि fol. 3b ;
इत्याश्रलायनसूत्रे नारायणवृत्सुक्तं ब्रह्माधिकारः fol. 4b ;
अथ बाष्कलानां तु विश्वेभ्यो देवेभ्यः fol. 8 ; स्निग्धकृदवदा-
नधर्मः 4b. ; अथ गोमयस्नानं ; ततो मृत्तिकास्नानं fol. 12b ;
इति पुरुषसूक्तेन च सर्वगोहूतनं fol. 14 ; इति वरुणप्राथना
fol. 15b ; जलावगाहने विनियोगः fol. 17 ; इति ब्रह्म-
तपस्यं fol. 18.

इत्युत्सर्जनप्रयोगः संपूर्णः ॥ * ॥ अथ नूतनब्रह्मचारिणां
विशेषः पठ्यते ।

गुरुभार्गवयोर्नैवेद्ये तयोर्वात्यत्ववार्धके ।

तथाधिमसे संक्रान्तौ ग्रहणेषु द्विजादयः ॥

प्रथमोपाकृतिर्न स्यात्कृतं कर्म विनश्यति ।

उपाकर्मे तथोत्सर्गे प्रसवाहोत्सवाष्टकाः ॥ ° fol. 15.

इत्युपाकर्मे समाप्तः ॥ अथ संग्रहार्थं लिख्यते । उत्सर्जनादौ
कायशुद्धयर्थं पञ्चगव्यप्राशनं कृत्वा देशकालौ निर्दिश्य सर्वेषां
कायशुद्धयर्थं पञ्चगव्यहोमं करिष्ये । स्मृत्यर्थेसारे ।

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सविः कुशोदकं ।

निर्दिष्टं पञ्चगव्येन पवित्रं कायशोधनं ॥ ° fol. 28b.

It ends :

शाकलानां समानीव इत्यृचांत्याहुतिर्भवेत् ।

बाष्कलानां तु तद्धयोरित्यृचांत्याहुतिर्भवेत् ॥

* आचार्य MS.

See the final *śloka* of the *khila* at the end of the *Śākala-śākhā* of the *Riksanhitā* (M. Müller, vol. vi., var. lect. p. 32; Aufrecht, 2nd ed., p. 688).

[DR. JOHN TAYLOR.]

485.

1696c. Foll. 10; size 9½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character; nine or ten lines in a page.

Kātyāyana's Snānasūtra, with a commentary (*vivaraṇa*) by *Karka-upādhyāya*. It begins:

प्रणतो ऽस्मि हरेरेप्रिसरसीरुहमादरात् ।

यज्जगत्पावनं पापः प्रासेष्टामरसैधवं ॥ १ ॥

कात्यायनमुनेः स्नानविधेर्व्याख्यापुरःसरं ।

विधास्ये पञ्चतिं विद्वत्सदाचारद्विजप्रियां ॥ २ ॥

अथातो नित्यस्नानं ॥ अथ औत्तस्मार्तिक्रियानुविधानानन्तरं । यतस्ता क्रियाः स्नानपूर्विकाः अतो हेतोर्नित्यं संधोपासनपंचयज्ञादिनित्यक्रियानुष्ठानाधिकारसंपादकत्वेनावश्यकं स्नानं बहिः सर्वगजसंयोगो विधास्यत इति सूत्रशेषः । तस्मान्न कुत्र कर्तव्यमित्यपेक्षायानाह ॥ नद्यादौ । नदी आदिः मुख्या प्रथमा यस्य स्नानाधिकरणस्य ०

It ends: इति कर्कोपाध्यायकृतस्नानसूत्रविवरणं समाप्तं ॥ संवत् १७९५ ॥ शके १६६० । (A.D. 1739).

[H. T. COLEBROOKE.]

486.

1672A. Foll. 38; size 9¼ in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the middle of the last century; eight lines in a page.

The *Snānadīpikā*, another commentary on the *Snānasūtra*, by *Gopīnātha agnihotrin*, son of *Mādḥava*. It begins:

स्मृत्वा सोमेश्वरं देवं नत्वा कात्यायनं मुनिं ।

सर्वेषामुपकाराय क्रियते स्नानदीपिका ॥ १ ॥

अत्रैरपि ग्रंथकारैः कृतो वै स्नानविस्तरः ।

तथाप्यन्तर्गतः सो मां प्रेरयत्येव शंकरः ॥ २ ॥

अथातो नित्यस्नानं ॥ विधास्यत इति सूत्रशेषः । ०

It ends: इति गृहस्नानविधिः ॥

नानाग्रंथान् समालोक्य श्रीमान्गोपीनाथः कृती ।

शंकरप्रीतये चेमानकरोत्स्नानदीपिकां ॥

आदितश्चांतर्पयंतमालोक्येय विचक्षणः ।

विचार्य सदसच्चाय प्रयुञ्जीध्वं ममाश्लेषः ॥

इति श्रीशै[व]माधवाग्निहोत्रीसुतशैवगोपीनाथाग्निहोत्री-
विरचिता स्नानदीपिका समाप्ता ॥

For an Oxford MS. of this commentary, see Aufrecht, Cat. p. 379a; for two other MSS. of the text of the *Snānasūtra*, Weber's Cat., Berl. Nos. 1098, 1099; for a *Snānasūtrapaddhati*, by *Harījvanamiśra*, Aufrecht, Cat. Bodl., p. 387a; by *Harīhara*, *Rājendralāla Mitra*, Notices of S. MSS., I. p. 93. [H. T. COLEBROOKE.]

487.

1664A. Foll. 24; size 8½ in. by 3½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about A.D. 1750; eleven lines in a page.

Āhnikapaddhati, a manual of the daily observances enjoined upon the orthodox Hindu, by *Bhaṭṭa Raghunātha*, son of *Bhaṭṭa Mādḥava*.

On fol. 1a, the manual is called *Ātharvavedakā āhnikasam*; but this attribution is very improbable, considering the inferior position assigned in the treatise to the *Atharvan*, as compared with the other *Vedas*; as well as the circumstance that many of the (unaccented) Vedic *rics* used are only found in the *Riksanhitā*. A considerable number of non-Vedic verses and formulas also occur. The MS., though not revised, is very correct.

It begins:

अथाह्निकं ॥ तच्च प्रभात उत्थाय मात्रापितृगुविष्टदेवान्मनसा
ध्यात्वा तदहःकर्तव्यं विचार्य ।

ब्रह्मा मुरारिस्त्रिपुरांतकारी भानुः शशी भूमिसुतो बुधश्च
गुरुश्च शुक्रः शनिराहुकेतवः कुर्वंतु सर्वे मन सुप्रभातं ॥ १ ॥

भृगुर्वसिष्ठः क्रतुरंगिराश्च मनः पुलह्यः पुलहश्च गौतमः ।

रैभ्यो मरीचिष्यवनश्च दक्षः कुर्वंतु ० ॥ २ ॥

सनत्कुमारश्च सनंदनश्च सनातनो ऽथासुरिधिगलौ च
सप्त स्वराः सप्त रसातलानि कु ० ॥ ३ ॥

समाखेवाः सप्त कुलाचलाश्च सप्तैवो द्वोपवनानि सप्त ।

भूरादि कृत्वा भुवनानि सप्त कु ० ॥ ४ ॥

पृथ्वी सगंधा सरसास्तथापः स्पृशी च वायुर्जलितं च तेजः ।

नभः सशब्दं महता सहैव कु ० ॥ ५ ॥

इत्थं प्रभाते परमं पवित्रं पठेत्स्मरेद्वा शृणुयाच्च तद्वत् ।

दुःखप्रनाशस्त्वेह सुप्रभातं भवेच्च नित्यं भगवत्प्रसादात् ॥ ६ ॥

पुण्यश्चोको नलो राजा पुण्यश्चोको युधिष्ठिरः ।

पुण्यश्चोका च वैदेही पुण्यश्चोको जनार्दनः ॥ ७ ॥

कर्कोटकस्य नागस्य दमयंता नलस्य च ।

चतुर्पथस्य राजर्षेः कीर्तनं कलिनाशनं ॥ ८ ॥

अश्वत्थामा बलिव्यासो हनुमान्श्च विभीषणः ।

कृपः परशुरामश्च सप्तैते चिरजीविनः ॥ ९ ॥

सप्तैतान्संस्मरेन्नित्यं मार्कंडेयमथाष्टमं ।

जीवेद्द्वयंशतं सोऽपि सर्वव्याधिविवर्जितः ॥ १० ॥

अहल्या द्रौपदी सीता तारा मंदोदरी तथा ।

पंचैताः स स्मरेन्नित्यं मानहान्या न बाध्यते ॥ ११ ॥

इति मंत्रान् जपित्वा बहिर्गत्वा देवालयवल्मीकमण्डकस्थ-
लमार्गेश्वरानवापीकूपतडागवृक्षमूलस्थित-शौचावशिष्ट-कोटा-
स्थिमिश्रचतुरिंशत् मृत्तिकां जलपात्रं च शुची देशे धृत्वा
अग्निरथातीर्येश्वरानगोमयनदीयज्ञभूमिपालकृष्णजलंचितिवल्मी-
कगिरिमस्तकदेवालयनदीतीरदर्भपुष्पभस्मस्थलसेव्यछायामार्गेशो-
ष्ठ्यतिरिक्तैकांतस्थले शुद्धां भूमिमय-ज्ञेयैस्तृणैराक्षाश्च वस्त्रप्रावृत्तयेत्
पृष्ठतः कंठावर्लंभ्यज्ञोपवीतः एकवस्त्रश्चेद् दक्षिणकर्णनिहितय-
ज्ञोपवीतो मौनी वायुवार्धकदेवाग्निगोतुलसीस्त्रीविप्रानभिमुखो
दिवा संध्योहस्तद्विषुखो रात्रौ दक्षिणमुखो मूत्रपुरीषे उत्सृज्य
लोष्टादिना गुदं परिमृज्य गृहीतशिश्रु उशाय पूर्वनिहितमृज्जल-
पात्रे गृहीत्वाद्रांमिलकमात्रमृदा जलेन चैकवारं लिंगशीर्षं
कुर्यात् । नैयुने त्वेतत् त्रिगुणं । तद्गृहीतरेतोविसर्गे तु द्विगुणं ।
ततो वामहस्त मृदा जलैश्च त्रिः संशोष्याध्रप्रसृतितदधार्धमात्रमृज्जि-
र्जलैश्च पंचवारमपानं संशोष्य पुनर्जलैरेव लिंगगुदे प्रक्षाल्य
स्त्रिकृशीर्षं च कृत्वा वामकरमाद्रांमिलकमात्रमृज्जिर्जलैश्च दशवारं
प्रक्षाल्य हस्तद्वयं तावन्मात्राभिवरे मृज्जिर्जलैश्च सप्तवारं प्रक्षाल-
येत् । मूत्रमात्रोत्सर्गे लिंगं पूर्ववदेकवारं त्रिवारं वा प्रक्षाल्य
वामकरं तथैव त्रिः प्रक्षाल्य करद्वयं तथैव द्विः प्रक्षालयेत् ।
ततो यज्ञोपवीतो वासः परिधाय प्राङ्मुख उपश्रिय आजानु
पादावाकर्पेरं बाहू च मृद्विरङ्गश्च प्रत्येकं त्रिः प्रक्षाल्य शौचा-
वशिष्टमृदं प्रक्षालयेत् । एतच्छीर्षं गृहस्थानां । एतदर्थं स्त्रीणां ।
व्रतिव्रिनयतीनां तु द्वित्रिचतुर्गुणं । अनुपनीताशक्तादीनां गंधले-

पक्षपमात्रकरं । सर्वेषां रात्र्यातुरत्वाध्वसु प्रातिस्त्रिकविहितशौ-
चाधितदधैतदर्शीनि । एवं शौचं कृत्वा द्वादश गंडूषान् कृत्वा
शुचिदेशे भूमिपदादौतर्जानुहस्तद्वयः प्राङ्मुख उदङ्मुखो चोपविश्य
दक्षिणकरेण शुद्धं जलमादाय कनिष्ठांगुष्ठौ विहायेतरांगुलीः
संहतोर्ध्वाः कृत्वा ब्राह्मतीर्थेन च्छुवेदाय नमः यजुर्वेदाय नमः
सामवेदाय नम इति त्रिः पीत्वा पाणिं प्रक्षाल्याकुंचितोष्ठमास्यं
स्पृष्टांगुलीगुष्ठमूलेनाश्ववेदाय नमः सेतिहासपुराणेभ्यो नम इति
द्विः प्रमृज्यांभः स्पृष्टा पाणिना जनये नम इति मुखं सकृदवाङ्-
निमृज्य पाणिं प्रक्षाल्य संहतांगुष्ठतर्जन्याभ्यां सूर्याय नमः सोमाय
नम इति दक्षिणकवामनेचे स्पृष्टापाः स्पृष्टांगुष्ठमध्यमाभ्यान्नावृत्तेन
चायवे नम इति ०

Fol. 3b: ब्राह्मणो द्वादशांगुलप्रमाणं क्षत्रविदशूद्रास्तु
नवचतुरंगुलप्रमाणं कनिष्ठिकास्थूलम् उदुंबरप्रक्षापामागवेणु-
जंबूचूताशोकखदिरक्षीरिर्कटिकिवृक्षाभ्यतमवृक्षोद्धवं चूर्णाकृताग्रं
काष्ठं

आयुर्वेलं यशो वचैः प्रजाः पशु वसूनि च ।

ब्रह्म प्रज्ञां च मेधां च त्वं नो धेहि वनस्पते ॥

इत्यभिर्मन्य तेन सर्वदंतान्संशोष्य तत्प्रक्षालितं भंक्त्वा शुचिदेशे न्यस्य
तादृशाथैव जिह्वालेखनिकया जिह्वां संशोष्य द्वादश गंडूषान्कृत्वा
पूर्ववद् द्विराचामेत् । दंतकाष्ठालाभे प्रतिपिद्धदिने च प्रदेशिनी-
वर्तीगुलीतृणपणैर्द्वादश गंडूषैर्वा मुखं शोधयेत् । ततः शुद्धं गोमयं
गृहीत्वा नद्यादिसमीपं गत्वोद्धृतजलेनैव पाणी, पादौ च प्रक्षाल्य ।
अथो तत्सवितुर्वरेण्यं ०

The hymn "Āpo hi shishā" is mentioned, fol. 5,
as consisting of nine verses (Rigv. x. 9), and not
of four (Atharvav. i. 5).

A pratyavarsha-mantra is quoted fol. 11:
अथो प्रत्यवरोह

जातवेदः पुनस्त्वं देवेभ्यो देवेभ्यो हव्यं वह नः प्रजानन् ।

प्रजां पुष्टिरयिमस्मासु धेसथा भव यजमानाय शंयोः ॥

इति प्रातःसंध्या ॥ अथोपासनं fol. 11; इत्यग्निकार्यं
fol. 24. It ends :

ततः प्रबोधकालपर्यंतं पुनः पूर्वं शय्यायां यथासुखं स्वपेत् ।
इदं प्रभातोत्थानादिशयनांतं कर्म प्रतिदिनं कुर्यात् ।

रघुनाथेन विद्वग्न्यभट्टमाधवसूनुना ।

कृता निबंधान् प्रेक्षाशु समलौहिकपद्धतिः ॥

इति श्रीउपाध्यायभट्टमाधवात्मज-भट्टरघुनाथवर्यविरचित आहि-
कप्रयोगः संपूर्णः ॥

C. UPANISHADS.

488.

1723. Foll. 231 (of which 73, 74, 89-97, 223-230 are wanting); size 8 in. by 3½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about the beginning of the 17th century; 7-9 lines in a page.

A collection of *Upanishads*.

Many of the *Upanishads* in this and the following collections have been printed, either separately, or in the "*Ātharvaṇa Upanishads*," now being published, with *Nārāyaṇa's dīpikā*, by *Rāmamaya Tarkaratna*, in the *Bibliotheca Indica*.

1. *Uttaratāpanīyopaniṣad*, begins ओ देवा ह वै प्रजापतिमब्रुवन्नखोरणीयांसमिममात्मानमोकारं नो व्याचक्षेति ° 9 *khaṇḍa*.
2. *Kāṭhavalī-upaniṣad*, fol. 18b : उग्रह वै वाजश्रवसः सर्ववेदसं ददौ । ° 6 *vallī*.
3. *Muṇḍakopaniṣad*, fol. 30b : ब्रह्मा देवानां प्रथमः संवभूय ।
4. *Brahmaṇḍopaniṣad*, fol. 38 :
प्रसारदांतमुत्पस्य (!) विष्णोरद्भुतकर्मणः ।
रहस्यं ब्रह्मविद्यायां भुवाग्निः संप्रचक्षते ॥
ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म यदुक्तं ब्रह्मवादिभिः । °
5. *Kṣhurikopaniṣad* (v. l. *Churikopaniṣad*), fol. 39 : क्षुरिकांसं प्रवक्ष्यामि धारणायोपसिद्धये । °
6. *Āṭhikopaniṣad* (Weber, I. St., ix. 10), fol. 41 :
अष्टपादं शुचिं हंसं त्रिमूर्तिं मणिमव्ययं ।
द्विवर्तमानं तेजसे* सर्वैः पश्यन्न पश्यति ॥
भूतसंमोहने काले भिन्ने तमसि वैखरे । °
7. *Garbhopaniṣad*, fol. 43 :
पंचात्मकं पंचसु वर्तमानं धृताश्रयं (!) षड्गुणयोगयुक्तं ।
8. *Mahopaniṣad*, fol. 46 : अथातो महोपनिषदमेव ।

* ? तेजसैध (sic) MS.; तेजसैध (= तेजसा इधं)
Calcutta edition; Weber, as above.

तदाहुरेको ह नारायण आसीत् । न ब्रह्मा न ईशानन-
नागो (!) नागनीरोने नेमे द्यावापृथिवी न नक्षत्राणि
न सूर्यः । स एकाको नर एव °

9. *Ātmopaniṣad*, fol. 47b : अथैवांगिरान्निविधः
पुरुषस्तथा वाह्यात्मातरात्मा चेति त्वक्नक्षत्रांसलोमा-
गुल्यांगुष्ठपृष्ठो वंश ° ॥ अथांतरात्मा नान पृथिव्यन्नेनो ° ॥
अथ परमात्मा नाम यथाक्षरमुशाग्रनोयः । °
It ends : ° इत्येव परमात्मा पुरुषो नाम ॥

10. *Rāmāpūrvatāpanīyopaniṣad*, fol. 48b :
चिन्मये अस्मिन्महाविष्णौ °
11. *Rāmottaratāpanīyopaniṣad*, fol. 57 : बृह-
स्पतिरुवाच याज्ञवल्क्यं यदनु कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं
सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनं विमुक्तं वै कुरुक्षेत्रं °
12. *Uttara-Gopālātāpanīyupaniṣad*, fol. 65b :
एकदा हि व्रजस्त्रियाः सकामाः °
13. *Śvetāśvataropaniṣad*, in six adhyāyas,
fol. 75 : ब्रह्मवादिनो वदन्ति किंकारणं ब्रह्म °
14. *Skandopaniṣad*, fol. 87 : शिवः सर्वं स्तंदोवाच ।
अच्युतो अस्मि महादेव तव कारुण्यलेशतः ।
विज्ञानघन एवास्मि शिवो स्मि किमतः परं ॥
निरंजन एवाभाति नातःकरणजं हि तत् ।
अंतःकरणानां च संचिन्मावर्त्यतो हरिः ॥

15. *Maitrīyāṇopaniṣad* (acc. to Colebrooke's
index), fol. 88 : बृहद्रथो नाम राजा वैराज्ये पुत्रं
निधापयित्वेदमाशाश्रितं मन्यमानः शरीरवैराग्यमुपेतोऽरस्यं
निर्जगाम । ° one paragraph and part of a
second, after which nine leaves missing ;
cf. Cowell's ed. of *Maitri-upaniṣad*, p. 4.
16. *Krishnopaniṣad* (beginning wanting).
It ends : भूमावतारितं सर्वं वैकुण्ठं स्वर्गवासिनः ॥
17. *Jābālopaniṣad*, in five paragraphs, fol.
105 : बृहस्पतिरुवाच याज्ञवल्क्यं यदनु कुरुक्षेत्रं देव-
तानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनं अत्र हि जंतोः
प्राणेषूक्रममाणेषु रुद्रस्तारकं ब्रह्म व्याचष्टे °
It ends : देहत्यागं करोति परमहंसो नाम ॥

18. *Nārāyaṇopaniṣad*, fol. 107 : अथ पुरुषो ह वै नारायणो ऽकामयत प्रजाः सृजेयेति नारायणाद्ब्रह्मा जायते नारायणाद्विष्णुर्जायते नारायणाद्भूतो जायते नारायणाद् द्वादशादित्या रुद्राः सर्वा देवताः ०
19. *Kaulopaniṣad*, fol. 108b : अथ धर्मयाज्ञा साक्षा बुद्धिश्च । ज्ञानं मोक्षकारणं मोक्षात्सर्वता बुद्धिः । ०
20. *Kuivalyopaniṣad*, fol. 109 : अथाश्वलायनो भगवंतं परमेष्ठिनं परिसमेत्योवाच । ०
21. *Brahmopaniṣad*, fol. 111b : अथास्य पुरुषस्य चत्वारि स्थानानि भवन्ति ०
22. *Praśnopaniṣad*, fol. 114 : मुक्तेशा च ०
23. *Prāṇāgnihotropaniṣad*, fol. 120b : अथातः सर्वोपनिषत्सारं संसारज्ञानमधीतमन्नमूचं शारौरयज्ञं व्याख्यास्यामः । अस्मिन्नेव पुरुषशरीरे ०
24. *Mūṇḍūkyopaniṣad*, fol. 123b : ओमित्येतदखर ०
[25. *Vaitathyopaniṣad* (Bibl. Ind. *Māṇḍūkyop.*, p. 402), fol. 126b :
वैतथ्यं सर्वभावानां स्वप्न आहुर्मनीषिणः । ०
[26. *Advaitopaniṣad* (ib. 447), fol. 129 :
उपासनाश्रितो भेदो जाते ब्रह्मणि वर्तते ०
27. *Nāḍabindūpaniṣad*, fol. 132 :
अकारो दक्षिणः पञ्च उकारस्तत्परः स्मृतः । ०
28. *Brahmabindūpaniṣad*, fol. 133b :
मनो हि द्विविधं प्रोक्तं शुद्धं चाशुद्धमेव च । ०
29. *Amṛitabindūpaniṣad*, fol. 135 :
शास्त्राख्यधीय मेधावी अश्वस्य च पुनः पुनः । ०
30. *Dhyānabindūpaniṣad*, fol. 137b :
योगतत्त्वं प्रवक्ष्यामि योगिनां हितकाम्यया । ०
The third śloka begins :
यदि शैलसमं पारं विस्तीर्णो योजनान्वहून् । ०
See Up. 33.
31. *Tejabindūpaniṣad*, fol. 139 :
तेजर्विदुः परं ध्यानं विद्यातीतं हृदि स्थितं । ०
32. *Yogaśikhopaniṣad*, fol. 140 :
योगशिखां प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञानेषु चोन्नमां । ०
33. *Yogatattvopaniṣad*, fol. 140b :
योगतत्त्वं प्रवक्ष्यामि योगिनां हितकाम्यया । ०

- The first two ślokas as those of Up. 30; then
यन्यस्तं (!) पूर्वं यीत्वापि निःपीड्य परमेरान् (!) । ०
34. *Sannyāsopaniṣad*, fol. 141b : अथाहिताग्निर्द्वियेत प्रेतस्य मन्त्रैः संस्कारोपतिष्ठते ०
35. *Ārūṇeyopaniṣad*, fol. 143b : आरूणिः प्रजापतिनेर्लोके (!) जगाम तं गन्तोवाच केन भगवन्कर्मण्यशेषतो विसृजामीति । ०
36. *Kaṇṭhāśrutyaupaniṣad*, fol. 145 : यो ऽनुक्रमेण संन्यस्यति स संस्तो भवति य आत्मानं क्रियाभिः सुगुप्तं करोति मातरं पितरं भार्यां पुत्रान्सुहृदो बन्धुनोदयित्वा ये चास्य ऋत्विजस्तान् ०
37. *Keneshitopaniṣad*, fol. 148.
38. *Kālāgnirudropaniṣad*, fol. 150 : कालाग्निरुद्रं भगवंतं सनत्कुमारः पप्रच्छ । अधीहि भगवन् ०
39. *Gopīcandanopaniṣad*, fol. 152 : गोपिकानां संरक्षणि कुतः सरक्षणि (!) नरकमृत्योर्भयाच्च संरक्षणि चंदनं तु तुष्टिकरणं किं नाम तुष्टिकरणं ब्रह्मनंदकरणं एवं विद्वानेवमाज्ञापयेत् । एतच्च धारयेत् गोपीचंदनमृत्तिका या निरुक्ता ब्रह्मलोके महीयते । ०
40. *Darśanopaniṣad*, fol. 154b :
यदा काले महाशून्या महनक्षत्रवर्जितं ।
तदा काले तु विश्वस्य कः कर्ता कव्ययोपमा (!) ॥
आदौ देवी महानंश नर्मेभी (!) देवता स्वयं ।
तस्मादित्सा सुसंपन्ना दूष्वासा न ततः क्रिया ॥
ततो विधं चरारोहे पिंडब्रह्मांडबुद्धं ।
अव्यक्ताव्यक्ताभावेन विचरामि जगन्त्रयः (!) ॥
एवं श्रीगुरु आदिनाथमद्भेदनाथ तत्पुत्र उदयनाथ दंडनाथ सत्यनाथ संतोषनाथ कूर्मेनाथ मान्यदपुत्रो भवनर्जितस्य श्रीगोरक्षनाथ अकुलो मार्गः शून्यसंकेतः ईश्वरसंतानो ०
41. *Paingalopaniṣad*, fol. 155b : अथ हैनं पैंगलो पप्रच्छ यज्ञवल्क्यं (!) । किं ज्ञानं ज्ञानिनां किं कर्म का च स्थितिरिति स होवाच याज्ञवल्क्यः अमानि नत्वा सुसंपन्नो मुमुक्षुरेकविंशति तारयेत् ब्रह्मविद्भिमानेकोत्तरशतं कुलं ०
42. *Vajrasūci-upaniṣad*, fol. 156b :
वज्रसूचीं प्रवक्ष्यामि शास्त्र[म]ज्ञानभेदनं ।
दूषणं ज्ञानहीनानां भूषणं ज्ञानचक्षुषां ॥ ०
43. *Nṛsiṃhapūrvatāpanīyopaniṣad* (cf. Bibl. Ind. ed.), fol. 158b : भटं कर्णेभिः शृणुयाम ०

इति पूर्वोपापनीये महोपनिषत् ॥ ओं देवा ह वै
मृत्योः पापेभ्यः संसाराच्चाविभयुः ० fol. 162b ; ० य
एवं वेदेत्युपनिषत् ॥ देवा ह वै प्रजापतिमब्रुवन्नानुष्टुभस्य
मंत्रराजस्य वारसिंहस्य शक्तिवीजं ब्रूहि ० fol. 166 ;
० इति महोपनिषत् ॥ देवा ह वै प्रजापतिम ० नारसिं-
हस्यांगमंत्राद्ब्रूहि ० fol. 167 ; ० इत्याथर्वणीये
तापनीये तृतीयोपनिषत् ॥ fol. 170b ; देवा ह वै
प्रजापतिमब्रुवन्महाचक्रं नाम चक्रं नो ब्रूहि ० इत्याथर्व-
णीये तापनीयोपनिषत् fol. 175.

44. *Mahā-Nārāyaṇopaniṣad*, fol. 176 (here
begins a different MS.): ओं नमो महते नारा-
यणाय ॥ अंभस्य पारे भुवनस्य मध्ये नाकस्य पृष्ठे महतो
महीयान् । ० *Taitt. Ār. X. 1-64*. The sections
are not numbered here (cp. p. 27, No. 181).

45. *Sarvopaniṣatsūtra*, fol. 198 : कथं बंधः कथं
मोक्षः का विद्या काविद्येति जाग्रत्स्वप्नसुषु
तुरीयं च
कथमयमज्ञमयः प्राणमयः मनोमयः विज्ञानमय आनंदमयः
कथं कर्ता जीवः क्षेत्रज्ञः साक्षी ०

It ends : न सती नासती अनिरूपमाणे सती
लक्षणसती लक्षणशून्या सा मायैवच्यते ॥

46. *Hamsopaniṣad*, fol. 201 :

भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वज्ञास्त्रविशारद ।

ब्रह्मविद्याप्रबोधे हि केनोपायेन ज्ञायते ॥

सनत्सुजात उवाच । विचार्यै सर्ववेदेषु मतं ज्ञात्वा

[पिनाकिनः ।

पार्वत्या कथितं तत्त्वं शृणु गौतम तन्मम ॥

अनाख्येयमिदं गुह्यं योगिनीकोशसंनिभं ।

हंसस्य गतिविस्तारं भक्तिमुक्तिफलप्रदं ॥

अथ हंसपरमहंसनिर्णयं व्याख्यास्यामो ब्रह्मचारिणे
ज्ञाताय दांताय गुरुभक्ताय ०

47. *Paramahamsopaniṣad*, fol. 204 : अथ
योगिनां परमहंसानां को ज्यं मार्गस्तेषां का स्थितिरि-
ति नारदो भगवंतमुपगम्योवाच । तं भगवानाह ।
यो ज्यं परमहंसमार्गो लोके दुर्लभतरो ०

48. *Taittirīyopaniṣad* (= *Taittirīyāranyaka*
VII.-IX.), fol. 206b. The *Śikṣhāvallī*
(7th *prapāṭhaka*) ends fol. 212 ; the
*Ānandavallī** (or *Brahmavallī*, 8th *prap.*),

fol. 217 ; the *Bhṛiguavallī* (9th *prap.*),
fol. 220.

49. *Garuḍopaniṣad*, fol. 220 : ब्रह्मविद्यां प्रवक्ष्या-
मि ब्रह्मा नादाय नारदो बृहत्सेनाय बृहत्सेन इन्द्राय ०

50. *Kūlōgnirudropaniṣad*, fol. 221 : अथ
कालाग्निरुद्रं भगवंतं सनत्कुमारः पप्रच्छ । अधीहि ०

51. *Atharvaśira-upaniṣad*, fol. 222b : देवा ह
वै स्वर्गे लोकमायंस्ते देवा रुद्रमपृच्छन्को भवानिति ०
only the first six lines, the rest (fol.
223-230) being lost.

52. *Atharvaśikhopaniṣad*, only the last leaf
(ends as next MS. *Up.* 7).

489.

269b. Foll. 88 ; size 11½ in. by 5½ in. ;
fairly written, in Devanāgarī, in the latter part
of last century ; thirteen lines in a page.

A collection of *Upanishads*. It begins :

अथाथर्वणीये उपनिषदस्तथा शास्त्रांतरीयाश्च लिख्यते ।

1. *Mundakopaniṣad*.

2. *Praśnopaniṣad* begins fol. 4b.

3. *Brahmavidyopaniṣad*, fol. 8 :

ब्रह्मविद्यां प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञानमनुत्तमं ।

यत्रोत्पत्तिं लयं चैव ब्रह्मविद्यामहम्वराः ॥

प्रसादांतसमुत्पत्तस्य विष्णोरद्भुतकर्मणः ।

रहस्यं ब्रह्मविद्यायां भुवाग्निः संप्रचक्षते ॥

ओमित्येकाक्षरं ०

4. *Kṣhurikopaniṣad*, fol. 8b :

क्षुरिकां संप्रवक्ष्यामि धारणां योगसिद्धये ।

द्विवर्तमानं तेजसे सर्वे पश्यन् पश्यति ॥ ०

5. *Cūlakopaniṣad* (!), fol. 9b :

अष्टपादं शुचिं हंसं त्रिसूचं मणिमयं । ०

6. *Atharvaśira-upaniṣad*, fol. 10 : देवा ह वै स्वर्गे
लोकमगमंस्ते रुद्रमपृच्छन्को भवानिति । ०

7. *Atharvaśikhopaniṣad* (wrongly called
Atharvaśiropaniṣad in colophon), fol. 13b :
पिप्पलादोगिराः सनत्कुमारश्चाथर्वेण भगवंतं पप्रच्छ
किमादौ प्रयुक्तं ध्यानं ध्यायितव्यं ०

* The title *Ānandavallī* is often applied to the
seventh and eighth *prapāṭhakas*.

8. *Garbhōpanishad*, fol. 14b :
पंचात्मकं पंचसु वतैमानं घडाग्रयं यद्गुणयोगयुक्तं । °
9. *Mahōpanishad*, fol. 16 : अथातो महोपनिषदमेव
तदाहुरेको ह वै नारायण आसीत् ब्रह्मा न ईशानो °
10. *Brahmōpanishad*, fol. 16b : अथास्य पुरुषस्य
चत्वारि स्थानानि भवन्ति । नाभिर्हृदयं कंठो मूर्ध्नि °
11. *Prāṇagnihotropanishad*, fol. 18b : अथातः
सर्वोपनिषत्सारं संसारज्ञानमधीतमन्नसूत्रं शारीर्यजं व्या-
ख्यास्यामः । तस्मिन्नेव पुरुषशरीरे विनाष्यग्निहोत्रेण °
12. *Mūṇḍūkyaopaniṣad*, fol. 20 : ओमित्येतदक्षर-
मिदं सर्वं ° ends प्रथमं प्रकरणं समाप्तं ।
- [13. *Vaitathyūkhyam* dvitīyam prakaraṇam
(gaudapādiyakārikāni, Calc. ed., p.402),
fol. 22 : वैतथ्यं सर्वभावानां °
- [14. *Advaitākhyam* tṛtīyam prakaraṇam
(ib. p. 447), fol. 23 : उपासनाश्रितो धर्मो °
- [15. *Alītaśāntākhyam* caturtham prakara-
ṇam (ib. p. 513) begins fol. 25 :
ज्ञानेनाकाशकलेन °; ends इत्युपदेशमथे अला-
तज्ञाताख्यं प्रकरणं समाप्तं । अथर्ववेदे पंचदशोप-
निषत्समाप्ता ॥
16. *Nīlarudropanishad*, in 3 *khaṇḍa*, fol. 28b :
अपश्यं चावरोहं तं दिदितः पृथिवीमयः ।
अपश्यमपश्यं तं रुद्रं (!) नीलयीवं शिखंडिनं ॥
दिवि उद्योतिवारुक्षत् । (!) प्रतिष्ठा भूम्यामधि ।
जनासः पश्यत महत् नीलयीवं विलोहितं ॥
एष एव वीरहा (!) रुद्रो जलाश्रमभोजीः ।
विज्ञे क्षेममनीनश्छातीकारो प्येत ते (!) ॥
17. *Nāḍabindūpanishad*, fol. 29 :
अकारो दक्षिणः पञ्च उकारश्चोत्तरः स्मृतः ।
मकारस्तस्य पुच्छं वा अर्धमावा शिरस्तथा ॥ °
18. *Brahmabindūpanishad*, fol. 30 :
मनो हि द्विविधं प्रोक्तं शुद्धं चाण्डमेव च । °
19. *Amṛitabindūpanishad*, fol. 30b :
शास्त्राख्यधीय मेधावी अयस्य च पुनः पुनः । °
20. *Dhyānabindūpanishad*, fol. 32 :
योगतत्त्वं प्रवक्ष्यामि योगिनां हितकाम्यया ।
तच्छ्रुत्वा ° ॥ विष्णुर्नाम ° । तत्त्वमार्गे ° ॥ यदि
ईलसमं पापं ° ।

21. *Tejobindūpanishad*, fol. 33 :
तेजोविदुः परं ध्यानं विश्वातीतं हृदि स्थितं । °
22. *Yogaśikshopaniṣad*, fol. 33b :
योगशिखां प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञानेषु चोत्तमां ।
यदा तु ध्यायते मंत्रं गात्रकं यो अभिजायते ॥ °
23. *Yogatattvopaniṣad*, fol. 33b :
योगतत्त्वं प्रवक्ष्यामि योगिनां हितकाम्यया । °
Same two ślokaś as in 20 ; then
यः स्तव्यं पूर्वपीत्वा (!) निष्पीड्य च पयोधरान् । °
24. *Sannyāsopaniṣad*, fol. 34 : अर्थाहिताग्नि-
क्षियेत प्रेतस्य संचै संस्कारोपतिष्ठते °
25. *Āruṇi-upaniṣad*, fol. 35b : आरुणिः प्रजा-
पतेर्लोकं जगाम । तं गत्वोवाच केन भगवन्कर्माख्य-
शेषतो विसृजामीति °
26. *Kaṇṭhaśrutyaupaniṣad*, fol. 36 : यो ऽनुक्रमेण
संन्यसति स संन्यस्तो भवति को ऽयं संन्यास उच्यते कथं
संन्यस्तो भवति य आत्मानं क्रियाभिः सुगुप्तं करोति
मातरं °
27. *Pinḍopaniṣad*, fol. 37b :
देवता चक्षुषः सर्वे ब्रह्माणिमिदमनुबन् ।
मृतस्य दीयते पिंडं कथं गृह्णन्त्यचेतसः ॥
भिन्ने पंचात्मके देहे गते पंचसु पंचधा ।
हंसस्त्यक्त्वा गतो देहं कस्मिन्स्थाने प्रतिष्ठितः ॥
ब्रह्मोवाच । अहं वसति तोयेपु अहं वसति चाग्निषु । °
28. *Ātmopaniṣad*, in three *khaṇḍa*, fol. 38 :
अथैवांगिरास्त्रिविधः पुरुषः तद्यथा बाह्यात्मातरात्मा
परमात्मा चेति °
29. *Nṛsiṃha - pūrvatāpanīye Mahōpanishat*
prathamā, fol. 38b.
- [30. *Nṛsiṃhapūrvatāpanīye Mahōpanishat*
dvitīyā, fol. 40b.
- [31. *Nṛsiṃhapūrvatāpanīye Mahōpanishat*
tṛtīyā, fol. 42b.
- [32. *Nṛsiṃhapūrvatāpanīye Mahōpanishat*
caturthā, fol. 43.
- [33. *Nṛsiṃha-pūrvatāpanīye Mahōpanishat*
pañcamā, fol. 44b.
34. *Nṛsiṃhottaratāpanīyopaniṣad*, fol. 46.
35. *Kāṭhavalīy-upaniṣad*, fol. 53b.
36. *Kāṭhavalīy-upaniṣad Uttaravallī*, fol. 56b.

37. *Keneshitopanishad* (*Talavakāropanishad*), fol. 58b.

38. *Nārāyaṇopanishad*, fol. 59 : अथ पुरुषो ह वै नारायणो ऽकामयत प्रजाः सृजेय इति ०

39. *Bṛhannārāyaṇopanishat* (= *Mahānārāyaṇopanishad*) *pūrvā* (11 sections), fol. 60b : अंभस्य पारे भुवनस्य मध्ये नाकस्य पृष्ठे महतो महीयान् । ० *Taitt. Ār.* x. 1-14.

40. *Bṛhannārāyaṇopanishat* *uttarā* (10 sections), fol. 65 : घृणि(ः)सूय आदित्यमर्चयति तपः सत्यं मधु क्षरति । तद्ब्रह्म तदाप आपो ज्योती रमोमृतं ब्रह्म भूमयः स्वरो ॥ सर्वो वै रुद्रस्तस्मै रुद्राय ० *Taitt. Ār.* x. 15-63.

41. *Sarvopanishatsūtra*, fol. 69 : कथं बंधः कथं मोक्षः का अविद्या का विद्येति ०

42. *Hamsopanishad*, fol. 70b :
भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रविशारद । ०

43. *Paramahamsopanishad*, fol. 71b : अथ योगिनां परमहंसानां को ऽयं मार्गस्तेषां का स्थितिरिति नारदो ०

44. *Ānandavallyupanishad* (7th and 8th *prap.* of *Taitt. Ār.*), fol. 72.

45. *Bhṛiguvallyupanishad* (9th *prap.* of *Taitt. Ār.*), fol. 76.

46. *Gāruḍopanishad*, fol. 77b : ब्रह्मविद्यां प्रवक्ष्यामि ब्रह्मा नारदाय नारदो ०

47. *Kālāgnirudropanishad*, fol. 78 : अथ कालाग्निरुद्रं भगवंतं सनत्कुमारः पप्रच्छाधीहि ०

48. *Rāma-pūrvatāpinīyopanishad*, fol. 78b : चिन्मये ऽस्मिन्महाविष्णौ जाते दशरथे हरौ । ०

49. *Rāmottaratāpinīyopanishad*, fol. 82 : बृहस्पतिरुवाच याज्ञवल्क्ये । यदनु कुरुक्षेत्रं ०

50. *Kaivalyopanishad*, fol. 85.

51. *Jābālopanishad*, fol. 86 : [बृहस्पतिरुवाच] याज्ञवल्क्ये यदनु कुरुक्षेत्रं ०

52. *Āśramopanishad*, fol. 87b : अथातश्चत्वार आश्रमाः षोडश भेदा भवन्ति । तत्र ब्रह्मचारिणश्चतुर्विधा भवन्ति ० *four khaṇḍa.*

The collection ends :

द्विपञ्चाशत्संख्योपनिषद्ग्रंथः समाप्तः ॥ पञ्चदशोपनिषदो भवन्ति शौनकीयानां । मुंडकादिस्त्वल्पांतां विज्ञेया ब्रह्मवेदस्य ॥

सप्तविंशत्तथान्याश्च पैम्पलादिप्रभेदतः ।

एवं पञ्चाशद्ब्रह्मधिका ब्रह्मवेदस्य नान्यतः ॥

नीलरुद्रप्रभृतय आश्रमांताः प्रकीर्तिताः ।

एताः सर्वाः पृथग्वाक्या जीवब्रह्मैकबोधिकाः ॥

इत्यथर्ववेदोपनिषद्ग्रंथः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

490.

1686b. Foll. 72; size 9½ in. by 4 in.; Devanāgarī character, written about the middle of the 17th century; 9-11 lines in a page. The writing has become almost illegible through wear in many places.

Another collection of *Upanishads*.

1. *Tripurī-upanishad* begins : अष्टौ शब्दस्य शैलपर-संगंधविषयाः पञ्च पृथिव्यादयश्च परमात्मनः समुत्पन्नाः । तस्मादेतस्मादात्मन आकाशः संभूतः । आकाशाद्वायुः । ०

2. *Brahmopanishad*, fol. 5 : अथास्य पुरुषस्य चत्वारि स्थानानि भवन्ति । ०

3. *Taittirīyopanishad*, fol. 7b.

4. *Mahā(or Vṛihad)-Nārāyaṇopanishad* (also called *Yājñīkī-upanishad*, fol. 17b : अंभस्य पारे भुवनस्य मध्ये ० See preceding MS., *Up.* 39 and 40.

5. *Kenopanishad* (*Talavakāropanishad*) fol. 40.

6. *Muṇḍakopanishad*, fol. 42.

7. *Praśnopanishad*, fol. 47.

8. *Rudropanishad* (or *Atharvaśiro-rudropanishad*), fol. 53 : अहो नमः शिवाय ॥ देवा ह वै स्वर्गं लोकमायंते रुद्रमपृच्छन् को भवानिति ०

9. *Kālāgnirudropanishad*, fol. 59 : सर्वतको ऽग्निर्क्षुब्धिः । विश्वसरूपी रुद्रा [दे]वता अनुष्टप् छंदः । रुद्रप्रत्यये जये विनियोगः । कालाग्निरुद्रं भगवंतं सनत्कुमारं पप्रच्छ ०

10. *Nārāyaṇopanishad*, fol. 60 : अथ पुरुषो ह वै नारायणो ऽकामयत प्रजाः सृजेर्येति । ०

11. *Hamsopanishad*, fol. 61 : अथ हंसपरमहंसनि-
र्णयं व्याख्यास्यामः । ब्रह्मचारिणे दांताय । गुरुभक्त्या
हंसहंसेति सदायं देहेषु व्यामो ०
12. *Kaivalyopanishad*, fol. 62.
13. *Mahopanishad*, fol. 64 : अयातो महोपनिष-
दनेव । तदाहुरेको ह वै नारायणः । ०
14. *Ātmabodhopanishadah*, fol. 65 : हरिः ।
अँ । प्रत्यगानंदब्रह्मपुरुषं । प्रणवस्वरूपं । ०
15. *Paingalopanishad*, fol. 65b : अथ हैनं पैंगलः
पप्रच्छ याज्ञवल्क्यः । किं कर्म का च स्थितिः । स
होवाच याज्ञवल्क्यः । अमानि वोदि (!) संपन्नो मुमुक्षु-
र्कविंशति तारयति । चंद्रवच्चरं मेद देहि विमुक्तः ०
16. *Garbhopanishad*, fol. 66 :
पंचात्मकं पंचसु चतैमानं षडाश्रयं षड्भुजयोगयुक्तं । ०
17. *Gāruḍopanishad*, fol. 68 : अँ नमो भगवते
नवगरुडाय विष्णुवाहनाय त्रैलोक्यपरिप्रजिताय वज्र-
नखवज्रतुंडाय । वज्रपक्षाय कृतशरीराय । एहि एहि
एहि महागरुड । दुष्टविषं छिंधि छिंधि आवेशय
आवेशय । दुष्टराक्षसविषं छिंधि छिंधि । ब्रह्मविद्यां
प्रयच्छामि । ब्रह्म नारदाय नारदो बृहत्सेनाय बृहत्सेनो
इंद्राय इंद्रो ० See p. 111b, *Up.* 49 ; Weber,
Ind. Stud. xvii. p. 161.
18. *Kāthopanishad*, fol. 68.
19. *Māṇḍūkyaopanishad*, fol. 69b.
20. *Kenopanishad* (as above, *Up.* 7), fol. 70b.
[H. T. COLEBROOKE.]

491.

1972. Size 8½ in. by 4 in.; well written,
in the Devanāgarī character, by different recent
hands; generally nine lines in a page.

Another collection of *Upanishads*.

1. Foll. 1-5 : *Kālāgnirudropanishad*, with a
commentary (*ḍīpikā*) by *Nārāyaṇa*.

The *Upanishad* begins : अथ कालाग्निरुद्रं
सनत्कुमारः पप्रच्छ । ०

The commentary begins :

कालाग्निरुद्रोपनिषद्विष्णुंदायर्वपाठिनां ।

पंचचत्वारिंशत्तमे त्रिपुंड्रविधिनिर्ययः ॥

अस्य श्रीकालाग्निरुद्रोपनिषदः संवर्तको ऋषिः
विश्वरूपी ०

It ends : नारायणेन रचिता श्रुतिमात्रोपजीविना ।

अस्यष्टपदवाक्यानां कालाग्निरुद्रदीपिका ॥

- 2, 3. *Cūlikopanishad*, but here, together with
the *Yogaśikhā*, called *Mantrikopanishad*,
begins fol. 6b (*cf.* p. 118b) :

अष्टपादश्रुतिं हंसं त्रिसूत्रमणुमव्ययं ।

त्रिवृत्तंतं तेजसो हंसं सर्वतः पश्यन्न पश्यति (!) ॥

भूतसंमोहने काले भिन्ने तमसि वैरवे । ०

It ends fol. 7b : लीनाश्चाव्यक्तशालिन इति ॥ अथ

योगशिक्षां प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञानेषु चोत्तमां । ०

It ends : तदा पश्यंति योगेन संसारोद्धेदनं महत् ।
संसारोद्धेदनं महदिति ॥ इति अथर्ववेदे मंत्रिकोपनिष-
त्समाप्ता ॥

4. (*Laghu*)-*Jābālopanishad*, in 5 paragraphs,
fol. 9 : लघुजाबालोपनिषद्प्रारंभः ॥ बृहस्पतिरुवाच
याज्ञवल्क्यं यदनु कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं ०
It ends : देहत्यागं करोति स परमहंसो नाम स
परमहंसो नाम्नेति ॥ इति जाबालोपनिषत्समाप्ता ॥

- 5-9. *Pañca-Atharvaśīrshopanishadah* :

a) *Gaṇapatyaṭharvaśīrsha*, fol. 12b :

अँ स ह नाववतु । स ह नौ भुनक्तु । स ह वीर्यं
करवावहै । ० ends : गणपतिश्चर्यवशीर्षं समाप्तं ॥

b) *Nārāyaṇopanishad*, fol. 13b : अथ

पुरुषो ह वै नारायणो ऽकामयत प्रजाः सृजेयेति ०
ends : ० श्रीनारायणसायुज्यमवाप्नोति ॥ इत्युपनिषत् ॥

c) *Śivātharvaśīrshopanishad*, fol. 16b :

देवा ह वै स्वर्गं लोकमायन् । ते देवा रुद्रमपृच्छन् ।
को भवानीति ० ends : अथर्वशीर्षे तृतीयोपनिषत्स-
माप्ता ॥

d) *Sūryātharvaśīra*, fol. 17b : अथ सूर्यो-

थर्वशीर्षं व्याख्यास्यामः ॥ ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छंदः । ०
It ends : इति सूर्यनारायणथर्वशीर्षं समाप्तं ॥
अथर्वशीर्षं चतुर्थोपनिषत्समाप्ता ॥

e) *Devyaṭharvaśīra*, fol. 21b : सर्वे वै देवा

देवीमुपतस्युः । कासि त्वं महादेवि । सा ब्रवीदहं ब्रह्म-
स्वरूपिणी । ० It ends : देवीश्चर्यवशीर्षं समाप्तं ॥

10. *Gopāla-pūrvatāpānyupanishad*, fol. 26b :

सच्चिदानंदरूपाय कृष्णायार्चिहकारिणे । ०

It ends : तं यजेन्न भजेदित्यौ तत्सदिति ॥ इति श्री-
ब्रह्मवेदोपकृष्णोपनिषत्सु पुरपसमाप्तः ॥

11. *Gopāla-uttaratāpanyupanishad*, fol. 30b :
विष्णोर्ध्यायीं शिलाधीर्गुरुष (!) न रमति वैष्णवैर्जा-
तिर्बुद्धिर्विष्णो वा वैष्णवानां कलिकमलमथ ते पादतीर्थं
बुद्धिर्मेचेत नास्ति विष्णोः पुरुषकलुष हे शब्दसामान्यबु-
द्धिर्विष्णो सर्वेश्वरेशेतदि जरसमधिर्यस्य वा नारकीस
एकदा * व्रजस्त्रियः सकामाः ०

This *Upanishad* is here divided into twenty sections. It ends : इति श्रीअथर्ववेदे श्रीमद्गोपालोत्तरतापिन्यौपनिषत्समाप्तः ॥ ब्रह्मवेद उप-
निषत्समाप्तः ॥

12. *Vāsudevopanishad*, fol. 38 : नमस्कृत्य भगवंतं
नारदः सर्वेश्वरं वासुदेवं पप्रच्छ श्रीभगवन्ब्रह्मर्षिर्मुहुं विधिं
द्रव्यमंत्रः स्थानादिसहितं मे ब्रूहीति । तं होवाच
भगवान्वासुदेवो वैकुण्ठस्थानोद्भवं मम प्रीतिकरं मद्भक्तैर्ब्र-
ह्मादिभिर्धारितं विष्णुचंदनं वैकुण्ठस्थानादाहृत्य द्वार-
कायां मया प्रतिष्ठितं चंदनं कुंकुमादिसहितं विष्णुचंदनं
ममांगे प्रतिदिनमालिप्तं गो(पी)भिः प्रक्षालनाद् गोपी-
चंदनमाख्यातं मद्गलेपनं पुण्यं चक्रतीर्थीतरे स्थितं चक्र-
समायुक्तं पीतवर्णं मुक्तिसाधनं भवति ॥ १ ॥ अथ
गोपीचंदनं नमस्कृत्य ० four sections ; it ends :
इत्यथर्ववेदे वासुदेवोपनिषत्समाप्तः ॥

13. *Gopīcandānopanishad*, fol. 39b : गोपीकानां
संरक्षणी कुतः संरक्षणी लोकस्य नरकान्मृत्योर्भयाच्च
संरक्षणीचंदनं तुष्टिकरणं च किं नाम तुष्टिकरणं ब्रह्मा-
नंदकारणं य एवं विद्वानेतदाख्यापयेत् ० six sec-
tions ; it ends : इति ० गोपीचंदनोपनिषत्समाप्तः ॥

14. [*Hanumadukta*]-*Rāmopanishad*, fol. 42b :

सनकादयो योगीन्द्रा अन्ये च क्षुधयस्तथा ।
प्रह्लादाद्या विष्णुभक्ता हनुमंतमिदं ब्रुवन् ॥
वायुपुत्र महाबाहो किं तत्त्वं ब्रह्मवादिनां ।
पुराणेष्वष्टदशसु स्मृतिष्वष्टदशस्त्रिपि ॥ ०

It ends : इति हनुमंतोक्तारामीपनिषत्समाप्तः ॥

15. *Rāmopanishad*, fol. 44 : हनुमानुवाच ।
सिंहासने समासीनं रामं पौलस्त्यसूदनं ।
प्रणम्य दंडवद्भूमौ पौलस्त्यो वाक्यमब्रवीत् ॥
रघुनाथ महाबाहो कैवल्यं कथितं मया ।
अज्ञानां सुलभं चैव कथनीयं च सौलभं ॥

श्रीराम उवाच ॥ अथ पंचदंडका ॥ ०

It ends : इत्यथर्वशरहस्ये रामोपनिषत्समाप्तः ॥

16. *Yogarājopanishad*, fol. 41b :

योगराजं प्रवक्ष्यामि योगिनां योगसिद्धये ।

मंत्रयोगो लयश्चैव राजयोगो हठस्तथा ॥ ०

21 ślokas ; ends : इति योगराजोपनिषत्समाप्तः ॥

17. *Sundarītāpanyupanishad*, fol. 46 : अथैत-
स्मिन्नंतरे भगवान् प्राजापत्यं वैष्णवं विलयकारणरूप-
माश्रित्य पुरा त्रिधा भगवत्येवमादि सत्यभूमैवःस्वरो ३
मिति त्रीणि पुराणि स्वभूपातालानि त्रिपुराणि हैरं
ब्रह्मात्मकेन ह्रींकारेण ० 8 kaṇḍikās ; ends :
परां भैरवीं चित्कलां महात्रिपुरादेवीं ध्यायेन्महि
ध्यानयोगेयं सकलपूजनाचनं वेदेति महोपनिषत् ॥
इत्यथर्ववेदे सुंदरीतापनी समाप्तः ॥

18. *Mṛityulāṅgalopanishad*, fol. 51 : मृत्युलांगलं
व्याख्यास्यामो स्य मृत्युलांगलमंत्रस्यानुष्टुप् छंदः । काला-
ग्निरुद्रो देवता वसिष्ठ ऋषिर्धैमो देवता मृत्युपस्थाने
विनियोगः । अथातो योगजिह्वा मधुमती वाजिन्यहं ०
ends : इति मृत्युलांगलोपनिषद् समाप्तः ॥

19. *Krishṇopanishad*, fol. 52 :

ते होचुस्तं सुराः सर्वे भगवंतं सनातनं ।

नो ब्रह्मनवतारा वै गृह्यते नैव भूतले ॥

आख्या ० 27 ślokas ; ends : इति कृष्णोपनिषद्
समाप्तः ॥

20. *Krishṇa-purushottama-siddhāntopanishad*,
fol. 54 :

निर्जनो निराख्यातो निर्विकल्पो नमो नमः ।

पूर्णानंदो हरिस्तस्मात् माषारहितः पुरुषोत्तमः ॥

अष्टावष्ट सहस्रे द्वे ०

It ends : श्रीकृष्णभगवान् नारायणपरमात्मा पुरुषो-
त्तमः त्रिगुणरहितः स्वयं । कथं पुरुष एवेदं सर्वं ॥
श्रीकृष्णपुरुषोत्तमसिद्धांतोपनिषत्समाप्तः ॥

21. *Brahmopanishad*, fol. 56b : अथास्य पुरुषस्य
चत्वारि स्थानानि भवन्ति । नाभिर्हृदयं कंठो मूर्धा च । ०

22. *Hamsopanishad*, fol. 58b : अथ हंसपरमहंस-
निर्णयं व्याख्यास्यामो ब्रह्मचारिणे दांताय गुरुभक्त्याय
हंस हंसेति सदायं । ०

23. *Paramahamsopanishad*, fol. 60 : अथ योगिनां
परमहंसानां मार्गस्तेषां का स्थितिरिति नारदो भगवंत-
मुपसमेतोवाच । ०

24. *Āruṇyopaniṣad*, fol. 62 : स ह नाव ° शान्तिः

ओं आरुणिः प्रजापतेर्लोकं जगाम तं गत्वोवाच
प्रजापते केन भगवन्कमीक्ष्यशेषतो विसृजानीति °
ends : इति ° अरुणोपनिषत्समाप्ता (!) ॥

[25. *Śaṅkara's Dṛigdrīṣyaviveka*, fol. 63 :

दृक्दृशी द्वौ पदार्थौ स्तः परस्य रविलक्षणौ ।
दृक् ब्रह्म दृश्यं मायेति सर्ववेदान्तनिर्णयः ॥ १ ॥ °
48 slokas ; ends : इति शंकरभगवतः कृतौ
दृग्दृश्यविवेक समाप्तः ।

26. *Mūṇḍūkyaopaniṣad*, fol. 67b : ओमित्येतदक्ष-
रमिदं सर्वं ° ends : इत्यपर्वणशिक्षायां मांडूक्योपनि-
षत्समाप्ता ॥

27. *Talavakāropaniṣad*, fol. 71 : केनेषितं °
ends : केनापरपर्यायतलवकारोपनिषदि चतुर्थः खंडः ॥

28. *Kaivalyopaniṣad*, fol. 73b : आश्रलायनो
भगवंतं परमेष्ठिनं परिसमेत्योवाच ° ends : चक्रशा-
खीयकैवल्योपनिषत्समाप्ता ॥

29. *Subālopaniṣad*, fol. 76 : स ह नाववतु °
शान्तिः ॥ तदाहुः किं तदासीदस्मै स होवाच । न सन्नासन्न
सदसदिति ° 16 *kaṇḍikās* ; ends : शके १९४१
प्रभाषीनामसंवत्सरे दक्षिणायने वर्षा चतुर्थी भाद्रपदव-
द्यदशम्या भौमवासरे ° [DR. JOHN TAYLOR.]

492.

1095A. Foll. 16 ; size 12½ in. by 4½ in. ;
fairly written, in Devanāgarī, in the latter part
of the 17th century ; eleven lines in a page.

The text of six of the ancient *Upanishads* :

1. *Īśū* (*Īśāvāsya*, or *Vājasaneyya*)-*upani-
shad*.
2. *Kena* (or *Talavakāra*)-*upaniṣad*, begins
fol. 2a.
3. *Kaṭha(valli)*-*upaniṣad*, fol. 3b.
4. *Praśnopaniṣad*, fol. 8b.
5. *Mūṇḍākopaniṣad*, fol. 12b.
6. *Māṇḍūkyaopaniṣad*, fol. 16.

[H. T. COLEBROOK.]

493, 494.

3182, 3183. Two vols., folio, paged 1-723,
679-1301 resp. ; European paper ; size 12 in.
by 7½ in. ; well written, in the Telugu character ;
21-30 lines in a page ; except pp. 676-723 of
the first vol., which are in Devanāgarī ; twenty
lines in a page.

A collection of "*Upanishads*, known to the
Andhrika Paṇḍits, and procured by Sir Walter
Elliot, in Telingana, in the years 1850-51." See
Journal of the Asiatic Society of Bengal, vol.
xx. p. 607. At the beginning of vol. i. a list
of contents has been inserted, containing the
titles in Telugu and Roman letters.

a. Vol. I., pp. 1-675.

1. *Īśāvāsyaopaniṣad* begins :

पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमुदच्यते ।

पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥

ओं शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ ओं

ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किं च जगतां जगत् °

2. *Kenopaniṣad*, p. 3 : आप्यायंतु ममांगानि
वाक्प्राणश्चक्षु ओचमथो बलमिन्द्रियाणि च सर्वाणि सर्वं
ब्रह्मोपनिषदं माहं ब्रह्म निराकुर्यां मा मा ब्रह्म निराक-
रोद् अनिराकरणमस्त्वनिराकरणं मे । अस्तु तदात्मनि
निरते य उपनिषत्सु धर्मास्ते मयि संतु ते मयि संतु ॥
केनेषितं पतति प्रेषितं मनः ° For the opening
benediction, see above, No 185.

3-4. *Kaṭhavallīupaniṣad*, p. 7 : सह नाववतु सह
नो भुनक्तु सह वीर्यं करवावहै तेजस्विनावधीतमस्तु मा
विद्विषावहै ओं शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ ओं ॥ उशन्
ह वै वाजश्रवसः °

5. *Praśnopaniṣad*, fol. 19 : सह नाववन्निति
शान्तिः ॥ भद्रं कर्णेभिरिति शान्तिः ॥ ओं सुकेशा च
भारद्वाजः °

6. *Mūṇḍākopaniṣad*, p. 27 : भद्रं कर्णेभिरिति
शान्तिः ॥ ओं ॥ ब्रह्म (!) देवानां प्रथमः °

7-10. *Māṇḍūkyaopaniṣad*, p. 35 :

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्रैः ।

स्विरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिः व्यशेम देवहितं यदायुः ॥

- स्वस्ति न इन्द्रो वृधश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥
ओं शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ ओमित्येतदक्षरमिदं सर्वं ०
For the benediction see beginning of
Nrisimha-tūpanī, Calcutta edition.
11. *Taittirīyopaniṣad*, p. 55 : ओं तच्छम्योरा-
वृणीमहे गातुं यज्ञाया । गातुं यज्ञपतये etc. *Taitt.*
Āraṇy., *prap.* 3, followed (from p. 68) by
prap. 7-10. In the northern texts *prap.* 7-9
are considered as the *Taittirīyopaniṣad*.
12. *Aitareyopaniṣad*, p. 115 : वाङ्मे मनसि
प्रतिष्ठितं मनो मे वाचि प्रतिष्ठितमाविराविर्मे एधि ०
Ait. Ār. II., adhy. 7 (as benediction ?) ;
followed by एष पंथा एतत्कर्मैतद्ब्रह्मैतत्सत्यं ० *Ait.*
Ār. II., adhy. 1-6. [Acc. to *Śaṅkara*, *Ait.*
Ār. II., 4-7 constitute the *Aitareyopaniṣad*.
13. *Chāndogyopaniṣad*, p. 135 : आप्यायंतु
ममांगानि ० शान्तिः ॥ ओमित्येतदक्षरमुन्नीयमुपासीत ० 8
prapāthakas (or *adhyāyas*).
14. *Bṛihadāranyakopaniṣad*, p. 215 : पूर्यमदः ०
शान्तिः ॥ उषा वा अश्वस्य मेघस्य शिरः ० 8 *adhyāyas*.
15. *Brahmopaniṣad*, p. 303 : सह नाववन्ति
शान्तिः ॥ अथास्य पुरुषस्य चत्वारि स्यान्तानि भवंति ०
16. *Kaivalyopaniṣad*, p. 305 : सह ० ॥ अथा-
श्वलायनो भगवंतं परमेष्ठिनं ०
17. *Jābālyupaniṣad*, p. 309 : पूर्यमद इति शान्तिः ॥
बृहस्पतिरुवाच याज्ञवल्क्यं यदनु कुरुष्वेवं ०
18. *Śvetāśvataropaniṣad*, p. 313 : सह ० ॥ ब्रह्म-
वादिनो वदन्ति । किं कारणं ०
19. *Hamsopaniṣad*, p. 323 : पूर्यमद इति शान्तिः ॥
ओं भगवंतस्त्वध्वैश्च सर्वैशास्त्रविशारद ।
ब्रह्मविद्याप्रबोधो हि केनोपायेन जायते ॥
सनत्कुमार उवाच । विचार्य सर्वधर्मेषु मत्तं ज्ञात्वा पिना-
पार्वत्या कथितं तत्त्वं शृणु गौतम तन्मत्तं ॥ [किनः ।
अनाद्येयमिदं गुह्यं योगिने कोशसन्निभं ।
हंसस्याकृतचित्तारं भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ॥
अथ हंसपरमहंसनिर्णयं व्याख्यास्यामो ब्रह्मचारिणे
दांताय गुरुभक्त्याय ०

20. *Arupikopaniṣad*, p. 325 : आप्यायंतु ० शान्तिः ॥
ओं ॥ आरुणिः प्रजापतेर्होत्रं जगाम । तं गवोवाच ।
केन ०
21. *Garbhopaniṣad*, p. 327 : सह ० ॥
पंचात्मकं पंचसु वर्तमानं षडाश्रयं षडुणयोगयुक्तं । ०
22. *Nārāyaṇopaniṣad*, p. 331 : सह ० ॥ अथ
पुरुषो ह वै नारायणो कामयत । प्रजाः सृजेयेति ०
23. *Paramahamsopaniṣad*, p. 333 : पूर्यमदः ० ॥
अथ योगिनां परमहंसानां कोऽयं मार्गस्तेषां का स्थिति-
रिति नारदो ०
24. *Amṛitabindūpaniṣad*, p. 335 : सह ० ॥
मनो हि द्विविधं प्रोक्तं शुद्धं चाशुद्धमेव च ।
अशुद्धं कामसंकल्पं शुद्धं कामविवर्जितं ॥
[This is the beginning of the *Brahma-*
bindūpaniṣad in the northern texts.]
25. *Amṛitanāḍopaniṣad*, p. 337 : सह ० ॥
शास्त्राख्यधीत्य मेधावी अभ्यस्य च पुनः पुनः ।
परमं ब्रह्म विज्ञाय उत्कावज्ञान्यथोत्सृजेत् ॥
[This is the beginning of the *Amṛita-*
bindūpaniṣad in the northern texts.]
26. *Atharvaśiropaniṣad*, p. 341 : भद्रं ० शान्तिः ॥
ओं देवा ह वै स्वर्गं लोकमगमं ते देवा रुद्रमपृच्छन्को
भवानिति ०
27. *Atharvaśikhopaniṣad*, p. 347 : भद्रं ० शान्तिः ॥
अथ हैनं वैष्णवादीर्गिराः सनत्कुमारश्चाथर्वानमुवाच
भगवन् किमादौ प्रयुक्तं ध्यानं ध्यायितव्यं ०
28. *Maitrāyaṇyopaniṣad*, p. 349 : आप्यायं-
त्विति शान्तिः ॥ ओं ॥ बृहद्रथो वै नाम राजा राज्ये
ज्येष्ठं पुत्रं निधाययित्वेदमशाश्वतं मन्यमानः शरीरं वैरा-
ग्यमुपेतो ऽरुणं निर्जगाम । स तत्र परमं तप आस्था-
दादित्यमीक्षमाण ऊर्ध्वबाहुस्तद्व्यंते सहस्रस्य मुनेरिति क-
माजगामाग्निरिवाधूमकस्तेजसा निर्देहन्निवात्मविद्भगवां-
श्चाकायन्य उन्निष्ठोत्तिष्ठ चरं वृणीष्वेति राजानमब्रवीत् ।
स तस्मै नमस्कृत्योवाच भगवन्नाहमात्मविस्वं तत्त्वविच्छृ-
णुनो वयं स त्वं नो ब्रूहीति । एतद्ब्रह्मं पुरस्तादशक्यं मा
पृच्छ प्रश्नैस्त्वाकान्याकामान् वृणीष्वेति शाकायन्यस्य
चरणावभिमृशमानो राजेमां गाथां जगाद ॥ १ ॥ भग-
वन्नस्थिचर्मे ०

29. *Kaushātakopanishad*, p. 359 : वाङ्मे मनसीति
 शान्तिः ॥ चित्रो ह वै गार्ग्यायण्यस्ममाण सारुणं वज्रे
 स ह पुत्रं श्रेतकेतुं प्रजिघाय याजयेति तं हासीनं पप्रच्छ
 गौतमस्य पुत्रास्ते संवृतं ० (cf. Cowell's ed., p. 3).
30. *Bṛihajjābālopanishad*, p. 379 : भद्रं ० ॥ ओं
 आपो वा इदमासेत्सलिलमेव स प्रजापतिरेकः पुष्करपर्णे
 समभवत् । तस्यांतर्मेनसि कामः समवर्तत ॥ इदं सृजे-
 यमिति । तस्माद्यत्पुरुषो मनसाभिगच्छति तद्वाचा
 वदति तत्कर्मणा करोति । तदेवाभ्यनूक्ता । कामस्तदग्रे
 ममवर्तताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । सतो
 बंधुमसति निरविंदन् हृदि प्रतीप्या कवयो मनीषेति ।
 उपैतं तदुपनमति यत्कामो भवति य एवं वेद । स
 तपो ज्ञप्स्यत । स तपस्तप्त्वा स एतं भुसुंठः (!) का-
 लाग्निरुद्रमगमदागत्य भो विभूतेमौहात्यं ब्रूहीति । तथे-
 ति प्रत्यवोचत् । भुसुंठवच्यमानं किमिति । ०
31. *Nṛsiṃhapūrvatāpanāyopaniṣad*, p. 397 :
 भद्रं कर्णेभिरेति शान्तिः ॥ ओं ॥ आपो वा इदमास-
 न्सलिलमेव स प्रजापतिरेकः पुष्करपर्णे समभवत् ।
 तस्यांतर्मेनसि कामः समवर्तत । इदं सृजेयमिति ० मनी-
 षेति । उपैतं तदुपनमति यत्कामो भवति य एवं
 वेद । स तपो ज्ञप्स्यत । स तपस्तप्त्वा स एतं मंत्रराजं
 नारसिंहमानुष्टुभमपश्यत् । ०
32. *Nṛsiṃhottaratāpanāyopaniṣad*, p. 411 :
 (no benediction) देवा ह वै प्रजापतिमब्रुवन्नयोर-
 ण्यिष्यांसमिममात्मानमोकारं नो व्याचक्ष्वेति । ० The
Pūrva and *Uttara T.* are counted together
 as six *upanishads* (31-36) in the list of
 contents. See Burnell, Index to Tanjore
 MSS., p. 35b.
33. *Kālāgnirūdropanishad*, p. 427 : सह ० ॥
 अथ कालाग्निरुद्रोपनिषत्सर्वतः काग्निरक्षुधिरनुष्टुप् छंदः ।
 श्रीकालाग्निरुद्रा देवता कालाग्निरुद्रप्रीत्यर्थं जपवि-
 नियोगः । अथ कालाग्निरुद्रं भगवतं संनत्कुमारः
 पप्रच्छाधीहि भगवं त्रिपुंड्रविधिं सततं किं त्रयं ०
34. *Maitreyī-upaniṣad*, p. 431 : आप्यायंति
 शान्तिः ॥ ओं बृहद्रथो वै नाम राजा राज्ये ज्येष्ठं पुत्रं ०
 [as 28, above] राजेमां गाथां जगाद ॥ १ ॥ अथ
 किमेतैर्वान्यानां शोषणं महार्थवानां शिखरिणां प्रपतनं
 भवस्य प्रचलनं स्थानं वा तरुणां निमज्जनं पृथिव्या
 स्थानादवसरणं सुराणां सोहमित्येतद्विधे र्भस्मन्तसारे किं

कामोपभोगैश्चैवाश्रितस्यासकृदुपावर्तनं (!) दृश्यत इत्यु-
 क्तं तस्मैसीत्यंधोदपानस्ते भेक इवाहमस्मिन्तसारे भगवन्तं
 नो गतिरिति ॥ २ ॥ ०

35. *Subālopanishad*, p. 439 : पूर्णमद इति शान्तिः ॥
 ओं तदाहुः किं तदासीन्नस्मै स होवाच न सन्नासन्न
 सदसदिति तस्मात्तमः संजायते तमसो भूतादिभूतादेराका-
 शमाकाशाद्वायुः ०

36. *Kshurikopaniṣad*, p. 455 : सह ० ॥ ओं
 क्षुरिकं (!) संप्रवक्ष्यामि धारणां योगसिद्धये ।
 यां प्राप्य न पुनर्जन्म योगयुक्तस्य जायते ॥ ०

37. *Mantrikopaniṣad*,* p. 457 : पूर्णमद ० ॥

अष्टपादं शुचिं हंसं त्रिसूत्रमणुमध्ययं ।

त्रिवर्त्मानं तेजसोहं सर्वतः पश्यन्न पश्यति (!) ॥ १ ॥

भूतसंमोहने काले भिन्ने तमसि वै खरे (!) ।

अतः पश्यति सत्वस्या निर्गुणं गुणगं हरे (!) ॥ २ ॥

अशक्यः सो ज्यया द्रुष्टुं ध्यायमानः कुमारकैः ।

विकारजननीमाशामष्टरूपमजां ध्रुवां ॥ ३ ॥

ध्यायते ध्यासिता तेन तन्यते प्रेष्यते पुनः ।

सूयते पुरुषार्थं च तेनैवाधिष्ठितं जगत् ॥ ४ ॥

गौरवाद्यंतवती सा जनित्री (सर्वा) भूतभाविनी ।

सितासिता च रक्ता च सर्वकामदुष्टा विभोः ॥ ५ ॥

पिबते नाम विषयामविज्ञाताः कुमारकैः (!) ।

एकस्तु पिबते देवः स्वच्छंदो वशानुगः ॥ ६ ॥

ध्यानक्रियाभ्यां भगवान्भुङ्क्ते स्त्रीं प्रसहद्विभुः ।

सर्वसाधारिणीं दोग्ध्रीं पिब्यमानां † तु यज्जिभिः ॥ ७ ॥

पश्यत्यस्मान्महात्मानः सुपर्णे पिप्पलाशनं (? MS. पे०) ।

उदासीनं ध्रुवं हंसं स्नातकाध्ययवो जगुः ॥ ८ ॥

शंसंतमनुशंसति बह्वचाः शास्त्रकोविदाः ।

रथं तरं बृहत्साम सप्तवैदस्तु (!) गिष्यते † ॥ ९ ॥

मंचोपनिषदं ब्रह्म पदक्रमसमाप्तिवतं ।

पठति भार्गवा ज्ञेते ह्यथवाणि भृगून्ममाः ॥ १० ॥

* As a specimen of the southern recension of the *Upanishads* the complete text is given of this tract, otherwise called *Cūlikopaniṣad*. The numbers of the *ślokas* have been added to facilitate reference to the text editions in Weber's *Ind. Stud.* ix. p. 10 seq.; and in the *Ātharvāṇa Upanishads*, p. 129 seq. In Burnell's Ind. to Tanjore MSS. it is called *Mantrōpanishad* (see *śloka* 10.)

† The combination *iy* is almost invariably written *iyy* in Southern MSS. A final *visarga* is also usually assimilated before sibilants.

स ब्रह्मचारी प्रत्यक्षस्तं बोधप्रलितस्तथा ।
 अनङ्गान् रोहितोच्छिष्टः पश्यन्तो बहुविस्तरे ॥ ११ ॥
 कालः प्राणश्च भगवान्मन्युः शर्वो भवश्च ।
 रुद्रश्च शरवांसाधुरस्तथा (1) * ॥ १२ ॥
 प्रजापति विराट् चैव पृष्णः सलिल एव च ।
 स्तूपते मंत्रसंस्तुत्यैर्यवैविधितैर्विभुः ॥ १३ ॥
 तं षड्विंशक इत्येके समविंशं तथापरे
 पुरुषं निर्गुणं सांख्यामयवैश्वरसो विदुः ॥ १४ ॥
 चतुर्विंशतिसंख्यातं व्यक्तमव्यक्तमेव च ।
 अद्वैतं द्वैतमित्याहुस्त्रिधा तं पंचधा तथा ॥ १५ ॥
 ब्रह्माद्यं स्यावरांतं च पश्यति ज्ञानचक्षुषः ।
 तमेकमेव पश्यति परिशुभं विभुं द्विजाः ॥ १६ ॥
 यस्मिंस्तत्त्वैर्मदं प्रोतं ब्रह्म स्यावराजंगमं ।
 तस्मिन्नेव लयं याति सर्वतः सागरे यथा ॥ १७ ॥
 यस्मिन्भावाः प्रलियन्ते लीनाश्चाव्यक्ता ययुः ।
 पश्यति व्यक्तां भूयो जायते बुद्धुदा इव ॥ १८ ॥
 क्षेत्रज्ञाधिष्ठितं चैव कारणैर्विद्यते पुनः ।
 एवं स भगवां देवं पश्यत्यन्ये पुनः पुनः ॥ १९ ॥
 ब्रह्म ब्रह्मेतथायाति ये विदुर्ब्राह्मणास्तथा ।
 अत्रैव ते लयं याति लीनाश्चाव्यक्ताशालिनो २० ।

लीनाश्चाव्यक्ताशालिन इत्युपनिषत् ॥ पूर्णमद इति
 शान्तिः ॥ मंत्रिकोपनिषत्समामा ॥

38. *Sarvasāropanishad*, p. 459 :

सर्वसारं निरालंबं रहस्यं वज्रसूचकं ।

तेजोनाथध्यानविद्यायोगतत्वात्मबोधकं ॥

सह नाववत्विति शान्तिः ॥ अथ कथं बंधः कथं मोक्षः
 काविद्या का विद्येति । जाग्रत्स्वप्न सुषुप्तिपुरिष्यं च कथं ।
 अक्षमयप्राणमयमनोमयविज्ञानमयानन्दमयोक्षाः कथं ।^०

See *Sarvopaniṣhatsāra*, above, p. 113a.

39. *Nirālambopaniṣad*, p. 463 : श्रीएकांशरेश्वराय
 नमः ॥ पूर्णमद इति शान्तिः ॥ अथ

एषामज्ञानजंतूनां समस्तारिष्टशान्तये (1) ।

यद्यद्विबोधमखिलं तदाशंखं ब्रवीम्यहं ॥

किं ब्रह्म क ईश्वरः को जीवः का प्रकृतिः कः
 परमात्मा को ब्रह्मा को विष्णुः को रुद्रः क ईंद्रः कः
 शमनः कः सूर्यः कथंद्रः के सुराः के असुराः के
 पिशाचाः के मनुष्याः का स्त्रियः के पश्यादयः किं
 स्यावरं के ब्राह्मणादयः का जातिः किं कर्म किमकर्म

किं ज्ञानं किं सुखं किं दुःखं कः स्वर्गः को नरकः^०
 कः सत्यासीत्याशंकाह । ब्रह्मेति च महदहंकारपृथिव्या-
 पस्तेजोवायुराकाशकत्वेन^०

It ends :^० स मुक्तः स पूज्यः स यागी स पर-
 महंसः सो ऽवधूतः स ब्राह्मण इति । निरालंबोपनिषदं
 यो ऽधीते गुर्वनुग्रहतः सो ऽग्निपूतो भवति स वायुपूतो
 भवति न स पुनरावर्तते । न स पुनरावर्तते पुनर्नाभिजा-
 यते । इत्युपनिषत् । पूर्णमद इति शान्तिः ॥

Text (varying considerably), German
 translation and analysis of this *Upanishad*,
 by A. Weber, *Ind. Stud.*, xvii. p. 136 seq.

40. *Rahasyopaniṣad*, p. 467 : सह^० ॥ अथ
 अथातो रहस्योपनिषदं व्याख्यास्यामो देवर्षयो ब्रह्माणं
 संपूज्य प्रणिपत्य पप्रच्छुः । भगवन्नस्माकं रहस्योपनिषदं
 ब्रूहीति । सो ऽब्रवीत् ।

पुरा व्यासो महातेजाः सर्ववेदतपोनिधिः ।

प्रणिपत्य शिवं सावं कृताञ्जलिरुवाच ह ॥

श्रीवेद्यास उवाच ।

देवदेव महामाज्ञ पाशच्छेद दृढव्रत ।

शुकस्य मम पुत्रस्य वेदसंस्कारकर्मेणि ॥^०

41. *Vajrasūcikopaniṣad*, p. 473 : आप्यायंत्विति
 शान्तिः ॥ अथ

वज्रसूचिं प्रवक्ष्यामि शस्त्रमज्ञानभेदनं ।

दूषणं ज्ञानहीनानां भूषणं ज्ञानचक्षुषां ॥

ब्रह्मक्षयिवैश्यशूद्रा इति चत्वारो वर्णास्तेषां वर्णानां
 ब्राह्मण एव प्रधान इति वेदवचनानुरूपं स्मृतिभिरप्युक्तं
 तत्र चोद्यमस्ति । को वा ब्राह्मणो नाम । किं जीवः
 किं देवाः किं जातिः किं ज्ञानं^०

42. *Tejobindūpanishad*, p. 475 : सह^० ॥

तेजोबिंदु परं ध्यानं विश्वात्मा हृदि संस्थितं ।

अणुवं शांभवं शान्तं स्थूलं सूक्ष्मं परं च यत् ॥

दुःखाद्यं च दुराराध्यं दुष्प्रेम्यं मुक्तमव्ययं ।

दुर्लभं तत्स्वयं ध्यानं मुनीनां च मनीषिणां ॥

यताहारो जितक्रोधो जितसंगो जितेन्द्रियः ।

निर्विक्रो निरहंकारो निराशीरपरिग्रहः ॥^०

It has the same 14 ślokas (though with
 considerable variations in every line) as
 those printed in the *Ātharvāṇa Upani-*

* ? Four aksharas omitted after मन्युः

shads, pp. 29, 30. It does not, however, stop there, but goes on—for 27 pages more (the first 14 *ślokas* occupying one page)—as follows :

यमो हि नियमस्यागो मौनं देशश्च कालतः ।
आसनं मूलबंधश्च देहसाम्यं च दृक्स्थितिः ॥
प्राणसंयमनश्चैव प्रत्याहारश्च धारणा ।
आत्मध्यानं समाधिश्च प्रोक्तान्यंगानि वै क्रमात् ॥०

It ends :

तेजोविंदूपनिषदमभ्यसेत्सर्वदा मुदा ।
सकृद्भ्यासमात्रेण ब्रह्मैव भवति स्वयमित्युपनिषत् ॥
सह नाववति शान्तिः ॥ श्रीरक्षां वरेण्यराय नमः ॥
तेजोविंदूपनिषत्समाप्ता ॥

43. *Nāḍabindūpanishad*, p. 503 : वाङ्मनसीति शान्तिः ॥ ओं

अकारो दक्षिणः पञ्च उकारस्तत्तर स्मृतः ।
मकारं पुच्छन्तिताहुरर्धमात्रा तु मस्तकं ॥
पादादिकं गुणास्तस्य शरीरं तत्त्वमुच्यते ।
धर्मोऽस्य दक्षिणश्चक्षुरधर्मोऽधोपर स्मृतः ॥०

Here again we have (with variations) the 20 *ślokas*, of which the *Nāḍabindu* consists in the *Ātharvāna Upanishads*, pp. 15-17; after which the MS. continues (for some 35 *ślokas* more) as follows :

आत्मानं सततं ज्ञात्वा कालं नय महामते ।
प्रारब्धमखिलं भुञ्जोद्वेगं (!) कर्तुमर्हसि ॥
उत्पन्ने चात्मविज्ञाने प्रारब्धं नैव मुंचति ।
तत्त्वज्ञानोदयादूर्ध्वं प्रारब्धं नैव विद्यते ॥०

It ends : दृष्टि स्थिरा यस्य विना सदृश्यं
वायु स्थिरो यस्य विना प्रयत्नं ।
चित्तस्थिरं यस्य विना विलंबं
स ब्रह्मतारांतरनादरूपः ॥

इत्युपनिषत् ॥ वाङ्मनसीति शान्तिः ॥ नादविंदूप-
निषत्समाप्ता ॥

44. *Dhyānabindūpanishad*, p. 509 : सह ० ॥ ओं

यदि शैलसमं पार्यं विस्तीर्णं बहुयोजनं ।
भिद्यते ध्यानयोगेन नास्यो भेदः कदाचन ॥
बीजाक्षरं परं बिंदुं नादं तस्योपरि स्थितं ।
स शब्दश्चाक्षरं क्षीणं निःशब्दं परमं पदं ॥०

Ślokas 3-10 of the printed text, *Āth. Up.* pp. 26, 27 ; after which the MS. proceeds :

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म ध्येयं सर्वमुमुक्षुभिः ।
पृथिव्यग्निश्च ऋग्वेदो भूरित्येव पितामहः ॥
अकारे तु लयं प्राप्ते प्रथमे प्रणवांशके ।
अंतरिक्षं यजुर्वायुर्भुवो विष्णुर्जनादेनः ॥०

some 140 *ślokas* more. It ends :

तत्त्वानि ज्योतिर्वा (!) नादं तु बिंदुं महेश्वरं पदं ।
य एवं वेद पुरुषः स कैवल्यं समश्नुते ॥

इत्युपनिषत् ॥ सह ० ॥ ध्यानविंदूपनिषत्समाप्ता ॥

45. *Brahmavidyopanishad*, p. 519 : सह ० ॥ ओं
ब्रह्मविद्योपनिषदुच्यते ।

प्रसादाद्ब्रह्मणस्तस्य विष्णोरद्भुतकर्मणः ।

रहस्यं ब्रह्मविद्यायां भुवाग्निं संप्रचक्षते ॥

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म यदुक्तं ब्रह्मवादिभिः ।

शरीरं तस्य वक्ष्यामि स्थानं कालत्रयं तथा ॥ etc.,

to the end of the text in the *Āth. Up.*, p. 202 ; the last *half-śloka* running here,

धियं हि चिंत्यते ब्रह्म सोऽस्मृताय कल्पते ॥

These 13 *ślokas*, however, only form the first paragraph ; this being followed by a second section of nearly 100 *ślokas*, beginning :

वायुस्तेजस्तथाकाशस्त्रिविधो जीवसंज्ञितः ।

स जीवः प्राण इत्युक्तो बालाग्रशतकल्पतः ॥

नाभिस्थाने स्थितं विश्वं शुद्धतत्त्वं सुनिर्मलं ।

आदित्यमिव दीप्यते रश्मिभिश्चाखिलं शिवं ॥०

Ending :

सर्वग्रासोऽस्म्यहं सर्वद्रष्टा सर्वानुभूरहं ।

एवं यो वेद तत्त्वेन स वै पुरुष उच्यते ॥

46. *Yogatattvopanishad*, p. 527 : सह ० ॥ ओं

योगतत्त्वं प्रवक्ष्यामि योगिनां हितकाम्यया ।

तच्छ्रुत्वा च पठित्वा च सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥

विष्णोर्नाम महायोगी महाभूतो महातपाः ।

तत्त्वमार्गे यथा दीपो दृश्यते पुरुषोत्तमः ॥

तमाराध्य जगन्नाथं प्रणिपत्य पितामहः ।

पप्रच्छ योगतत्त्वं मे ब्रूहि चार्हांगसंयुतः ॥

तमुवाच हृषीकेशो वक्ष्यामि शृणु तत्त्वतः ।

सर्वे जीवाः सुखैर्दुःखैर्मायाचारेण वेष्टिताः ॥०

Some 140 *ślokas*, the last of which is :

निषिद्धैर्नैवभिर्द्वा रैर्निर्जने निरुपद्रवे ।

निश्चितं तात्मभूतानामनिष्टं (!) योगसेवया ॥

47. *Ātmabodhōpanishad*, p. 539 : वाङ्मे मनसीति शान्तिः ॥ प्रत्यगानन्दं ब्रह्मपुरुषं । प्रणवस्वरूपं । अकार उकार मकार इति व्यक्षरं प्रणवं तदेतदोमिति यमुक्त्वा मुच्यते योगी जन्मसंसारबंधनात् । ओं नमो नारायणाय शंखचक्रगदाधराय ० Prose and verse.

It ends : आनन्दत्वाच्च मे दुःखमज्ञानाद्भावसत्यवदिति । आत्मबोधोपनिषदं मुहूर्तमुपासित्वा न च पुनरावर्तते ॥ वाङ्मे ० ॥

48. *Nārada-parivrajakōpanishad*, in 9 sections (*upadeśa*), p. 543 : ओं भद्रं कर्णेभिरिति शान्तिः ॥ ओं अथ कदाचित्परिव्राजकाभरणो नारदः सर्वलोकसंचारं कुर्वन्नपूर्वपुण्यस्थलानितिष्ठि (!) कुर्वन्नवलोक्य चित्तशुद्धिं प्राप्य निर्वैरः शान्तो दांतः सर्वतो निर्वेदभासाद्य स्वरूपसंथानमनुसंधाय नियमानंदविशेषगम्यं । मुनिजनैरुपसंकीर्णं नैमिशारण्यं पुण्यस्थलमवलोक्य ० Prose and verse.

It ends : यत्र गत्वा न निवर्तन्ते योगिनः सूर्यो न तत्र भाति न शशांको ऽपि न स पुनरावर्तते । न स पुनरावर्तते तत्कैवल्यमित्युपनिषत् ॥ नवमोपदेशः ॥ भद्रं ० ॥ नारदपरिव्राजकोपनिषत्समाप्ता ॥

49. *Trīśekhābrāhmaṇōpanishad*, p. 579 : पूर्णमद इति शान्तिः ॥ ओं त्रिशिखिब्राह्मण आदित्यलोकं जगाम तं गत्वोवाच भगवन् किं देवाः किं प्राणः किं कारणं किमात्मा । तं होवाच सर्वमिदं शिव एव विजानीहि किंतु नित्यशुद्धो निरंजनो विभुरद्भ्यः शिव एकः स्वेन भासेदं सर्वं दृष्ट्वा तस्मा यः (!) पिंडवदेकं भिन्नवदवभासते ॥ ०

It ends : सुषुप्तिवद्यश्चरति स्वभावपरिनिश्चलः । निर्वीणपदमाश्रित्य योगी कैवल्यमित्युपनिषत् ॥ पूर्णं ० ॥

50. *Sītōpanishad*, p. 591 : ओं भद्रं कर्णेभिरिति शान्तिः ॥ ओं देवा ह वै प्रजापतिमब्रुवन् का सीता किं रूपमिति । स होवाच प्रजापतिः । सीता इति मूलप्रकृतिरूपत्वात्सा सीता प्रकृति स्मृता । प्रणवप्रकृतिरूपत्वात्सा सीता प्रकृतिरित्युच्यते ।

सीता इति त्रिवर्णीत्मा साक्षान्मायमया भवेत् ।

विष्णुः प्रपंचबीजश्च माया ईकार उच्यते ॥ ०

Mainly prose.

It ends : अलं चकार स्थिरा प्रसन्नलोचनसर्वदेवतैः (!) पूज्यमाना वीरलक्ष्मीति विज्ञायतेत्युपनिषत् ॥ ०

51. *Yogacūḍīmāṇi-upanishad*, p. 595 : आप्यायत्विति शान्तिः ॥

ओं योगचूडामणिं वक्ष्ये योगिनां हितकाम्यया ।

कैवल्यसिद्धिदं गूढं सेवितं योगविज्ञमैः ॥

आसनं प्राणसंरोधः प्रत्याहारश्च धारणा ।

ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि भवन्ति यद् ॥ ०

It ends :

यथा त्रितित्यकाले तु रविः प्रत्याहरेत्प्रभां ।

त्रितित्यगस्थितो योगी विकारं मानसं हरेदित्युपनिषत् ॥ ०

52. *Nīrvāṇōpanishad*, p. 607 : वाङ्मे मनसीति शान्तिः ॥ ओं अथ निर्वीणोपनिषदं व्याख्यास्यामः । परमहंसः सो ऽहं । परिव्राजकाः पश्चिमलिंगाः । मन्मथस्त्रेचपालकाः गगनसिद्धांतं अमृतकसोलनदी । अक्षयं निरंजनं । निःसंशयः क्षुधिः । निर्वीणो देवता । निष्केशप्रवृत्तिः । निष्कैवलज्ञानं । ऊर्ध्वास्त्रायः ॥ ०

It ends : सन्यासं संते ब्रह्मा खंडाकारं । नित्यं सर्वसंदेहनाशनं । एतं निर्वीणदर्शनं । शिष्यं पुत्रं विना न देयमित्युपनिषत् ॥ ०

53. *Maṇḍalabrāhmaṇōpanishad*, in 5 sections (*brāhmaṇa*), p. 609 : पूर्णमद ० ॥ ओं याज्ञवल्क्यो ह वै महामुनिरादित्यलोकं जगाम । तमादित्यं नत्वा भो भगवन्नादित्यात्मतत्त्वमनुब्रूहीति । स होवाच नारायणः । ज्ञानयुक्त्यमाद्यष्टांगयोगमुच्यते । शीतोष्णाहारनिद्राविजयः । सर्वदा शान्तिः । निश्चलत्वं । वियर्यद्वियनिग्रहश्चैते यमाः । ०

It ends : तस्मात्तृपितृजयापत्यवर्गं च मुक्तं भवतीत्युपनिषत् ॥ पंचमं ब्राह्मणं ॥ पूर्णं ० ॥

54. *Dakṣiṇāmūrti-upanishad*, p. 619 : सह ० ॥ ब्रह्मावर्ते महाभांडीरवटमूले महासत्राय समेता महर्षयः शौनकादयस्ते ह समित्पाण्यस्तत्त्वजिज्ञासवो मार्कंडेयं चिरं जीवन्मुपनमेय (! ? उपसमेय) पप्रच्छुः । केन त्वं चिरं जीवसि केन वानंदमनुभवसीति ०

It ends : य इमां परमरहस्ये शिवतत्त्वरहस्यविद्यामधीते स सर्वपापेभ्यो मुक्तो भवति । य एवं वेद स कैवल्यमनुभवति । स कैवल्यमनुभवतीत्युपनिषत् ॥ ०

55. *Śarabhopanishad* (= 67. *Paippalādop.*), p. 623 : भद्रं ॥ अथ हेनं पैप्पलादो ब्रह्माणमुवाच । भो भगवन् ब्रह्मविष्णुरुद्राणां मध्ये को वा अधिकतरो ध्येयः स्यान्नत्वमेव मे ब्रूहीति । तस्मै स होवाच पितामहश्च हे पैप्पलाद शृणु वाक्यमेतत् । बहूनि पुण्यानि कृतानि येन तेनैव लभ्यः । परमेश्वरो ऽसौ । यस्यांगजो ऽहं । ०

It ends ; स सततं शिवप्रियो भवति । स शिवसायुज्यमिति । न स पुनरावर्तते ० इत्याह भगवान् ब्रह्मेत्युपनिषत् ॥ भद्रं ॥

56. *Skandopanishad*, p. 627 : सह ० ॥ हरिः ओं अच्युतो ऽस्मि महादेव तव कारुण्यलेशतः । विज्ञानघन एवासि शिवो ऽस्मि किमतः परं ॥ न निजं निजवद्भाति अंतःकरणजृम्भणात् । अंतःकरणनाशेन संविन्मात्रस्थितो हरिः ॥ ०

Fifteen ślokas.

57. *Mahā-Nārāyaṇopanishad*, in two kāṇḍas of 4 adhyāyas each, p. 629 : भद्रं ॥ ओं अथ परमतत्त्वरहस्यं जिज्ञासुः परमेशिर्देवमानेन सहस्रं संवत्सरं तपश्चचार । सहस्रवर्षे ऽतीते ऽन्युग्रतीव्रतपसा प्रसन्नं भगवंतं महाविष्णुं ब्रह्मा परिपृच्छति । भगवन्परमतत्त्व-रहस्यं मे ब्रूहीति । परमतत्त्वरहस्यवक्ता त्वमेव नान्यः कश्चिदस्ति तत्त्वमिति । तदेवोच्यते त्वमेव सर्वज्ञः । त्वमेव सर्वशक्तिः । त्वमेव सर्वाधाराः । ०

The 2nd kāṇḍa (5th adhyāya) begins p. 642 : अथ शिष्यो वदति । गुरुं भगवंतं नमस्कृत्य । भगवत्सर्वस्वमात्मना । नष्टाया अविद्यायाः पुनरुदयः कथं सर्वमेवेति गुरुरिति होवाच । ०

It ends : ततो महाविष्णुस्तिरोदधे । ततो ब्रह्मा स्वस्थानं जगामेत्युपनिषत् ॥ उत्तरकांडः समाप्तः ॥ इत्यथैवमहानारायणोपनिषदि परमसायुज्यमुक्तिस्वरूपश-निरूपणं नामाष्टमो ध्यायः ॥ भद्रं ०

- [58-69, written (very incorrectly) in Devanāgarī characters, 'Upanishads received from the Rajah of Tanjore, 1856.']

58. *Rahasyopanishad*, p. 676 ;

परमाद्वैतसत्यात्मा प्रज्ञा साद्वैतचिद्बुधं ।
आश्रये दक्षिणामूर्तिमवाङ्मनसं गोचरं ॥

अथातो रहस्योपनिषदं व्याख्यास्यामः ॥ देवचुषयो ब्रह्मणे संपूज्य प्रणिपत्य प्रभुः । भगवन्नस्माकं रहस्योपनिषदं ब्रूहीति सो ऽब्रवीत् ।

पुरा व्यासो महातेजा सर्वदेवो तपोनिधिः । ०

59. *Jābālopānishad*, p. 681 : अथैनं ब्रह्मचारिणञ्जुः । किं जघ्येनामृतं ब्रूहि स होवाच याज्ञवल्क्यः । शतरुद्रीयेणेतानि ह वामृतस्य नामान्येतैर्ह वा अमृतो भवतीति ज्ञातातपः । ०

60. *Cityupanishad* (= *Taitt. Ār.* III), p. 682.

61. *Śārīropanishad*, p. 693 : अथातः पृथिव्यादि-महाभूतानां समवायं शरिरं यत्कठिनं सा पृथिवी यद्वृक्षं तदापः । यदुष्णं तज्जेजः । यः संचरति स वायुः । यः सुषिरं तदाकाशं । ओच्चादीनि ज्ञानेन्द्रियाणि ओच्चा-काशे । वायौ त्वक् । अग्नौ चक्षुः । अम्बु जिह्वा । पृथिव्यां घ्राणमिति ० See further on, No. 79.

62. *Amṛitabindūpanishad*, p. 694 : मनो हि द्विविधं ०

63. *Brahmopanishad*, p. 696 : भद्रं कर्णेभिः ० ॥
अथास्य गुरुष्वस्य ०

64. *Garbhopanishad*, p. 698 : सह ० ॥ पंचात्मकं ०

65. *Sarvasāropanishad*, p. 701 : कथं बद्धः कथं मोक्षः कावीद्या (!) का च विद्यते । ज्ञातृत्वप्रसुप्तुमितुर्थं च कथं । ० Wants more than a fourth part of the tract at the end.

66. *Kaushītaki-brāhmaṇopanishad*, the 3rd and 4th adhyāyas, p. 703 : कौषीतकीब्राह्मणोपनिषत् । प्रतर्दनो ह वै दैवोदासिर्दिदस्य प्रियं धामोप-जगाम । युद्धेन च पौरुषेण च । ०

This MS. follows the recension represented by Cowell's MSS. F. G.; the passages marked with * in the edition, pp. 105, 108 being omitted.

67. [*Bṛhajjābāle*] *Paippalādopanishad* (corresponding to *Śarabhopanishad* 55, above), p. 711 : अथ पैप्पलादो ब्रह्माणमुवाच भो भगवन् ब्रह्मविष्णुरुद्राणां मध्ये को वा अधिकतरो ध्येयः । ०

It ends : न च पुनरावर्तते इत्याह भगवान् ब्रह्मा इति बृहज्जाबाले पैप्पलादोपनिषत् ॥ सकृज्जप्त्वा शिव-सायुज्यमाप्नोति ॥ इति पैप्पलादं समाप्तं ॥

68. [Bṛhajjābāle] Pañcabrahmavidyopanishad, p. 714: भो भो भगवन्नादौ किं जातमिति । सद्यो-जातमिति किमाह भगव इति । अघोर इति किं वा भगव इति । वामदेव इति पुनरिति भगव इति तत्पुरुष इति । पुनरिति होवाच सर्वेषां (!) विद्यानां विप्रदाता ईशान इति । ०

It ends: कृपां चकारतरते स्वांतधीम अगम स्वयं इति शाकलीय ॥ वृहज्जाबाले पंचब्रह्मविद्या उपनिषत् समाप्ता ॥

69. Itihāsopanishad, p. 716: वृषादर्विकुलं (!) ह वै शिविकुलं बभूव तस्यायमितिहासः । कुलं विद्याभूव (!) । तद्यो ह स्म मे मदिते स ह स्मै राजा भवति । न किंचिच्चोर्व्यांतर्हितः । सो ब्रूवित् यो मामितिहासं ग्राहयेत् । परमे स्मै दधामिति ततो ब्राह्मणः । संयोगं संयुज्जे । समादित्यापुरुषो भास्करवर्ति निष्क्रम्य । स रंनं ग्राहयां चकार । तमपृष्ठ कोसिति वा वृषादत्त्विरिती तस्माद्य-यममितिहासमधीते (!) । ०

b. VOLUME II.

70. Advaitārkanopanishad, p. 679: पूर्णमद इति शान्तिः ॥ अतो अथात अद्वयताकोपनिषद् (!) व्याख्यास्यामो यतये जितेंद्रियाय शमादिषड्गुणपूर्णाय चित्स्वरूपो ऽहमिति सदा भावयं सम्यग्निर्मालिताद्यो किंचिदुन्मी-लिताद्यो वांतर्दृष्ट्या । भूदहरामपरिसच्चिदानंदतेजः । कूटरूपं परं ब्रह्मावलोकयन् तद्रूपो भवति । गर्भजन्म-जरामरणसंसारमहद्भयात्संसारयति । ०

It ends:

गुरुरेव परा काष्ठा गुरुरेव परं धनं ।

यस्मात्तदुपदेष्टासौ तस्माद्गुरुतरो गुरुरिति ॥

यस्य कृदुच्चारयति तस्य संसारमोचनं भवति । सर्व-जन्मकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति सर्वान्कामानवाप्नोति सर्वपुरुषार्थसिद्धिर्भवति । य एवं वेदेत्युपनिषत् ॥ पूर्णं ० ॥ अद्वैताकोपनिषत्समाप्ता ॥

71. Rāmārahasyopanishad, in five adhyāyas, p. 683: भद्रं ० ॥ अतो

सनकाद्या योगिवर्या अन्ये च क्षुधयस्तथा ।

प्रह्लादाद्या विष्णुभक्ता हनूमंतमथाब्रवीत् (!) ॥

वायुपुत्र महाबाहो किं तत्वं ब्रह्मवादिनां ।

पुराणेष्वष्टादशसु स्मृतिष्वष्टादशस्वपि ॥

चतुर्वेदेषु शास्त्रेषु विद्यास्वाध्यात्मिके अपि च ।

सर्वेषु विद्यादानेषु विद्मसूयेंशक्तिषु ॥

एतेषु मध्यं किं तत्वं कथय त्वं महाबल ।

हनुमान्होवाच । भो योगीन्द्राश्च क्षुधयो विष्णुभक्ता-स्तथैव च ॥ ०

This is the Hanumad-ukta Rāmopani-
shad of the Atharvāṇa Upanishad, p. 385
seq.; and above p. 115a.

72. Rāmāpūrvatāpanīyopanishad, p. 699: अतो भद्रं ० ॥ अतो चिन्मये ऽस्मिन्महाविष्णौ ०

73. Rāmottaratāpanīyopanishad, p. 707: अतो भद्रं ० ॥ अतो वृहस्पतिरुवाच याज्ञवल्क्यं यदनु कुरुद्येवं ०

74. Vāsudevopanishad, p. 715: आप्यार्यदिति शान्तिः ॥ अतो नमस्कृत्य भगवान्नारदः सर्वेश्वरं वासुदेवं पप्रच्छ अधीहि भगवन् कर्ध्वपुंड्रविधिं द्रव्यमंत्रस्याना-दिविधिं मे ब्रूहीति । तं होवाच भगवान्वासुदेवः । वैकुण्ठस्थानादुत्पन्नं मम प्रीतिकरं मद्भक्तैर्ब्रह्मादिभिर्धारितं । विष्णुचंदनं ममांगे प्रतिदिनमालिप्तं गोपीभिः । प्रह्ला-ठनाद्रोपीचंदनमाख्यातं मर्दगे लेपनं । पुण्यं चक्रती-र्थीतस्थितं चक्रसमायुक्तं । पीतवर्णं मुक्तिसाधनं भवति । अथ ०

75. Mudgalopanishad, p. 719; वाङ्मे ० ॥ अतो पुरुषसूक्तार्थनिरणयं व्याख्यास्यामः । पुरुषसंहितायां पुरु-षसूक्तार्थः संयहेय प्रोच्यते । सहस्रशीर्षेत्यत्र स शब्दो ऽनंतवाचकः ।

अनंतयोजनं ग्राह दशांगुलवचस्तथा ।

तस्य प्रथमया विष्णोर्दृशेती व्याप्तिरीरिता ॥

द्वितीयया चास्य विष्णोः कालतो व्याप्तिरुच्यते ।

विष्णोर्मोक्षप्रदत्वं च कथितं तु तृतीयया ॥ ०

Four sections.

It ends: असकृत्कर्णमुपदिशेत्कुर्वाणो ऽध्येताध्या-
यकश्च इहजन्मनि पुरुषो भवतीत्युपनिषत् ॥ वाङ्मे ० ॥

76. Śāṇḍilyopanishad, in three adhyāyas (of 15 sections), p. 723: भद्रं ० ॥ अतो शांडिल्यो ह वा अथर्वाणं पप्रच्छात्मलाभोपायभूतमष्टांगयोगमनुब्रू-हीति । स होवाचाथर्वा । यमनियमासनप्राणायामप्रत्या-हारधारणाध्यानसमाधयो ऽष्टांगानि । तत्र दश यमाः । ०

It ends: एवं यः सततं व्यापेहेवदेवं सनातनं ।

स मुक्तः सर्वपापेभ्यो निश्चेयसमवाप्नुयत् ॥

77. *Paingalopaniṣad*, p. 743: ओ अथ हैनं पैंगलो याज्ञवल्क्यमुपसमेत्य द्वादशवर्षैश्चिन्मपूवकं परम-रहस्यकैवल्यमनुब्रूहीति पप्रच्छ । स होवाच याज्ञवल्क्यः । सदेव साम्येदमम आसीत् । तन्नित्यमुक्तविक्रियं सत्यज्ञानानंदं परिपूर्णं सनातनमेकमेवाद्वितीयं ब्रह्म । अस्मिन्ब्रह्मशुक्तिकास्यागुस्मटिकादौ जलकाप्यपुरुषरेखादिवत् । लोहितशुक्लकृष्णागुणमया गुणसामान्यानिर्वाच्या मूलप्रकृतिरासीत् । ०

It ends with *Rigv.* I. 22, 20-21: तद्विष्णोः परमं पदं ० विष्णोर्धैत्यरमं पदं ॥ ओ सत्यमित्युपनिषत् ॥ पूर्येमदं ॥

78. *Bhikshukopaniṣad*, p. 753: पूर्ये ० ॥ ओ अथ भिक्षूणां मोक्षार्थिनां कुटीचकवहूदकहंसपरमहंस-श्चेति चत्वारः । कुटीचको नाम गौतमभरद्वाजयाज्ञवल्क्यवसिष्ठप्रभृतयो ऽद्याग्रासं चरंतो योगमार्गे मोक्षमेव प्रार्थयन्ते । अथ वहूदको नाम त्रिदंडं कमंडलुं शिखां यज्ञोपवीतं काषायवस्त्रधारिणो ब्रह्मविगृहे मधु मांसं वर्जयित्वा ऽद्याग्रासान्भैक्षाचरणं कृत्वा योगमार्गे मोक्षमेव प्रार्थयन्ते । अथ हंसा नाम यामैकरात्रं (!) नगरे पंचरात्रं छेत्रे सप्तरात्रं तदुपरि न वसेत् । गोमूत्रगोमयाहारिणो नित्यं चांद्रायणपारायणयोगमार्गे मोक्षमेव प्रार्थयन्ते । अथ परमहंसा नाम संवर्तकारुणिश्चेत्तेतुजंडभरतदत्ता-त्रेयशुक्लवामदेवहरितकप्रभृतयो ऽद्याग्रासं चरंतो योगमार्गे मोक्षमेव प्रार्थयन्ते । ० About as much more.

79. *Mahopaniṣad*, in six adhyāyas, p. 755: आप्यायन्त्विति शान्तिः ॥ ओ अथातो महोपनिषदं व्याख्यास्यामः । तदाहुरेको ह वै नारायण आसीन्न ब्रह्म नेज्ञानो नापो ऽग्नीशोमौ नेमे द्यावापृथिवी न नक्षत्राणि न सूर्यो न चंद्रमाः स एकाको नरमेत तस्य ध्यानांतस्यस्य यज्ञस्तोममुच्यते । ० The first adhyāya corresponds on the whole to the *Mahopaniṣad* of the former collections.

Adhy. II. begins: ओ शुको नाम महातेजो स्वरूपानंदतत्परः ० It ends: इत्याह भगवान् हिर-स्यगर्भः जाप्येनामृतत्वं च गच्छतीत्युपनिषत् ॥ षष्ठोऽध्यायः ॥ आप्यायन्त्विति ० महोपनिषत्समाप्ता ॥

80. *Śūrīrakopaniṣad*, p. 799: सह ० ॥ ओ अथातः पृथिव्यादिमहाभूतानां समवायत् शरीरं यत्कठिनं सा पृथिवी यद्वहं तदापो यदुष्णं तत्तेजो यत्संचरति स वायुर्यत्सुधिरं तदाकाशं ० See above, *Up.* 61.

81. *Yogaśikhopaniṣad*, in six adhys., p. 801:

सह ० ॥ ओ

सर्वे जीवाः सुखैर्दुःखैर्मयाजालेन वेष्टिताः ।

तेषां मुक्तिः कथं देव कृपया वद शंकर ॥

सर्वैश्चिद्विकरं मार्गे मायाजालनिर्कृतनं ।

जन्ममृत्युजराव्याधिनाशनं सुखदं वद ॥

इति हिरण्यगर्भः पप्रच्छ । स होवाच महेश्वरः ।

नानामार्गैस्तु दुष्प्रापं कैवल्यं परमं पदं ।

सिद्धिमार्गेण लभते नात्यथा पन्नसंभव ॥

यतिता शास्त्रजालेषु प्रज्ञा या तेन मोहिता ।

स्वात्मप्रकाशरूपं तत् किं शास्त्रेण प्रकाश्यते ०

It ends:

कर्णधारं गुरुं प्राप्य तद्वाक्यं श्रवणं दृढं ।

अभ्यासहसनाश्रया (!) तरंति भवसागरमित्युपनिषत् ॥

षष्ठोऽध्यायः ॥ सह ० ॥ योगशिखोपनिषत्समाप्ता ॥

82. *Turvyūtātāvadhūtupaniṣad*, p. 827: पूर्येमदं इति शान्तिः ॥ ओ अथ तुरित्यातीतावधूतानां को ऽयं मार्गस्तेषां का स्थितिरिति पितामहो भगवंतं पितरमादिनारायणं परिसमेत्योवाच । तमाह भगवां नारायणो यो ऽयनवधूतमार्गस्थो लोके दुर्लभतरो न तु बाहुल्यो यद्येको भवति स एव नित्यपूः स एव चैराग्यमूर्तिः स एव ज्ञानाकारः स एव वेदपुरुष इति ज्ञानिनो मन्यते । महापुरुषो यस्तच्चिन्नं मय्येवावतिष्ठते ०

It ends: प्रणवात्मकत्वेन देहत्यागं करोति यः सो ऽवधूतः स कृतकृत्यो भवतीत्युपनिषत् ०

See *Paramahansaopaniṣad*, in *Āth. Up.*, p. 417 seq.

83. *Sannyāsopaniṣad*, p. 829: आप्यायन्त्विति शान्तिः ॥ ओ अथातः सन्यासोपनिषदं व्याख्यास्यामो यो ऽनुक्रमेण संन्यस्यति स संन्यस्यो (!) भवति कोऽयं स उच्यते कथं संन्यस्यो भवति य आत्मानं क्रियाभिर्गुणं करोति मातरं पितरं भार्यां पुत्रान्बंधून्नुमोदयित्वा ये चान्यत्विजस्तास-वींश्च पूर्ववद्वृणीत्वा वैश्वानरोऽपि निर्वपेत्सर्वस्वं दद्याद् ०

It ends:

यस्तु द्वादशसाहसं प्रणवं जपते ऽन्वहं ।

तस्य द्वादशभिर्मानैः परं ब्रह्म प्रकाशत इत्युपनिषत् ॥

आप्यायन्त्विति शान्तिः ॥

84. *Paramahansa-parivrajakopaniṣad*, p. 843: भद्रं ० ॥ ओ अथ पितामहः स्वपितरमादिनारायणमुपसमेत्य प्रणम्य पप्रच्छ । भगवं त्वन्मुखाद्वर्णश्रमधर्मक्रमं सर्वं

श्रुतं विदितमवगतमिदानीं परमहंसपरिव्राजिकलक्षणं
वेदितुमिच्छामि । करिपरिव्रजनाधिकारि कीदृशं परि-
व्राजकलक्षणं । कः परमहंसः । परिव्राजकत्वं कथं
तत्सर्वं मे ब्रूहीति । स होवाच भगवानादिनारायणः ।
सद्गुरुसमीपे सकलविद्यापरिश्रमज्ञो ०

It ends : प्रणवानुसंधानेन यः कृतकृत्यो भवति
स परमहंसपरिव्राजित्युपनिषत् ॥ भद्रं ० ॥

85. *Akshamālīkōpanishad*, p. 849 : वाङ्मे ० ॥
ओं अथ प्रजापतिर्गृहं पप्रच्छ । भो ब्रह्मन्क्षमालभेदवि-
धिं ब्रूहीति । सा किंलक्षणा कति भेदा अस्याः कानि
सूत्राणि कथं घटनाप्रकारः का प्रतिष्ठा कैवाधिदेवता
किं फलं चेति । तं गुहः प्रत्युवाच ०

It ends : य एवमक्षमालिकया जप्तो मंत्रः सद्यः
सिद्धिकरो भवतीत्याह भगवान्गुहः प्रजापतिमित्युपनिषत् ॥
वाङ्मे ० ॥

86. *Avyaktōpanishad*, p. 855 : आप्यायैविति ० ॥
ओं पुरा किलेदं न किञ्चनासीन्न द्यौर्नीतरिखं न पृथि-
वी । केवलं ज्योतिरूपमनाद्यन्तमनखस्यूतरूपमरूपं
रूपवदविज्ञेयं ज्ञानरूपमानन्दमयमासीत् । तदनन्यत्वेदा-
भूत् (!) । हरितमेकं रत्नमपरं तत्र यद्रक्तं तत्पुंसो रूपम-
भूत् । यद्हरितं तन्मायायाः । तौ समागच्छतः । तयो-
र्वीर्यमेव नन्दनदवर्धत तदंडमभूद्वैमं तत्परिणममानमभूत् ।
ततः परमेष्ठी व्यजायत सो अभिजज्ञासत् । किं मे कुलं
किं मे कृत्यमिति तं ह वागदृश्यमानाभ्युवाच । भो भो
प्रजापते । त्वमव्यक्तादुत्पन्नो ऽसि व्यक्तं ते कृत्यमिति ।
किमव्यक्तं यस्मादहमाश्रितं किं तद्व्यक्तं यन्मे कृत्यमिति सो
ऽब्रवीत् । अविज्ञेयं हि तत् । सोम्यतेजो यदविज्ञेयं
तदव्यक्तं । तच्चेज्जिज्ञास्यसि मावगच्छेति । स होवाच
कैवा त्वं ब्रह्मवाग् वदसि शंसात्मानमिति । सा त्वब्रवीत्
तपसा मां जिज्ञासस्वेति । सहस्रं समा ब्रह्मचर्यमध्यावा-
साभ्युवास ॥ १ ॥ Seven sections.

87. *Ēkāksharōpanishad*, p. 861 : सह ० ॥ ओं
एकाक्षरं त्वत्स्वरतो ऽसि सोमे सुषुम्नया चेह दृढी
न एकः (!) ।

त्वं विश्वभूर्भूतपतिः पुराणः पर्जन्य एको भुवनस्य
गोप्ता ॥

विश्वे निमग्नः पदवी कवीनां त्वं जातवेदो

भुवनस्य नाथः ।

अज तमग्रे स हिरण्यरेता यज्ञस्वमेवैकविभुः पुराणः ॥

प्राणः प्रसूतिर्भुवनस्य योनिर्व्याप्तं त्वय एकपदेन विश्वं ।
त्वं विश्वभूयोनिपरां (!) सुगर्भं कुमार एको विशिखे
सुधन्वा ॥

वितत्य वाणं तरुणाकैवीर्षी योमांतरे (यो ० ?) भासि
हिरण्यगर्भः ।

भासा त्वया व्योम्नि कृतं सुताख्यैस्त्वं वै कुमारस्त्व-
मरिष्टनेमिः ॥

त्वं वज्रभृद्भूतपतितत्त्वमेव कामः प्रजानां निहितोसि सोमे ।
खाहास्वधायश्च वयुद्रोति रुद्रः पशूनां गुहया निरुग्नः ॥
धाता विधाता पवनः सुपर्णो विष्णुर्वराहे रजनोरहश्च ।
भूतं भविष्यत्प्रभवः क्रियाश्च कालः क्रमस्त्वं परमाक्षरं च ॥
चुचो यजूंषि प्रसवते वक्ता समासीसन्वाङ्मरुतरिखन् ।
त्वं यज्ञनेता हुतभुग्विभुश्च रुद्रास्तदा दैत्यगणा वसुश्च ॥
स एष देवो ऽंबरयानचक्रे अन्ये ऽभ्यतिष्ठेत तमो-
निरुद्वः (!) ।

हिरण्यमयं यस्य विभाति सर्वं व्योमांतरे रश्मिभिरं
सुनाभिः ॥ ०

Five more couplets.

88. *Annapūrṇōpanishad*, in four adhyāyas,
p. 863 : भद्रं ० ॥

ओं निदायो नाम योगीन्द्र चुभुं ब्रह्मविदां वरं ।

प्रणम्य दंडवद्भूमावृद्धाय स पुनर्मुनिः ॥

आत्मतत्त्वमनुब्रूहीत्येतं पप्रच्छ सादरं ।

कयोपासनया ब्रह्मवीदृशं प्राप्तवानसि ॥

तां मे ब्रूहि महाविद्यां मोक्षसाध्याज्यदायिनीं ।

निदाय त्वं कृतार्थो ऽसि शृणु विद्यां समातनां ॥

यस्य विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भविष्यसि ।

मूलशृंगाठमध्यस्था बिंदुनादकलाश्रया ॥

नित्यानंदा निराधारा विख्याता विलसत्कथा ।

विष्टवेणी महालक्ष्मीः कामस्तारो नतिस्तथा ॥ ०

It ends : अन्नपूर्णोपनिषदं यो ऽधीते गुर्वनियहात् ।
स जीवन्मुक्तां प्राप्य ब्रह्मैव भवति स्वयमित्युपनिषत् ॥ ०

89. *Sūryōpanishad*, p. 887 : ओं भद्रं ० ॥ ओं
अथ सूर्याधीर्गीर्षसं व्याख्यास्यामः । ब्रह्म चक्षुषिः ।
गायत्री छंदः । आदित्यो देवता । हंसः सो ऽहमग्निना-
रायणयुक्तं बीजं ह्रस्वेखा शक्तिः । वियदादि स्वर्गसंयुक्तं
कीलकं चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः । षट् स्तरा
रुढेन बीजेन षडंगं । रक्तांबुजसंस्थितं । ०

90. *Akshyupanishad*, p. 891: सह० ॥ ओं अथ
ह संकृतिर्भगवानादित्यलोकं जगाम । तत्रादित्यं नत्वा
चाक्षुष्मतिविद्यया (!) तमस्तुवत् । ओं नमो भगवते
श्रीसूर्यायाक्षितेजसे नमः । ओं खेचराय नमः ओं
महामेनाय नमः । ओं तमसे नमः । ओं तेजसे
नमः । ओं सत्याय नमः । अमतो मा सद्मय तमसो
मा ज्योतिर्गमय मृत्योर्नाममृतं गमय । उष्णो भगवं
भूचौरुपः (!) । हंसो भगवां भुचौरुपः (!) । प्रतोरुपः ।
एवं चाक्षुष्मतिविद्यया स्तुतः सूर्यनारायण, सुप्रीतो ऽब्र-
वीत् । विश्वरूपं धृष्टिसंजातवेदनं । हिरण्यं ज्योतिरूपं
तपंतं । सहस्ररश्मिः शतधा वर्तमानः पुरुषः । प्रजा-
नामुदयत्येव सूर्यः । ओं नमो भगवते श्रीसूर्यायादित्या-
याक्षितेजसे ने वाहिनी वाहिनी । ०

It ends: आनुदममलं (!) शुद्धं । मनो वाचाम-
गोचरं प्रज्ञानघनमानंदं । ब्रह्मास्मीति विभावयेदित्युप-
निषत् ॥ सह० ॥ अक्षुष्पनिषत् (! thus also at
the beginning) समाप्ता ॥

91. *Adhyātmapanishad*, p. 895: पूर्वोद० । ओं
अंतःशरीरे निहितो गुहायामज एको नित्यमस्म पृथिवी-
शरीरं । यः पृथिवीमंतरे संचरन् पृथिवी न वेद ।
यस्यापः शरीरं यो ऽपो ऽंतरे संचरन्मापो न विदुः ।
यस्य तेजः शरीरं यस्तेजो ऽंतरे संचरन् तेजो न वेद ।
यस्य वायुः ० । यस्याकाशः ० । यस्य मनः ० । यस्य
बुद्धिः ० । यस्याहंकारः ० । यस्य चित्तं ० । यस्याचक्षुः ० ।
यस्याश्रुः ० । यस्य मृत्युः ० वेद । स एष सर्वभूतांतरा-
त्मापहतपाप्मा दिव्यो देव एको नारायणः । ०

92. *Kundīnakopanishad*, p. 901: ओं आप्यार्य-
न्ति शान्तिः ॥

ओं ब्रह्मचर्याश्रमे स्त्रीणे गुरुशुश्रूषणे रतः ।
वेदानधीत्यनुज्ञात उच्यते गुरुणाश्रमी ॥
दारामाहृत्य सदृशमग्निमाधाय शक्तिः ।
ब्राह्मीमिष्टिं यजेन्नासामहोरात्रेण निर्वपेत् ॥
संविभज्य सुतानर्थे ग्राम्यकामान्विसृज्य च ।
संचरन्वनमार्गेण शुचौ देशे परिध्रमन् ॥
वायुभक्षो ऽंबुभक्षो वा विहितैः कंदमूलकैः ।
स्वशरीरे समाप्याथ पृथिव्यां नाशु पातयेत् ॥
सह तेनैव पुरुषः कथं संन्यस्त उच्यते ।
स नामदेयो यस्मिंस्तु कथं संन्यस्त उच्यते ॥ ०

93. *Sāvitryupanishad*, p. 905: आप्या० ॥ ओं
कः सविता का सावित्री । अग्निरेव सविता । पृथिवी
सावित्री । सावित्री यचाग्निस्तपृथिवी ते द्वे योनिस्त-
देकं मिथुनं । कः सविता का सावित्री । वरुण एव
सविता(पः) सावित्री । स यत्र वरुणस्तदापो । यत्र
वा । आपस्तद्वरुणस्ते द्वे ० । वायुरेव सविता आकाशः
सावित्री ० । यज्ञ एव सविता छंदांसि सावित्री ० ।
स्तनयित्पुरेव सविता विद्युत्सावित्री ० । आदित्य एव
सविता ह्यौः सावित्री ० । चंद्र एव सविता नक्षत्राणि
सावित्री ० । मनः सविता वाक् सावित्री ० । पुरुष एव
सविता स्त्री सावित्री ० तदेकं मिथुनं । तस्या एव
प्रथमः पादो भूस्तत्तद्वित्तुर्वरेण्यमित्यग्निर्वै वरेण्यमापो
वरेण्यं ०

94. *Atmavidyopanishad*, p. 907: भद्रं० ॥ ओं
अथांगिरास्तिविधः पुरुषो जायत आत्मांतरात्मा परमा-
त्मा चेति । त्वक्चर्ममांसरोमांगुष्ठांगुल्यपृष्ठवंशनय ०
See *Atmopanishad*, *Āth. Up.*, p. 299 seq.;
and MS. 1726, *Up.* 9 (p. 109), with which it
coincides pretty closely, as far as that text
goes, except the end, where this MS. reads:
संस्कारो नास्ति । आत्मसंज्ञः शिवः शुद्ध एक एवाह्वयः
सदा ब्रह्मरूपतया ब्रह्म केवलं प्रतिभासते । जाग्रद्रूपत-
याप्येतद्ब्रह्मैव प्रतिभासते । विद्याविद्यादिभेदेन । भावा-
भावादिभेदेन । गुरुशिष्यादिभेदेन ब्रह्मैव प्रतिभासते ।
etc., for more than double the extent of
the printed text (and MS. 1726).

95. *Pāśupatabrahmopanishad*, p. 911: भद्रं० ॥
ओं अथ ह वै स्वयंभुर्व्रह्मा प्रजाः सृजानीति कामकामो
जायते । कामेश्वरो वैश्रवणः । वैश्रवणो ब्रह्मपुत्रो वा-
लकिल्य (!) स्वयंभुं परिपृच्छति । जगतां का विद्या का
देवता । जाग्रदुत्तरीययोन्मको देवः । यानि कस्य वंशानि ।
कालाः कियत्प्रमाणाः । ०

It ends:

ब्रह्मा विज्ञानसंपन्नः प्रतीतमखिलं जगत् ।
पश्यन्नपि सदा नैव पश्यति स्वात्मनः पृथगित्युपनिषत् ॥ ०

96. *Parabrahmopanishad*, p. 919: भद्रं० ॥ ओं
अथ हैनं महाशालः शौनको ऽंगीरस (!) भगवंतं पिप्प-
लादं विधिवदुपसन्नः पप्रच्छ । दिव्ये ब्रह्मपुरे संप्रतिष्ठिता
भवंति कथं सृजन्नितात्म स एष महिमा विभज्य एष

महिमा हि विभुः । क एष तस्मै स होवाच एतत्सत्यं
यत्प्रब्रवीमि ब्रह्मविद्यां वरिष्ठं देवेभ्यः प्राण्येभ्यः परब्रह्म-
पुरे विरजो निष्कलं शुभ्रमक्षरं विरजं विभाति । स
नियच्छति मधुकरराश्यानिर्भकः (१) । अकर्मः स पुर-
स्थितः । ०

It ends : बहिःप्रपञ्चशिखोपवीतित्वमनादृत्य प्रण-
वहंसशिखोपवीतत्वमवलम्ब्य मोक्षसाधनं कुर्यादित्याह
भगवान् शौनक इत्युपनिषत् ० ॥

97. *Avadhūtopanishad*, p. 923 : ओं सह ० ॥ ओं
अथ सांस्कृतिभगवंतमवधूतं दत्तात्रेयं परिसमेत्य पप्रच्छ ।
भगवन् कोऽवधूतः । तस्य का स्थितिः । किं कर्म ।
किं संस्तरणमिति । तं होवाच भगवान् दत्तात्रेयः परमका-
रुणिकः ।

अक्षरत्वाद्दरेण्यत्वाद्भूतसंसारबंधनात् ।
तत्त्वमस्यादिलक्ष्यत्वादवधूत इतीर्यते ॥
यो विलिङ्ग्याश्रमावृणां नात्मन्येव स्थितः सदा ।
अतिवर्णाश्रमो योगी अवधूतः स कथ्यते ० ॥

It ends : एवं विदित्वा खेच्छाचारपरो भूयादों
सत्यमित्युपनिषत् ० ॥

98. *Tripurātāpanishad*, p. 927 : भद्रं ० ॥
ओं अथैतस्मिन्नंतरे भगवान्प्राजापत्यं वैष्णवं विलयका-
रणं रूपमाश्रित्य त्रिपुराभिधा भगवतीत्येवमादिशत्त्वा
भूर्भुवः सुवस्त्वीणि स्वर्गभूपातालानि त्रिपुराणि हरमा-
यात्मकेन ह्रींकारेण दृष्ट्वात्मा भगवती त्रिकूटावसाने
निलये विलये धाम्नि महसा धोरेण व्याप्नोति-
नैवेयं भगवती त्रिपुरेति व्यापद्यते । तत्सवितुर्वरेण्यं
भर्गो ०

It ends : तस्मादेतां तुर्यी श्रीकामराजिय्यामेकद-
शधा भिन्नमेकाक्षरं ब्रह्मेति यो जानीते स तुरिय्यपदं
प्राप्नोति य एवं वेदेति महोपनिषत् ॥ पञ्चमोपनिषत् ॥
भद्रं ० ॥ त्रिपुरातपनोपनिषत्समाप्ता ॥

99. *Devīyupanishad*, p. 947 : भद्रं ० ॥ ओं सर्वे
वै देवा देवीमुपतस्थुः । कासि त्वं महादेवि । साब्रवीद्
अहं ब्रह्मस्वरूपिणी । मत्तः प्रकृतिपुरुषात्मकं जगत्
शून्यं चाशून्यं च । अहमानंदानानंदोऽहं विज्ञानावि-
ज्ञानो हं (१) ब्रह्माब्रह्मणी वेदितव्यो इत्याहाथर्वणी श्रुतिः ।
अहं पञ्च भूतान्यहं पञ्च भूतानि । अहमखिलं जगत् ।
वेदोऽहमवेदोऽहं विद्याहमविद्याहं । अजाहमनजाहम-
धश्चोर्ध्वं च तिर्यक् चाहं । ०

It ends : भौमाश्रित्या महादेवीसंनिधौ जप्त्वा
महामृत्युं तरति । य एवं वेदेत्युपनिषत् ॥ ०

100. *Tripurupanishad*, p. 951 : वाङ्मे ० ॥

ओं तिस्रः पुरस्त्रिपथो विश्वचर्दिणी अत्रा कथा

अक्षरा सन्निविष्टाः ।

अधिष्ठायैना अक्षरा पुराणी महेश्वरा महिमा देवतानां ॥

नव योनिं नव चक्राणि दीधिरे नवैव योगा नव

योगिन्यश्च ।

नवानां चक्रा अधिनाथास्योनां नव भद्रा नव मुद्रा

महीनां ० ॥

It ends :

परिसृता हविता भावितेन प्रसंकोचे गच्छिते वैमनस्कः ।

शर्वैः सर्वस्य जगतो विधाता धर्ता हर्ता विश्वरूपत्वमेति ॥

इयं महोपनिषत् त्रिपुरीयामक्षयं परमार्गभिरिके (१)

एव च्युपजुः परमेतच्च सामायमथर्वेयमन्या च विद्या ॥

ओं ओं ह्रीमित्युपनिषत् ॥ वाङ्मे ० ॥ त्रिपुरोपनिष-
त्समाप्ता ॥

101. *Kāthopaniṣad* (१), p. 953 : सह ० ॥ ओं ॥

देवा ह वै भगवंतमब्रुवन्नधीहि भगवन् ब्रह्मविद्यां । स

प्रजापतिरब्रवीत् सशिखान्केशान्निष्कृष्य विसृज्य । यज्ञो-

पवीतं निष्कृष्य पुत्रं दृष्ट्वा त्वं ब्रह्म त्वं यज्ञस्त्वं वयद्वारः ।

त्वमोकारस्त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं धाता (त्वं) विधाता ।

अथ पुत्रो वदतः ब्रह्माहं यज्ञोऽहं वयद्वारोऽहमोकारो

ऽहं स्वाहाहं स्वधाहं धाताहं विधाताहं त्वष्टाहं प्रतिष्ठा-

स्मीति तान्येतान्यनुब्रजन्नाशु पातयेद् यदशु पातयेत्प्रजां

विर्द्धिद्यात् प्रदक्षिणामवृत्त्यैतच्चैतज्ज्ञानवेद्यमाणः (१) प्रया-

याति स स्वर्गो भवति । ब्रह्मचारी वेदमधीत्य वेदोक्ता-

चरितब्रह्मचर्यो दारानाहुत्य पुत्रानुत्पाद्य ताननुरुपादि-

भिवर्तितेष्वपि च शक्तितो यज्ञैस्तस्य सत्यासो गुरुभिरनु-

ज्ञातस्य बांधवैश्च सोऽरस्य परेत्य द्वादशरात्रं पयसा-

ग्निहोत्रं जुहुयाद् द्वादशरात्रं पयोभक्षः स्याद् द्वादशरात्र-

स्यान्ते अग्नये वैश्वानराय प्रजापतये च प्राजापत्यं चहं

वैष्णवं त्रिकपालमग्निं संस्थितानि पूर्वोणि दारुपात्रा-

ख्यग्नौ जुहुयान्मृगमयान्यसु जुहुयात् तैजसानि गुरवे

दद्यात् मा त्वं मामवहाय परागा नाहं त्वामवहाय परा-

गामिति । गार्हपत्यदक्षिणाग्नाहवनीयेष्वरणिदेशाद्ब्रह्म-

मुष्टिं पिबेदित्येके । सशिखान्केशान्निष्कृष्य विसृज्य यज्ञो-

पवीतं भूखाहेत्यसु जुहुयादत ऊर्ध्वमनश्नममपां प्रवेशम-

ग्निप्रवेशं वीराध्वानं महाप्रस्थानं वृद्धाश्रमं वा गच्छेत् ।

पयसा यत्प्राप्नोतीत्यात्सोऽस्य (?) सायंहोमो यत्प्रातः सो

अयं प्रातर्दह्यते । यत्पीठेमास्ये तत्पीठेमास्यं यद्वसंते
केऽमश्रुलोमनखानि वापयेत्तो ऽस्याग्निष्टोमः संन्य-
स्याग्निं न पुरावर्तयेद्यन्मृत्युर्जायमावहम् (! see *Ath.*
V., xi. 8, 1) इत्यध्यात्मनं बान्पठेत् स्वस्ति सर्वजीवेभ्य
इत्युक्त्यात्मानमनन्यं द्यायं (!) तदूर्ध्वबाहुर्विमुक्तमार्गो भवे-
दतिकेतश्चरेदभिदायी यत्नं च न दद्यान्नवैकं (!) न
धावयेज्जंतुसंरक्षणीयं वर्षवर्जमिति ॥ तदपि श्लोका
भवंति ।

कुंटिकां चमसे शिखं त्रिविष्टपमुपानहौ ।
शितोपधातिनीं कंदां (?) कंटुं कौपीनाद्यादनं तथा ॥
पथिन्नं खानशाटी च उत्तरासंगमेव च ।
यज्ञोपवीतं वेदांश्च सर्वं तद्वर्जयेद्यतिः ॥
स्नानं पानं तथा शौचमग्निः पूताभिराचरेत् ।
नदीप्रलीनशया स्नात् देवागारेषु वा स्वपेत् ॥
नात्यर्थं मुखदुःखाभ्यां शरीरमुपतापयेत् ।
स्नयमानो न तुष्येत निंदितो न शपेत्परान् ॥
ब्रह्मचर्येण संतिष्ठेदप्रमादेन मस्करो ।
दर्शनं स्पर्शनं केळिः कीर्तनं गुह्यभाषणं ॥
संकल्पो ऽध्यवसायश्च क्रियानिवृत्तिरेव च ।
एतन्मैथुनमष्टांगं प्रवर्तते मनीषिणः ॥ ०

36 more *ślokas*, the last of which is :

सर्ववेदांतसिद्धांतसारं वक्ष्ये यथार्थतः ।
स्वयं मृत्या (?) मृत्वा स्वयं भूत्वा स्वयमेवावशिष्यते
इत्युपनिषत् ॥

सह ० ॥ कठोपनिषत्समाप्ता ॥

102. *Bhūvanopaniṣad*, p. 959 : भद्रं ० ॥ ओं ।
श्रीगुरुपरमकारणभूता शक्तिः । ते नवरंजरुपा देहाः ।
नवशक्तिमयं श्रीचक्रं वारा हि पितृरूपा कुरुकुला (sic)
वस्त्रिदेवता । माता पुरुषार्थाः सागराः । देहो नवर-
त्नद्वीपः । आधारनवकमुद्रा शक्तयः । त्वगादिसप्तधातु-
भिरनैकैः संयुक्तैः संकल्पाः कल्पतरवः तेजः कल्पको
ध्यानं । ०

It ends: तस्य देवतास्यैकसिद्धिः चिंतितकार्या-
ण्ययत्नेन सिध्यते स एव शिवयोगीति कथ्यते । इत्युप-
निषत् ॥ ०

103. *Śrī-Rudrahridayopaniṣad*, p. 963 : सह ० ॥

ओं हृदयं कुंडली भस्म रुद्राखण्डदर्शनं ।
तारसारमहावाक्पंचब्रह्माग्निहोचकं ॥
ओं प्रणम्य शिरसा पादौ शुक्रो व्यासमुवाच ह ।
को देवः सर्वदेवेषु कस्मिन्देवाश्च सर्वशः ॥

कस्य शिश्रूपणान्नित्यं प्रीता देवा भवन्तु मे ।

तस्य तद्वचनं श्रुत्वा प्रत्युवाच पिता शुक्रं ॥

श्रीवेदेव्यास उवाच । सर्वदेवात्मको रुद्रः

सर्वे देवाः शिवात्मकाः ।

रुद्रस्य दक्षिणे पार्श्वे रविर्ब्रह्मा त्रयो ऽग्नयः ॥ ०

It ends :

स यो ह वैतत्परमं ब्रह्म यो वेद वै मुनिः ।

ब्रह्मैव भवति स्वस्यः सच्चिदानंदमात्रक इत्युपनिषत् ॥ ०

104. *Yogakundalyupaniṣad*, p. 967 : सह ० ॥

ओं हेतुद्वयं हि चित्तस्य वासना च समीरणः ।

तयोर्विनष्ट एकस्मिंस्तद्वावपि विनश्यतः ॥

तयोरादौ समीरस्य जयं कुर्यान्नरः सदा ।

मिताहारश्चासनं च शक्तिवालस्त्रितीयकः ॥

एतेषां लक्षणं वक्ष्ये शृणु गौतम सादरं ।

सुस्निग्धमधुराहारश्चतुर्थीशिविवर्जितः ॥

भुज्यते शिवसंप्रीत्यै मिताहारः स उच्यते ।

आसनं द्विविधं प्रोक्तं यन्नं वज्रासनं तथा ॥

जवोरूपारि चेद्वस्त्रे उभे पादतले यथा ।

यन्नासनं भवेदेतत्सर्वपापप्रणाशनं ॥ ०

About 160 *ślokas*. It ends :

जीवन्मुक्तपरं त्यक्त्वा स्वदेहे कालसात्कृते ।

विश्राम्य देहमक्त्वा (?) पवने स्पंदतामिव ॥

अशब्दमस्य शैमरूपमध्यं तथारसं नित्यमगंधवच्च यत् ।

अनाद्यनंतं महतः परं भुवं तदेव शिष्यसमलं

निरामयमित्युपनिषत् ॥ ०

105. *Bhasmajābālopaniṣad*, p. 981 : भद्रं ० ॥ ओं

अथ जाबालो भुसंडः कैलासशिखरावासमोकारस्वरू-

पिणं महादेवमुमार्थकृतशेखरं सोमसूयौगिननयनं अमृतं दु-

रविप्रभं व्याघ्रचर्मोवरधरं मृगहस्तं भस्मोद्भूतविग्रहं

तिर्यक्त्रिपुंड्रेखाविराजमानफालप्रदेशं स्मितपूष्पंचविध-

पंचाननं वीरासनारूढमप्रमेयमनाद्यनंतं निष्कलं निर्गुणं

शांतं निरंजनमनामयं हुंफटकुर्वीणं शिवनामान्यनिशु-

च्चरंतं हिरण्यबाहुं हिरण्यरूपं हिरण्यवर्णं हिरण्यनिधि-

मद्वैतं चतुर्थं ब्रह्मविष्णुरुद्रातीतमेकमाशास्यं भगवंतं शिवं

प्रणम्य मुहुर्मुहुरभ्यर्च्य श्रीफलदलैस्तेन भस्मना च नतोन्न-

मांगः कृतांजलिपुटैः पप्रच्छ देहि भगवच्चेदसारमुद्धृत्य

त्रिपुंड्रविधिं यस्मादध्यानपेक्षमेव मोक्षोपलब्धिः । किं

भस्मनो द्रव्यं कानि स्थानानि ०

It ends : ततश्चाप्रमादेन निवसेदप्रमादेन निवसे-

त्काश्यां लिंगरूपिण्यामित्युपनिषत् ॥ भद्रं ० ॥

106. *Rudrajābūlopanishad*, p. 993 : आप्यायन्ति शान्तिः ॥ ओं अथ हैनं कालाग्निरुद्रं भुमुंडः पप्रच्छ । रुद्राक्षोत्पत्तिस्तद्धारणा किं फलमिति । तं होवाच भगवान् कालाग्निरुद्रस्त्रिपुरवधार्थमहं निमीलिताक्षो भवन् तेभ्यो जलविंदवो भूमौ पतितस्तस्ते रुद्राक्षा जाताः सर्वानुग्रहार्थीय तेषां नामोच्चारणमात्रेण दशगोप्रदानफलं दर्शनस्पर्शनाभ्यां द्विगुणं फलमत उर्ध्वं वक्तुं न [श]क्नोमि । तत्रैते श्लोका भवन्ति ।

कस्मिन् स्थितं तु किं नाम कथं वा धार्यते नरैः ।

कति भेदमुखायत्र कैर्नैत्रैर्धार्यते कथं ॥

दिव्यवर्षसहस्राणि चक्षुरुन्मीरितं मया ।

भूमावक्षिपुदाभ्यां तु पतिता जलविंदवः ॥ ०

It ends : ब्रह्महत्यासुरापानस्वर्गस्तेयगुरुदारणमन-
तत्संयोगपातकेभ्यः पूतो भवति सर्वतीर्थफलमश्नुते पति-
तसंभाषणापूतो भवति पंक्तिशतसहस्रपावनो भवति ।
शिवसायुज्यमवाप्नोति न च पुनरावर्तते इत्युपनिषत् ॥ ०

107. *Ganapatyupanishad*, p. 999 : भद्रं ० ॥ ओं नमस्ते गणपतये त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमनसो त्वमेव केवलं कर्तासि त्वमेव्यलं (!) धर्ता त्वमेव केवलं ब्रह्म । त्वं साक्षादात्मासि । नित्यं चतुर्ध्वं सत्यं वच्मि । अवतु मां अवतु वक्तां । अव दातारं । अव ओतारं । ०

It ends :

महापापात्प्रमुच्यते महादोषात्प्रमुच्यते स सर्वविद्भवति ।
स सविद्भवति (!) य एवं वेदेत्युपनिषत् ॥ ०

108. *Darśanopanishad*, in 10 sections, p. 1003 : आप्यायन्ति शान्तिः ॥

ओं दत्तात्रेयो महायोगी भगवान्भूतभावनः ।
चतुर्भुजो महाविष्णोर्योगसाक्षाज्यदीक्षितः ॥
तस्य शिष्यो मुनिवरः सांक्रुतिर्नाम भक्तिमान् ।
पप्रच्छ गुरुमेकांते प्राञ्जलिर्विनयान्वितं ॥
भगवन् ब्रूहि मे योगं साष्टांगं सप्रपंचकं ।
येन विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवाम्यहं ॥
सांक्रुते शृणु वक्ष्यामि योगं साष्टांगदर्शनं ।
यमश्च नियमश्चैव तथैवासनमेव च ॥
प्राणायामस्तथा ब्रह्मप्रत्याहारस्ततः परं ।
धारणा च तथा ध्यानं समाधिश्चाष्टमं मुने ॥ ०

It ends :

यदा ग्रथयति चात्मानं केवलं परमार्थतः ।
मायामात्रजगत्कृत् तदा भवति निर्वृतिः ॥

येन मुक्तः स भगवान् दत्तात्रेयो महामुनिः ।

सांक्रुतिः स्वस्व(रु)पेण सुखमास्ति (!) विनिर्ययः ॥ आ ० ॥

109. *Tārāsāropanishad*, in 3 sections, p. 1019 : पूर्य ० ॥ बृहस्पतिरुवाच याज्ञवल्क्यं । यद(नु) कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनं तस्माच्च वक्त्रचन गच्छेदेवमन्ये ते दिदं (!) वै कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं । सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनमविमुक्तं वै कुरुक्षेत्रं । देवानां देवयजनं सर्वेषां ० अयमृगवेदः प्रथमः ॥

ओमित्येतदक्षरं परं ब्रह्म तदेवोपासितव्यं । ०

यजुर्वेदो द्वितीयः ॥

अथ हैनं भारद्वाजो याज्ञवल्क्यमुवाच । कैर्नैत्रैः परमात्मपूतो भवति ०

It ends with *Rigv.* I., 22, 20-1 : तद्विष्णोः परमं पदं ० विष्णोर्धैत्यपरं पदमित्युपनिषत् । सामवेद-
स्त्रितीयः यादः ॥ पूर्य ० ॥

110. *Mahāvākyopanishad*, p. 1023 : भद्रं ० ॥ ओं अथ होवाच ब्रह्मा अपरोक्षानुभवपरोपनिषदं व्याख्या-
स्यामः । गुह्याद्गुह्यतरमेषा न प्राकृतायोपदेष्टव्या । सा-
त्विकायां तर्मुखाय परिशिश्रूषवे (!) । अथ संस्मृतिबंध-
मोक्षयोर्विद्याविद्ये चक्षुषी । उपसंहृत्य विज्ञाय । अवि-
द्यालोकांडसमो दूक् । तमोमोहशरीरप्रपंचमाब्रह्मस्याव-
रांतं अनन्ताखिलाजाडभूतं । निखिलनिगमोदितसकाम-
कर्मव्यवहारो लोकः । नैषो धकारो अयमात्मा । ०

It ends : सर्ववेदपारायणपुण्यं लभते । श्रीमहा-
विष्णुसायुज्यमवाप्नोतीत्युपनिषत् ॥ भद्रं ० ॥

111. *Pañcabrahmopanishad*, p. 1025 : सह ० ॥ ओं अथ पैम्पलादो भगवान् । भो किमादौ किं जातमिति सद्यो जातमिति । किं भगव इति अयोर इति । किं भगव इति वामदेव इति । किं वा पुनरिमे भगव इति तत्पुरुष इति । किं वा पुनरिमे भगव इति तत्पुरुष इति (!) । सर्वेषां दिव्यानां प्रेरयिता ईशान इति ईशानो भूतभव्यस्य सर्वेषां देवयोनानां कति वर्णाः कति भेदाः कति शक्तयो यत्सर्वं तद्गुह्यं तस्मै नमो महादेवाय महारु-
द्राय प्रोवाच तस्मै भगवान्महेशः ।

गोप्पाद्गोप्तरं लोके यद्यस्ति शृणु शाकल ।

सद्योजातं मही पूषा रमा ब्रह्म त्रिवृत्स्वरं ॥ ०

It ends :

अयं हृदि स्थितः साक्षी सर्वेषामविशेषतः ।

तेनार्थं हृदयं प्रोक्तं शिवः संसारमोच (!) इत्युपनिषत् ॥

सह ० ॥

112. *Prāṇāgnihotropanishad*, p. 1029 : सह ° ॥

ओं अथातः सर्वोपनिषत्सारं संसाराज्ञानातीतमन्नसूक्तं
शरीरयज्ञं व्याख्यास्यामी यस्मिन्नेव पुरुषः शरीरे विना-
प्यग्निहोत्रेण विनापि सांख्येन संसारविमुक्तिर्भवतीति । °

See *Āth. Up.*, p. 260 seq. This MS. has
no sectional division.

113. *Gopāla-pūrvatāpanīyopanishad*, p. 1033 :

भद्रं ° ॥ ओं सच्चिदानंदरूपाय °

It ends : तं भजेद् ओं तत्सदित्युपनिषत् ॥ भद्रं ° ॥

114. *Gopāla-uttaratāpanīyopanishad*, p. 1039 :

भद्रं ° ॥ एकदारो (!) व्रजस्त्रियः सकामाः °

It ends : गच्छध्वं स्वालयोक्तिकं ॥ इत्युपनिषत् ॥

भद्रं ° ॥

115. *Krishṇopanishad*, p. 1047 : भद्रं ° ॥ ओं

श्रीमहाविष्णुं सच्चिदानंदलक्षणं रामचंद्रं दृष्ट्वा सर्वगुणसुंदरं
मुनयो वनवासिनो विस्मिता बभूवुस्तं होचुः । नो वक्ष्य-
मवतारा वै गच्छंते आलिङ्गामी भवंतमिति भवांतरे
कृष्णावतारे गूयं गोपिका भूत्वा मामालिङ्गय । अन्ये
वतारास्ते हि गोपालस्त्रीश्च नो कुरु (!) अन्योन्यविग्रहं
नाथार्थं तवांगस्पर्शनादिह शश्वत्स्पर्शयितास्माकं गुहानी
लता वयं ।

रुद्रादीनां वचः श्रुत्वा प्रोवाच भगवांस्त्रयं ।

संगसंगं करिष्यामि भवद्वाक्यं करोम्यहं ॥ °

It ends :

तस्मान्न भिन्नं नाभिन्नमाभिभिन्नो न वै विभुः ।

भूमावुत्तारितं सर्वं वैकुण्ठस्त्रीवासिनामित्युपनिषत् ॥ °

116. *Yājñavalkyopanishad*, p. 1049 : पूर्णं ° ॥ ओं

अथ जनको ह वैदेहो याज्ञवल्क्यमुपसमेत्योवाच । भगवंत्सं-
न्यासमनुब्रूहीति । कथं संन्यासलक्षणं । स होवाच याज्ञ-
वल्क्यः । ब्रह्मार्थं समाय गृही भवेद् गृहाध्वनि भूत्वा
प्रब्रजेद् यदि वेतरथा ब्रह्मचर्यादेव प्रब्रजेद् गृहाद्वा वनाद्वाथ
पुनरब्रवी वा व्रती वास्नातको वा स्नातको वा उत्पन्ना-
ग्निरनग्निको वा यदहरेव विरजेत्तदहरेव प्रब्रजेत्तद्वैके
प्राजापत्यामेवेष्टिं कुर्वंत्यथ ह न कुर्यादाग्नेयामेव कुर्या-
दग्निर्हि प्राणः प्राणमेवैतया करोति । वैधातवीयामेव
कुर्यादेतदेव त्रयो धातवो यदु तत्सत्यं रजस्तम इति ।
अयं ते योनिर्कृत्वियो यतो जातो अरोचयाः । तं जान-
न्नग्न आदोहाया नो वर्धया रयिमित्यनेन (V. S. III.,
14; *Taitt. S.* I. 5, 5, 2) मंत्रेणाग्निमाजिघ्रेदेष
वा अग्नेर्योनिरयः प्राणं गच्छ स्वायोनं (!) गच्छ स्वाहेत्य °

It ends :

यतीनां तदुपादेयं पारहंस्यं परं पदं ।

नातः परतरं किञ्चिद्विद्यते मुनिपुंगवेत्युपनिषत् ॥

पूर्णं ° ॥

117. *Varāhopanishad*, in 5 adhyāyas, p. 1053 :

सह ° ॥ ओं अथ ऋभुर्वै महामुनिर्देवमानेन द्वादशव-
त्सरं तपश्चचार । तदवसाने वराहरूपी भगवान्
प्रादुरभूत् स होवाचोत्तिष्ठोत्तिष्ठ वरं वृणीष्वेति । सो
उत्तिष्ठत्तस्मै नमस्कृत्योवाच भगवान् कामिभिर्ब्रह्मात्मकमितं
तत्तत्तत्सकाशात् स्वप्नेन याचे समस्तवेदशास्त्रेतिहासपु-
राणानि समस्तविद्याजालानि ब्रह्मादयः सुराः सर्वे
त्वद्रूपज्ञानान्मुक्तिमाहुरस्त्वद्रूपप्रतिपादिकां (!) ब्रह्मविद्यां
ब्रूहीति होवाच तथेति स होवाच वराहरूपी भगवान् ।

चतुर्विंशति तत्त्वानि केचिद्विद्वन्ति वादिनः ।

केचित् स्रष्टृंशत् (! षट् ° ?) तत्त्वानि केचित्प-

थवतीति च ॥

तेषां क्रमं प्रवक्ष्यामि सावदानमना शृणु ।

ज्ञानेन्द्रियाणि पंचैव श्रोत्रत्वग्लोचनादयः ॥ °

It ends : स्वर्णस्तेयात्पूतो भवति । तदेतदुच्चाभ्युक्तं ।

तद्विष्णोः परमं पदं ° *Rigv.* I. 22, 20-21, ° परमं

पदमित्युपनिषत् । पंचमोऽध्यायः ॥ सह ° ॥

118. *Sātyāyanīyopanishad*, p. 1071 : पूर्णं ° ॥

ओं मन एव मनुष्याणां कारणं बंधमोक्षयोः ।

ब्रह्माय विषयासक्तं मुक्तैर्निर्विषयं स्मृतं ॥

समासक्तं यदा चित्तं जंतोर्विषयगोचरे ।

यद्येवं ब्रह्मणि स्यात्तत् को न मुच्येत बंधनात् ॥

चित्तमेव (!) हि संसारस्तत्प्रयत्नेन शोधयेत् ।

यच्चित्तस्तन्मनो भवति (!) गुह्यमेतत्सनातनं ॥

नावेदधिमनुते तं बृहंतं

नाब्रह्मवित्परमं प्रीतिधाम ।

विष्णुक्रांतं वासुदेवं विजानन्

विप्रो विप्रत्वं गच्छेत्तत्त्वदर्शी ॥ °

It ends :

यस्य देवे परा भक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ ।

स ब्रह्मवित्परं प्रेयादिति वेदानुशासनमित्युपनिषत् ॥

पूर्णं ° ॥

119. *Hayagrīvopanishad*, p. 1075 : भद्रं ° ॥ ओं

नारदो ब्रह्मणमुपसमेत्योवाच । अथीहि भगवन् ब्रह्मविद्यां
वरिष्ठां । ययाचिरात्सर्वपापं व्यपोह्य ब्रह्मविद्यां लब्ध्वा

ऐश्वर्यवान्भवति । ब्रह्मोवाच हयग्रीव दैवत्यान्मंत्रान्यो
दि (!) वेद स श्रुतिस्मृतेतिहासपुराणानि वेद स सर्वैश्व-
र्यवान्भवति त एते मंत्राः ।

विश्वोक्तीर्यस्वरूपाय चिन्मयानंदरूपिणे ।
तुभ्यं नमो हयग्रीव विद्याराजाय विष्णवे
स्वाहा स्वाहा नमः ॥

ऋग्यजुः सामरूपाय वेदाहारणकर्त्रेणे ।
प्रणवोक्तीर्यवपुषे महाश्वशिरसे नमः
स्वाहा स्वाहा नमः ॥

उक्तीर्यो प्रणवोक्तीर्य सर्ववागीश्वरेश्वर ।
सर्ववेदमयाचित्य सर्वं बोधय बोधय
स्वाहा स्वाहा नमः ॥

हयग्रीवमंत्रार्थस्य ब्रह्मात्रिरपि सपितृभार्गव ऋषयः ।
गायत्रीचिद्वचनुष्टुप्छंदसि । श्रीमान्हयग्रीवः परमात्मा
देवतेति ह्येति वीजं । ०

It ends: ओं नमो ब्रह्मणे धारणं मे अस्त्वनिरा-
करणं धारयिता भूयासं कर्णयोः श्रुतं मा च्योदं ममानु-
ष्यमोमित्युपनिषत् ॥ भद्रं ० ॥

120. *Dattātreyopaniṣad*, p. 1079 : भद्रं ० ॥
सत्यक्षेत्रे ब्रह्मा नारायणं महासासान्यं किं तारकं ततो
ब्रूहीति भगवन्नित्युक्तः सत्यानंदचिदात्मकं सात्त्विकं मामकं
धामोपास्वेत्याह सदा ततोहमस्मीति (!) प्रत्येतत्पदंति
येन ते संसारिणो भवन्ति नारायणेनैवं विवक्षितो ब्रह्मा
विश्वरूपधरे विष्णुं नारायणं दत्तात्रेयं ध्यात्वा तद्वदति ।
दमिति ह्रस्वं दामिति दीर्घं तद्वीजं नाम वीजस्यं द्रामि-
त्येकाक्षरं भवति तदेतत्तारकं भवति तदेवोपासितव्यमिति
ज्ञेयं गर्भोदितारणं । गायत्री छंदः सदाशिव ऋषिः
दत्तात्रेयो देवता वटवीजस्यमिव दत्तवीजस्यं सर्वं जगत् ॥ ०

It ends: तस्मात् शिष्यं भक्तं प्रतिगृह्णीयात्सो
ऽनंतफलमश्नुते स जीवन्मुक्तो भवतीत्याह भगवान्नारायणो
ब्रह्माण्डमुपनिषत् ॥ भद्रं ० ॥

121. *Gāruḍopaniṣad*, p. 1083 : भद्रं ० ॥ ओं ॥
गारुडं ब्रह्मविद्यां प्रवक्ष्यामि यां ब्रह्मा विद्यां (!) नारदाय
प्रोवाच । नारदो बृहत्सेनाय बृहत्सेनं ईद्राय ईद्रो
भरद्वाजाय भरद्वाजो जीवत्कामेभ्यः (!) शिष्येभ्यः
प्रायच्छत् । अस्य श्रीगारुडब्रह्मविद्याया ब्रह्मा ऋषिः
गायत्री छंदः श्रीभगवान्हयग्रीवो देवता श्रीमहागारुड-
प्रीत्यर्थं मम सकलविषयिनाशनार्थं जपे विनियोगः ।

ओं नमो भगवते ऋगुष्ठाभ्यां नमः । श्रीमहागारुडाय
तर्जनिभ्यां स्वाहा । पक्षीन्द्राय मध्यमाभ्यां वीषट् । श्रीवि-
ष्णुवज्रभाय । अनामिकाभ्यां हुं । त्रैलोक्यपरिपूजिताय
कनिष्ठिकाभ्यां वीषट् । उग्रभयंकरनालानलरूपाय ।
करतलकरपृष्ठाभ्यां फट् । एवं हृदयादिन्यासः । भूर्भुवः-
सुवरोमिति दिग्बंधः । ध्यानं

स्वस्तिको दक्षिणं पादं वामपादं तु कुंचितं ।
प्रांजलीकृतदोयुग्मं गरुडं हरिवज्रं ॥

अनंतो वामकटको यज्ञसूत्रं तु वासुकिः ।
तक्षकः कटिमूत्रं तु हरिः कर्कोट उच्यते ॥

पद्मो दक्षिणकर्णे तु महापद्मस्तु वासुके ।
शंखः शिरः प्रदेशे तु गुठिकस्तु भुजांतरे ॥

पौंड्रकाठिकनागाभ्यां चामराभ्यां सुवोजितं ।
एलापुत्रकनागाद्यैः सेव्यमानं मुदान्वितं ॥

कपिलाक्षं गरुडं सुवर्णसदृशप्रभं ।
दीर्घबाहुं बृहत्क्षं नागाभरणभूषितं ॥

आजानुतः सुवर्णाभमाकट्योस्तुहिनप्रभं ।
कुंकुमारुणमाकटं शतचंद्रनिभाननं ॥

नीलाग्रं नासिकावक्त्रं सुमहच्चारुकुंडलं ।
दंष्ट्राकराळवदनं किरोटमकुटोज्ज्वलं ॥

कुंकुमारुणसर्वांगं कुंदेदुधवलाननं ।
विष्णुवाह नमस्तुभ्यं क्षेमं कुरु सदा मम ॥

एवं ध्यायेत् त्रिसंध्यासु गरुडं नागभूषणं ।
विषं नाशयेत् शीघ्रं तूलराशीनिवानलः ॥

ओं ईं ओं नमो भगवते श्रीमहागारुडाय पक्षीन्द्राय
विष्णुवज्रभाय त्रैलोक्यपरिपूजिताय । उग्रभयंकरका-
लानलरूपाय वज्रनखाय वज्रतुंडाय वज्रदंताय वज्रदंष्ट्राय
वज्रपुच्छाय वज्रपक्षाक्षितशरीराय । ओं ईं एहोहि
श्रीमहागारुडाग्रतहतशासनास्मिन्नाविशाविश दुष्टानां
विषं दूषय दूषय । स्पृष्टानां विषं नाशय नाशय ० etc.,
this forming little more than one fourth
of the whole. Comp. Prof. Weber's text,
Ind. Stud. xvii. p. 161.

It ends: सर्वं जनेन मुंचति तृणेन मुंचति ।
काष्ठान्मुंचतीत्याह भगवान् ब्रह्मेत्युपनिषत् ॥ भद्रं ०

122. *Kālisāmtaranopaniṣad*, p. 1087 : सह ० ॥
ओं ॥ द्वापरंति नारदो ब्रह्मणं जगाम । कथं भगवन्

गां पर्यटन् कलिं संतरेयमिति स होवाच ब्रह्मा साधु
पृष्ठो ऽस्मि सर्वश्रुतिरहस्यं गोप्यं तच्छृणु येन कलिसंसारं
तरिष्यसि भगवन् आदिपुरुषस्य नारायणस्य नामोच्चा-
रणमात्रेण निर्धूलकलिर्भवति (!) । नारदः पुनः पप्रच्छ
तन्नाम किमिति । स होवाच हिरण्यगर्भः ।

हरे राम हरे राम राम राम हरे हरे ।

हरे कृष्ण हरे कृष्ण कृष्ण कृष्ण हरे हरे ॥

इति षोडशकं नाम्नां कलिकल्मषनाशनं ।

नातः परतरोपायः सर्ववेदेषु दृश्यते ॥

इति षोडशकलावृतस्य जीवस्यावरणविनाशं संततः ।
प्रकाशते परब्रह्म । ० about as much more.

123. *Jābūlopāniṣad*, p. 1089 : आप्तार्थमिति
ज्ञातिः ॥ ओं अथ हैनं भगवंतं जाबालिं पैम्पलादिः
पप्रच्छ भगवन्मे ब्रूहि परमतत्वरहस्यं । किं तत्त्वं । को
जीवः । कः पशुः । क ईशः । को मोक्षोपाय इति ।
स तं होवाच । साधु पृष्ठः सर्वं निवेदयामि यदा
ज्ञातमिति । पुनः स तमुवाच । कुतस्त्वया ज्ञातमिति ।
पुनः स तमुवाच षडाननादिति । पुनः स तमुवाच ।
तेनाप्य कुतो ज्ञातमिति पुनः स तमुवाच । तेनेशा-
नादिति पुनः स तमुवाच । कथं तस्मान्नेन ज्ञातमिति ०

It ends : सकलरुद्रमंत्रजापी भवति । न स
पुनरावर्तते ० इति । ओं सत्यमित्युपनिषत् ॥ आप्तार्थ ० ॥

124. *Saubhāgyalakṣmīyupāniṣad*, in three
sections, p. 1091 : वाङ्मे ० ॥ अथ भगवंतं देवा
अचुर्हे भगवन् कथय सौभाग्यलक्ष्मीविद्यां तथेत्यवोच-
द्भगवानादिनारायणः । सर्वे देवा यूयसावधामना (!) भूत्वा
भृशुत तुरीयरूपां तुरीयातीतां सर्वोक्तं सर्वमंत्रासनगतां
पीठोपपीठदेवतापरिवृतां चतुर्भुजां श्रियं हिरण्यवर्ण-
मिति (!) पंचदशगर्भैः ध्यायथ अथ पंचकृगात्मकस्य
श्रीसूक्तस्यानंदकंदमचिहे ० ज्ञातेतिरासुता चृपयः ।
श्रीरित्याद्य चृचश्चुर्दृशानामृचामानंददादृश्यः । ०

It ends : स सकलधनधान्यपुत्रकलत्रहयभूजप-
श्रुमहिषीदासीदासयोगज्ञानवान्भवति । स न पुनरावर्तते
इत्युपनिषत् ॥ वाङ्मे ० ॥

125. *Sarasvatīrahasyopāniṣad* (11 sections),
p. 1095 : सह ० ॥ ओं ॥ चृपयो ह वै भगवंतमा-
श्रुत्वायनं संपूज्य पप्रच्छुः ।

केनोपायेन तद् ज्ञानं तत्तार्थावभासकं (!) ।

यदुपासनया तत्त्वं जानानि भगवन्वद ॥

सरस्वतीदशश्लोक्या सचृचा बीजमिश्रया ।

स्तुत्वा जप्त्वा परां सिद्धिमलभ्य (!) मुनिपुंगवाः ॥

चृपय ऊचुः । कथं सारस्वताग्रभिः केन ध्यानेन सुव्रतः
महासरस्वती येन तुष्टा भगवती वद ॥

स होवाचाश्रुत्वायनः । अस्य सरस्वतीदशश्लोकमहामंत्रस्य
महाश्रुत्वायनो भगवानृषिः । अनुष्टुप् छंदः । श्रीवागी-
श्वरो देवता । यद्वागिति बीजं । देवीं वाचमिति शक्तिः ।
प्र णो देवीति कीलकं । ०

It ends :

मयि जीव त्वमीशत्वं कल्पितं वस्तुतो न हि ।

इति यस्तु विजानाति स मुक्तो नात्र संशय इत्युप-
निषत् ॥ सह ० ॥

126. *Bahvrīcīcopāniṣad*, p. 1101 : वाङ्मे ० ॥ ओं
देवी लोकाम आसीत् । सैव जगदंडमसृजत । कामक-
लेति विज्ञापते । तस्या एव ब्रह्मा अजीजनत् । रुद्रो
अजीजनत् । सर्वे मरुद्भ्या अजीजनत् (!) । गंधर्वास्त्र-
रसकिन्नरा वादित्रवादिनः समं तदजीजनत् । भोग्यम-
जीजनत् । सर्वमजीजनत् । सर्वे शाक्तमजीजनत् । अंडजं
स्वेदजमुद्भिजं जरायुजं यत्किंचैतत् प्राणिं स्थावरजंगमं
मनुष्यमजीजनत् । ० about twice as much
more.

127. *Mukṭīkopāniṣad*, p. 1103 : पूर्ये ० ॥ ओं ॥

अयोध्यानगरे रम्ये रत्नमंडपमध्यमे ।

सीताभरतसौमित्रिशत्रुघ्नाद्यैः समन्वितं ॥

सनकाद्यैर्मुनिगणैर्वैशिष्टाद्यैः शुकादिभिः ।

अन्यैर्भोग्यते श्रुति स्तूयमानमहर्निशं ॥

दिवि क्रियासहस्राणां साक्षिणां निर्विकारिणं ।

स्वरूपध्याननिरतं समाधिचिंतने हरिं ॥

भक्त्या मुश्रूयया रामं स्तुवन्पप्रच्छ मारुतिः ।

राम त्वं परमात्मासि सच्चिदानंदविग्रहः ॥ ०

It ends :

जीवन्मूर्तिरूपं त्वत्का स्वदेहे कालसात्कृते ।

विशयदेहमुक्त्वा पवनोऽस्पंदतामिव ॥

तदेतदृचाभ्युक्तं । तद्विष्णोः परमं पदं ० परमं पदं ॥

ओं सत्यमित्युपनिषत् ॥ पूर्ये ० ॥

- [128. *Mahāvākyaśāstrānāvahī*, p. 1115 : श्रीमद्भि-
श्चाधिष्ठानसद्गुरुत्वरामचंद्राय नमः ॥

ये विद्या द्विदेहांता (!) महावाक्यार्थविग्रहः ।

श्रीरामचंद्ररूपाय तस्मै भूतात्मने नमः ॥

यः पूज्यो यतिभिः स्वधर्मनिरतैर्दायति ये योगिनो
येनांतं निगमांतवेद्यमनिशं यस्मै हविर्दीयते ।

यस्मात्स्यावरजंगमं समभवद् यस्यांशमात्रो वरो
यस्मिन् तेनमिदं (?) तान ० प्रणौमि सततं
श्रीवासुदेवं गुरुं ॥

नत्वा श्रीवासुदेवेंद्रपारं पंके महद्वयं ।
ग्रथ्यते वै महावाक्यरत्नावलिरियं मया ॥

अथ खलु ऋग्वेदादिविभागेन वेदाश्चत्वारः । तत्रैक-
विंशतिशाखा ऋचः । नवाधिकशतशाखा यजुषः ।
सहस्रशाखाः सामः । पंचाशच्छाखा अथर्वणस्य ।
एकैकस्याः शाखाया एकैकोपनिषत् । आहत्याशीत्य-
धिकशतसहस्रसंख्याका उपनिषदः । तासु श्रीरामचंद्रेण
रामदूताय सारतरोपनिषद् अष्टोत्तरशतसंख्याका उप-
दिष्टाः । तदा च मुक्तिकोपनिषद्विंशत्युत्तरशतोपनिषद्वा-
मस्योक्ता * लिख्यन्ते ।

ईशकेनकठप्रश्नमुंडमांडूक्यतित्तिरि ।
ऐतरेयं च छांदोग्यं बृहदारण्यकं तथा ॥ १ ॥
ब्रह्मकैवल्यजावालाः श्वेताश्वो हंस आरुणिः ।
गर्भो नारायणो हंसो विंदु नादशिरः शिखा ॥ २ ॥
मैत्रायणी कौपीतकी बृहज्जावालतापिनी ।
कालाग्निरुद्रो मैत्रेयी सुबालक्षुरिभंत्रिकाः ॥ ३ ॥
सर्वसारं निरालंबं रहस्यं वज्रसूचिकं ।
तेजोनादध्यानविद्यायोगतत्त्वात्मबोधकं ॥ ४ ॥
परिव्राट् त्रिशिखी सीता चूडा निर्वाणमंडलं ।
दक्षिणा शरभं स्कंदं महानारायणाद्वयं ॥ ५ ॥
रहस्यं रामतपनं वासुदेवं च मुद्गलं ।
शांडिल्यं पैंगलं भिक्षु महः शारीरकं शिखा ॥ ६ ॥
तुरीयातीतसंन्यासपरिव्राजाक्षमालिकाः ।
अव्यक्तैकाक्षरं पूर्णसूरीक्ष्यध्यात्मकुंडिकाः ॥ ७ ॥
सावित्र्यात्मपाशुपतं परं ब्रह्मावधूतकं ।
त्रिपुरातपनं देवी त्रिपुराकठभावनाः ॥ ८ ॥
हृदयं कुंडली भस्म रुद्राक्षगणदर्शनं ।
तारसारमहावाक्यं पंचब्रह्माग्निहोत्रकं ॥ ९ ॥

* On this enumeration of the *Upanishads*, and their distribution among the several Vedas, see Sir W. Elliot, *Journal of the Asiatic Society*, Bengal, 1851, p. 607 seq.; A. Weber, *Ind. Stud.* iii., p. 324 seq.

गोपालतपनं कृष्णं याज्ञवल्क्यं वराहकं ।

शाठ्यायनी हयग्रीवं दत्तात्रेयं च गरुडं ॥ १० ॥
कलिजावालसौभाग्यं रहस्यं ऋचमुक्तिकेति ।
तत्र दशोपनिषद् ऋग्वेदगताः । शुक्लकृष्णभेदेन यजुर्वे-
दपंचाशत् । तत्र शुक्लयजुष्वेकोनविंशतिः । कृष्ण-
यजुषो द्वाविंशत् । सामां षोडश । अथर्वणस्यैक-
विंशत् । आहत्याष्टोत्तरशतं । तत्र गौडपदाचार्यैर्म-
ंडूक्योपनिषद्वाख्याता । श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचा-
र्यैर्दशोपनिषदः । पंच रुद्रान्वर (!) । नृसिंहता-
पिनी च शंकरानंदैः सदाशिवब्रह्मेन्द्रैः स्वयंप्रकाशा-
नंदाद्यैश्च द्वाविंशोपनिषदः । विद्यारण्याचार्यैरेष्टोत्त-
रशतोपनिषद्वाख्याता ॥ प्रकृते तु

रामचंद्रेशोपदिष्टे रामदूताय धीमते ।

ईशाद्यष्टोत्तरशतोपनिषदादसंपत्तौ (!) ॥

निमज्ज्यात्र महावाक्यरत्नावलिरुदाहृता ।

विभाव्यते विभागेन सा त्रयोदशधा पुनः ।

तवादी विधिवाक्यानि बंधमोक्षपराणि च ।

अज्ञाननिंदावाक्यानि जगन्मिथ्यापराणि च ॥

ततोपदेशवाक्यानि जीवालैक्यपराणि च ।

ब्रह्मविन्मनसाख्यानि जीवन्मुक्तिपराणि च ॥

ब्रह्मानुभूतिरूपाणि स्वसमाधिपराणि च ॥

अष्ट स्वरूपवाक्यानि फलवाक्यान्त्यसंततं ।

विदेहमुक्तिवाक्यानि लिख्यन्ते निष्ठिताक्रमान् ॥

यः स्वाश्रमाचाररतः परिव्राट् विजितेन्द्रियः ।

सोऽधिकारी महावाक्यरत्नावल्यां तु नेतरे ॥

वाक्पूर्णसहनापायं भद्रं कर्णेभिरेव च ।

पंचशान्तिः पठित्वादी पठेद्वाक्यान्त्यनंतरं ॥ ०

तत्र सार्थैतिकविधिवाक्यानि । ०

129. *Śvetāśvatārōpanishad*, in six adhyāyas, with *Vijñānātman's* commentary (*vivaraṇa*), p. 1163 : मूलं ॥ हरिः ओं ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति ।

किं कारणं ब्रह्म कुतः स्म जाता

जीवाम केन क्व च संप्रतिष्ठा ।

अधिष्ठिताः केन सुखीतरेषु

वर्तमाने ब्रह्मविदो व्यवस्थां ॥ १ ॥

श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ हरिः ओं ॥

अवच्छेदत्रयातीतनिर्मलज्ञानमूर्तये ।

मनो गिरां विदूषाय दक्षिणामूर्तये नमः ॥ ०

See further on.

495.

2783b. Foll. 7; size 11 in. by 4½ in.; well written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1600; 14-16 lines in a page.

Māṇḍūkyaopaniṣad with the *Gauḍapādīya Kārikās*; in four *prakaraṇas*.

The 1st *prakaraṇa*, the prose (or *upaniṣad*) portions of which are marked in red, ends: इति माण्डूक्योपनिषत् समाप्ता ॥ the 2nd *p.*, like the rest, in *ślokas*: इति द्वितीयं वैतथ्याख्यं प्रकरणमुपनिषदं व (च ?) स्मृतिं रूपं माण्डूक्योपनिषदपेक्षया द्वितीयत्वम् ॥ the 3rd *p.*: इत्यद्वैताख्यं प्रकरणं उपनिषत् ॥ the 4th *p.*: इत्यलान्तशान्ताख्यं चतुर्थं प्रकरणमुपनिषत् समाप्तम् (!) ॥

Edited, with *Śaṅkarācārya's* and *Anandagiri's* commentaries, by Dr. E. Röer, in the *Bibl. Ind.*, 1850. Translated by the same, 1853.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

496.

1454e. Foll. 67; size 10½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page. Modern.

Śaṅkarācārya's commentary on the *Māṇḍūkyaopaniṣad* including the *Gauḍapādīya Kārikās*.

It ends: इति श्रीगोविन्दभगवत्पादपूज्यशिष्यस्य श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य श्रीशंकरभगवतः कृतावागमशास्त्रविवरणे श्लोकांशान्ताख्यं चतुर्थं प्रकरणं समाप्तम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

497.

1084a. Foll. 90; size 13½ in. by 5 in.; well written, in the Devanāgarī character; twelve lines in a page.

Anandagiri's gloss on *Śaṅkara's* commentary on the *Māṇḍūkyaopaniṣad*, and the *Gauḍapādīya Kārikās*.

Dated Samvat 1852. [H. T. COLEBROOKE.]

498.

992. Foll. 89; size 13 in by 5 in.; legibly written, in the Devanāgarī character; 9-11 lines in a page.

Another copy of *Anandagiri's Māṇḍūkyaopaniṣad-bhāṣyaṭīkā*.

Written in Samvat 1737, by one *Śivarāma*, son of *Śrī Kuvera*. [H. T. COLEBROOKE.]

499.

138f. Foll. 18; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary on the *Kenaopaniṣad* [*Keneshitapadabhāṣya*].

Dated Samvat 1847.

The *Kena* (*Keneshita*) or *Talavakāra-upaniṣad* forms part of the *Jaiminīya* (or *Talavakāra*)-*Brāhmaṇa* of the *Sāmaveda*, recently discovered by Dr. Burnell. It has been edited, with *Śaṅkara's* and *Anandagiri's* commentaries, by Dr. E. Röer, *Bibl. Ind.* 1850; translated by Rajah Rammohun Roy, 1816 (2nd ed., 1832); by Dr. E. Röer, 1853; by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, I. (1879).

[H. T. COLEBROOKE.]

500.

138g. Foll. 11; size and writing as the preceding MS.

Anandagiri's gloss on *Śaṅkarācārya's* commentary [*Talavakāropaniṣad-bhāṣyaṭīpana*].

[H. T. COLEBROOKE.]

501.

1095B. Foll. 7; size 12 in. by 5½ in.; legibly written, in Devanāgarī, on European paper; 14-16 lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

502.

1355f. Foll. 20 ; size 10½ in. by 4½ in. ; well written, in Devanāgarī, about A.D. 1700 ; fourteen lines in a page.

a) Another copy of *Ānandajñāna's* gloss.

It ends, fol. 7 :

यो ऽसौ सर्वेश्वरो विष्णुः सर्वात्मा सर्वदर्शनः ।

मुद्बोधोऽबुधिः साक्षात्सोऽहं नित्योऽभयः प्रभुः ॥ १ ॥

इति श्रीशांकरस्य तलवकारोपनिषत्पदभाष्यटिप्पणं समाप्तं ॥ The work is marked के० प० भ० टी० in the margin.

b) *Keneshitavākya-bhāṣyaṭippaṇa*, a gloss on Śaṅkara's *Kenopanishadvākyavivaraṇa*, the same as that by which the latter work is followed in the next MS.

It is marked के० वा० भा० टी० in the margin. [H. T. COLEBROOKE.]

503.

964b. Foll. 52 ; size 9½ in. by 3½ in. ; fairly written, in the Devanāgarī character ; nine lines in a page. Modern.

a) *Śaṅkarācārya's Kenopanishadvākyavivaraṇa*. It begins :

समाप्तं कर्मात्मभूतप्राणविषयं विज्ञानं कर्म चानेकप्रकारं ० It ends, fol. 24 :

इति श्रीगोविंदभगवत्पूज्यपादशिष्यस्य परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य श्रीमच्छंकरभगवतः कृतौ तलवकारोपनिषत्केनोपनिषदि वाक्यविवरणं समाप्तं ॥

b) *Keneshitavākya-bhāṣyaṭippaṇa*, a gloss on the preceding work. It begins : *

प्रयत्नाद्यंतरेणैव मनसादेः प्रवर्तकं ।

विदिताविदितान्यत्नसिद्धं ब्रह्माहमद्वयं ॥

केनेषितमित्यादिकां सामवेदशाखाभेदब्राह्मणोपनिषदं पदशो व्याख्यायापि न तुतोष भगवान्भाष्यकारः शारीर-

कैर्न्ययैरनिर्णीताद्यत्नादिति व्यापप्रधानैः श्रुत्यर्थसंग्राहकैर्वैकैर्न्यायिचिख्यासुः पूर्वकांङेन संवधमभिधितुः पूर्वकांङार्थं संक्षेपतो दर्शयति । समाप्तमिति ०

It ends :

सत्यकामः स्वयंसिद्धः सर्वेशो यः स्वशक्तिः ।

स एतांतः प्रविष्टो ऽहमुपास्यः सर्वदेहिनां ॥ १ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

504.

1317b. Foll. 72 ; size 12 in. by 4½ in. ; legibly written, in the Devanāgarī character ; 7-9 lines in a page. Modern.

Kenopanishad, with a commentary by *Bāla Kṛishṇānanda*, ruler of *Śrutinagara*.

The comment begins :

समाधावभोधौ स्फुरदमृतमाधुर्यमहिते

शरद्वाकाचंद्रः सकलकलिकामोदमधुरः ।

सद्वैतानंदः शमरसमहिम्ना समरसो

विवर्तनामादिविविधघटनानां विजयते ॥ १ ॥

श्रुत्यंतंबुजमोदने दिनमणिश्चिंतामणिश्चिंतितः

स्वात्मानंदपुमर्थपूर्णतरसाश्चिंत्याखणे विश्रुतः ।

यो विश्रान्तिसुरदुमो भवभवप्रोहानतापश्रमे

सोयं शंकरभिक्षुशेखरमणिश्चिंत्ये चिरं वर्ततां ॥ २ ॥

पुराणं पुण्याणामवधिरं ० ३ ॥

भगवत्पादवचनमणिदीपावलंबनात् ।

निवृत्तहृदयध्यांतः स्वात्मानमवलोकये ॥ ४ ॥

श्रीधरमार्थं श्रीमत्स्वयंप्रकाशार्थगोपालौ ।

शिवरामं पुरुषोत्तमपूर्णानंदौ च गुरुकुलं कलये ॥ ५ ॥

स्वचेतःसंशुद्धिं ननु तलवकारश्रुतिशिरो

गिरामालंबेनापनयपरिपाटीमपनयन् ।

मुहुर्वालो नयद्दृष्टिमुनिरुन्निद्रनयनो

यतिः कृष्णानंदः श्रुतिनगरनेता वितनुते ॥ ६ ॥

केनेषितमित्याद्या छंदोगांतगीतानां तलवकारिणां ब्रह्मविद्यापरोपनिषत् ॥ ०

Foll. 1-13 contain the introduction.

The commentary ends : न तु साधारणजनः इत्यर्थः

द्विरुक्तिविद्यासमाप्तिमवगमयति ॥ इति श्रीमत्परमहंसः ॥ (1)

[H. T. COLEBROOKE.]

* One or two mistakes of the scribe have been corrected with the help of MS. 1355f.

505.

583. Foll. 17; size 11 in. by 4½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, in the early part of the last century; 10-14 lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary (*bhāṣya* or *vivaraṇa*) on the *Muṇḍakopaniṣad*.

Edited, with *Anandagiri's* gloss, by Dr. E. Röer, in the *Bibl. Ind.*, 1850. The *upanishad* has been translated by Rajah Rammohun Roy, 1819 (2nd ed., 1832); by L. Poley (French), 1836; by Dr. E. Röer (1853); by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, xv. (1884).

[H. T. COLEBROOKE.]

506.

1625A. Foll. 27; size 8½ in. by 4 in.; fairly written in the Devanāgarī character, about A.D. 1650; 11-13 lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

507.

1095C. Foll. 25; size 12 in. by 4½ in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of the 17th century; 10-12 lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

508.

1454b. Foll. 30; size 10½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine lines in a page. Modern.

Another copy of *Śaṅkarācārya's Muṇḍakopaniṣadbhāṣya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

509.

1454c. Foll. 13; size 10½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; eleven lines in a page. Modern.

Anandagiri's Muṇḍakabhāṣyaṭippaṇa.

[H. T. COLEBROOKE.]

510.

1878b. Foll. 30; size 12½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; nine or ten lines in a page. Modern.

The *Muṇḍakopaniṣad*, with the commentary (*dīpikā*) of *Śaṅkarānanda*.

The commentary begins:

मुंडकं मुंडमागिष्यं ब्रह्मात्मैक्यावबोधकं शंकराचार्यमागेणैव पदे पदे ब्रह्मविद्याया अतिदुर्लभत्वं दर्शयितुं इतिहासरूपेण श्रुतिः प्रथमतो गुरुपरंपरामाह । ब्रह्मा ब्रह्मांडजः ०

[DR. JOHN TAYLOR.]

511.

1454a. Foll. 39; size 10½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī; ten lines in a page. Modern.

The *Kāṭhakopaniṣad* with *Śaṅkarācārya's* commentary.

The commentary begins: ओ नमो वैवस्वताय मृतये ब्रह्मविद्याचार्याय नचिकेतसे च ०

[H. T. COLEBROOKE.]

512.

1364b. Foll. 28; size 10½ in. by 4½ in.; Devanāgarī character; indifferent handwriting of the earlier part of last century; twelve or thirteen lines in a page.

Śaṅkarācārya's Kāṭhakabhāṣya.

It begins: नमो भगवते वैवस्वताय ०

[H. T. COLEBROOKE.]

513.

790a. Foll. 20 ; size 9 $\frac{3}{4}$ in. by 4 in. ; legibly written, in Devanāgarī, about the middle of the last century ; ten lines in a page.

The same work.

It begins : नमो वैवस्वताय ०

[H. T. COLEBROOKE.]

514.

1457b. Foll. 37 ; size 10 in. by 4 in. ; clearly written, in the Devanāgarī character, in the earlier part of last century ; ten lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary on the *Kāṭhaka-* or *Kāṭha(vallī)-upanishad*.

Edited, with *Anandagiri's* gloss, by Dr. E. Röer, *Bibl. Ind.* 1850 ; the *Upanishad* translated by Rajah Rammohun Roy, 1832 ; L. Poley (French), 1835-37 ; Dr. E. Röer, 1853 ; by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, xv., 1884. [H. T. COLEBROOKE.]

515.

1878d. Foll. 46 ; size 12 $\frac{1}{4}$ in. by 4 in. ; fairly written, in Devanāgarī ; 9-11 lines in a page. Modern.

The *Kāṭhakopanishad*, with the commentary (*dīpikā*) of *Śaṅkarānanda*.

The commentary begins :

आत्मकल्पद्रुमं नीताः शंकरेण यया पुरा ।

कठवल्लीविनेष्यानि तथैव यदपल्लवाः ॥

अथोपनिषदां कर्मसंबंधौ विषयादिचतुष्टयं च सुलभं । ततो न पृथक् लेखनं ॥ कठवल्लीविनेष्यानि तथैव यदपल्लवाः ॥ अस्यायिका अत्रावातां स्वधर्मेनिरतानां ब्रह्मज्ञानं नेत्रेषामियथैः ॥ उशन् ०

It ends : इति श्रीनन्परमहंसपरिव्रजकाचार्यनन्दानन्दपूज्यपादशिष्यस्य शंकरानन्दभवतः कृतौ काठकोपनिषद्दीपिकायां द्वितीये अध्याये तृतीया वल्ली समाप्तश्लाघाः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

516.

810. Foll. 283 ; size 14 $\frac{1}{2}$ in. by 5 in. ; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of the last century ; twelve lines in a page.

The *Kāṭhavallivivaraṇa*, a commentary on the *Kāṭhopanishad*, by *Bala Kṛishṇānanda Sarasvatī* ruler of *Śrutinagara* (or *Vedunagara*).

It begins :

चमकारः कश्चित्तकलपुष्पायेषु सततं

सतां हृत्पाय जे तहणकिरः कोपि तरणिः ।

समाधिशीराशौ मधुरतरकाहिनकरम्

विदानंदो भूमा विरपरिवितः सविजयतां ॥ १ ॥

अ. मच्छंकरभास्करस्य किरणैः फुल्ले वचंभिः परा

खंडार्थैकमरदसंभृततनौ सद्युक्तिपौजले ।

हंसो हंससे कठश्रुति शरःपद्मे वचःकेसरे

चर्चानंदभरे सदैव चरितुं संसक्तसन्मनसः ॥ २ ॥

संख्यदञ्जनसंख्यया सरसया सन्ध्यायया संसंख्यया

सांख्यादिप्रतिपक्षया सुदृढया खंडार्थसिद्धांतया ।

आचार्यो दुमिलो नवः श्रुतिपुरीनेता यतिर्वालकः

कृष्णानंदसरस्वती चित्रनूते चित्तस्य संशोधनं ॥ ३ ॥

श्रीमत्पूजानंदानंदे पुरुषोत्तमार्थी ॥

शिदरामयतौद्वानपि गोपालानंददेशिकेन्द्रांशु ॥ ४ ॥

श्रीमत्सत्यप्रकाशान् श्रितजनकल्पद्रुमान् अये सतां ।

श्रीमच्छोधरचरणभोजं हृदये सदा कलये ॥ ५ ॥

श्रुतिनगराधीशेनाभिनवद्विडाधिवालकृष्णेन ।

रवितेयं मोदयतालैलाशेशं कृतिरहादेवं ॥ ६ ॥

सूत्रायाम्भूतिभिर्विवेचितेयं श्रुतिनिगूढार्थां ।

संतोषं निर्दोषा संपादयतास्ततां सततं ॥ ७ ॥

उशन्निवाद्या मंत्रब्राह्मणमयी कठोपनिषत् ०

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकश्रुतिनगरेशसत्यप्रकाशाभिनवद्विडाधिवालकृष्णानंदविरचितो काठकोपनिषद्ब्रह्मवर्णे मंत्रब्राह्मणविभजनं नाम प्रथः परिच्छेदः fol. 8.

इति ० ब्राह्मणविवेचनं नाम द्वितीयः परिच्छेदः fol. 69b.

इति ० तृतीये मंत्रपरिच्छेदे प्रथमवल्लीविवृतिः fol. 137.

इति ° कठवल्लीविवरणे तृतीयपरिच्छेदे मंत्रव्याख्याने द्वितीयवल्ली fol. 195b.

इति ° द्रुविडार्यवेदनगणेश ° तृतीयपरिच्छेदे तृतीयवल्ली fol. 221.

इति ° तृतीये मंत्रपरिच्छेदे चतुर्थवल्ली fol. 239b.

इति ° तृतीयपरिच्छेदे मंत्रविवृतौ पंचमवल्ली fol. 256b.

The colophon of the sixth *vallī* is incomplete
इति श्री. [H. T. COLEBROOKE.]

517.

1638c. Foll. 8 ; size 10½ in. by 4½ in. ; fairly written, in Devanāgarī, in the earlier part of the last century ; eleven lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary on the *Īśā (Īśā-vāsya)*- or *Vājasaneyisaṃhitā-upanishad* (the 40th *adhyaṃya* of the *Vājasaneyi-saṃhitā*).

Edited, with *Ānandagiri's* gloss, by Dr. E. Röer, *Bibl. Ind.*, 1850 ; the *Upanishad* translated by Rajah Rammohun Roy, 1816 (2nd ed., 1832) ; by Dr. E. Röer, 1853 ; by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, i., 1879.

The MS. ends :

इति श्रीगोविंद ° शंकरभगवतः कृतौ वाजसनेयसंहितोपनिषद्भाष्यं समाप्तं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

518.

121A. Foll. 12 ; size 10 in. by 4 in. ; Devanāgarī character ; indifferent handwriting ; eleven lines in a page.

Yājñyamantra-vyākhyānavivaraṇa, a gloss by *Jayātārtha Bhikṣu*, on (*Madhva*) *Ānandatārtha's* commentary on the *Īśāvāsyaupanishad*.

It begins :

श्रीमच्छ्रीवदनाम्भोजगतसौन्दर्यसौरभम् ।

लिहन्नां लोचनान्निभ्यां भगवान्पातु नो हरिः ॥

कावर्षीं मनोपनिषदं व्याकरिष्यन् भगवानाचार्यश्चिकीर्षितावि-
म्वपरिसमाप्त्यादिप्रयोजने प्रपञ्च देवतास्तुतिनतिप्रथमं निबध्नाति ।
निबध्नेति । ° - - - - ज्ञानमूर्तये निवायेति ।

The MS. ends :

कमलावदनाम्भोजराजहंसाय विष्णवे ।

नमो जगज्ज्ञानस्थेमहेतवे परमात्मने ॥

इति श्रीमदानन्दतिर्थभगवत्पादाचार्यविरचितस्य याज्ञीयमंत्र-
व्याख्यानस्य विवरणं जयतिर्थभोक्षुविरचितं समाप्तं । ° सं १८०५ °

[H. T. COLEBROOKE.]

519.

1317a. Foll. 70 ; size 12½ in. by 4½ in. ; fairly written, in the Devanāgarī character, in the early part of the last century ; nine lines in a page.

Īśādhyāyabhāṣya, a commentary on the *Īśā-vāsyaupanishad*, by *Bāla Krishṇānanda*.

It begins :

चिदानन्दो हंसश्चरपरिचितो मानसतटे

चमत्कारान् कुर्वन् मतिमहिलयालिंगिततनुः ।

विलासाच्चिन्वानश्चरमचरमुच्चावचमिदं

विलीनीकुर्वन्श्वासकृदपि परेशो विजयते ॥ १ ॥

वन्दे वंदारुवृन्तारघनतिमिरे ° वन्दे शिकेंद्रं यतीन्द्रं ॥ २ ॥

शंकरयतिवरसूचित ° ३ ॥

अपनयतिमिरवृतायां हृदयगुहायां सद्व्ययार्थाप्यै ।

श्रीमच्छंकरयतिवरवाणीमण्दिपिकायिता जयति ॥ ४ ॥

पूर्णानन्दयतीन्द्रान् पुरुषोत्तमयोगिनो ऽथ गोपालान् ।

श्रीमास्त्रयंप्रकाशान् श्रीधरवर्यीश्च सततमाकलये ॥ ५ ॥

मनूनीशेत्वाद्यान् विशदवृहदारण्यकगिरा

मुहुर्वाख्यातार्थान् क्रमघटनयालोड्य विमलम् ।

यतिवौलो नयद्रुविडमुनिरास्त्रायनगरा-

धिभूः कृष्णानन्दः स्वमतिपरिप्लुडिं वितनुते ॥ ६ ॥

ईशावास्यमित्याद्या वाजसनेयिशाखांतगतकाव्यमध्यंदिनयो-
श्चत्वारिंशत्तमाध्यायात्मिकोपनिषद् °

It ends :

श्रीमच्छंकरयतिवरसूचितमर्पादया ऽकथयमहं ।

वृहदारण्यकगीर्भिर्भावानीशादिमंत्रायां ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकश्रीस्वयंप्रकाशानन्दसरस्वतीपू-
ज्यपादशिष्यश्रीमच्छ्रीधरानन्दसरस्वतीचरणकमलेंदिरायितहृदयश्रु-
तिनगरीशांभिनवद्रुविडाचार्यबालकृष्णानन्दविरचितमीशाध्याय-
भाष्यं संपूर्णम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

520.

1095F. Foll. 25; size 12 in. by 4 $\frac{3}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, in the latter part of the 17th century; 9-11 lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary on the *Praśnopanishad*.

Edited, with *Ānandagiri's* gloss, by E. Röer, *Bibl. Ind.*, 1850. The *Upanishad* translated by the same scholar, 1853; by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, xv., 1884.

[H. T. COLEBROOKE.]

521.

1454d. Foll. 32; size 10 $\frac{1}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

Another copy of *Śaṅkara's Praśnopanishad-Uhāshya*. Dated Samvat 1852.

[H. T. COLEBROOKE.]

522.

2444. Foll. 240 (from 136 to end not numbered); size 12 $\frac{1}{4}$ in. by 4 $\frac{1}{4}$ in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1750; ten lines in a page.

Praśnopanishad-vivṛiti, another commentary on the *Praśnopanishad*, by Bāla Krishṇānanda *Sarasvatī*, ruler of *Śrutinagara*.

It begins :

विवर्तानां भूतिर्विविधघटनानां विजगतां
ददानां सामर्थ्यं सकलमपि साक्षिध्वजः ।
चिरायाविद्यायै चिदचिदुभयसंयुतनये
चिरं चित्ते भूयाच्चिदखिलपुमैर्धककलिका ॥ १ ॥
अमिच्छंकरपूर्वशारदसुधाभीशोर्वचोभिः
कैरैः संयुक्ते नयसौरभेण भरिते चर्चादलैरुज्जले ।
जीवेशोभयसारस्य सरसे चेतो द्विरेफः
सदा संसक्तोऽस्तु तुरीयवेदशिखरे प्रप्रे परे कैरवे ॥ २ ॥

संख्यावज्जनसंख्यया सरसया सख्यायया संख्यया

सांख्यादिप्रतिपक्षया सुदृढया संख्यार्थसिद्धांतया ।

आचार्यो द्रुमिलो नवः श्रुतिपुरीनेता यतिर्बालकः

कृष्णानंदसरस्वती वितनुते चित्तस्य संशोधनं ॥ ३ ॥

etc., as p. 137 above; ० सततं ॥ ७ ॥

सुकेशा च भारद्वाज इत्याद्या मंत्राणां व्याख्येयरूपत्वादव्य-
भिचारेण ब्राह्मणानां व्याख्यानरूपत्वान्नचब्राह्मणमयी प्रश्नोपनि-
षत् तस्या अत्याख्यरा विवृतिरारभ्यते ॥ तत्रादौ विषयपरिशो-
धनाय मंत्रब्राह्मणे विभजामस्तत्रापीह मंत्राणामत्यत्वान्नचानेव
ब्राह्मणेभ्यः पृथक्कृत्य प्रदर्शयामः । तथा हि ।

विश्वरूपं हरिणं जातवेदसं

परायणं ज्योतिरेकं तपंतं ।

सहस्ररश्मिः शतधा वर्तमानः

प्राणः प्रजानामुदयत्येष सूर्यः ॥ १ ॥ ०

पंचपादं ० २ ॥ एवोग्निस्तपत्येष सूर्यः ० ३ ॥ ० sixteen
couplets (*Praśnop.*, 1, 8; 1, 11; 2, 5 etc.; cf.
also F. M. Müller, *Up. Part II.*, *Introd.* p. xliii) ॥
अत्र द्वितीयप्रश्नस्थिता एवोग्निरित्याद्या नव मंत्राः प्राण-
स्तुतिपरा इन्द्रियाद्यधिष्ठातृदेवताभिर्दृष्टाः प्रथमप्रश्नस्यौ मंत्रौ
विश्वरूपं पंचपादमित्याद्यौ तृतीयप्रश्नस्य उपपत्तिमिति ०

The commentary on the *brāhmaṇa* portion
(viz., सुकेशा च भारद्वाजः) begins fol. 48b :

अथ पूर्वं प्रश्नोपनिषदो मंत्रा विश्वरूपमित्याद्याः षोडशापि
सूचीकटाह्न्यायेन स्वत्वात्मानूलत्वान्नचानां मूलतात्पर्यानु-
रोधेनैव च ब्राह्मणप्रवृत्तेश्च व्याख्याताः । संप्रति व्याख्या-
रूपाणि सुकेशा चेत्यादीनि ब्राह्मणानि क्रमेण व्याकुर्वेः ।
तत्र तृतीयो गुरुः स्वशिष्यान् श्रोतव्यः श्रुतिवाक्येभ्यो मंतव्यश्चो-
पपत्तिभिरिति वचनार्थं मनसि निधाय सुकेशादिच्युषिगणयि-
ष्यत्वादसंवादरूपब्राह्मणविवृतमंगणप्रतिपादितानर्थान् बोधयितुं
पिप्पलादं प्रति सुकेशादिच्युषीणां वर्यां तत्सहचरितानामन्येषां
चोपसदनादिक्रियां स्वशिष्याणामन्येषां च शिक्षायै स्ववचनतो
निबध्नाति स्म सुकेशेत्यादिना ०

Praśna I. ends fol. 87b.

P. II., fol. 99b : इदं च तनेता इति वाक्यं [viz., after
II., 4 of the edition (5-13 having been ex-
plained as *mantras*)] पिप्पलशाखागतप्रश्नोपनिषदि न
पठितं शौनकीयप्रश्न एव पठितमिति विशेषो वेदितव्य इति
सर्वं निराकृतं ॥

P. III., fol. 146 ; IV., fol. 167b ; V., fol. 181b ; VI., fol. 196.

Then follows an additional philosophical chapter, beginning :

अथ भगवान् वादरायणो ऽत्रानुपनिषदि संदिग्धार्थैकं वाक्यं विवरीतुं प्रथमे ऽध्याये तृतीये पादे । ईदृशतिकर्तव्यपदेशात् स इति (I. 3, 13) तत्रैव पादे । अत्राचराचरणग्रहणात् प्रकरणाच्चेति च सूत्र्यां चकार । तत्र प्रथमोक्तिकर्तव्यपदेशात् इत्यधिकरणं °

It ends :

ननु श्रीमच्छंकरभगवत्पादभट्टभास्करलक्ष्णार्थभिद्युप्रभृतिभिः कठश्रुतिमुदाहृतैतदधिकरणप्रवर्तनादानन्तीत्यैरदितिश्रुत्यवलम्बेन प्रवर्तनात् प्राकृतं सूत्रयोजनं तद्विरुद्धमिति चेत् नैव विरुद्धं प्रद्वष्टुं विस्पष्टमनृपदश्रवणादर्थवाधाच्च (!) प्रकृतान्नसूत्रविषयतायाः समुचितत्वात् कठादिश्रुतावन्मृपदश्रवणाभावे न यथा कथंचिदनुपदस्यानुमेयत्वेनार्थप्रत्यभिज्ञामात्रेण गौणविषयताया एव कठादिश्रुतेरुचितत्वात् प्रायेण सर्वेष्वष्टाधिकरणेषु प्रथमेऽध्याये श्रुतिशब्दानुवादेनैव सूत्रविरचनात् सूत्रगताशब्दवत्या एव श्रुतेर्मुख्यविषयत्वादर्थसाम्यवयाः श्रुतेर्गौणविषयत्वेनैव सर्वैरभ्युपगमात् प्रद्वष्टुमिहोक्त्यो विषयः कठश्रुत्यादिगौणो विषय इति विभागेन प्रकृतिविरोधो न वतरत्येव गौणविषयवाक्यानुरोधेन विचारास्तु प्रत्याचार्यप्रवर्तिताः कठविवरणे अनुसंधेया इति दिक् ॥

None of the chapters have a colophon to them ; sufficient blank space having, however, been left for it after each. [H. T. COLEBROOKE.]

523.

2346c. Foll. 3 ; size 10 in. by 6 in. ; well written, in Devanāgarī, in the latter part of last century ; nine lines in a page.

Kaivalyopanishad.

It begins : अथाश्वलायनो भगवंतं परमेश्वरमुपसमेत्योवाचाधीह भगवन्नब्रवीच्छां वरिष्ठां ° [GAIKAWAR.]

524.

1878a. Foll. 50 ; size 12½ in. by 4 in. ; well written, in the Devanāgarī character ; ten lines in a page. Modern.

Kaushītaki-brūhmaṇopaniṣad, with the commentary (*dīpikā*) of Śaṅkarānanda, disciple of Ācārya Anandātman.

Edited, with a translation of the *Upanishad*, by E. B. Cowell, *Bibl. Ind.*, 1861 ; the *Upanishad* again translated by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, i., 1879. [DR. JOHN TAYLOR.]

525.

1878e. Foll. 44 ; size 12½ in. by 4 in. ; legibly written, in Devanāgarī ; 10-13 lines in page. Modern.

Śvetāśvataropaniṣad with the commentary (*dīpikā*) of Śaṅkarānanda.

The *Upanishad* begins :

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । किं कारणं ब्रह्म °

The commentary begins :

श्वेताश्वतरमंशाणां ब्रह्मार्थोपरिपन्निरां ।

पुण्यकृतपुण्यतीर्थानामर्थमाविष्करोम्यहं ॥

ब्रह्मालेकार्थैस्तातिगहनतां दर्शयितुं प्रथमतो ब्रह्मविदां विचारमवतारयति । ब्रह्मवादिनो °

The *Upanishad* has been edited, with Śaṅkarācārya's commentary, and a translation, by E. Röer, *Bibl. Ind.*, 1850-53 ; also translated, by F. M. Müller, *Sacred Books of the East*, xv., 1884. [DR. J. TAYLOR.]

526.

1133. Foll. 64 ; size 11½ in. by 6 in. ; fairly written, in Devanāgarī, towards the end of the 17th century. Twelve lines in a page. The Manuscript has suffered from damp.

Śvetāśvataropaniṣad with the commentary (*vivaraṇa*) of Vijnānātman, disciple of Jñānot-tamācārya.

The commentary begins :

अवच्छेदयतीति भिल्लज्ञानमूर्तये ।
नमो गिरां विदूराय दक्षिणामूर्तये नमः ॥
निगमांतप्रदीपाय निःसंगमुखसंविदे ।
संसारतापनोदाय विद्याश्रीपतये नमः ॥
प्रत्यस्ताखिलभेदाय जगद्विभ्रमसाक्षिणे ।
ज्ञानोत्तममुनीन्द्राय नमः प्रयत्नसुखात्मने ॥

नमः परमचुषिभ्यो नमो ब्रह्मविद्यासंप्रदायकर्तृभ्यः । इदं ब्राह्मणवाक्यं वादिनो वदन्शीलाः * वेदार्थविपरीतपञ्चान्निर्मूलीकृत्य वेदार्थतत्वेन ब्रह्मवदनशीलाः साक्षाद्वा परंपरया वा सर्ववेदार्थत्वेन ब्रह्म वदन्तीत्येतत्सर्ववेदा यत्पदमामनन्तीति श्रुतेः ।^०

It ends :

द्विवचनमध्यायसिद्धिर्मात्रेणोक्तार्थमादराय च ॥ इति श्री-
मत्परमहंसपरिव्रजकाचार्यश्रीमन्नानोत्तमपूज्यपादशिष्यश्रीमद्वि-
ज्ञानात्मभगवतः वृत्ती श्रेताश्रेतारोपनिषद्विचरणे (!) वद्योध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

527.

1625D. Foll. 12; size 8½ in. by 3½ in.; legibly written, in the Devanāgarī character, about A.D. 1650; ten or eleven lines in a page.

Mahopanishad of the *Atharvaveda*, consisting of six sections (*upanishads*, or *upanishatkandikās*), the first five of which (according to this MS.) constitute the *Sundarītūpanī*, while the sixth is called the *Tripura-upanishad*.

I. The *Sundarītūpanī* begins:†

ओं अथैतस्मिन्नन्तरे भगवान्प्राजापत्यं वैष्णवं विलिप-
कारणरूपमाश्रय पराभिधा भगवत्प्रेमनादिश्रुत्या भूभुवः-

* Instead of इदं ब्राह्मणवाक्यं ^० the Telugu MS. 8183 (p. 133, above) reads : ब्रह्मवादिनो वदन्तीति

† Grantha MS., R.A.S., Whish 17, containing the same *Upanishad* (foll. 16-27), begins :

त्रिपुरातापनीविद्या वेद्यचिच्छक्तिविग्रहम् ।

वस्तु चिन्मात्ररूपं तत्परतत्वं भजाम्यहम् ॥

ओं भद्रं कर्णेभिरेतं शान्तिः । अथैतस्मिन्नन्तरे भगवान्प्राजापत्यं वैष्णवं विलिपकारणं रूपमाश्रय त्रिपुराभिधा भगवतीप्रेमनादि-

स्वरोमिति त्र्योणि पुराणि स्वर्गभूपातालानि पुराणि
हरोमात्मकेन ह्रींकारेण हृल्लेखयता भगवती त्रिकू-
टावसाने त्रिजालये विलये धास्त्रि महसा धोरेण आप्नोति
सैवैयं भगवती त्रिपुरेति व्याचक्ष्यते ॥ तत्सत्त्वितुर्वैर्यं
etc. [the *gīyatrī*, *Rgv.* III., 62, 10; fol-
lowed by I. 99, 1 जातवेदसे सुनवाम and VII.
59, 12 अयं यजामहे] ॥ इति श्रुतिरपि परमा
विद्या सा त्रयी साष्टाङ्गा त्रिपुरा परमेश्वरी ॥ साद्यानि
चत्वारः पदानि ब्रह्मविकशीलि । द्वितीयानि शतत्रय-
स्यानि । तृतीयानि शैवानि ।^० here follows
the explanation in six paragraphs; after
which (fol. 3b) पञ्चदशाक्षरं त्रैपुरं यो धीते स
सर्वान् कामानप्नोति स सर्वान् भोगान्नाप्नोति -- स
वैष्णवं धर्मेन्द्रियं परं ब्रह्म व्याप्नोति त्वेव वेद ॥ here
follow the twelve *dhāmāni* in as many
paragraphs, the last of which, containing
a number of epithets of *Tripurī*, ends
(fol. 4b) महात्रिपुरीं देवीं ध्यायेयमिति ध्यानयोगेने-
त्येवं सकलपूजार्चनं वेदेति महोपनिषत् इत्यथर्वणे
सुंदरीतापन्यां प्रथमोपनिषत् ॥^० ॥

The second *Upanishad* begins :

जातवेदसे सुनवामेत्यादि पठित्वा त्रैपुरीव्यक्तिं व्याचक्षते ।^०
it treats chiefly of *calkra*, fol. 5b: देवा ह
वै भगवन्ममब्रुवन् महाचक्रनाम चक्रनायकं नो ब्रूहि ।
सार्वकामिकं सर्वाराध्यं सर्वरूपं विश्वतोमुखं मोक्षद्वारं
यद्योगिनामुपदिश्य परं ब्रूषामि त्वा निर्वीणमुपदिशति
तान् होवाच भगवान् । श्रीचक्रं व्याख्यास्यामः ।
ओमिति त्रिकोणं अक्षरं कृत्वा ^०

Fol. 6b: ओं क्षीरेण स्नायिता देवी चन्दनेन
विलेपिते । विल्वपत्रार्चिता देवी दुर्गे हं चरणागत
इत्यनेनाचीं प्रार्थयित्वा मायालक्ष्मीमन्त्रेण । ह्रीं श्रीं या
वै शिवा भगवती महिमा सिद्धस्तस्यै वै नमः । after
which follow, to the end of the chapter,
many variations of this formula. ‡

शक्तिहरमायात्मकेन ह्रींकारेण हृल्लेखाख्या भगवतीति त्रिकूटा-
वसाने निलये --- धोरेण व्याप्नोति --- त्रिपुरेति
गीयते ॥ तत्सत्त्वितुः ^० See also pp. 115b, 127a, above.

‡ These are wanting in the Grantha MS.

This *Upanishad* concludes (fol. 8b) : स ब्रह्मं पश्यति स सर्वं पश्यति सोऽमृतत्वं गच्छति य एवं वेदेति महोपनिषत् ॥

The third *Upanishad* begins :

देवा ह वै मुद्राः सृजेयमिति भगवन्ममब्रुवन्तान् होवाच * भगवानवनिषदजानुमखलं विस्तारपद्मासनं कृत्वा मुद्राः सृजेयमिति स सर्वानाकर्षयति यो योनिमुद्रामधत्ते ०

It ends (fol. 9b) : कुलकुमारी विम्वहे मन्त्र-कोटिः सुधीमही तं नः कौलिः प्रचोदयादिति कुमार्य-र्चनं कृत्वा यो वै साधकोऽभिलिखति सोऽमृतत्वं च गच्छति स यज्ञ आप्नोति स परमायुष्मवाप्य परं ब्रह्म भित्वा तिष्ठति य एवं वेद । इति महोपनिषत् ॥ †

The fourth *Upanishad* begins :

देवा ह वै भगवन्ममब्रुवन् देव गायत्र्यद्वयं ‡ नो व्याख्यातं त्रैपुरं सर्वोत्तमं जातवेदससूक्तेनाख्यातं त्रैपुराष्टकं यद्वृष्टा मुच्यते योगी जन्मसंसारबन्धनात् । इत्येवं ब्रूवतां सर्वेषां देवानां श्रुत्वेदं वाक्यमित्यथातत्त्वपक्षकनानुष्ठुभेन मृत्युञ्जयं दर्शयते ० — — — ॥ देवा ह वै भगवन्ममब्रुवन् सर्वं तयाख्यातम् । अथ कैमन्तैर्देवी स्तुता भगवती ०

It ends (fol. 10a) : नमः शिवायेति याजु-षमन्त्रेणोपासको रुद्रत्वं प्राप्नोति शिवत्वं प्राप्नोति कलौ कल्याणं प्राप्नोति य एवं वेद । इत्यथर्वणवेदे सुंदरीता-पिन्यां चतुर्थोपनिषत् ॥

The fifth *Upanishad* begins :

तद्विष्णोः परमं पदं ० विष्णोर्वैत्परमं पदम् (Rigv. I, 22, 20. 21) विष्णोः सर्वतोमुखस्य ज्ञेहो यथा ० These verses are commented upon as well as Rigv. IV. 40, 5 हंसः शुचिषद् ० [which in this MS. ends with वृहत् । and in G. MS. with च्युतं वृहत्] — fol. 10b § : देवा ह वै भगवन्ममब्रुवन् स्वामिन्नो कथितं स्फुटं क्रियाकाण्डं सविषयं त्रैपुरीय-मिति ॥ १ अथ परमं निर्विषयं कथयत्येति तान् होवाच भगवान् तुरीयं मायमान्याया निर्दिष्टं परमं ब्रूतेति । ०

* भगवानवनीकृतजानुमखलं विस्तीर्य पद्मासनं कृत्वा मुद्रां सृजतेति । G. MS.

† इति महोपनिषत्तृतीयोपनिषत् G. M.

‡ गायत्रीद्वयं G. M.

§ G. MS. begins only here the fifth *Upanishad*.

॥ त्रैपुरमिति । अथ य ० निर्विशेषं G. MS.

It ends : तस्मादेवां विद्यां तुरीयां श्रीकामराजा-ख्यामेकादशधा तन्निमित्तोन्नमितां जानीते स तुरीयं पदं प्राप्नोत्येवं वेदेति महोपनिषत् । इत्यथर्वणे पंचमोपनिषत् ॥ Here (fol. 11b) follows another paragraph (wanting in the Grantha MS.) : एवं जानाति यस्तत्त्वं बीजोपनिषदां गणं । पंचकं परमे व्योम्नि लीयते मुनिपुंगवः ॥ ० — — — ० इयं द्वयमित्येकोनविंशत्यभुवनेह इति पंचमोपनिषद्भाषिणी समाप्ता । ५ ।

II. *Tripuropanishad* (called *Tripurāśundaryu-panishad* in the Grantha MS.) begins (fol. 11 b) तिस्रः पुरस्त्रिपथा विश्वचर्चणीरवां [यच G. MS.] कथा अक्षराः सन्निविष्टाः । ० Op. p. 127b, above.

It ends : सरः [शर्वः G. MS.] सर्वस्य जगतो धाता च भर्ता हर्ता विश्वरूपत्वमेति । [ब्रह्म विष्णुः शिवा राना शिवो शक्तिर्हरे रमा । अचैनीयं प्रयत्नेन ब्रह्म-विष्णुरमाः शिवः शिवः । wanting in G. MS.] ॥ इत्ययं महोपनिषत् ॥ त्रैपुरीयामखरं ¶ परमो गीर्भि उद्यैव (!) ग्येजुः परमेतच्च सामे वा यान्या च विद्याथर्वे यान्या च विद्या ॥ इति अथर्वणवेदे त्रिपुरोपनिषत्पंच-चत्वारिंशति समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

528.

1638d. Foll. 13 ; size 10½ in. by 4½ in. ; indifferent Devanāgarī writing, of the latter part of the 17th century ; 9-11 lines in a page.

Gopālatāpanīyopaniṣad.

Edited, with *Viśveśvara's* commentary, by *Haracandra Vidyābhūṣaṇa* and *Viśvanātha*, *Bibl. Ind.*, 1870.

The MS. ends :

इति श्रीअथर्ववेदोपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां श्रीगोपालकृष्णता-पनीयं संपूर्णं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

529.

2740. Foll. 26 ; size 7½ in. by 6½ in. ; legibly written in Devanāgarī ; recent ; six lines in a page.

¶ त्रैपुरीयामखरं G. MS.

Gopālātāpanīyopaniṣad. At the beginning there is the following couplet:

कृषिर्भूवाचक्रः शब्दो नञ् निर्वृत्तिवाचकः ।
तयोरैकं परं ब्रह्म कृष्ण इत्यभिधीयते ॥

सच्चिदानन्दरूपाय ०

[SIR C. WILKINS.]

530.

2346d. Foll. 14; size 10 in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, in the earlier part of the last century; nine lines in a page.

The same *Upaniṣad*.

[GAIKAWAR.]

531.

1369c. Foll. 21; size 9½ in. by 4 in.; well written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; nine lines in a page.

Viśveśvarācārya's commentary (*tīkā*) on the *Gopālotarātāpanī*. [H. T. COLEBROOKE.]

532.

2346b. Foll. 15; size 10 in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, in the earlier part of the last century; nine lines in a page.

Rāmātāpanīyopaniṣad. Both parts.

It begins:

चिन्मये ऽस्मिन्महाविष्णौ जाते दाशरथे हरौ १०

It ends:

इत्यथैवशरहस्ये रामस्योत्तरतापनीयोपनिषत् समाप्ता ॥

Edited, in Roman characters, with a German translation and notes, by A. Weber (*Abhandl.* of Berlin Ac., 1864).

[GAIKAWAR.]

533.

198. Foll. 54; size 10½ in. by 3 in.; fairly written, in Devanāgarī; seven lines in a page.

Śaṅkarācārya's commentary on the (*Nṛsiṃha-*) *Pūrvatāpanīyopaniṣad*.

It ends:

इति ० आथर्वणतापनीयोपनिषद्भाष्ये पञ्चमोपनिषत्समाप्ता ॥
इति पूर्वतापनीयभाष्यं संपूर्णं ॥ संवत् १५८१ समष्टि क्राष्टिकसुदि
एकादशीवार शोमवार लीषितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

534.

3087. Foll. 74; size 9 in. by 5 in.; fairly written, in Devanāgarī; recent; ten lines in a page.

The same work. It ends:

सर्वोपनिषत्समाप्तिं द्योतयतीति सर्वं निर्मलमिति सिद्धं ॥
इति श्रीगोविन्दभगवत्पूज्यपादशिष्यपरमहंसपरिव्राजकाचार्यै-
श्रीशंकराचार्यशंकरभगवतः कृतौ आथर्वणतापनीयोपनिषद्भाष्ये
पञ्चमोपनिषत्समाप्ता ॥ इदमुपनिषत्समाप्ता पंडितडोलकेन कश्मो-
रदेशवासिना संवत् ३५ माघमासे शुक्लपक्षे श्रीतीर्थैराजप्रयागांतरे
संपूर्णकृता ॥

The leaves, which have no original pagination, are completely out of order.

[J. R. BALLANTYNE.]

535.

269a. Foll. 48; size 11½ in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī; modern; 13-15 lines in a page.

(*Nṛsiṃha-*) *Uttarātāpanīyopaniṣad*, with *Śaṅkarācārya's* commentary.

Text and commentary of both the *Pūrva-* and *Uttara-tāpanīyopaniṣad* have been edited by *Rāmamaya Tarkaratna*, *Bibl. Ind.*, 1871.

[H. T. COLEBROOKE.]

536.

1638e. Foll. 61; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, towards the end of the 17th century; 12-14 lines in a page.

The same commentary, here ascribed to *Gauḍapāda* (cf. *Rājendralāla Mitra*, *Notices of Sanskrit MSS.*, IV. p. 72).

It begins:

निरस्तनिबिलानर्धपरमानंदरूपिणे ।
नृनिहाय नमस्कृतैः सर्वधीवृत्तिसाक्षिणे ॥

It ends:

यस्य संस्मृतिमात्रेण तरंति भवसागरं ।
तन्नतोऽस्मि गुरुभक्त्या धिया वाचा च कर्मणा ॥

इति श्रीनवमः खंडः समाप्तः ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्यश्रीमद्युक्तमुनीन्द्रप्रिय-श्रीमद्वैदपादमुनिवरविरचिते उत्तरतापनीयविवरणे नवमः खंडः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

537.

1878c. Foll. 26; size 12½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character; eleven lines in a page. Modern.

The *Atharvasiropanishad*, *Atharvasikhopanishad* and *Jābālopanishad*, with the commentary (*dīpikā*) of Śaṅkarānanda, disciple of Ānandātman.

A. The *Atharvasiropanishad* begins: देवा इ वै रूग्णं लोकमगमन् ते देवा रुद्रमपृच्छन् ०

The commentary begins:

वक्ष्ये ऽथर्वशिरोनाम्न्याः श्रुतेष्व्याख्यां पदानुगां ।
रुद्रात्मैक्यावगत्यै रुद्रस्तुष्टोऽस्तु नस्तथा ॥ १ ॥

विद्याया अतिदुर्लभत्वप्रदर्शनार्थं आख्यायिकामवतारयति । ०

B. The *Atharvasikhopanishad* begins fol. 13b :
अथ हैनं पैम्पडां चंगिराः सनत्कुमारश्चायवैमुवाच । ०

The commentary begins:

आख्यायवैशिखानाम्नाः श्रुतेः ब्रह्मविनाशनी ।
क्रियते ब्रह्मबोधार्थं तथा श्रुयते मे मनः ॥

ब्रह्मविद्याप्राप्त्यर्थं तपोविद्यासंपन्नैरपि गुरुशिष्यादिकं करणीयमित्येतदर्थं प्रथमत आख्यायिकामवतारयति । ०

C. The *Jābālopanishad* begins fol. 18 : बृहस्पतिरुवाच याज्ञवल्क्यं । यदनु कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं ०

The commentary begins:

कृष्णद्वैपायनं व्यासं शंकरं लोकशंकरं ।
आनंदआत्मानमप्यात्मगुरुं देवं नतोऽस्म्यहं ॥
जावालोपनिषद्वाख्यां व्यापयंतं सुधानिधिं ।
करिष्ये प्रीयतां देवो विमुक्तोऽयं तयेश्वरः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

538.

1685. Foll. 179; size 9 in. by 5 in.; badly written, in the Devanāgarī character, in A.D. 1748; generally twelve lines in a page.

A metrical paraphrase, called (*Sarvopaniṣad-ārtha-*) *Anubhūtiprakāśa*, of twelve of the principal *Upanishads*, in twenty adhyāyas, by *Vidyāranya* (i.e., *Mādhavācārya**).

Verbal glosses have occasionally been added in the margin.

1. *Aitareyopaniṣad*, paraphrased in 107 ślokas, begins:

ऐतरेयेण संप्रोक्ता द्वितीयारण्यकांतगा ।
ब्रह्मविद्या सुविस्पष्टं बालबोधाय वक्ष्यते ॥ १ ॥
आत्मैव सृष्टेः प्रागासीन्नामरूपविवर्जितः ।
सोऽप्येक एव नात्योऽस्ति जडं वात्यन्न विद्यते ॥ २ ॥

It ends, fol. 7 :

ऐतरेयब्रह्मविद्यां व्याख्यातां संग्रहादिनां ।
सुस्थिरामनुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १०७ ॥

इति विद्यारण्यकृतायां ऐतरेयानुभूतिप्रकाशिकायां प्रथमोऽध्यायः ॥

2. *Taittirīyopaniṣad* (*Brahmavallī*), in 150 ślokas, begins fol. 8b :

ब्रह्मवद्व्यां ब्रह्मविद्यां तित्तिरिः प्राह यानिमां ।
वक्ष्ये सुखावबोधाय क्रीडन्तव मुमुक्षवः ॥ १ ॥
दर्शतिद्विपितृमेषां कर्मेभिर्वहुजन्मसु ।
अनुष्ठितैर्विविदिषा जायतेऽन्तमजन्मनि ॥ २ ॥

It ends, fol. 16b :

तैत्तिरीयकविद्यायाः प्रकाशेनोपसेविनः ।
मुमुक्षूनुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १५० ॥

इति विद्यारण्यकृते अनुभूतिप्रकाशे तैत्तिरीयकविद्याप्रकाशवार्तिके द्वितीयोऽध्यायः ॥

* See A. Burnell, *Vaṃśabrahmaṇḍa*, p. ix.

3. Adhyāya VI. of the *Chāndoggyopaniṣad*, in 138 ślokas, fol. 17b :

छांदोग्ये श्वेतकेतुर्यामारुहेल्लब्धवानिमां * ।
ब्रह्मविद्यां संग्रहेण वक्ष्ये ऽहं सुखवृद्धये ॥ १ ॥
वेदानधीत्य गवेषेण श्वेतकेतुः पराङ्मुखः ।
आसीत्प्रत्यङ्मुखीकर्तुं गुरुराहतिविस्मयं ॥ २ ॥

It ends, fol. 25 :

श्वेतकेतो ब्रह्मविद्या व्याख्याता स्फुटमेतया ।
तुष्टो ऽस्माननुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १३६ ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे छांदोग्यविद्याप्रकाशे श्वेतकेतुविद्यामृ-
तीयो ध्यायः ॥

4. Adhyāya VII. of the *Chāndoggyopaniṣad*, 90 ślokas, fol. 26 :

सनत्कुमारश्छांदोग्ये नारदायोपदिष्टवान् ।
विद्यामेतां प्रवक्ष्ये ऽत्र सर्वशोकनिवृद्धये ॥ १ ॥
पुराणपंचमान् वेदान् शास्त्राणि विविधानि च ।
ज्ञात्वाप्यनात्मवित्त्वेन नारदः शोकमाप्नवान् ॥ २ ॥

It ends, fol. 31 :

सनत्कुमारविद्यायास्तात्पर्यं स्पष्टमीरितं ।
तेन कुर्यान्मम कृपां विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ९० ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे छांदोग्ये सनत्कुमारविद्या नाम चतुर्था-
ध्यायः ॥

5. Adhyāya VIII. of the *Chāndoggyopaniṣad*, in 100 ślokas, begins fol. 32b :

प्रजापतिः स्वात्मविद्यां छांदोग्ये बहुधाब्रवीत् ।
विरोचनाय चेन्द्राय तां वक्ष्ये सुखवृद्धये ॥ १ ॥
असंसार्ययमात्मासावन्वेष्टव्यो मुमुक्षुणा ।
प्रजापतिरिति प्राह प्रसंगेन स्वसंसदि ॥ २ ॥

It ends, fol. 38 :

प्रजापतेरियं विद्या कथितानुग्रहादुरोः ।
सन्निध्याननुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १०० ॥
इति श्रीविद्यारण्यकृते नुभूतिप्रकाशे छांदोग्ये प्रजापति-
विद्याख्यः पंचमो ध्यायः ॥

6. *Muṇḍakopaniṣad*, in 99 ślokas, begins, fol. 38b :

ब्रह्मविद्यां शौनकाय यामुवाचांगिरा मुनिः ।
आथर्वणे मुंडके ऽसौ विशदीकृत्य वक्ष्यते ॥ १ ॥
चतुर्मुखादिके संप्रत्यये यो मुनिरंगिराः ।
उपसद्य यथाशास्त्रमेतं पप्रच्छ शौनकः ॥ २ ॥

It ends, fol. 44b :

शौनकस्य ब्रह्मविद्या विस्पष्टमुपवर्णिता ।
तुष्टोऽस्माननुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ९९ ॥
इति विद्या ० प्रकाशे मुंडकोपनिषद्विषयं षष्ठो ध्यायः ॥

7. *Praśnopaniṣad*, in 100 ślokas, begins, fol. 45b :

आथर्वणे पिप्पलादः षण्मुनिभ्यो यद्ब्रवीत् ।
तत्सर्वं प्रविधिष्यात्र प्रवक्ष्यामि पृथक् पृथक् ॥ १ ॥
मुनयो वेदतात्पर्यात्सगुणब्रह्मचिंतकाः ।
परं ब्रह्मपेक्षमाणाः समिद्धास्ते गुरुं ययुः ॥ २ ॥

It ends, fol. 51 :

वेदैश्चतुर्भिरुत्पन्ना विद्येयं ब्रह्मगोचरा ।
प्रकाशितातः संतुष्याद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १०० ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे प्रश्नोपनिषद्विषयं सप्तमो ध्यायः ॥

- 8 & 9. *Kaushītakiyupaniṣad*, in 100 and 71 ślokas respectively ; ends fol. 62. Printed in Prof. Cowell's edition.

10. *Maitrāyaṇīyopaniṣad*, in 150 ślokas ; ends fol. 72. Printed in Prof. Cowell's edition of the *Maitrīyupaniṣad*.

11. *Kāṭhavalā-upaniṣad*, in 120 ślokas ; begins, fol. 73 :

यानुष्ठां कठशाखायां विद्यां यां नचिकेतसे ।
यमः प्रोवाच तां सर्वी संग्रहेण ब्रवीम्यहं ॥ १ ॥
नचिकेताः कुमारः सन् स्वपिचा प्रेषितो यमं
गत्वा तं तोषयित्वात्मज्ञानं वरमयाचत ॥ २ ॥

It ends, fol. 80 :

वैराग्यं नचिकेतस्य यथा तीव्रं तथा पुमान् ।
प्राप्नोति सेवमानः सन् विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १२० ॥
इति ० कठवल्लीविषयं एकादशो ध्यायः ॥

* Cf. *Anandagiri* on the beginning of the adhyāya :
श्वेतकेतुरिति । तमेव प्रकटयन्प्रथमं तृतीयेनाध्यायेनास्य संबन्धं
कथयति ।

12. *Śvetāśvataraopaniṣad*, in 120 ślokas,
begins, fol. 81b :

श्वेताश्वतरनामा यो यजुःशाखाप्रवर्तकः ।
सो ज्ञाश्रमिभ्यः प्रोवाच विद्यां व्याचक्षहे ऽत्र तां ॥ १ ॥
ये वेदवादिनस्ते तु मीमांसते मुमुक्षवः ।
जगतः कारणं ब्रह्मेत्येवं वेदेषु घुष्यते ॥ २ ॥

It ends, fol. 88b :

श्वेतःप्रविष्टः शास्तेति योऽन्तर्यामी श्रुतीरितः ।
सो ज्ज्मान्मुख्यगुरुः पातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १२० ॥

इति ० श्वेताश्वतरविवरणं नाम द्वादशो ध्यायः ॥

13. Adhyāya I, *brāhmaṇa* 4 (*Ātma-brāhmaṇa*) of the *Bṛihadāraṇyakopaniṣad*, in the *Kūrva* recension, 289 ślokas.

It begins, fol. 89b :

काखो याजुषशाखायां नानाख्यानोपबृंहिताम् ।
ब्रह्मविद्यानुवाचेमां संग्रहेण ब्रवीम्यहम् ॥ १ ॥
बृहदारण्यकप्रोक्तैर्विराट्मूचाद्युपासनैः ।
स्याद्विराडादिरूपत्वं स विराडिह कथ्यते ॥ २ ॥
उपास्तेमैहिमा तेन भात्युपासनमिच्छतः ।
मुमुक्षुस्तु विराडादिदोषान्दृष्ट्वा विरज्यते ॥ ३ ॥
अध्यापस्य तृतीयस्य चतुर्थे ब्राह्मणे * श्रुतम् ।
वैराजं वपुरेतच्च शरीरान्तरकारणम् ॥ ४ ॥
इदं नरगवाश्चादिवपुस्तत्सृष्टितः पुरा ।
आत्मासीत्पुरुषाकारो ब्रह्मायसायशरीरभूत् ॥ ५ ॥
प्रत्यग्रूपः पराग्रूपाद्वावृजो ऽनुभवात्मकः ।
प्रयते यः स आत्मेति प्राहुरात्मविदो बुधाः ॥ ६ ॥

It ends, fol. 105b :

कर्नोपास्तिफलं कखः प्राहात्मब्राह्मणे तथा ।
अव्याकृतं व्याकृतं च विद्याविद्ये ह्यतिस्फुटम् ॥ २८३ ॥
अथाध्याये चतुर्थे च कखः पञ्चमषष्ठयोः ।
उपाख्यानानि बहुधा वक्ष्यताम्भावबुद्धये ॥ २८४ ॥
अज्ञातश्चुमैत्रेयीदध्यङ्गियुक्तनामभिः ।
आख्यानात्यङ्कितानि स्युश्चतुर्थाध्यायगानि हि ॥ २८५ ॥

* Adhyāya III. of the *Bṛihadāraṇyaka* corresponds to Adhy. I. of the *Upaniṣad*. Cf. the colophons in Dr. Rōer's edition.

अच्छलश्चाक्षिभागश्च भुज्यमस्तकहोलकाः ।
गार्ग्येदालकशाकल्याः पञ्चमाध्यायगा इमे ॥ २८६ ॥
आख्यानान्येतदीयानि स्युः षष्ठाध्याय ईरितम् ।
जनकस्य ब्रुपाख्यानं संग्रहाद्विस्तरादपि ॥ २८७ ॥
उपाख्यानेषु सर्वेषु प्रत्येकं ब्रह्म वर्णितम् ।
श्रुतैरेतैरुपाख्यानैर्ब्रह्मविद्या दृढा भवेत् ॥ २८८ ॥
यामात्मब्राह्मणे * विद्यां कखः प्रोवाच सा स्फुटम् ।
आख्याता प्रीयतां तेन विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ २८९ ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे कखविद्याख्यस्तयोदशो ध्यायः ॥

14. Adhyāya II., *brāhmaṇas* 1-3 of the *Bṛihadāraṇyakopaniṣad*, in 120 ślokas ;
begins, fol. 106b :

अज्ञातश्चतुर्थाध्याये चतुर्थे ब्राह्मणैस्त्रिभिः ।
विद्यां बालाकये प्राह तां विस्पष्टमिह ब्रुवे ॥ १ ॥
अज्ञातश्चतुर्ब्रह्मात्मवेदनाच्छीथितोऽपि च ।
शतवर्हिश्च निःशत्रुः काश्यां राजा बभूव सः ॥ २ ॥
गर्गोवृजविप्रो ऽयं बालाकिनैव तत्त्ववित् ।
किंतु प्राणोपासको ऽयं दर्पेण महता वृतः ॥ ३ ॥

It ends, fol. 112b :

अज्ञातश्चतुर्थी विद्यां ब्राह्मणैस्त्रिभिरुक्तवान् ।
तद्वाख्यानेन संतुष्याद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १२० ॥
इति ० अज्ञातश्चतुर्विद्याख्यश्चतुर्दशो ध्यायः ॥

15. Adhyāya II. *brāhmaṇa* 4 of the *Bṛihadāraṇyakopaniṣad*, in 103 ślokas ; begins,
fol. 113b :

मैत्रेय्ये याज्ञवल्क्यो यां चतुर्थे ब्राह्मणे ऽब्रवीत् ।
ससाधनां ब्रह्मविद्यां विस्पष्टं व्याकरोमि ताम् ॥ १ ॥
वित्तस्य कर्महेतुत्वात्तस्यागो ज्ञानसाधनम् ।
इति दर्शयितुं प्राह श्रुतिराख्यायिकां शुभाम् ॥ २ ॥

It ends, fol. 119 :

याज्ञवल्क्यो ऽत्र मैत्रेयीमन्वगृह्णाद्यथा तथा ।
मुमुक्षुमनुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १०३ ॥
इति ० मैत्रेयीविद्याख्यः पञ्चदशो ध्यायः ॥

* आत्मैवेदमय आसीत् आसीत्पुरुषविधः Gloss, i.e. Adhy. I., *brāhm.* 4.

16. Adhyāya II., *brāhmaṇa* 5 of the *Bṛihadāranyakopaniṣad*, in 50 ślokas ; begins, fol. 120b :

पञ्चमे ब्राह्मणे दध्यङ्गाथर्वण उवाच याम् ।
अश्विनोर्मधुविद्यां तामत्र स्पष्टीकरोम्यहम् ॥ १ ॥
परस्परपकारित्वं पृथिव्याः प्राणिनामपि ।
यज्ञन्मधुत्वं विज्ञेयमुपकारस्तु सज्जनम् ॥ २ ॥

It ends :

विद्यावंशजयाद्विद्याविघ्नः सर्वो निवार्यते ।
मुमुक्षुमनुगृह्णातु विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ५० ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे बृहदारण्यके मधुविद्याख्यो नाम षोडशो
ध्यायः ॥

17. Adhyāya III. of the *Bṛihadāranyakopaniṣad* in 309 ślokas ; begins, fol. 124b :

याज्ञवल्क्यो ऽश्वलादिभ्यो विजिगीषुकथामुखात् ।
उक्तवान्पञ्चमे अध्याये तत्त्वविद्यामनेकधा ॥ १ ॥
अध्यात्ममधिभूतं च यजमानविंशादिषु ।
स्वाभाविकः परिच्छेदो मृत्युर्मेत्यफलाजनात् ॥ २ ॥

It ends, fol. 142 :

निरविद्यान्वयत्वात्तत्साक्षाद्ब्रूवेति भक्ष्यते ।
तदेवाविद्यायाश्चक्ष्वा भोगमोहप्रदानं हि ।
अनुगृह्णातु तद्भूयो विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ३०९ ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे ऽश्वलादिमुनिबोधाख्यो नाम सप्तदशो
ध्यायः ॥

18. Adhyāya IV. of the *Bṛihadāranyakopaniṣad*, in 321 ślokas ; begins, fol. 143b :

षष्ठाध्याये याज्ञवल्क्यो जनकायोपदिष्टवान् ।
उपास्तितत्त्वविद्यां तु संप्रहाद्विस्तरादपि ॥ १ ॥
ध्यानादिहैव देवः सन्मृत्वा तद्देवताम्रये ।
प्रथमब्राह्मणे प्रोक्तं चतुष्पाद्विद्यार्थितनम् ॥ २ ॥
वागाद्या देवतास्तासामाधारस्तत्तद्विद्विद्यम् ।
अव्याकृतं च नामेति पादाश्चत्वार ईरिताः ॥ ३ ॥

It ends, fol. 162 :

जनकायात्मविद्यैषा याज्ञवल्क्येन वर्णिता ।
तद्वाख्यानानानुगृह्णाद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ ३२१ ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे जनकविद्याख्यो नामाष्टदशो ध्यायः ॥

19. *Talavakāra* (or *Kena*)-*Upaniṣad*, in 100 ślokas ; begins, fol. 163b :

शाखा तलवकाराणां सामवेदगतास्ति या ।
विद्योक्ता तत्र संक्षेपात्तां विस्मष्टमहं द्रुवे ॥ १ ॥
तद्विद्वि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।
इत्यर्जुनाय भगवानाह प्रश्नाख्यसाधनं ॥ २ ॥

It ends, fol. 169 :

विद्या तलवकाराणां शाखायां श्रूयते स्फुटं ।
तद्वाख्यानानेन संतुष्याद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १०० ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे तलवकारविद्याख्यो नाम एकोनविंशो
ध्यायः ॥

20. *Nṛisīṇhottaratāpanīyopaniṣad*, in 154 ślokas, begins, fol. 170b ;

आथर्वणे तापनीय उत्तरस्मिन् प्रजापतिः ।
देवानब्रूवुधन्मंत्रराजप्रणवमार्गतः ॥ १ ॥
मंत्रराजं पूर्वतापनीये श्रुत्वा तदा धिया ।
ध्यायंतः सगुणं ब्रह्म देवा धीशुद्धिमाप्नुवन् ॥ २ ॥
ततस्ते निर्गुणं ब्रह्म पप्रच्छुः शुद्धबुद्धयः ।
अणोरणोरियान्यः प्रत्यङ् प्रणवे तं वद प्रभो ॥ ३ ॥

It ends :

श्रुतिस्मृतीतिहासानामभिप्रायचिद्व्ययः ।
श्रुतिव्याख्यानतस्तुष्याद्विद्यातीर्थमहेश्वरः ॥ १५४ ॥
इत्यनुभूतिप्रकाशे देवविद्याख्यो नाम विंशो ध्यायः ॥
सं १८०५।^{१०} प्रकाशानंदसरस्वति। स्वार्थे परार्थे वा।^{१०}

On two fly-leaves, at the beginning, Colebrooke has added a rough list of the chapters.

[H. T. COLEBROOKE.]

D. VEDĀNGA.

539.

1743B. Foll. 31; size 9½ in. by 3½ in.; fairly written in the Devanāgarī character; seven or eight lines in a page.

Vedāṅga-catusṭaya—viz., *Śikshā* (ends fol. 6), *Jyotiṣa* (fol. 9), *Chandas* (fol. 16) and *Nighaṇṭu* (accented)—in the *Ṛik*-recension.

Dated संवत् १८५३ विभवसंवत्सरे वैशाखवद्यत्रयोदशी इंदुवारे ० — — — सदाशिवकेशलकरेण लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

540.

1347a. Foll. 10; size 12 in. by 4½ in.; small Devanāgarī handwriting; twelve lines in a page.

The same four *Vedāṅgas*, in the *Ṛik*-recension.

The *Śikshā* ends fol. 3; the *Jyotiṣa*, fol. 4; the *Chandas*, fol. 6; the *Nighaṇṭu*, fol. 10b.

संवत् १८५३ वर्षे मिति शुक्लपक्षे त्रिपौ सप्त्यां (!) ॥ ६ ॥ चोमवासरे लिखतं चतिवाडीदोलतरामकाशीमध्ये लिखतं च ०

[H. T. COLEBROOKE.]

541.

2542b. Foll. 8; size 8½ in. by 4 in.; large, clear, recent Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Pāṇinīyā Śikshā. The *Ṛik*-recension in eleven chapters.

The work has been published by A. Weber, *Indische Studien*, iv. This MS. almost invariably coincides with MSS. D and L of that edition. At the end the beginning of each chapter is given.

[GAIKAWAR.]

542.

1981a. Foll. 5; size 8 in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī; eight lines in a page.

Pāṇinīyā Śikshā in the *Ṛik*-recension.

Dated Śaka 1699. [DR. JOHN TAYLOR.]

543.

1378b. Foll. 6 (foll. 193-198 of the vol.); size 9 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Pāṇinīyā Śikshā in the *Ṛik*-recension.

Dated Samvat 1854.

On a fly-leaf there is the following note in Colebrooke's handwriting:

Pronunciation of vocal sounds taught by *Pāṇini*. *Śikshā*, 1st *Vedāṅga*; pretended to be one of the ten books which complete a copy of the black Yajush: but appears to be an extract from some modern composition.

[H. T. COLEBROOKE.]

544.

3193. Foll. 11; size 8 in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, on European paper; eleven lines in a page.

Pāṇinīyā Śikshā, with a commentary, entitled *Śikshā-pañjikā*, composed, in Samvat 1454, by *Dharanīdhara* (disciple of *Mahādeva*), in the reign of *Udayasinha*. The text is written in red, the commentary in black ink. The latter begins:

पातु वो निकषयावा मतिहेनः सरस्वती ।

प्राज्ञेतरपरिच्छेदं वचसैव करोति या ॥ १ ॥

वदःकल्पनिरुक्तानि विवृतानीह सूरभिः ।

शिक्षा त्वविवृता यस्मात्तस्मात्तां विवृणोम्यहं ॥ २ ॥

अथ शिक्षां प्रवक्ष्यामि । अथेत्यव्ययमानंतर्त्ये । वेदाध्ययनस्यानंतरं संगपाठः । किं कारणं । षडंगो वेदो ध्येतव्य इति स्मरणात् । तत्र च शिक्षा प्रथमा । अथशब्दानुवर्गात् । सा

* ? वीरम(द)देवसचिवे; cf. Weber, Cat. Berl. No. 71, which MS. was written in Samvat 1453,—श्रीउदयसिंह-विजयिराज्ये तन्निष्कृतमहामात्य-श्रीवीरमदेवप्रतिपत्तौ.

श्रीमहादेवमाचार्ये शिक्षापञ्जिकयानया ।

कविः संतुष्टमकरोन्नागरो धरणीधरः ॥ ४ ॥

The fly-leaf contains the following note :

Copied for me from a manuscript belonging to *Gōvindabhaṭ Hiralēkar* of *Shāhāpūr*, near *Belgaum*.

The manuscript is not dated.

Presented to the India Office Library.

23rd August, 1878. [J. F. FLEET.]

545.

1378c. Foll. 16 (foll. 199–214 of the vol.); size 9 in. by 3½ in.; well written, in Devanāgarī; seven lines in a page.

Nighaṇṭu, in five adhyāyas; consisting of three parts, viz., the *naighaṇṭuka*, the *naigama*, and the *daivata*. Dated Samvat 1854.

Edited, by R. Roth, together with *Yāska's* commentary *Nirukta*, Göttingen, 1852. Also the text, with the commentaries of *Yāska*, *Durgacārya*, and *Devarāja*, in course of publication, in the *Bibl. Ind.*, by *Paṇḍit Satyavrata Sīmaśramī*. [H. T. COLEBROOKE.]

546.

2106b. Foll. 23 (marked 1–5, 5–22); size 8½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of last century; seven lines in a page.

Nighaṇṭu (or *Nighaṇṭa*, as it is here called). [GAIKAWAR.]

547.

1378a. Foll. 192; size 9 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Yāska's Nirukta.

Foll. 1–89 (paged wrongly 1–52, 54–90) contain the *pūrvashaṭka* (comprising the commentary on the *naighaṇṭuka* and *naigama*-portions). Not accented.

Foll. 90–192 contain the *uttarashaṭka* (comprising the comment on the *daivata*-portion, ending fol. 12) and the *parīśiṣṭa*.

Each of the two sections is dated Samvat 1853.

[H. T. COLEBROOKE.]

548, 549.

1751, 1752. Size 8½ in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

Yāska's Nirukta.

Accented, with the exception of the 6th Adhyāya of the *pūrvashaṭka* (being the last of the *naigamakūṇḍa*).

Vol. I. contains the *pūrvashaṭka*, vol., II. the *uttarashaṭka* with the *parīśiṣṭa*.

Dated Samvat 1838, Śaka 1703.

Vol. I. originally consisted of 81 leaves, one of which (fol. 73), containing from [मनुष्यकश्च एवाभिप्रेतः in 6, 10 to भग्नं तत्सत्या पुरंश्चि] in 6, 13, is now wanting; whilst the last six leaves are wrongly numbered, 79–82. Vol. II. consists of 103 leaves, numbered 1–98, 98–102.

[H. T. COLEBROOKE.]

550.

1979. Foll. 180; size 8½ in. by 4 in.; well written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

Yāska's Nirukta (called *Nairukta* in the MS.).

The two *shaṭkas* are paged separately, consisting of 85 and 95 leaves respectively. The *parīśiṣṭa* commences fol. 160b.

Dated Śaka 1741. [DR. JOHN TAYLOR.]

551.

1296. Foll. 53; size 13 in. by 9¼ in.; European style; Devanāgarī character; beauti-

fully written, about the end of the last century ; twenty-five lines in a page.

Yāska's Nirukta.

The *pūrvārḍha* ends fol. 26 ; the *uttarārḍha*, fol. 47b. [H. T. COLEBROOKE.]

552.

770. Foll. 51 ; size 9 in. by 3½ in. ; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands ; 8-11 lines in a page.

The *pūrvashaṭka* of *Yāska's Nirukta*. Not accented. Dated Samvat 1715.

The last portion was written by one *Raghu-nātha*. [H. T. COLEBROOKE.]

553, 554.

357, 358. Foll. 330 and 177 resp. ; size 10½ in. by 4½ in. ; fairly written, in the Devanāgarī character ; foll. 73b-171 ; and 172-177 of vol. ii. by two different hands from the rest.

Niruktavṛtti, a commentary on *Yāska's Nirukta*, by *Durgācārya*.

It begins :

आदितः पाणिनीयं तु शिक्षा ज्योतिस्तत्त्वम् ।
पञ्चाध्यायीनिर्घटोश्च निरुक्तमुपरि स्थितं ॥
प्रणम्य तत्प्रवक्ष्यामि रुद्रायानिततेजसे ।
स मे दिशतु सुप्रीतो वाग्भियोः शिष्टसंमतिं ॥

सनातनायः सनातनातः स व्याख्यातव्यः । अथ किमर्थं वेदो वेदांगानि च प्रवृत्तानि । प्रवैकामग्राम्यादिर्मोक्षांतः पुरुषार्थो वक्तव्य इति वेदः प्रवृत्तः । °

The numbering of the adhyāyas runs on from the (*pañcādhyāyī*-) *Nighaṇṭu*, they being thus numbered VI.-XVIII. An exception is once made in the colophon of the first *pāda* of the seventh adhyāya, where the latter is called the second adhyāya.

The subdivision is that of *pādas*, as given by Roth, p. 210, note. The few discrepancies from the extent of the several *pādas*, as there stated, are as follows :

Adhyāya I. (or VI.) *pāda* 2 includes *khaṇḍas* 4-6 ; *pāda* 3 *khaṇḍas* 7-11.

Adhyāya III. (or VIII.) *pāda* 3 includes *khaṇḍas* 13-17 ; *pāda* 4 *khaṇḍas* 18-22.

Adhyāya V. (or X.) has only 4 *pādas* ; the fourth including *khaṇḍas* 20-28.

The last adhyāya XIII. (or XVIII.) contains the first *parīśiṣṭa* only.

Adhyāya I. (or VI.) begins vol. i., fol. 1b ; adhy. II. (or VII.), fol. 75 ; adhy. III. (or VIII.), fol. 117 ; adhy. IV. (or IX.), fol. 194 ; adhy. V. (or X.), fol. 217 ; adhy. VI. (or XI.) fol. 272.

Adhy. VII. (or XII.) begins vol. ii., fol. 1b ; adhy. VIII. (or XIII.), fol. 58 ; adhy. IX. (or XIV.), fol. 81 ; adhy. X. (or XV.), fol. 99 ; adhy. XI. (or XVI.), fol. 128 ; adhy. XII. (or XVII.), fol. 150b ; adhy. XIII. (or XVIII.), fol. 172.

The *pūrvashaṭka* (vol. i.) is dated Samvat 1709 (A.D. 1652).

The *uttarashaṭka* is dated, by a more modern hand than that which wrote the *parīśiṣṭa*, Samvat 1737 (A.D. 1680).

The complete colophon of the adhyāyas runs thus : इति चञ्चर्यायां निरुक्तवृत्तौ [once II., fol. 36b : निरुक्तभाष्यार्थोपनिबद्धौ] जंबूमाग्रीश्रमनिवासिन आचार्यभगवद्गैस्य कृतौ ° अध्यायः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

555.

206. Foll. 354 ; size 10½ in. by 3½ in. ; copied, by (at least) three different hands, in the Devanāgarī character ; 8-10 lines in a page.

Another copy* of *Durga's* commentary. Incomplete.

The 1st adhyāya (the 6th when counted from the beginning of the *Nighaṇṭu*, as is done in this

* A third copy, No. 1623 (foll. 52 ; dated A.D. 1715), has been missing from the library ever since this catalogue was commenced ; see note at p. 23, No. 161, above.

MS.) ends foll. 77; the 2nd (or 7th) fol. 133; the 3rd (or 8th) fol. 193; the 4th (or 9th) fol. 255b; this is, however, not quite complete in the end, whilst the ensuing adhyāya is wanting entirely. Of the 6th (or 11th) adhyāya [foll. 256-303] four leaves are missing between foll. 266-7. From the copyist's calculations at the end of this chapter it appears that he copied the whole of the *pūrvashatka*.

Dated: संवत् १९०८ वर्षे अगहनसुदिपंचमि ५॥ विक्रमशके सुभानुनामसंवत्सरे उदगयने वैशाखशुक्ले प्रतिपदि भृगौ काश्यां ०

Then follows (foll. 304-320), in a small regular hand, the 11th (or 16th) adhyāya with the conclusion of the preceding chapter (on fol. 304). Finally, very well written, from fol. 321, the concluding adhyāya (including the *pariśiṣṭa*):

It ends: जन्ममार्गश्रमवासिनो भगवद्गुणैश्चारीयस्य कृतौ चञ्चर्यायां निरुक्तवृत्तिः समाप्ता ॥ पंडितनानासुतगोविंदेन स्वयं लिखितं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

556.

1134. Foll. 141; size 11½ in. by 5 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, about the latter part of the 17th century; twelve lines in a page.

Nighaṇṭu-nirvacana, a commentary on the *Nighaṇṭu*, by *Devarāja yajvan*, son of *Yajñeśvara*, and grandson of *Devarāja yajvan*.

It begins:

सौ महस्त्वय्यंतकांतरसंचारिकरिणं मुखे ।

मदाल्दैत्यमातंगभंगे केसरिणं भजे ॥ १ ॥

नमस्तिष्ठान्ने शिपिविष्टान्ने निरुक्तविद्यानिगमप्रतिष्ठां ।

अवाप यास्को विविधेषु यागेष्वनेन नास्त्रायमभिहुवानः ॥ २ ॥

प्रणमामि यास्वभास्करमाभुत्तमसः* प्रकाशितपदार्थाः ।

यस्य भुवनत्रयीमिव गावः प्रकटां चर्यां वितन्वन्ति ॥ ३ ॥

* Doubtful [*पञ्चा-बुध* (knowing little) + *तमसः*], the MS. seems to read *हु* for *भु*.

वागीश्वरं वचोभिर्वसिष्ठमुख्यान्मनींस्तपोभिश्च ।

अनुकृतवंतं वंदे पितामहं देवराजयज्जानं ॥ ४ ॥

आचार्यं शास्त्रिकानामृचि यजुषि च यदृष्टतुल्यप्रभावं

वंदे नैरुक्तविद्वन्निकपमुपनिषद्ब्रह्मरीणामुपमं ।

आभक्तारं क्रतूनामवनिमुख(क)रप्रक्रियानुक्रियायै

तातं यज्ञेश्वरार्यं प्रतिहततमसं ज्ञानभास्वनयूखैः ॥ ५ ॥

यज्ज्ञा रंगेशपुरीपर्यंतग्रामवास्तव्यः ।

विरचयति देवराजो नैघंटुकांडनिर्वचनं ॥ ६ ॥

भगवता यास्केन समाज्ञायं नैघंटुकनैगमदेवताकांडरूपेण त्रिविधं गवादि देवपत्न्यंतं निर्द्भुवता नैगमदेवताकांडपरिपठितानि पदानि प्रत्येकमुपादाय निरुक्तानि दर्शितानि निगमानि† च । नैघंटुकांडपरिपठितानां तु गवाद्यपारेष्वंतानामेकचत्वारिंशं शतत्रयाधिकं सहस्रं सामान्येन एतावन्त्यस्य सत्त्वस्य नामधेयानीति व्याख्याय तत्र प्रदर्श्य कतिचिदेव निरुक्तानि तथापि कानिचिदेव दर्शितनिगमानि । ०

Adhyāyas I.-III., containing the *naighaṇṭuka-kāṇḍa*, end foll. 51, 85b, and 105b resp.; adhy. IV., the *naigamakāṇḍa*, ends fol. 129; adhy. V., the *daivatakāṇḍa*, fol. 141: अन्निगोत्र-श्रीदेवराजयज्जनः कृतो नैघंटुकांडनिर्वचने पंचमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ० ॥

After this, by a different hand: उदीच्यज्ञातीयभ-पोतावरस्य नैघंटुनिर्वचनपुस्तकमस्ति ।

[H. T. COLEBROOKE.]

557.

1378e. Foll. 4 (foll. 222-225 of the vol.); size 9 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Jyotisha, ascribed to *Lagadha*, in the *Rik-recension*. Dated Samvat 1853.

Published, with a German translation, by A. Weber, in his essay *Ueber den Vedakalender, namens Jyotisham*, Berlin, 1862.

[H. T. COLEBROOKE.]

† Read दर्शितनिगमानि, with the Calc. edition.

558.

2521c. Foll. 5; size 8½ in. by 5½ in.; modern Devanāgarī MS.; seven lines in a page. *Jyotisha*, in the *Rik*-recension.

[GAIKAWAR.]

559.

1510a. Foll. 23; size 11 in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page. Modern.

Jyotiḥśāstrabhāṣya, a commentary, by *Somā-kara*, on the *Yajus*-recension of the *Jyotisha* (including the text itself). It begins:

आद्याकृताद्याकृतं यत्तदाद्यं त्रय्यात्मकं शब्दराशिं विशिष्टैः ।
कालस्येदं कारणं यज्ञसारं भोगाग्राभेः साधनं संग्रहम् ॥ १ ॥
देशस्य कालस्य विषयेषाद्यदुपपन्नार्थमगमाद्यं नु शास्त्रं ।
ज्योतिषं नामाकुलकं प्रधानं सोमाकारो ऽहं विवृणोमि
शक्त्या ॥ २ ॥

लब्धाज्ञानं प्रातिभं बुद्धियोगात्तद्वच्च भाष्यं प्रचयोऽस्य नास्ति ।
सर्वज्ञाता नास्ति ममेति मत्वा ज्योतिर्विदोऽन्यान्प्रणिपत्य
मूर्खा ॥ ३ ॥

यस्मादहं सप्रभावात्प्रवृत्तो ह्यायां गणिते च प्रगल्भः (!) ।
तस्मादन्ये वस्तुसारं विदित्वा कृतार्थाप्यै कल्पयिष्यन्ति
शब्दं ॥ ४ ॥

पंचसंवत्सरमयं युगाध्यक्षं प्रजापतिं ।

दिनर्त्विजनमासांगं प्रणम्य शिरसा श्रुचिः ॥ [५] ॥

ज्योतिषामयनं पुण्यं प्रवक्ष्याम्यनुपूर्वशः ।

ब्राह्मणेन्द्रायां संगतं यज्ञकालार्थसिद्धये ॥ [६] ॥

एतेन श्लोकद्वयेन शास्त्रकारोऽभिधेयभूतामिष्टदेवतां नमस्कृत्य
वस्तूपन्यासं करोति । ° It ends:

सोमाकारो वेदविदुक्तकातः प्रातिभज्ञाना[न]गमभावबुद्धिः ।

ज्योतिःशास्त्रनाकुलिकेन संज्ञा जिह्वात्सर्वमात्मना (!)

प्रव्रजिष्यन् ॥

इति श्रीशेषनामकृतं (! read कृतं) ज्योतिःशास्त्रभाष्यं समाप्तम् ॥

Cf. Weber, *Jyotisham*, p. 8.

[H. T. COLEBROOKE.]

560.

1378d. Foll. 7 (foll. 215-221 of the vol.); size 9 in. by 3½ in.; well written, in the Devanāgarī character; seven lines in a page.

Piṅgala's Chandaḥsūtra. Dated Samvat 1854.

Edited, translated, and explained by L. Weber, *Indische Studien*, vol. viii. An edition of the text, with *Halāyudha's* commentary, has also been published, in the *Bibliotheca Indica*, by *Viśvanātha Śāstrin* (1871-4).

[H. T. COLEBROOKE.]

561.

2106a. Foll. 10; size 8½ in. by 4 in.; fairly written, in the Devanāgarī character, in the latter part of the last century; seven lines in a page.

Chandaḥsūtra.

[GAIKAWAR.]

562.

689b. Foll. 68; size 9½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1750; eight lines in a page.

Mṛitasamjīvanī, a commentary on the *Chandaḥsūtra*, by *Halāyudha*. [H. T. COLEBROOKE.]

563.

606. Foll. 83; size 10 in. by 4 in.; badly written, in the Devanāgarī character, in the 17th century; generally nine lines in a page.

The same work; incorrect.

[H. T. COLEBROOKE.]

564.

538. Foll. 106; size 9½ in. by 3½ in.; Devanāgarī character; seven lines in a page; written in the latter part of the 17th century.

Another copy of *Halāyudha's* commentary; incomplete. The first leaf has been supplied by a modern hand. The last nine leaves are considerably injured and partly torn away. The eighth adhyāya of the work is altogether missing.

[H. T. COLEBROOKE.]

565.

110. Foll. 140; size 10 in. by 5½; fairly written, in Devanāgarī; 12-15 lines in a page.

[*Chandaḥsūtra*]-*Bhāṣhyarāja*, a commentary on the *Chandaḥsūtra*, by *Bhāṣkara Rāja*, sur-named *Bhūrati*, son of *Gambhīra Rāja*.

According to a couplet at the end, the work was composed in Samvat 1793 (! A.D. 1737), which is the date of the next MS. The present MS. might have appeared rather older. It begins:

ह्यौरत्नं यच्छिरसि ब्रह्मांडस्तद्भवो गोलः ।
तद्वलगलिता वेदा गुरुलघु तदिदं शिवः सर्वं ॥ १ ॥
योगपरो ज्ञेवासी लघुरतिनाचो गुरुर्भवति ।
यस्योपदेशमात्रात् पिंगलनागः स मंगलं देयात् ॥ २ ॥
श्रीदाक्षीसरसीगर्भकंदं पिंगलनालकं ।
अध्यायाष्टकपत्राढ्यं सूचकेसरभासुरं ॥ ३ ॥
प्रस्तारकर्णिकास्तारं नष्टादिकमलाक्षकं ।
दैव्यादिवैदिकछंदोमरंदमरंदं ॥ ४ ॥
आर्यादि लौकिकछंदः परागभरभूसरं ।
गुरुलघुसंगीतं गूढार्थामोदमेदुरं ॥ ५ ॥
दशसूत्री विसप्रोतमसञ्ज्ञाख्यानकटकं ।
बुधपिचापि दुर्बोधं छंदः शास्त्रारविदकं ॥ ६ ॥
अष्टावधिनकेनापि सम्यगुद्गातितं पुरा ।
कोराकीभूय निदार्ण बोधयत्यष्ट भास्करः ॥ ७ ॥
अत्र सूत्रनिगूढार्थनात्रं निष्कृष्य भाष्यते ।
वृत्तचंद्रोदयादौ तु विस्तृता उपपत्तयः ॥ ८ ॥

इह खलु सर्वं वद नानूतं वदेदिति श्रुतिभ्यां व्यवहृते सत्यानुते
पदपदार्थवाक्यवाक्यार्थरूपविषयभेदेन प्रत्येकं चतुर्विधे विवेचयितुं
व्याकरणन्यायछंदोमीमांसाशास्त्राणि प्रवृत्तानि । ० तेन तदव-
बोधस्यावश्यकत्वे ऽपि छंदोवृत्तजातीनामानत्येन तदशक्यत्वा-
ज्ञाकापरिजिहीषया सुगमोपायं दिदर्शयिषुर्भगवान् पिंगलाचार्यो
विधितस्तत्रशास्त्रारंभे तदनुबन्धाश्रित्यारो ज्ञानवृत्तानामुदाहरणर-
चनाप्रकारः (1) शास्त्रोपयुक्ताः कतिपयसंज्ञाश्चेति चितयं तत्रेण
द्वादशसूत्रा प्रदर्शयति । तत्रेदमादिमं सूत्रं । धीश्रीस्त्वैम् ॥ ०

इति ० छंदःसूत्रव्याख्याने प्रथमो अध्यायः fol. 136;
० द्वितीयो ० fol. 236; ० तृतीयो ० fol. 54; ० चतुर्थो ०
fol. 88; ० पंचमो ० fol. 103; ० षष्ठो ० fol. 106;—
[इति छंदोभाष्यराजे समवृत्ताधिकारे पथ्यछंदःप्रकरणं]—;
० सप्तमो अध्यायः ॥ अत्रानुक्तं गायः । ० fol. 121.

It ends : इत्यष्टमो अध्यायः ॥ धीः पंचदशछंदः षोडशपादो
ऽष्टषष्टिश्चतुःशतं समपंचाशद्वृत्तमेकोनत्रिंशदर्थं चतुर्दशयतिस्त्वयशी-
तिरत्रानुक्रमश्चादशैवं चिंशती त्रिंशती ॥ ३०० ॥

शि शरीरानंदिशेषगुरुदादिक्रमाद्भुवं ।
अवतीर्णमिदं छंदो वेदांगोपांगपुंगवं ॥ १ ॥
अस्य श्रीशारदोपास्तिलवधौर्दीक्षितो ऽग्निचिन् ।
वभाषे शिरोतोषाय भाष्यं भास्करभारती ॥ २ ॥
वाक्यसिंधुरपारो ऽपि छंदःसूत्रशतैस्त्रिभिः ।
येन बद्धो नमस्तस्मै पिंगलाद्भुतशिल्पिने ॥ ३ ॥
जिघांसुमपि यस्तार्क्ष्यमंतर्वाणिमचीकरत् ।
स दयैकनिधिर्योगिपिंगलाचार्यपुंगवः ॥ ४ ॥
यस्य प्रकृतेर्विकृतिर्जगतीपंक्तिः ककल्लती बृहती ।
कृत्वा धृत्योक्त्या छंदोमूर्तिः शिवो जयति ॥ ५ ॥
गुणनिधिसुनिभूमितविक्रमशकवर्षे गजाननचतुर्थ्या ।
वेदांगछंदःसूत्रभाष्यराजो धिकाशि संपूर्यः ॥ ६ ॥

इति श्रीमद्भारतमुपाख्यगंभीरराजदीक्षितसूरिसूनुना भास्कर-
राजदीक्षितेनाग्निचिता पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणधुरीणेन
प्रणीतो वेदांगछंदःसूत्रार्थप्रकाशको भाष्यराजः संपूर्यः ॥

For two other treatises by the same author see *Rājendralāla Mitra's Notices*, viz. the *Gup-tavatī*, a commentary on the *Caṇḍī* section of the *Mārkaṇḍeya-Purāṇa*, vol. vi., p. 261; and the *Setubandha*, a commentary on a section of the *Vāmakesvara-tantra*, vol. vii., p. 33.

[H. T. COLBROOKE.]

566.

2322. Foll. 103; size 10 in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, in Śaka 1659 (A.D. 1737); 12-15 lines in a page.

Another copy of the *Bhāṣhyarāja*.

After the above six concluding *śloka*s, and the colophon, this MS. has the following stanza:

शाके नवेपुरसचंद्रमिमे च मासे
मार्गे सिते ज्ञानदिने प्रभवाभिधे व्दे ।
शास्त्रार्थके द्विकतिषावधिकाशि देवो
भाष्यं व्यलीलितदिदं बुधरामकृष्णः ॥

[H. T. COLBROOKE.]

ADDITIONS AND CORRECTIONS.

- Page 6, Nos. 52-56. *Kātyāyana's Sarvānukramaṇī* has since been published, with extracts from *Shāṅgauruśishya's Vedārthadīpikā*, by A. A. Macdonnell, *Anecdota Oxoniensia*, Aryan Series, vol. i., pt. iv. (1886).
- ... 8, col. 1, l. 17, read अस्त्रिकाया.
- ... 8, col. 2, No. 60. This commentary on the *Purushasūkta*, as Professor Aufrecht points out to me (and as, indeed, the introductory couplet ought to have been sufficient to indicate) is that of *Mahīdhara* (on adhyāya xxxi. of the *Vājasaneyisaṃhitā*).
- ... 16, col. 2, last but one line, read स्वरितं.
- ... 18, No. 124 ; for 665b, read 665h.
- ... 28-29, Nos. 186 and 187. These were copied from two MSS. belonging to the Bombay Government, and mentioned in Prof. Peterson's Report on the search for Sanskrit MSS. in 1883-84, pp. 10 and 170.
- ... 37, No. 228 ; add, Date of MS. (1635b) about A.D. 1700.
- ... 48, col. 2, l. 2 ; for 'The first four adhyāyas,' read, Fragments of adhyāyas 1-7 of the *Prāksoma* section ; cf. P. von Bradke, *Zeitsch. d. Deutsch. Morg. Ges.*, xxxvi., p. 448.
- ... 49, col. 2, l. 19 ; for 'No. lxxxvii,' read, No. lxxxviii.
- ... 59, No. 312 ; for 526b, read 526a.
- ... 60, col. 2, Note. A comparison of the two MSS. in question has placed it beyond doubt that they contain two different treatises ; though a certain similarity of diction to be noticed here and there might suggest a suspicion as to either writer having made use of the work of the other.
- ... 76, No. 394 ; for the complete work of which this is a portion, see Nos. 452 and 453.
- ... 82, col. 1, note ; read *Śrautasarvasva*.
- ... 88, col. 2, No. 440, for *Gopālikakārikā*, read *Gopālikā Kārikā*.

